

Hogyan lehetünk sikeresebbek Európában?

VÁLLALKOZÓK ÉS MUNKÁLTATÓK
ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE

2004.

VÁLLALKOZÓK ÉS MUNKÁLTATÓK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE

HOGYAN LEHETÜNK SIKERESEBBEK EURÓPÁBAN?

Projekttervezés és pályázatkészítés

Budapest, 2004.

VÁLLALKOZÓK ÉS MUNKÁLTATÓK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE

PROJEKTTERVEZÉS ÉS PÁLYÁZATKÉSZÍTÉS

Oktatási tananyag

Budapest, 2004.

Összeállította:
Dr. Dankó László Ph.D. CSc.
tanszékvezető, egyetemi docens

Szövegszerkesztés:
Bindász Angelika

Lektorálta:
Dr. Károlyi Miklós, VOSZ főtitkár

Nyomdai munka:

VOSZ, Budapest, 2004.
A kiadvány a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium
támogatásával jelent meg.

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	5
I. RÉSZ: A PÁLYÁZATOK FELTÉTELEI.....	7
1. fejezet: Projekttervezés	7
1.1. Módszertani alapok.....	9
1.2. Az üzleti terv.....	21
1.3. Infrastrukturális projekt előkészítése	24
2. fejezet: Pályázati szempontok figyelembevétele a tervezés során.....	41
2.1. Az Unió állami támogatásokra vonatkozó szabályai	42
2.2. Közbeszerzési eljárások alkalmazásának igénye	44
2.3. A környezetvédelem és az esélyegyenlőség érvényesítése	45
2.4. A tájékoztatásra és nyilvánosságra vonatkozó szabályok	49
2.5. Partnerség	53
3. fejezet: Az EU támogatások és intézményrendszerük	57
3.1. Előcsatlakozási eszközök.....	57
3.2. A Strukturális Alapok	62
3.3. Kohéziós Alap	78
3.4. Agrártámogatások.....	80
3.5. Közösségi programok a belső politikák támogatására	81
3.6. Az EU támogatások intézményrendszere	85
4. fejezet: Az Uniós támogatások hazai programozása.....	93
4.1. A Nemzeti Fejlesztési Terv.....	93
4.2. Gazdasági Versenyképesség Operatív Program	112
4.3. Humánerőforrás-fejlesztés Operatív Program	139
4.4. Környezetvédelmi és Infrastruktúra Operatív Program	165
4.5. Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program	176
4.6. Regionális Fejlesztési Operatív Program.....	206
5. fejezet: A KKV támogatások jogi keretei	233
5.1. Versenyszabályozás és állami támogatások az EU-ban.....	233
5.2. A hazai támogatások rendszere és a KKV	236

II. RÉSZ: A PÁLYÁZATI PROJEKT MEGVALÓSÍTÁSA	239
6. fejezet: A projekt finanszírozása és elszámolható költségei	239
6.1. Finanszírozási források feltárása	239
6.2. A Strukturális Alapoknál elszámolható költségek	255
7. fejezet: A pályázat összeállítása	259
7.1. A pályázat előkészítése	259
7.2. Pályázati dokumentáció elkészítése	260
7.3. A pályázati formanyomtatvány kitöltése	261
8. fejezet: Támogatási szerződés megkötése	281
8.1. A támogatási szerződés megkötése	281
8.2. A támogatási szerződés esetleges módosítása	285
9. fejezet: Közbeszerzés lebonyolítása	287
9.1. Az új közbeszerzési törvény	287
9.2. A közbeszerzés lebonyolítási kérdései	296
10. fejezet: Végrehajtás és nyomkövetés	301
10.1. Elszámolások	301
10.2. Projekt előrehaladási jelentések	306
10.3. Helyszíni ellenőrzések	309
10.4. Értékelések	315
11. fejezet: Gyakorlati tanácsok	317
11.1. A projekt kidolgozása	317
11.2. A projekt megvalósítása	325
11.3. A projekt értékelése és az eredmények terjesztése	328
Hasznos címek jegyzéke	331
Felhasznált és ajánlott irodalom	339

Bevezetés

Magyarország 2004. május 1-én az Európai Unió teljes jogú tagjává vált. Az ország alapvető érdeke, hogy sikeres tagja legyen az Európai Uniónak. Nem a csatlakozás pusztá ténye, hanem a sikeres tagság az, amit el kell érni. Nem kétséges, hogy az első évek tagsági viszonyának sikere nagymértékben az üzleti-vállalkozói szféra tevékenységének függvénye.

A csatlakozást követően továbbra is nyitott kérdés, eligazodunk-e az uniós szabályok sűrűjében? Képesek leszünk-e alkalmazkodni az egységes piac követelményeihez? Megfelelünk-e majd a szigorúan szabályozott közösségi versenyfeltételeknek?

A kérdések persze hosszan folytathatók. Nos, úgy véljük, a kérdések megválaszolása, a válaszok milyensége az országban élő, dolgozó, vállalkozó embereken is múlik. Az állandóan változó feltételek megismerésének igénye, az azokhoz való sikeres alkalmazkodás a kedvezőbb jövőkép és forgatókönyv megélését vetíti előre.

A „Hogyan lehetünk sikeresebbek Európában” oktatási tananyag keretében a Vállalkozók és Munkáltatók Országos Szövetsége arra vállalkozott, hogy a tagjai, a működő vállalkozások, intézmények tulajdonosai, munkatársai számára az Uniós csatlakozás időszakában pályázatiíró szemináriumot szervez, amelyhez olyan oktatási tananyagot állít össze és jelentet meg, amely a legfrissebb projekttervezéssel, pályázatkészítéssel kapcsolatos ismereteket tematikusan szerkesztett változatban tartalmazza.

Jelen kiadvány összeállításával és megjelentetésével, célunk az, hogy az előzőekben vázolt sikeres alkalmazkodási stratégia megvalósításához a pályázati munka eredményességét javítsuk az által, hogy bemutatjuk az Uniós támogatások feltételeit és rendszerét, a pályázatoknál figyelembe veendő közösségi és nemzeti jogi, pénzügyi vonatkozásokat, a pályázat elkészítésének módját és megvalósításának folyamatát és az eddigi pályázati gyakorlatot, annak hasznosítható tapasztalatait.

Az oktatási tananyag – jellegéből fakadóan – olyan naprakész ismeretek strukturált gyűjteménye, melyek forrásaként jogszabályok, a Nemzeti Fejlesztési Terv, az egyes programok, programdokumentumok interneten keresztül elérhető minisztériumi változatai, a Nemzeti Fejlesztési Hivatal és

más szervezetek honlapjairól letöltött pályázati segédanyagok, szakértőkkel folytatott konzultációk jelölhetők meg.

A szerkesztésnél azért ezen – esetenként még módosuló – forrásokra támaszkodunk, hogy az NFT pályázatainak megjelenési időszakában a kiadvány nyomdai változata, elektronikus sokszorosításra való előkészítése is rendelkezésre álljon, és a pályázatíró szeminárium megrendezhető legyen.

Kívánjuk, hogy a kiadványt érdeklődéssel tanulmányozók minél nagyobb mértékben tudják az abban összegyűjtött ismereteket alkalmazni és hasznosítani pályázat készítési, vagy akár mindennapi munkájuk során is.

Budapest, 2004. július

a szerkesztő

I. RÉSZ: A PÁLYÁZATOK FELTÉTELEI

1. fejezet: Projekttervezés

Mielőtt részletesen áttekintenénk a projekttervezés folyamatát, hasznos tisztáznunk magát a projekt fogalmát.*

A projekt fogalmának több dimenziója is létezik. A projektet, illetve az ún. „projektípusú gondolkodást” az alábbi jelzőkkel lehet összefoglalni.

A projekt:

- egyedi szervezeti környezetben megtervezett és végrehajtott lépéssorozat,
- konkrét célt/célokat meghatározott idő alatt kíván elérni,
- a célok eléréséhez meghatározott (humán és anyagi) erőforrásokat rendel.

A projektek tartalma rendkívül változatos lehet, pl. komplex település-rehabilitációtól kezdve állami intézmények és vállalkozások együttműködésében megvalósuló képzéseken keresztül, akár egyszerű gépbeszerzésig terjedhet.

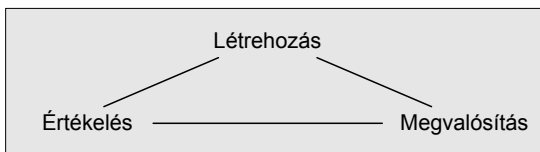
Minden projekt esetében a projektmunkának ugyanazon lépcsőin érdemes végigmenni ahhoz, hogy sikeres projektnek nézzünk elébe. A fejezet a projektmunka, a projektciklus legfontosabb szakaszait mutatja be.

A projektciklus

A projekt kezdetétől a végéig három fő lépcsőn kell végighaladni, melyekre gyakran a projektháromszög kifejezéssel utalunk. A projektháromszög 3 fő összetevőből áll:

- I. A projekt létrehozása
- II. A projekt megvalósítása
- III. A projekt értékelése (és az eredmények terjesztése)

* A tananyag összeállításánál Rapcsák-Heil: Phare Kézikönyv (Osiris Kiadó, Bp. 2000) c. munkájára támaszkodtunk

A projektháromszög mindhárom összetevőjét további szakaszokra bonthatjuk le.

Ha ezt megtesszük, akkor megkapjuk az úgynevezett projektciklust.

A projektciklus fogalma segítségével nagyon jól bemutatható, hogy melyek azok a szakaszok, amelyek nagy valószínűséggel valamennyi projektben előfordulnak. Ugyanazt a megközelítést használhatjuk akkor, amikor egy egyszerű gondolatot szeretnénk megvalósítani egy projekttel a szervezetten belül, illetve amikor egy több külső adományozó vagy pénzügyi intézet által támogatott összetett projektről van szó.

A projektek általában a következő lépéseket tartalmazzák:

I. A projekt létrehozása:

- **A projekt meghatározása** – a projekttel megvalósítható elképzelések meghatározása és feltérképezése.
- **A projekt kidolgozása** – a projekt alapgondolatának kifejtése, részletes kidolgozása.
- **A projekt előzetes értékelése** – szorosan kapcsolódik a projektkidolgozáshoz. Biztosítja a javasolt projekt szigorú értékelését, és a szükséges módosítások elvégzését.
- **A projekttel kapcsolatos tárgyalások és döntések** – törvény által előírt engedélyekre, az erőforrásokra, a finanszírozásra, valamint a projekt megszervezésére/megvalósítására vonatkozó megállapodások.

II. A projekt megvalósítása:

A projekt megvalósítása és nyomonkövetése – a projekt végrehajtása az előzőleg elfogadott módon, valamint rendszeres időközönként végzett ellenőrzések annak megállapítására, hogy a projekt a terv szerint halad-e.

III. A projekt értékelése:

A projekt lezárása és értékelése, az eredmények terjesztése – a projekt befejeződik, a projekt eredményeit értékelni kell, és új projektek alapgondolatai születnek meg.

1.1. Módszertani alapok

A projekt sikerének egyik záloga kétségkívül a megfelelő előkészítés. Fontos, hogy az alapos helyzetelemzés után, a tervezés és a végrehajtás is előre átgondolt és megtervezett folyamat legyen. Az előcsatlakozási, strukturális alapok minél sikeresebb felhasználását elősegítő több tanulmány és képzési modul foglalkozott már a legelterjedtebb módszerekkel, köztük a projekt ciklus elmélettel, a SWOT-analízissel és a logframe technikával. A következőkben e módszerek ismertetéséről lesz szó.

1. A legfontosabb módszerek áttekintése

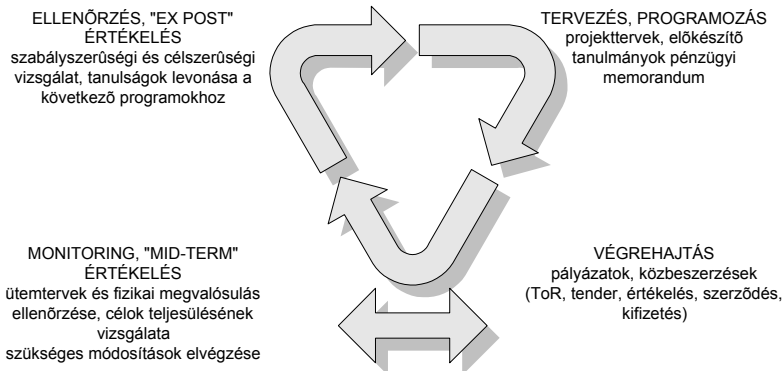
a) A projekt ciklus elmélet

A projektek tervezésének és végrehajtásának folyamata projekt ciklus néven is ismert. A ciklus kiindulópontja a projekt ötlet, melyet a helyzetelemzés után egy végrehajtó és egy értékelő munkatervvé kell fejleszteni. A cél egy olyan stratégia keret kialakítása, mely egyben biztosítja a projekthez kapcsolódó érdekcsoportok véleményének megkérdezését és a releváns információk rendelkezésre állását. Ezáltal a struktúra lehetőséget ad a kellően megalapozott döntések meghozatalához a ciklus minden kulcsfontosságú szakaszában.

A projekt ciklus három szakaszra bontható, melyek a következők:

1. Előkészítés – a tervezés és programozás szakasza
2. Lebonyolítás – a projekt végrehajtásának és nyomon követésének, monitoringjának szakasza
3. Ellenőrzés – utólagos értékelés és tapasztalatok leszűrésének szakasza

A projektciklus

1.1 ábra: projekt ciklus¹

Az előkészítés szakaszában, kerül sor az elemzésekre a problémák, korlátok és lehetőségek feltárása céljából. Az elemzések alapján operatív projekttervek készülnek. A projektterv részletes kidolgozása a kedvezményezettek és az egyéb érdekcsoportok bevonásával történik. Az elkészült projekttervek esetén szükség van azok megvalósíthatóságának (sikeres lesz-e várhatóan a projekt?) és fenntarthatóságának (képes-e hosszú távon előnyöket biztosítani a projekt a kedvezményezetteknek?) értékelésére.

A végrehajtási szakaszban történik a projekt beindítása és megvalósítása. A projekt végrehajtása során szükség lehet szakmai segítségnyújtási-, munkavégzési- illetve szállítási pályázatok kiírására és szerződések megkötésére. A végrehajtás során a projektgazdának a projekt időtartamától függően egyszer vagy akár többször is értékelnie kell, hogy a projekttervekhez képest milyen tényleges előrelépéseket sikerült elérni a végrehajtás során. Az elkészült középtávú, időközi értékelés alapján eldönthető, hogy a projekt jó úton halad-e, s valóban a kitűzött célok megvalósítását szolgálja-e. Az értékelés továbbá segítséget nyújt a projektgazdának, hogy a projekt kidolgozása óta eltelt idő alatt történt

¹ Forrás: hivatkozott mű

jelentős változások fényében módosítsa a projekt irányát, illetve bizonyos célkitűzéseket.

Az értékelési szakaszban, a projekt végrehajtásának lezárulásával, a projektgazda értékeli, hogy a projekt milyen eredményeket ért el és ezek alapján levonja a tanulságokat. Az értékelés során levont tanulságok a jövőbeni programok és projektek tervezése során felhasználhatók.

b) SWOT-analízis

Az üzleti élet rengeteg területén elterjed helyzetelemzési módszer az erősségek, gyengeségek, lehetőségek és veszélyek elemzése (**S**trengths, **W**eaknesses, **O**pportunities, **T**hreats – SWOTanalízis). Az elemzés egyrészt a vizsgálat tárgyát képező térség, szervezet, ágazat pozitív és negatív belső tényezőire – az erősségekre, gyengeségekre, illetve ez utóbbi kiküszöbölésének lehetőségeire –, valamint a pozitív és negatív külső adottságokra – fenyegetésekre és lehetőségekre – fókuszál. A cél az, hogy felmérjük mindazokat a tényezőket, melyek szükségessé és lehetővé teszik a fejlesztési projektet, illetve elősegíthetik, vagy akadályozhatják a projekt végrehajtását.

1.2. ábra: SWOT-analízis

Az elemzés elkészítése sohasem egyetlen ember feladata. Akár a SWOT, akár a későbbiekben bemutatásra kerülő probléma-fa – cél-fa módszer esetén elmondható, hogy a módszer hatékonyabb eredményt produkál, ha

csapatban készítik, mintha egyéni munka eredményét tükrözi. Célszerű tehát a projekt helyzetelemzését munkacsoportban végezni.

c) Projekt ciklus menedzsment

A fent ismertetett módszerre építve az Európai Bizottság az 1990-es évek elején vezette be a projekt ciklus menedzsmentet (PCM) az általa finanszírozott segélyprogramok eredményességének javítása érdekében. A Bizottság által végzett felmérések ugyanis a következő okokat jelölték meg a programok gyenge teljesítményére:

- gyenge a projekttervezés és előkészítés;
- a kockázatokat hiányosan vették figyelembe;
- figyelmen kívül hagyták a projekt hosszú távú fenntarthatóságát befolyásoló tényezőket;
- a múltbeli tapasztalatok alapján levont tanulságokat csak ritkán vették figyelembe az új projektet tervezése során.

A PCM alapelveinek lényege az alábbiak szerint foglalható össze:

1. A projekt-ciklus szakaszainak következetes betartása. A módszer, mint arról korábban már szóltunk, rendkívül strukturált, ezért képes biztosítani a megfelelő információn alapuló döntéshozatali eljárást.
2. Részvétel (participáció) biztosítása. Rendkívül fontos Uniók alapelv a partnerség, ezen keresztül a részvétel biztosítása. Ez leginkább a projekt-ciklus kulcsfontosságú szakaszaiban szervezett workshopok és a projekt céljainak a kedvezményezettek részére nyújtandó tartós előnyök/hasznok formájában történő megfogalmazása révén biztosítható.
3. Fenntarthatósági szempontok. A valóban sikeres projektek talán egyik legfontosabb ismérve, hogy hosszú távon is fenntarthatóak, vagyis hatásuk még évek múlva is érezhető, illetve működőképesek maradnak a közösségi támogatások végét követően is. Ezen cél elérése érdekében a fenntarthatósági szempontokat már a projekttervezés során figyelembe kell venni.
4. Logframe alkalmazás. A közösségi beavatkozás struktúráját hatékonyan biztosító eszköz, amely konzisztens elemzési módszert biztosít a projekttervezés és a végrehajtás során.
5. Integrált megközelítés. A megvalósításra váró projekt céljait szorosan kapcsolni kell az EU regionális politikai céljait szem előtt tartó Közösségi Támogatás Kerethez, illetve az annak végrehajtását szolgáló operatív programok célkitűzéseikhez. Szintén ez a szemlélet biztosítja,

hogy az uniós célkitűzések mellett a nemzeti és szektorális célkitűzéseket is figyelembe veszik a projektet előkészítők, valamint biztosítja, hogy a projekt-munkatervek és költségvetések logframe módszerrel készüljenek.

d) Logikai Keretmátrix (logframe)

A fent említett alapelvek értelmében a logframe a projekt ciklus menedzsmentnek azon projekt tervezési és végrehajtási alap eszköze, mely biztosítja a relevanciára, a megvalósíthatóságra és a fenntarthatóságra vonatkozó célkitűzések teljesítését. A logframe módszer alkalmazása ugyan nem teljes körű követelmény a projektek előkészítése során, használata azonban nagyban elősegíti a minőségi projektterv megszületését.

A logframe struktúra alkalmazásával a projekttervezők tesztelhetik a javasolt projektötletet azok relevanciájának, megvalósíthatóságának és fenntarthatóságának biztosítása érdekében. A projekt előkészítésben játszott szerepe mellett az logframe fontos irányítási eszköz a megvalósítási és értékelési szakaszban, hiszen a mátrixba szereplő indikátorok segítségével könnyebbé válik a cselekvési tervek elkészítése, valamint a monitoring rendszer és az értékelési keretrendszer kialakítása. Amennyiben a projekt több érdekcsoportot is érint, célszerű azokat a maximális lehetséges mértékben bevonni már a projekt előkészítésébe, ami azonban a projekttervezők részéről megfelelő együttműködést igényel. A minél hatékonyabb alkalmazás érdekében szükség van a logframe egyéb a technikai, gazdasági, szociális és környezeti elemzésekhez szükséges más eszközökkel való támogatására is. Ilyen eszköz például a környezeti-, a nemek szerinti-, vagy a pénzügyi és gazdasági hatáselemzés.

2. A logframe mint projektértékelési eszköz

Napjainkra a módszert gyakran használják a különböző projektek és programok logikájának kialakításához, strukturálásához.

A logframe két szakaszból áll:

1. Elemzési szakasz – további három részre bontható: - probléma-elemzés
- célok felállítása
- stratégia-elemzés

2. Tervezési szakasz

A módszer a végrehajtás és az értékelés során is használható:

- alapul szolgál a projekttervezéshez;
- a monitoring rendszer kialakításához a végrehajtási szakasz során;
- keretet ad az értékeléshez.

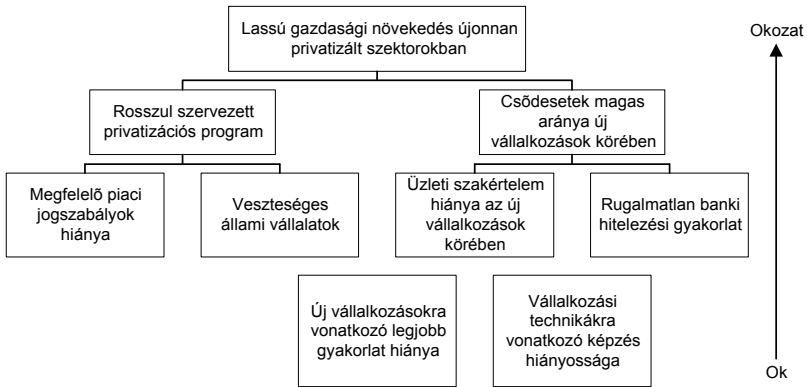
a) Elemzési szakasz

Mivel a projektek minden esetben valamilyen probléma megoldására irányulnak, ezért a projekt tervezését a problémák azonosításának és elemzésének kell megelőznie. Mivel a projekttel kapcsolatban álló különböző érdekcsoportok eltérően értékelhetik a problémákat és körülményeket, ezért – mint arról korábban már esett szó – célszerű az elemzést munkacsoport keretében elvégezni.

• **Probléma-elemzés**

Az elemzés célja a főbb problémák azonosításának elősegítése, illetve a „probléma-fa” elkészítése, vagyis az ok-okozati összefüggések pontos meghatározása. A problémák feltárásához többféle módszer is használható: interjúk, felmérések, statisztikák, stb. Az érintettek különböző körei ún. *brainstorming* összejövetel keretében gyűjthetik össze az adott helyzethez kapcsolódó legfőbb problémákat.

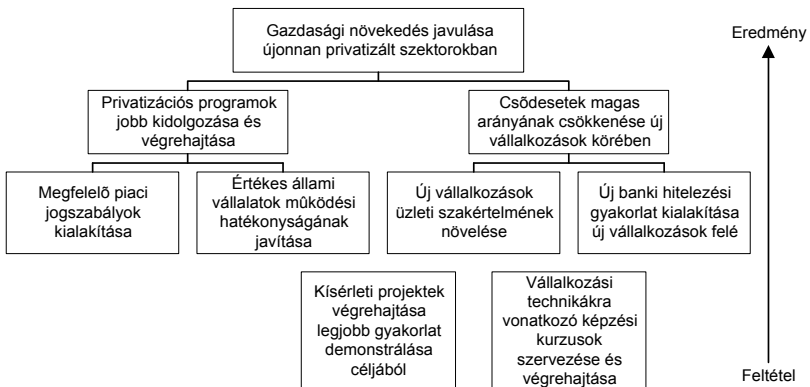
A problémák feltárása után meg kell határozni azok hierarchikus sorrendjét, vagyis az okozati összefüggéseket – ez az ún. „probléma-fa”. Minden feltárt problémát értékelni kell, és el kell helyezni a különböző hierarchia szintek valamelyikén. Meg kell határozni a legfőbb problémát, és fel kell tárnai az ehhez kapcsolódó problémákat. Ha a probléma ok, akkor az alsó szintre kerül. A következő ábra egy probléma-fát mutat be.

1.3 ábra: Probléma-fa

• **Célok felállítása**

Egy kész és jól összeállított probléma-fa elkészítése után nem okozhat gondot a „cél-fa” elkészítése sem, hiszen nincs más feladatunk, mint a problémákat célok formájában újrafogalmazni. Ennek oka, hogy míg a probléma-fa a jelenlegi helyzet negatív aspektusait jeleníti meg, addig a cél-fa a kívánatos jövőbeni helyzet pozitív aspektusát mutatja. A két „fa” tehát egymás tükörképe, ahol a problémák ok-okozati viszonyát az eszközök és célok viszonya váltja fel.

1.4 ábra: Cél-fa

- **Stratégia-elemzés**

Az elemzési szakasz utolsó részében kerül kiválasztásra a kívánt eredmény eléréséhez szükséges stratégia. A stratégia olyan cél-csoportokat tartalmaz, amelyeket be lehet illeszteni valamely projekt programjába, a rendelkezésre álló idő és erőforrások függvényében. A stratégia áttekinti a különböző beavatkozások megvalósíthatóságát, ami a projekt fókuszának elmozdulásával járhat. A fentiek értelmében a stratégia kiválasztása után a projekt célja és általános célkitűzései többé-kevésbé rögzítettek.

b) Tervezési szakasz

- **A logframe mátrix**

Maga a logframe mátrix az elemzés és a tervezés fő végterméke. A mátrix alkalmazásával kapcsolatban azonban meg kell említeni, hogy a logframe, szakszerű alkalmazásának minden előnye mellett, nem csodaszer. Nem képes azonnali megoldást kínálni a jó projektek kijelöléséhez, illetve tervezéséhez. Megfelelő használat esetén valóban segítséget nyújt a tevékenységek, eredmények, célok és célkitűzések közötti logikai összefüggések jobb áttekintéséhez, de várhatóan csak a kellően tájékozott felhasználó számára. A logframe-t emiatt sokkal inkább kell gondolkodást segítő eszközként kezelni, mint sem pusztán mechanikus eljárások összességéként.

A logframe-t emellett nem statikus, sokkal inkább dinamikus eszközként kell felfogni, melyet a projekt végrehajtásának előrehaladtával és a körülmények változásával párhuzamosan újra és újra kell értékelni. A mátrix használható a projekt tervezéséhez és költségvetésének összeállításához, valamint a projekt struktúrájának és céljának meghatározásához. Ugyanakkor fontos, hogy ne rugalmatlan és akadályt jelentő eszközként használjuk.

Az logframe az elemzési szakaszban összehozza az érdekcsoportokat a problémák, célok és stratégiák megvitatására, ezáltal elősegíti, hogy az érdekeltek átgondolják saját elvárásaikat és azok megvalósíthatóságát. A logframe legnagyobb érdeme, hogy célok világos meghatározásával és hierarchikus besorolásával lehetőséget ad a projekttervek belső logikájának ellenőrzésére. A megfelelő belső logika pedig biztosítja, hogy a tevékenységek, eredmények és célok valóban kapcsolódjanak egymáshoz.

A projekt tervezői ezáltal nem kerülhetik ki a projekt megvalósíthatóságát befolyásoló kritikus feltételezések és kockázati tényezők azonosítását és a projekt nyomon követéséhez – monitoringjához – és értékeléséhez szükséges mutatók és információs források meghatározását. Mindezek az információk egyetlen dokumentumban kerülnek összegzésre.

A logframe – legegyszerűbb formájában – egy négy oszlopot és négy sort tartalmazó mátrix. A *vertikális logika* a projekt tevékenységét, az okozati összefüggéseket és a legfontosabb feltételezéseket tartalmazza. Ezen kívül szintén itt jelennek meg a projekt-menedzser befolyásolási körén kívül eső bizonytalansági tényezők is. A *horizontális logika* a projekt hatásainak és a projekt által felhasznált erőforrások méréséhez kapcsolódik, a főbb mérési mutatók és a mérések ellenőrzéséhez szükséges eszközök meghatározásán keresztül.

1. Leírás	2. A sikeresség mutatói	3. Mutatók forrásai	4. Kockázatok és feltételezések
1. Stratégiai célok			
2. Projekt cél			
3. Eredmények			
4. Tevékenységek	Források	Költségek	
			Előfeltételek

1.5 ábra: A logframe általános felépítése

A sorok a tervezés szintjeit jelölik, felülről lefelé haladva egyre jobban ráközelítünk a tervezett projekt konkrétumaira:

- a legfelső sorban a projekt szélesebb kontextusáról beszélünk;
- a második sor a projekt céljainak szintje, itt adjuk meg projektünk konkrét célkitűzését, vagyis azt az ideális jövőbeli állapotot, aminek megteremtését projektünkkel el szeretnénk érni;
- a harmadik sor a projekt tevékenységeinek következtében létrejövő eredmények szintjét mutatja;
- a negyedik sor már a projektvégrehajtás szintje, itt soroljuk fel az eredmények létrehozásához szükséges tevékenységeket.

A logikai keretmátrix függőleges oszlopai:

- a második oszlopban az ellenőrzéshez, értékeléshez nagyon fontos sikerességi mutatókat adjuk meg. Ezek jól körülírtak és lehetőleg számszerűsíthetők legyenek. A tevékenységek sorában ebben az oszlopban nem mutató szerepel, hanem a projekt megvalósításához szükséges emberi és dologi erőforrások felsorolása, természetesen konkrétan és számszerűsítve.
- A harmadik oszlop a sikeresség mérésének „hogyan”-ját, forrását adja meg, a felső három sorban az átfogó és a konkrét célkitűzések, illetve az eredmények elérését igazoló információforrások és – ha szükséges – a teljesítmény igazolásához szükséges módszerek szerepelnek. A tevékenységek sorában ebben a oszlopban az emberi és dologi erőforrások költségeit tüntetjük fel.
- A negyedik oszlopban vesszük számba azokat a külső tényezőket, amelyek a projektmenedzsment hatókörén kívül esnek, viszont teljesülésük elengedhetetlenül szükséges ahhoz, hogy a következő szint első oszlopában leírtak megvalósulhassanak. A legfelső sor utolsó rubrikája értelemszerűen üresen marad. A beírásra szánt előfeltevéseket egyesével mérleljük: tényleg rajtunk kívül álló tényezők-e? Nem tudnánk-e teljesülésüket új tevékenységekkel elősegíteni? Ha nem, és bekövetkezésük nem túl valószínű, nem túl kockázatos-e a projektünk? Az előfeltevések gondos mérlelése a reális tervezés egyik legfőbb garanciája. A jól megválasztott előfeltevések leírása lehet ugyanakkor szinte egyetlen „egérutunk” a szigorú európai ellenőrzési rendszerekben: ha egy olyan előfeltevés nem teljesülése következtében nem tudtuk teljesíteni projektünket, aminek teljesülésére reálisan építettünk, joggal számíthatunk az ellenőrök támogatóbb, megértőbb magatartására.

A projekttervezési technikák, mint a SWOT elemzés vagy a logikai keretmátrix csak eszközök, de hasznos eszközök a minél hatékonyabb, eredményesebb feladattervezés és -végrehajtás szolgálatában. Ugyanakkor nem csak saját munkánkat tehetik átláthatóbbá és sikeresebbé, hanem támogatóink, partnereink számára is meggyőzőbben, világosabban jelenítik meg céljainkat, tevékenységeinket. A fentiekben csak vázlatosan tekintettük át a két projekttechnikai eszköz alapjait, hiszen az eszközök alkalmazását elsősorban gyakorlati úton, minél több hasonló példa megismerésével és az eszközök mindennapi munka során történő használatával lehet elsajátítani.

Összefoglalóan elmondható, hogy akkor jó egy projektötlet, ha:

- reális problémákra és lehetőségekre szabott,
- illeszkedik a pályázó hosszú távú fejlesztési terveihez,
- bírja a partnerek és érintettek támogatását,
- megvalósítható,
- egyedi,
- jelentős hatása van a külső környezetre is.

c) Egy példa a logframe módszer alkalmazására

A fentiekben vázolt módszertan jobb értelmezhetősége végett tekintsünk most át egy konkrét példát ennek alkalmazására! Kiindulópontunk maga a logframe mátrix lesz és az a könyv, amit most Ön épp a kezében tart.

	Beavatkozási logika	Indikátorok	Indikátorok forrása	Kockázatok és feltételezések
Stratégiai célok				
Projekt cél				
Eredmények				
Tevékenységek				

1.6 ábra: Minta logframe mátrix

A célok hierarchiája jelenti a beavatkozás logikáját. Minden tevékenységnek vannak eredményei, közvetlen és közvetett hatásai. Például e könyv megírásától azt az eredményt várjuk, hogy a könyv megjelenik. Ezúton is szeretnénk tájékoztatni a lehetséges pályázókat az EU

támogatások felhasználásának módjáról. A célunk végső soron az EU támogatások hatékony és eredményes felhasználása.

Minden cél elérése számszerű mutatókkal, indikátorokkal mérhető. A mutatók akkor megfelelőek, ha a célokhoz rendelhetők, mérhetők, ellenőrizhetők. Például kitűzhetünk egy olyan célt, amely szerint az EU támogatások felhasználásával akkor lehetünk elégedettek, ha a források legalább 85%-a hasznosul. A könyv megjelenítése akkor járul hozzá kellőképpen a lehetséges pályázók tájékoztatásához, ha legalább kétszáz példányát átveszik a potenciális zempléni pályázatkészítők. Ahhoz, hogy kétszáz példány biztosan eljusson a csoporthoz, ötszáz példány kiadását tervezzük.

A mutatók mindenkor aktuális értékének forrását is meg kell határozni, hogy a célok elérése ellenőrizhető legyen. Azok a mutatók, amelyek nem könnyen hozzáférhetők, nem alkalmasak a célok számszerűsítésére. Például a lehetséges pályázók tájékoztatását nem tudjuk mérni a könyv olvasóinak számával, mert nem tudjuk meghatározni ennek a mutatónak a forrását. De használhatjuk a szétszított példányok számát, mert ennek biztos forrása lehet a kiadó. Végül, a kockázatok és feltételezések között szerepelnek azok a külső tényezők, amelyek egy adott szintű cél elérése mellett szükségesek az eggyel magasabb szintű cél eléréséhez. A kockázatok és feltételezések azonosítása egyrészt azért fontos, mert ezek bekövetkezésének valószínűsége felmérhető, ezáltal a projekt kockázatossága csökkenthető. Másrészt, a projekt nyomon követése és értékelése során a szükséges kiigazítások is megtehetőek.

Mindezek alapján a logframe mátrixot a következőképpen tölthetjük ki:

	Beavatkozási logika	Indikátorok	Indikátorok forrása	Kockázatok és feltételezések
Stratégiai célok	az Eu források felhasználása	az EU források legalább 85%-os felhasználása	támogatást nyújtó szervezetek	
Projekt cél	a lehetséges pályázók tájékoztatása	500 szétosztott példányból 200 a pályázókhoz jut	ZRVA	az önkormányzatok, cégek rendelkeznek projekt ötletekkel, önerővel, stb.
Eredmények	könyv kiadása	500 kiadott példány	ZRVA	a ZRVA terjeszti, az önkormányzatok, cégek igényt tartanak rá
Tevékenységek	tananyag összeállítása	1 könyv szerkesztése	szerzők	a ZRVA vállalja a könyv kiadását
				összeáll a szerzők csapata

1.7 ábra: Minta logframe mátrix kitöltve

1.2. Az üzleti terv

A logikai keretmátrix természetesen nem lehet öncélú. Értelme csak akkor van, ha megfelelő üzleti tervet is készítünk hozzá. Az üzleti terv készítést célszerű a logframe-mel kezdeni, ugyanis ha a célokkal és azok egymáshoz való viszonyával kezdettől fogva tisztában vagyunk, úgy érvelésünk sokkal hatásosabb lesz.

A közösségi pályázatok projektjeire nincs kötelező előírás az üzleti terv készítői számára.

A stratégiai terv centrumában a termékpolitikai és piacpolitikai (un. termék/piaci) döntések állnak, vagyis azok a termékpolitikai döntések, melyek a „mit” és azok a piacpolitikai döntések, melyek a „kinek” szegmentációs kérdésekre válaszolnak. Nyilvánvaló, hogy ezek a döntések nem kerülhetik meg az árproblémát, tehát szerepelniük kell az alapvető árpolitikai céloknak és eszközöknek is („mennyiért”). Továbbá hasonló módon szerepet kap a piacbefolyásolási és az értékesítési stratégia is.

Az üzleti terv – attól függően, hogy milyen célra készül – egy, vagy két fő részből áll. A pályázatokhoz, hitelkérelmekhez kétrészes üzleti tervet készítünk:

a) Vállalat, vállalkozás bemutatása

Mindjárt az első lapon tüntessük fel a pályázati címet és a pályázat legfontosabb adatait, ki, vagy mely szervezet kéri a pályázati támogatást, ki a felelős kapcsolattartó, hol érhető el.

A cég és tevékenységének bemutatása az elérhetőségi adatokon túl tartalmazza a főbb gazdasági mutatókat (termelés, létszám, nyereség, stb.), valamint a termékeket, piacainkat, piaci részesedéseinket is mutassuk be.

A cég bemutatásához tartozik az is, hogy a vállalkozás, vállalat menedzsereit, tulajdonosait is bemutatjuk (rövid szakmai életút, képzettségek, gazdasági életben szerzett tapasztalat), ugyanis ez a külső intézmények, pályázatot elbírálók bizalmát növelheti.

Ha induló vállalkozásról van szó, akkor ezeken túl célszerű a vállalkozás egyéb körülményeire (telephely, saját tulajdon, bérlet, berendezések száma, jellege stb.) is kitérni.

b) A másik rész a tulajdonképpeni *üzleti terv, vagy projektterv*. Az üzleti terv több, mint marketingterv, bár ez utóbbi igen fontos része az üzleti tervnek. Ebben a részben először a forrásokkal foglalkozunk. Meghatározzuk a teljes tőkeszükségletet, majd a rendelkezésre álló tőkejavakat, s a kettő különbségként a hiányt, annak pótlási lehetőségét (pályázat, kölcsön, lízing stb.). Természetesen meg kell tervezni az igénybe vett tőkejavak visszafizetését is. Ezt követően egyszerűsített mérleg formájában megtervezzük a következő üzleti év eszközeit és forrásait.

A források pályázati úton való biztosítása esetén a kiválasztott pályázati forrás célrendszeréhez, prioritásaihoz igazodóan határozzuk meg a projekt célokat, azaz a logframe tartalmát, s a tágabb és a közvetlen célokat különítsük el egymástól. Célszerű pontosan leírni, hogy a projekt milyen módon valósítja meg a kiválasztott pályázati alap céljait, s nevezzük meg azt a prioritást, amelynek eléréséhez hozzá kívánunk járulni, így az alap kezelői azonnal látják, hogy projektünk nekik szól.

A célok rögzítését kövesse a tervek szöveges ismertetése 2-4 oldalon. Cél a világos, szakszerű, mégis közérthető érvelés, melyben az érdemi, kézzel fogható mondanivaló domináljon. Csak azzal foglalkozzunk, aminek

terveinkhez közvetlenül köze van. A projekt ismertetésére legjobb az alábbi logikát követni:

- A projekt környezete: kik a pályázók és partnereik?
- Milyen problémára kíván választ adni a projekt?
- Mit kívánunk tenni?
- Milyen stratégiát követünk?
- Hogyan oldjuk meg a problémát?
- Ezekben belül milyen szerepet szánunk a most pályázott támogatásnak?
- Projektünk milyen közösségi célhoz kapcsolódik?
- Milyen elemekből áll a megvalósítandó projekt?
- A projekt időbeli tervezése, ütemezése.
- A projektelemegek egyenkénti ismertetése logikai, vagy időrendi sorrendben.
- A projekt megvalósításához szükséges pénzügyi és emberi erőforrások.

Az általános projektleírásban elsődleges célunk legyen az, hogy a projekt szerkezetét és fő elemeit érthetően és világosan mutassuk be. A részleteket, specifikációkat tegyük mellékletbe, hogy a főszöveg könnyen áttekinthető maradjon.

A szöveges ismertetést követően rövid felsorolásban rögzítsük a projekt várható konkrét eredményeit, gazdasági hasznosságát.

Végül alaposan ellenőrizzük az üzleti terv belső konzisztenciáját, koherenciáját.

Visszatérve a költségvetésre: a finanszírozási forrásokat egy-egy projektelemhez kell rendelnünk a pályázati elszámolható költségek, társfinanszírozási arányok ismeretében.

A pénzügyi tervezésnek – legalábbis a magunk számára – részét kell, hogy képezze egy átgondolt cash-flow elemzés is. Számítsunk rá, hogy a támogatási forrásokat késve, vagy akár csak a projekt lezárása és elfogadása után folyósítják. Időbe telhet, amíg a MÁK (kincstár) egy-egy számlánkat kiegyenlíti, vagy a befizetett áfát vissza tudjuk igényelni az APEH-től. Ahol a támogatási szerződést devizában kötjük meg a valutaárfolyamok

mozgásával, az ebből keletkező esetleges veszteséggel is számolni kell (előcsatlakozási alapok, közösségi programok).

A forráskereséshez akkor célszerű hozzálátni, ha üzleti tervünk, projektünk koncepciója (célok és tevékenységek) már világos számunkra. Célszerű számba venni a hazai és külföldi támogatások minél teljesebb skáláját, de csak oda célszerű pályázni, ahol a támogatásra elvben jogosultak vagyunk és projektünk a kiírt célokkal összhangban van.

(A pályázatírás technikája iránt mélyebben érdeklődőknek ajánljuk Dr. Rapsák J. – Heil P.: Phare kézikönyv című munkáját, megjelent az Osiris Kiadónál Budapesten 2000-ben.)

1.3. Infrastrukturális projekt előkészítése

1. A projekt előkészítésének jelentősége

Egy infrastrukturális beruházási projekt, legyen az környezetvédelmi vagy közlekedési tárgyú, részleteit tekintve meglehetősen eltérő, de tipikus előkészítési munkafolyamatokat igényel. A beruházások építési jellegénél fogva a projektek előkészítése jól azonosítható szakaszokra különíthető el, ami még korántsem jelenti azt, hogy egyszerű dolga lenne annak az önkormányzatnak, amely úgy dönt, hogy például a város egy részét csatornázni kívánja, vagy korszerűsíteni szeretné a városi szennyvíztisztító telepet, és növelni akarja annak kapacitását. Nincs könnyű dolga a beruházás tervezésével, akkor sem, ha feltételezzük, hogy ehhez rendelkezésre áll minden forrása. Még bonyolultabbnak tűnik – hivatalból, és amint ez később belátható lesz, tiszta szívvel hozzátéve, hogy *természetesen csak első látásra* –, ha ehhez támogatást igényelne, főleg ha azt az Európai Unió Kohéziós Alapjából, vagy az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) finanszírozása mellett megvalósuló, az infrastruktúrát támogató operatív programokból (OP) kívánja megtenni.

Jelen fejezetben szeretnénk bizonyítani, hogy csak első látásra tűnhet bonyolultabbnak uniós forrást igénybe venni. Be szeretnénk bizonyítani, hogy az Európai Unió forrásainak felhasználásánál követelt eljárások pontos végrehajtása inkább sematizálja, így a gyakorlatban inkább egyszerűsíti a projekt előkészítését, valamint a tervezés során előre azonosítja és elhárítja a későbbiekben felmerülő akadályokat, így biztosabbá és gyorsabbá teszi a megvalósítást.

2. Első lépés: a megvalósíthatósági tanulmány

A projekttervezés első lépéseként egy megvalósíthatósági tanulmány készül, amely elkészítése két fázisból áll. Az első rész során a projekt céljának, ami a bevezetésben említett példa esetében a település szennyvizének tisztítása, eléréséhez *azonosítjuk a gyakorlati megvalósítás különböző útjait*. A szennyvíztisztítási példánál maradva, felmérjük, hogy milyen műszaki állapotú a városban működő szennyvíztisztító; adatokat gyűjtünk arról, hogy város mely részei csatornázottak, illetve mely részei nem; összegyűjtjük és részletesen megvizsgáljuk a beruházásra vonatkozó hatályos ágazati és helyi jogszabályokat; felmérjük a fizikai környezetet, a tulajdonviszonyokat, az érintett lakosság helyzetét; megvizsgáljuk, hogy az önkormányzaton belül mely részlegek lesznek érintve a projekt során, hogyan, hol és kiből állítható fel egy projekt menedzsment egység². E lépések közül többet, a projekt kezdetén sok esetben elvégez(tet) az érintett önkormányzat, csak a lépések részletes dokumentálása nélkül. Itt már is a bevezetésben ígéreknek tehetünk eleget, hiszen csak első látásra tűnik bonyolultnak egy megvalósíthatósági tanulmány összeállítása. A valóságban itt olyan általános információgyűjtésről van szó, ami sok esetben (például a tanulmánytervek kidolgozásához) szükségszerűen megtörténik. Az Európai Unió ezt *logikusan felépített módszertan* követése mellett, *pontosan dokumentálva* követeli meg a projekt benyújtójától, a folyamat végén *több lehetséges alternatíva* bemutatásával. A példához visszatérve egy alternatívaként merülhet fel a telep bővítése, másik lehetőség lehet új telep építése a csatornázatlan városrészekhez közel, lehet, hogy a csatornázatlan részeket, a szomszéd település tisztítótelepére is be lehet kötni, de természetesen alternatíva a meglévő telepre való becsatlakozás is.

A megvalósíthatósági tanulmány második része az első rész eredményeként megszületett *alternatívákat különböző szempontok alapján hasonlítja össze*³. Az alkalmazott szempontok műszaki, környezeti, pénzügyi és

² Ún. projekt menedzsment egység létrehozása a városházán belül, vagy szerződésben egy mérnök-tanácsadó céggel (ebben az esetben is egy önkormányzaton belüli összekötő kinevezésével) előfeltétele egy nagyobb projekt benyújtásának az irányító hatósághoz KA esetében.

³ A lehetséges alternatívák mindegyikét, de legalább három változatot meg kell vizsgálni (beavatkozás nélküli változat, minimum beavatkozás és egy beruházási megoldás)

társadalmi-gazdasági megközelítést jelentenek. A megvalósíthatósági tanulmány e része a lehetséges változatokat már részletesebben vizsgálja. Olyan ez, mint amikor az építész az építetővel történt egyeztetéseket és a telek bejárását követően papírra vetett első, szabadkézzel rajzolt vázlatok után, már vonalzóval, de nagy méretarányal megrajzolja a ház néhány változatát. A részletesebb vizsgálat során ki kell alakulnia, hogy műszakilag mely változatok megvalósíthatók. Szennyvíztisztítási példánknál maradvá: a csatornázatlan részek szomszéd településre történő bekötése szinte lehetetlen, illetve csak nagyon költséges beruházás keretében oldható meg, a talajszerkezet, vagy a domborzati viszonyok miatt. Érdemes felmérni az egyes változatok időigényét, és elkészíttetni az előkészítés kapcsolódó ütemtervét, ami alapján megvizsgálható, hogy hol áll módunkban rövidíteni az előkészítésen, illetve melyek azok az időben kritikus pontok (szabadságolások, stb.), ahol az előkészítés folyamata külön figyelmet követel. Ezt követően a környezeti hatásokat vizsgáljuk meg. Ennek során gyakorlatilag a változatok előzetes hatásvizsgálata⁴ folyik: a környezetre gyakorolt lehetséges hatások felmérése mellett, megállapítjuk, hogy a továbbiakban kötelező-e részletes hatásvizsgálat lefolytatása a környezetvédelmi engedély megszerzéséhez. Valamint a fellépő környezeti hatások mérséklésére javaslatok kerülnek kidolgozásra. Célszerű a megvalósíthatósági tanulmány készítőjével kötött szerződésben rögzíteni, hogy a tanulmány részeként előzetes hatásvizsgálatot is végezzenek el. Fontos, hogy már az előzetes hatásvizsgálat folyamatába is bevonjuk az érintett lakosságot (ld. *második lépés*). Így a végül kiválasztott projektváltozat előzetes hatástanulmánya rendelkezésre áll és a döntést követően azonnal benyújtható az illetékes hatóságnak, amivel olykor jelentősen felgyorsítható az előkészítés. A gazdasági vizsgálat olyan pénzügyi szempontú elemzés, amely az építés és a működés során (Kohéziós Alap projektek esetén általában 30 évig, ld. *negyedik lépés*) jelentkező költségeket és hasznokat tárgyalja, valamint megállapítja a lehetséges EU támogatás összegét. A vizsgálat részeként elvégzendő egy pénzügyi, egy társadalmi-gazdasági, egy kockázatelemzés és egy érzékenység vizsgálat. A pénzügyi elemzés lényege, hogy kiadási és bevételi oldalról minden pénzügyi mozgást összesítsünk, hogy az egyes projektváltozatok jelenértékét és megtérülését összehasonlíthassuk. A társadalmi-gazdasági elemzés célja, hogy a projekt gazdasági és társadalmi

⁴ Az illetékes környezetvédelmi felügyelőséghez benyújtandó előzetes környezetvédelmi hatástanulmány tartalmi követelményeit, és hogy a beruházás környezetvédelmi engedély köteles-e a 20/2001. (II.14) Kormányrendelet írja elő.

költségeinek és a keletkezett gazdasági és társadalmi haszon vizsgálatával alátámaszta, hogy a projekt a közösség számára összességében hasznos. Az ehhez használt két eszköz a költség-haszon elemzés és – amennyiben a nem vagy nehezen számszerűsíthető költségek és hasznok (környezeti, pszichológiai, szociális) miatt ez nem alkalmazható –, a többszempontú-elemzés⁵ (ld. *negyedik lépés*).

A megvalósíthatósági tanulmány utolsó része egy kockázatelemzés és egy érzékenység vizsgálat. A kockázatelemzés célja, hogy meghatározzuk azokat a lehetséges eseményeket, amelyek veszélyeztethetik a projekt sikerét, vagy ronthatnak az eredményén. Ennek során különböző körülményekből (pl. politikai, természeti, pénzügyi, szervezeti, társadalmi) eredő bizonytalansági tényezőket azonosítunk, illetve – az érzékenység vizsgálat segítségével – meghatározzuk a nem kívánt esemény bekövetkezésének a projektre gyakorolt negatív hatásának mértékét. A megvalósíthatósági tanulmány e részének elkészítése nem rendelkezik nagy hagyománnyal a hazai gyakorlatban, pedig az esetleges veszélyek és akadályok felmérésén és időben történő elhárításán sok esetben a projektünk sikere vagy kudarca múlhat.

Szinte teljes biztonsággal állíthatjuk, hogy nincs olyan családi ház építés, vagy akár lakás felújítás, ahol a tervezéstől kezdve a kulcs átadásáig ne merülne fel legalább egy olyan akadály, melyet nem láttunk előre. Ezek a hibalehetőségek a szereplők számával és a beruházás méretével arányosan nőnek. Egy közepes méretű magyar város 30 millió € nagyságrendű szennyvíztisztítási projektjének számtalan előre nem látható problémája lehet, a lakosság bűz miatti tiltakozásától kezdve az infláción át az időközben csökkent forint árfolyamig. A megvalósíthatósági tanulmány segítségével azonban azonosíthatók ezek a kockázati elemek, néhány már előre elhárítható (pl. a lakosság kezdetektől tartó bevonásával); vannak, amelyekre előre fel lehet készülni (az infláció beépítése a becsült költségekbe, tartalék-képzés⁶); és még így is maradnak olyan tényezők, melyeket hátrálthatják a projekt megvalósítását (pl. költségemelkedés különböző makro-gazdasági folyamatokból eredően).

⁵ Az idegen nyelvű szakirodalomban használt elnevezése: *multicriteria analysis*.

⁶ A példákban szerepel egy, az összköltség 10-15%-ban meghatározott biztonsági tartalék az előre nem tervezhető költségnövekmények miatt (pl. a fűrészek során a talajban talált homokréteg miatt megemelkedik az alapozás költsége)

A következő táblázat⁷ összefoglalja a megvalósíthatósági tanulmány fent ismertetett részeit

1.1. táblázat: A megvalósíthatósági tanulmány részei:

	Fejezet
0)	vezetői összefoglaló
1)	általános elemzés a) általános információk b) társadalmi gazdasági környezet c) humán erőforrás d) helyszín e) kereslet-kínálat elemzés f) vezetési modellek g) projekt változatok azonosítása
2)	Műszaki megvalósíthatóság, végrehajtás, költségek: tanulmánytervek készítése
3)	Környezeti hatások és beavatkozási területek
4)	Pénzügyi megvalósíthatóság
5)	Gazdasági és társadalmi elemzés a) költség-haszon elemzés és/vagy b) többszemponú-elemzés
6)	Kockázatelemzés és érzékenység vizsgálat

Hozzá kell tennünk, hogy megvalósíthatósági tanulmányt kb. 100 millió forint feletti nagyságrendű beruházások esetében kell elkészíteni ilyen részletességgel. Ez három-hat hónapot vehet igénybe

⁷ Forrás: a PHARE RPP programjának keretében kidolgozott megvalósíthatósági tanulmány útmutató

Látható, hogy a megvalósíthatósági tanulmány segítségével a döntéshozó megismeri és összehasonlíthatja a kitűzött cél elérésére rendelkezésre álló lehetséges megoldási módokat

Egy jól elkészített tanulmány alapján a döntéshozó biztonsággal és gyorsan dönthet a megvalósítandó projekt tartalmáról és megismeri azokat a lépéseket, amelyek megtételével akadálymentessé, esetenként gyorsabbá teheti a tényleges megvalósítást az engedélyezési folyamatoktól kezdve a kivitelezésig. A teljesség kedvéért hozzá kell tennünk, hogy gyakorlati haszna mellett, a megvalósíthatósági tanulmány az Európai Uniónak benyújtandó pályázati anyag kötelező része Kohéziós Alap esetén, és nagy, illetve a Strukturális Alapok esetében a közepes méretű projekteknél ezt az illetékes Irányító Hatóság által összeállított pályázati feltételrendszer is előírja

Az alternatívák felvázolása és összehasonlítása alapján a pályázó döntéshozó testülete (pl. a közgyűlés) amennyiben a projekt megvalósítása mellett dönt, a környezeti, társadalmi, gazdaságossági és műszaki szempontok mérlegelésével kiválasztja az összességében legjobbnak tartott változatot, és elindítja annak részletes előkészítését, ami az előírt engedélyek megszerzését, a pályázat benyújtásához szükséges tanulmányok elkészítését és műszaki tervezését jelenti

3. Második lépés: a környezetvédelmi hatásvizsgálat

A megvalósíthatósági tanulmány elkészítésekor a kiválasztott megvalósítási alternatíva előzetes környezetvédelmi hatásvizsgálata már megtörtént. Ezt az ún. előzetes környezetvédelmi hatástanulmányt kell benyújtani az illetékes környezetvédelmi hatósághoz, amely ennek alapján három hónapon belül dönt a részletes hatásvizsgálat szükségességéről, vagy – amennyiben a hatályos jogszabályok szerint ez nem szükséges⁸ – kiadja a beruházás környezetvédelmi engedélyét

A környezetvédelmi hatásvizsgálat célja a beruházás környezetre gyakorolt *hatásainak* és a *hatások mértékének* felmérése, valamint a *hatást viselő terület* meghatározása legyen szó épített, társadalmi vagy természeti

⁸ Mint előbb: Az illetékes környezetvédelmi felügyelőséghez benyújtandó előzetes környezetvédelmi hatástanulmány tartalmi követelményeit, és hogy a beruházás környezetvédelmi engedély köteles-e a 20/2001 (II.14) kormányrendelet írja elő

környezetről, illetve *intézkedések kidolgozása* az esetlegesen fellépő negatív hatások mérséklésére. A tanulmány készítése mellett a hatásvizsgálat része egy *lakossági konzultációs folyamat*, amit az Európai Unió minden projekt esetében szigorúan ellenőriz. A tervezéssel párhuzamos folyamatos konzultáció célja, hogy a projekt egy olyan változatát valósítsa meg végül az önkormányzat, amely az érintett lakosság igényeinek is megfelel. A konzultációk során rögzíteni kell a lakosság felmerülő igényeit, és a jogos igényeket be kell építeni a projektbe, illetve a javaslatok be nem építését meg kell indokolni. Látszólag bonyolítja ez a folyamat is az előkészítést, de számtalan példa mutatja, hogy egy folyamatos konzultációval lefolytatott hatásvizsgálat során a lakosság megértve a beruházás szükségszerűségét együttműködik abban, hogy a tervezés során a projekt egy minden igényt kielégítő változata valósuljon meg és végül a magáénak érzi és elégedett a megvalósult létesítménnyel. Tudunk példát mondani arra, hogy a konzultációs folyamat elhagyása milyen katasztrofális következményekkel járhat egy projekt életére, de tudunk pozitív példát is hozni, hogy hogyan tájékoztatta a projektgazda önkormányzat a helyi lapban, szórólapokkal, folyamatos falugyűléseken és a regionális televízió adásaiban az érintett településeket egy hulladékgazdálkodási beruházás előkészítése során. Ugyan a folyamat viszonylag időigényes, de segítségével a megvalósíthatósági tanulmány kockázatelemzésénél ismertettek szerint becsült kockázatok közül többet gyakorlatilag nullára csökkenthetünk. Célszerű a környezetvédelmi hatásvizsgálat lefolytatására kiírt közbeszerzési pályázatban rögzíteni a konzultációhoz kapcsolódó feltételeket. Ez tehát ismét egy csak első látásra bonyolultnak tűnő eleme az előkészítésnek, hiszen későbbi dolgunkat egyszerűsítjük és könnyítjük vele.

A konzultációs folyamat időigénye a részletes hatásvizsgálat folyamatával könnyű szerrel összehangolható, hiszen egy részletes hatásvizsgálatnak ki kell terjednie az ökológiai környezet teljes ún. vegetációs időszakára, ami gyakorlatilag egy tavasztól ősziig tartó, kilenc hónapos periódust ölel fel. A részletes hatástanulmány benyújtását követően az illetékes környezetvédelmi felügyelőségnek három hónap áll rendelkezésére, hogy a környezetvédelmi engedély kiadásáról döntést hozzon, azonban a gyakorlatban sokszor kerül sor hiánypótlásra, melynek benyújtásától újraindul a hatósági eljárás három hónapos szakasza.

Egy részletes környezeti hatásvizsgálat időigénye – az engedély jogerőre emelkedéséig minimum 13 hónap, de a gyakorlatban inkább másfél év.

Ebben a nagyon hosszúnak tűnő időben azonban már elkezdhetünk különböző műszaki terveket és egyéb dokumentumokat is kidolgoztatni.

4. Harmadik lépés: a műszaki tervek, engedélyek

Egy általános engedélyezési folyamat során a környezetvédelmi és elvi (a tervezéshez szükséges) engedélyek megszerzését követően az illetékes hatóságok az ún. engedélyezési tervek alapján építési engedélyt adnak ki a beruházásra, majd jóváhagyják a kivitelezési terveket. Az engedélyezési folyamat során elkészítendő tervek, illetve szükséges engedélyek beruházás-fajtánként eltérnek. Az engedélyezési tervek elkészítését megelőzően szükséges engedélyek általában a környezetvédelmi engedély, amiről már beszéltünk (ld. *második lépés*), és az elvi vízjogi engedély, amit jogszabályban meghatározott vízhasználatra, vízimunka és vízállésműny tervezésére kell kiváltani (pl. szennyvíztisztító telep esetén). Bizonyos engedélyek megszerzése a kivitelező feladata lesz, más engedélyeket azonban még a kivitelezés közbeszerzésének lefolytatása előtt, de a pályázat benyújtása után, megint más engedélyeket pedig a pályázat benyújtásáig be kell szerezni. Azt, hogy milyen engedélyekkel kell rendelkeznie a pályázatnak benyújtáskor, a Kohéziós Alap esetében az Európai Unió, a Strukturális Alapoknál az Irányító Hatóságok által összeállított feltételrendszerek szabályozzák.

Mielőtt azonban ezt részleteznénk, fel kell hívnunk a figyelmet a hatályos Közbeszerzési Törvény ún. tervpályázatra vonatkozó részére⁹, amely bizonyos értékhatár feletti tervezési munkákra kötelezővé teszi közbeszerzési eljárás lefolytatását. Erről a későbbiekben szólnunk a 9. fejezetben a közbeszerzések tárgyalása kapcsán. Ezt a tervpályázatot célszerű a megvalósíthatósági tanulmányt követően lefolytatni

Visszatérve a szükséges engedélyekre fel kell hívnunk a figyelmet arra az általános érvényű követelményre, hogy a benyújtott pályázat jogerős környezetvédelmi engedéllyel kell, hogy rendelkezzen. Az Európai Unió alapjaiból támogatott projektek esetében előírás, hogy a kivitelezéshez kapcsolódó közbeszerzések az Európai Unió irányelveivel harmonizált hatályos közbeszerzési törvény szabályai szerint és a FIDIC¹⁰ előírásai

⁹ A 16/1998 KTM rendelet szerint

¹⁰ Tanácsadó Mérnökök Nemzetközi Szövetsége (Fédération Internationale des Ingénieurs Conselists)

szerint folynak. Hogy a kivitelezésre kiírt pályázat milyen tervek alapján folyjon, és milyen engedélyekkel rendelkezzen a benyújtás pillanatában, az IH-k nem önkényesen határozzák meg, hanem a jogszabályi követelményeket és a rendelkezésre álló időt figyelembe véve. A Kohéziós Alap esetében a pályázatban megjelenített projekt indítástól számítva, de legkésőbb a projekt brüsszeli jóváhagyásától számítva két év áll a pályázó rendelkezésére, hogy megnyissa a beruházás építési naplóját. Ezt a szabályt a Kohéziós Alap rendszerében N+24 szabálynak¹¹ hívják. A KIOP és a ROP esetében a nyertes pályázatok projektjeinek a gyakorlatban szintén a lehető leggyorsabb végrehajtásra kell törekedniük a strukturális alapok esetében érvényben lévő ún. N+2 szabály értelmében¹², mint arról még a közbeszerzések kapcsán is szólunk

Az IH-nak visszafelé kell számolnia egy előkészítési ütemterven az N+24 szabály alapján két évet, és már adott is a pályázati dokumentummal együtt benyújtandó engedélyek listája. Ha a FIDIC eljárásai szerint gondolkodunk, akkor alapvetően három lehetőséget különböztethetünk meg:

- A kivitelezés közbeszerzési eljárását az építési tervek alapján akarjuk lefolytatni (a tenderkiírás alapjaként szolgáló ún. tenderterv az építési tervek alapján, tehát az építési engedélyt követően készülnek¹³). Ebben az esetben az ajánlatot benyújtó vállalkozó számára pontosan meghatározhatók elvégzendő munkák, így – lévén nagyon kicsi a kockázat a– olcsóbb ajánlatot nyújt be. Az építési engedély megszerzése azonban legalább nyolc-tíz hónapot vesz igénybe (a hatósági három hónap és az engedélyezési terv elkészítése), valamint költségei a megrendelőt terhelik¹⁴
- A kivitelezés közbeszerzési eljárását engedélyezési tervek alapján akarjuk lefolytatni (a tenderkiírás alapja az engedélyezési terv), azaz az építési engedélyezési eljárás, majd a kivitelezési tervek készítése és az azokhoz kapcsolódó engedélyek (pl. létesítési vízjogi, közműtervek, hidépítési tervek) megszerzése folyhat párhuzamosan a közbeszerzéssel. Evvel

¹¹ 1265/1999 sz. Tanácsi Rendelet (C, 5. cikk)

¹² 1260/1999 sz. EK Rendelet (31.2 cikk)

¹³ Ún FIDIC Red Book (vörös könyv) szerint

¹⁴ A Kohéziós Alap esetében, az Európai Unió a projekt előkészítését is támogathatja, amit *technikai segítségnyújtásnak* (TS) nevezzük. A forrást Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium gondozza

megnyerjük az előbb említett nyolc-tíz hónapot, azonban a vállalkozói ajánlatok magasabbak lesznek a nem építési terv részletezettségű tervek alapján.¹⁵

- A kivitelezésre és a tervezésre együtt írunk ki közbeszerzési eljárást. Ez abban az esetben célszerű, ha különböző technológiákat kívánunk versenyeztetni, például egy szennyvíztisztító telep tervezése és kivitelezése esetében, ahol a bemenő és a kimenő vízminőség megadásával már műszaki és pénzügyi szempontból is versenyeztetni tudjuk a különböző technológiákat forgalmazókat/tervezőket. Ebben az esetben nagy számú ajánlattevő esetén korszerű és olcsó technológia választható ki, és az egész engedélyezési folyamat projektgazdát terhelő része lecsökkenthető négy-hat hónapra.¹⁶

A magyar engedélyezési gyakorlat még nincs összhangban teljes mértékben a FIDIC nemzetközi rendszerével, így az ISPA program több éves tapasztalata számos eljárást alakított ki a fenti esetekre. Az alábbi táblázatban a tapasztalatok szerint összegezzük a szükséges engedélyeket és terveket. A táblázat tartalmazza azokat a szerződéseket is, amelyeket a pályázathoz mellékelni kell

¹⁵ Ún FIDIC Red Book (vörös könyv) szerint

¹⁶ 16 Ún FIDIC Yellow Book (sárga könyv) szerint

1.2 táblázat: Szükséges engedélyek

Tenderezési eljárás	Engedélyek, egyéb dokumentumok	Tervek
Építési tervek alapján	<ul style="list-style-type: none"> - Jogerős környezetvédelmi engedély - Jogerős építési engedély - Az építési terület tulajdoni lapon bejegyzett tulajdonosa a pályázó önkormányzat, vagy önkormányzati társulás/konzorcium - Az önkormányzat vagy önkormányzati társulás/konzorcium és a minisztérium mint Közreműködő Szervezet között aláírt támogatási Szerződés 	<ul style="list-style-type: none"> - A benyújtáskor már szerződést kötött a tevezővel megbízó projekt gazda, úgy, hogy az a benyújtást követő 1 hónapban elkészülhet
Engedélyezési tervek alapján	<ul style="list-style-type: none"> - Jogerős környezetvédelmi engedély - Az építési engedély megszerzéséhez az engedélyezési tervek benyújtása megtörtént. - Az építési terület tulajdoni lapon bejegyzett tulajdonosa a pályázó önkormányzat, vagy önkormányzati társulás/konzorcium - Az önkormányzat vagy önkormányzati társulás/konzorcium és a minisztérium mint Közreműködő Szervezet között aláírt támogatási Szerződés 	<ul style="list-style-type: none"> - Engedélyezési tervek
Kivitelezés és tervezés együtt	<ul style="list-style-type: none"> - Jogerős környezetvédelmi engedély - Elvi vízjogi engedély - Az építési terület tulajdoni lapon bejegyzett tulajdonosa a pályázó önkormányzat, vagy önkormányzati társulás/konzorcium - Az önkormányzat vagy önkormányzati társulás/konzorcium és a minisztérium mint Közreműködő Szervezet között aláírt támogatási Szerződés 	<ul style="list-style-type: none"> - Elvi vízjogi engedélyezési terv

A ROP és a KIOP esetén a pályázati kiírások tartalmazzák a megkövetelt engedélyeket, terveket, szerződéseket és egyéb dokumentumokat, azonban az N+2 szabály sürgetése miatt valószínűsíthető, hogy a fentiekhez hasonlóan alakul egy közepes, vagy nagyobb méretű beruházási pályázat tartalmi követelményrendszere

Az engedélyek rengetegében így első látásra nem tűnhet egyszerűnek kiigazodni, azonban uniós támogatás elnyeréséhez a magyar gyakorlattól eltérő engedélyek, illetve tervek nem szükségesek. A hazai engedély-útvesztőben számos kiváló mérnök-tanácsadó cég segíti az eligazodást, és biztonsággal vezeti a projekt gazdáját az elvi engedélyektől az építési engedélyen át a kivitelezési tervek engedélyezéséig

5. Negyedik lépés: a gazdasági vizsgálat

Az Európai Unió a Kohéziós Alap támogatás elnyeréséhez megköveteli a projekt pénzügyi és gazdasági szempontú elemzését a benyújtandó pályázati anyag részeként¹⁷. Pusztán az előírás betartásán messze túlmutat, hogy az uniós támogatások esetében a gazdasági vizsgálat¹⁸ segítségével állapítható meg a projekthez igényelhető uniós forrás. Tehát a projektünk tényleges támogatási arányát ez a számítás határozza meg

A gazdasági vizsgálat elve megegyezik a megvalósíthatósági tanulmánynál bemutatottal, azonban a projekt részleteinek ismeretében már sokkal pontosabb elemzés elvégzését teszi lehetővé. A részletek ismerete feltételezi, hogy a gazdasági vizsgálat elkészítésekor a beruházási döntés megszületett, azaz a megvalósíthatósági tanulmány alapján kiválasztásra került és legalább tanulmányterv szinten rendelkezésre áll egy projektváltozat. Ajánlott azonban a pályázat benyújtása előtt úgymond „élesíteni” a számításokat, hogy azok a legfrissebb pénzügyi és gazdasági adatokat tartalmazzák. Ugyanígy lehetséges a teljes gazdasági elemzést közvetlenül a projekt benyújtása előtt elvégeztetni, mivel a leporolt, nem időszerű elemzéseket tartalmazó pályázatok nem fogadhatók el. A tanulmány elkészítésének időigénye körülbelül kettő-négy hónap

1) A pénzügyi elemzés jelenértéken¹⁹ összesíti a projekt gazdasági élethosszára²⁰ az összes befektetést, működési költséget és keletkező bevételt, a finanszírozási forrásokat és kiadásokat (adó, kölcsöntörlesztés, stb.). Anélkül, hogy az ilyenkor számítandó gazdasági mutatók (pl. belső megtérülési ráta) részletes számítását szemléltetnénk, fontosnak tartjuk bemutatni az EU támogatás mértékének megállapítási módját

¹⁷ Az Európai Unió Bizottsága által összeállított költség-haszon elemzési útmutató alapján (EC, DG Regional Policy, Evaluation Unit; Guide to cost-benefit analysis of investment projects), 2002

¹⁸ A pénzügyi elemzést, a gazdasági-társadalmi elemzést, a kockázatelemzést és az érzékenység vizsgálatot itt együttesen gazdasági vizsgálatnak nevezzük

¹⁹ A jelenértéket a diszkontálás eljárásával számítjuk

²⁰ A gazdasági élethossz projekt típusonként eltér. A jelenleg érvényes Európai Bizottsági útmutató az alkalmazott nemzetközi gyakorlatot követi (OECD, Világbank) amely szerint pl. egy szennyvíztisztítási –és általában egy környezetvédelmi– projekt élethossza 30 év, egy utépítési projektté 25 év, egy ipari beruházásé 10 év, a szolgáltatásoké 15 év, stb

A támogatási ráta alaponként maximálva van. A plafon elvben a strukturális alapok esetén 75% –illetve az ettől eltérő maximumokat a pályázati kiírás tartalmazza–, Kohéziós Alap esetén 85%, azonban a gyakorlatban csak kivételes és indokolt esetben részesülnek ilyen mértékű támogatásban a projektek.

A támogatási ráta alacsonyabb, ha a projekt jövedelmet termel. A beruházáshoz igényelhető összes támogatás (központi költségvetési és uniós) nem lehet több, mint a beruházás teljes költségének (K) és a projekt élettartama alatt a beruházás eredményeként keletkező bevételeknek (B) a különbsége –mindezt jelenértéken számolva. A támogatási ráta (t) maximumát, azaz hogy a projekt költségének hány százalékára igényelhetünk támogatást, a következőképpen kapjuk:

A beruházás költségeinek egy része nem támogatható (pl. visszaigényelhető ÁFA). Ha a támogatható költségeket (Kt) megszorozzuk a támogatási rátával (t), megkapjuk az igényelhető EU támogatás összegét (T)

$$t \cdot K_t = T$$

2) A költség-haszon elemzés a pénzügyi elemzés bizonyos számításait végzi el, kiegészítve a projekt pénzügyi számításait a társadalmat és a környezetet érő hatásokból számított költségekkel és hasznokkal²¹. Társadalmi haszon (pozitív externália) például egy utépítés miatt lerövidült utazási idő A és B város között, de ugyanennek a beruházásnak a társadalom által viselendő költsége (negatív externália) például a mezőgazdasági termelés csökkenése a területhasználatból fakadóan. Pozitív környezeti hatása van a város belső területein élőkre a példánkban szereplő útnak, amennyiben az elkerülő út, azonban levegőszennyező forrást jelenthet a nyomvonaltól jobbra és balra egy kb. ötven-száz méteres sávban

A részletes pénzügyi és gazdasági számításokat a megvalósíthatósági tanulmánynál tárgyalt többszemponútú-elemzés követi, amely a projekt pénzben nehezen kifejezhető hatásait mutatja be. Ennek elvégzése kiemelten fontos abban, amikor a projekt egyértelműen negatív gazdasági mutatókat produkál, azonban pénzben nem kifejezhető, pl. környezeti haszna alátámaszthatja szükségességét. A módszer lényege, hogy bizonyos meghatározott elv alapján súlyozzuk szempontjainkat (pl. társadalmi hatás,

²¹ Ezeket társadalmi és környezeti externáliáknak nevezzük

esélyegyenlőség, környezetvédelem), majd értékeljük (pl. pontozásos módszerrel) a projekt adott szempont szerint gyakorolt hatását. A súlyozás segítségével az egyes szempontok érvényesülése összehasonlíthatóvá válik

3) A gazdasági vizsgálatot a szintén a megvalósíthatósági tanulmánynál említett érzékenység vizsgálat és kockázatelemzés zárják. A kockázatelemzésen keresztül, mint már említettük, tájékozódhatunk, hogy a projekt megvalósítását milyen események veszélyeztethetik. Az érzékenység vizsgálat megmutatja, hogy a pénzügyi elemzés egyes paramétereinek változása milyen hatással van az elemzés eredményére, azaz a beruházás megtérülésére. Ezen keresztül beazonosíthatók lesznek azok a tényezők, amelyek változására a projekt a legérzékenyebben „reagál”. Ilyen lehet például a generált bevételekre az energia árak vagy az infláció változása

A gazdasági vizsgálat az uniós támogatások rendszerében következetesen alkalmazott és megkövetelt gyakorlata azt jelenti, hogy strukturális alapokból finanszírozott beruházási projektek esetén minden 50 millió €, míg Kohéziós Alapból finanszírozott projekt esetén minden 10 millió € fölötti (azaz, minden Kohéziós Alap projektnél) projekt esetében költséghaszon elemzést kell végezni²². Az Európai Unió csak olyan beruházásokat támogat, melyek szükségessége gazdasági, társadalmi, vagy környezeti szempontból számításokkal szilárdan alátámasztható. A magyar támogatások rendszerében ez nem szokatlan, azonban következetes alkalmazása még nem vált gyakorlattá. Előnye a projektünkről nyert pontos gazdasági adatok, és kiszámíthatóság mellett az, hogy a jövőbeni üzemeltetési költségek, adók és a lakosságot terhelő későbbi díjakról teljesebb képet kap a döntéshozó, ami szintén inkább ’kibogozza a szálakat’, mint tovább bonyolítaná a projekt előkészítést, amivel reméljük ismét sikerült megfelelni a bevezetésben ígérteknek

6. Ötödik lépés: benyújtás

A negyedik lépést követően – és a korábban említett szerződések és megállapodások létrejötte után – benyújtható az irányító hatóságnak a projektdokumentáció. Ez azonban nem jelenti azt, hogy dologtalan pár hónap következik az önkormányzat illetékeseinek életében.

²² 1260/1999: 26. cikk és 1265/1999: 1. cikk

Következő lépésként a közreműködő szervezet (illetékes minisztérium) és az irányító hatóság ellenőrzi a benyújtott dokumentumok minőségét, amennyiben hiányosságokat vagy hibákat tapasztal, úgy kéri azok javítását. Emellett az irányító hatóság meggyőződik a projekt menedzsment egység felkészültségéről, illetve gondoskodik az egység továbbképzéséről.

Miután a projektdokumentáció összeállítása és minőségellenőrzése megtörtént, a Kohéziós Alap esetén, az IH eljuttatja a támogatási kérelmet az Európai Bizottság Regionális Főigazgatóságára, ahol mintegy három hónapon belül döntés születik a projekt támogatásáról.

Strukturális alap forrás igénylése esetén annyival egyszerűbb az eljárás, hogy az IH dönt a projektről, ennyivel rövidül a várakozási idő.

A Bizottsági döntés ideje alatt – tekintettel az N+24 szabályra – el kell kezdeni a kivitelezés közbeszerzési eljárásának előkészítését. Ezen a ponton hozzá kell tenni, hogy a jelenlegi gyakorlat szerint a közbeszerzési eljárás tenderdokumentációjának összeállítására, (korábban az IH-nak benyújtott dokumentumok minőségellenőrzésére, illetve esetenként a projektdokumentáció összeállítására) a közreműködő szervezet, azaz az illetékes szakminisztérium ún. technikai segítségnyújtást kér az Uniótól, ami a gyakorlatban azt jelenti, hogy uniós forrásból fizetett szakértők is részt vehetnek a projektdokumentáció véglegesítésében, illetve a tenderdokumentáció kidolgozásában.

A projektről született Európai Bizottsági, vagy irányító hatósági döntéssel, illetve a kivitelezési munkák és kapcsolódó tevékenységek (tájékoztatói és mérnök-tender) közbeszerzési pályázatainak meghirdetésével projektünk gyakorlatilag már a projektvégrehajtás fázisába került. Az előkészítés munkájának ekkor csak az eredményével találkozhatunk, abban az esetben, ha a projekt végrehajtása saját feladatain túl valamilyen nehézségbe ütközik, és tenderezés, vagy kivitelezés közben kell egy-egy bonyolult problémát megoldani. Ez időigényes, sokszor szinte lehetetlen feladat, és minden esetben felmerül, hogy korábban mennyivel egyszerűbb lett volna foglalkozni evvel vagy avval a kérdéssel.

Lehet, hogy elsőre bonyolultnak tűnhet az előkészítés folyamata, esetleg bonyolultabbnak, mint a korábban tapasztalt gyakorlat. Ha azonban a kezdetektől következetesen és logikusan végigvezetünk és határozottan a kezünkben tartunk minden szálát, akár bonyolultnak tűnő módszereket

alkalmazva, biztosak lehetünk abban, hogy tulajdonképpen a lehető legegyszerűbb úton jutottunk el a megoldásig, a projekt eredményéhez.

2. fejezet: Pályázati szempontok figyelembevétele a tervezés során

A Strukturális Alapok és a Kohéziós Alap felhasználása kapcsán mindenekelőtt azokról az általános alapelvekről, követelményekről, elvárásokról kell szólnunk, amelyek a programok végrehajtásának egészét éppúgy meghatározzák, mint a lebonyolítással foglalkozó szervezetek és a kedvezményezettek tevékenységeinek mikéntjét. Ezen elvárások közül emeljük ki a fejlesztések szempontjából legjelentősebbeket.

A Strukturális Alapokra vonatkozó általános rendelkezésekről szóló 1260/1999/EK rendelet 1. cikke előírja, hogy a Strukturális Alapok céljainak követése során a Közösségnek hozzá kell járulnia a harmonikus, kiegyensúlyozott és fenntartható fejlődéshez. Ennek érdekében a rendelet 12. cikke kimondja, hogy az alapokból finanszírozott intézkedéseknek összhangban kell lennie az Európai Uniónak a versenyre (ezen belül is a vállalkozásoknak nyújtott állami támogatásokra), a közbeszerzésekre, a környezetvédelemre és a környezet javítására, a nemek közötti egyenlőtlenségek megszüntetésére és az esélyegyenlőség előmozdítására vonatkozó szabályozásaival.

Szintén a rendeletben jelennek meg, és valamennyi, a közösségi költségvetésből finanszírozott fejlesztés kapcsán alkalmazandóak a tájékoztatásra és nyilvánosságra vonatkozó követelmények, előírások. Végezetül nem maradhat el a Strukturális Alapok tervezésének és végrehajtásának egyik legfontosabb alapelve, a partnerség alkalmazása. A Kohéziós Alap esetében ettől valamelyest eltérő elvárásokat fogalmaz meg az Európai Unió. A Kohéziós Alap által támogatott infrastruktúra-fejlesztés nem esik a versenyszabályok hatálya alá, és ezen projektek esetében erőltetett lenne az esélyegyenlőség előmozdításának számonkérése. Ugyanakkor konkrét elvárások írhatók elő a környezetvédelemre (pl. a szennyező fizet elvének érvényesítése) és a partnerségre (pl. a beruházások a köz- és a magánszféra együttműködésében történő megvalósítása – public-private partnership, PPP) konkrét elvárások írhatók elő. A közbeszerzésre, valamint a tájékoztatásra és nyilvánosságra vonatkozó követelmények hasonlóak, mint a Strukturális Alapok által támogatott nagy infrastruktúra-fejlesztési projektek esetében.

Ezen általános elvárásoknak, követelményeknek való megfelelés az egyes projektek végrehajtása során gyakran többletmunkával, többletköltségekkel járhat. Mégis, az elmúlt évtizedek gyakorlata egyértelműen bebizonyította, hogy mind az egyes projektek, mind pedig az átfogó – országos vagy európai szintű – tényezők szempontjából a hatékonyságot és a minőséget növeli, ha következetesen ragaszkodunk az itt tárgyalt alapelvekhez és szabályokhoz.

2.1. Az Unió állami támogatásokra vonatkozó szabályai

Az Európai Unió létrehozásának elsődleges célja a kontinens nagy részére kiterjedő egységes piac megteremtése volt, ahol a fokozott verseny nagyobb hatékonyságot és gyorsabb növekedést tesz lehetővé. Az EU története – a belső vámok lebontásától, a jogi szabályozás harmonizálásán keresztül, az egységes valuta bevezetéséig – a piac egységesítéséről, a verseny akadályainak eltüntetéséről szól. Érthető, hogy az Európai Unió határozottan fellép a tagállamok minden olyan tevékenysége ellen, amely ennek az egységes piacnak a működését veszélyeztetné, az egyik tagállam egyes vállalkozásait előnyben részesítené más országok vállalkozásaival szemben.

Az állami támogatásokra vonatkozó európai uniós szabályok elsősorban a vállalkozásoknak nyújtott támogatásokat korlátozzák. Az önkormányzatok működéséhez és fejlesztéséhez biztosított források túlnyomó többségükben nem minősülnek állami támogatásnak.²³ Mégis, az állami támogatásokra vonatkozó szabályok több esetben is érinthetik az önkormányzatokat:

- Egyrészt támogatóként: az egységes piac működését nemcsak a kormány, hanem a helyi önkormányzatok által egyes vállalkozásoknak nyújtott támogatások is veszélyeztetik. Támogatás alatt pedig nemcsak a klasszikus pénzügyi juttatást érti az EU, hanem pl. a helyi adókedvezményt, a telephely piaci ár alatt történő átadását, a meghatározott vállalkozást szolgáló infrastruktúra-fejlesztést (pl.

²³ 1 Az állami támogatás fogalom jelentése az európai uniós szóhasználatban eltér a köznap használatától. Az európai uniós fogalom csak olyan állami forrásból származó támogatásokra vonatkozik, amelyek befolyásolják vagy befolyásolhatják a versenyt.

bekötőút, csatorna építése)²⁴, vagy az egyes vállalkozásoknak más vállalkozásoknál olcsóbban biztosított szolgáltatást (pl. nagyfogyasztók kedvezményes díja) is.

- Másrészt kedvezményezettként: az egységes piac működését nemcsak a vállalkozásoknak nyújtott támogatások veszélyeztethetik, hanem a vállalkozási tevékenységet végző nonprofit szervezeteknek nyújtott támogatások is. Erre jó példa lehet egy önkormányzati tulajdonban lévő termálfürdő fejlesztése, amely elcsábítja a turistákat más, vállalkozások tulajdonában lévő termálfürdőktől.
- Harmadrészt önkormányzatok és vállalkozások szoros együttműködésében megvalósuló projektek részeseként. Bár az Európai Unió is ösztönzi a közsféra és a magánsféra partnerségében megvalósuló fejlesztéseket (pl. egy integrált település rehabilitációs projekt), az ilyen projektek megvalósítása – részben az állami támogatásokra vonatkozó szabályok miatt – kétségkívül bonyolultabb, mint az egyetlen szervezethez köthető projekteké.

Az európai uniós szabályok szerint állami támogatások nyújtása csak kivételes és indokolt esetekben engedhető meg. Szerencsére ezeknek a kivételeknek a köre viszonylag tág. A szabályok megengedik az állami támogatások nyújtását pl. kis összegű támogatások esetében, illetve preferált vállalkozások (kis- és középvállalkozások) vagy tevékenységek (pl. vállalkozások képzése, környezetvédelmi beruházások, kutatás-fejlesztés) vagy térségek (elmaradott régiók) támogatása esetében. Ugyanakkor, állami támogatás nyújtása előtt minden esetben bizonyítani kell, hogy az e kivételek egyike alá besorolható. Vitás esetekben ez a bizonyítási eljárás több hónapot is igénybe vehet, ami adott esetben a projekt meghúzását eredményezheti.

Az állami támogatásokra vonatkozó szabályokat Magyarországon a 163/2001. kormányrendelet tartalmazza. Részletes információk találhatóak a Pénzügyminisztérium Támogatásokat Vizsgáló Irodája illetve az Európai Bizottság Versenyjogi Főigazgatósága kiadványaiban és honlapján.²⁵

²⁴ Ha az infrastruktúra-fejlesztés nemcsak meghatározott vállalkozásokat érint, hanem – pl. egy ipari park közművesítése esetében – minden potenciális telephely-vásárlót, akkor nem minősül állami támogatásnak.

²⁵ www.pm.gov.hu, www.europa.eu.int/comm/competition

2.2. Közbeszerzési eljárások alkalmazásának igénye

A Strukturális és Kohéziós Alapok felhasználása során – a támogatások jellegéből fakadóan – elsősorban közpénzek finanszírozzák a megvalósuló beruházásokat, fejlesztéseket. A közbeszerzési szabályok, eljárások alkalmazása tehát a programok megvalósításában kiemelkedő szerepet játszanak. A közösségi jog alapelveinek és előírásainak megfelelő közbeszerzési gyakorlat folytatása az Alapokból finanszírozott fejlesztések kapcsán az Európai Unió jogos elvárása.

Az Igazságügyi Minisztérium az egyik legjelentősebb hatású jogharmonizációs feladatának eleget téve a közbeszerzésekről szóló törvény²⁶ teljes mértékű felülvizsgálatát és egy szerkezetében és szabályozási körében teljesen új törvény kidolgozását vállalta, mely munkafolyamat egyrészt a vonatkozó közösségi jogi szabályozás átvételét és a jogalkalmazási gyakorlat során kikristályosodott tapasztalatok hasznosítását célozta.

Ez a kettős szándék tükröződik az új közbeszerzési törvényben (2003. évi CXXIX. törvény). Az új szabályozás elsősorban a közösségi jogra figyelemmel jelentősen differenciáltabb rendszert alkalmaz, de az egyes közbeszerzési eljárások lefolytatásának részletszabályai általában csak annyiban változnak, amennyiben a gyakorlati tapasztalatok ezt indokolják.

A törvények a hatálybalépésről szóló rendelkezései szerint a csatlakozás időpontjában, 2004. május 1-jén lép hatályba. Az Európai Unióból származó forrásból támogatott közbeszerzésekre irányuló eljárások vonatkozásában azonban az új törvényt már 2004. január 1-jétől alkalmazni kell. A hatályba lépés, illetve az Európai Unió direktíváinak megfelelő törvény alkalmazásának kezdő időpontja több szempontból is rendkívül fontos. A tagállamok tapasztalata szerint a Strukturális Alapok forrásainak felhasználása óriási kihívást jelent, melynek a gyökere az, hogy az adott évre megítélt összeget legkésőbb a következő két naptári év során fel kell használni, ellenkező esetben a támogatás automatikusan visszavonásra kerül. Annak érdekében, hogy a Strukturális Alapok forrásainak lekötésére rendelkezésre álló időt az újonnan csatlakozó országok a lehető leghatékonyabban fel tudják használni, az Európai Bizottság lehetővé tette, hogy projektjeik 2004. január 1-jétől elindulhassanak. Ezt a célt szolgálja az is,

²⁶ 1995. évi XL. törvény

hogyan az Európai Bizottság 2003-ban lezárta a programokról folyó tárgyalásokat, és informálisan jóváhagyta azokat. Így lehetővé vált, hogy az ún. retrospektív finanszírozás keretében a megvalósítás költségei a csatlakozás időpontja előtt, a fent említett, 2004. január 1-jei időponttól elszámolhatóak legyenek mind a Strukturális Alapok, mind a Kohéziós Alap tekintetében, amely lehetőség kihasználásának alapvető feltétele az új, az Európai Unió direktíváinak megfelelő közbeszerzési törvény alkalmazásának megteremtése.

A PHARE és ISPA előcsatlakozási alapok tekintetében némileg más a helyzet, hiszen ezek a programok egy már elfogadott és alkalmazott, a hatályos közbeszerzési törvénytől eltérő közbeszerzési eljárási rend szerint folynak, az Európai Bizottság által kidolgozott „Practical Guide” (PRAG) alapján. A csatlakozás időpontjától az ISPA projektek a Kohéziós Alapból nyernek támogatást, ezekre a projektekre már nem a Practical Guide-ot, hanem a megújult magyar közbeszerzési törvényt kell majd alkalmazni. A PHARE előcsatlakozási program esetében jelenleg is folynak a tárgyalások az Európai Bizottsággal az alkalmazandó eljárási rend tekintetében, még nincs végleges döntés arra vonatkozóan, hogy lesz-e lehetőség a magyar közbeszerzési eljárásra való áttérésre.

2.3. A környezetvédelem és az esélyegyenlőség érvényesítése

1. Az esélyegyenlőség érvényesítése

Az egyenlőtlenségek megszüntetése és az egyenlőség előmozdítása a férfiak és nők között a közösségi politika egyik központi elve. Az esélyegyenlőség beépítése a különböző szakmapolitikákba az Amszterdami Szerződésben megfogalmazott új kötelezettségek alapján többé már nem esetleges, hanem kötelező.

Erre épülve a Strukturális Alapokra vonatkozó általános szabályokat tartalmazó rendelet²⁷ a hazai gyakorlat számára új megközelítést ad a nők és férfiak közötti esélyegyenlőség biztosítása terén.

Ennek megfelelően az esélyegyenlőségi megközelítést a Strukturális Alapok programozásának és felhasználásának egészében be kell mutatni. Ez érinti egyrészt azokat a törekvéseket, melyek támogatják az egyenlőséget és a nők

²⁷ 1260/1999/EK rendelet.

segítését célzó speciális intézkedéseket, másrészt minden, a férfiak és nők helyzetére hatással lévő szakterület aktív és hatékony bevonását már a tervezési szakaszban.

A férfiak és nők közötti esélyegyenlőség biztosítása mellett az Európai Unióban irányelvként megfogalmazódott az egyenlő bánásmód elve. Az egyenlő bánásmód megerősítése, a diszkrimináció elleni közösségi fellépés erősítése érdekében a 2000. év folyamán a tagállamok két irányelvet fogadtak el. Az egyik a faji és etnikai alapon történő diszkrimináció általános tilalmáról rendelkezik, míg a másik irányelv a foglalkoztatás és képzés területére vonatkozó egyenlő bánásmód általános kereteit teremti meg. Ebből is látszik, hogy a közösség intézményei igen aktívak voltak az elmúlt években a rasszizmus, az idegengyűlölet, a faji alapú diszkrimináció elleni küzdelemben.

Az Európai Unió külön nyilatkozik a fogyatékos emberekkel kapcsolatos diszkrimináció tilalmáról az Alapvető Jogok Chartájában.

Az esélyegyenlőség érvényesítése Magyarország szempontjából is alapvető jelentőségű. Fontos, hogy minden állampolgár – köztük a nők, a fogyatékkal élő emberek, vagy a roma emberek – számára megteremtődjön az esélyegyenlőség a társadalmi élet minden színterén: a fizikai és kulturális környezetben, a lakhatás és közlekedési eszközök vonatkozásában, a szociális és egészségügyi ellátás, az iskoláztatási és munkaalkalmak, valamint a kulturális és társadalmi élet, sport és szórakozási lehetőségek területén.

Az Európai Unió a relatív gazdasági elmaradottság okán nyújt támogatást az ország számára. Következésképpen, a Nemzeti Fejlesztési Terv alapvetően gazdaságfejlesztési indíttatású. Az esélyegyenlőség – és a környezetvédelem – átfogó célként történő érvényesítése biztosíthatja, hogy egy ilyen nagy volumenű program ne csak gazdasági, hanem társadalmi – és környezeti – szempontból is pozitív eredménnyel járjon.

Ez utóbbi szempontból a nők és a férfiak közötti esélyegyenlőség elősegítésének horizontális célja mellett általában a hátrányos helyzetű csoportok esélyegyenlőségének érvényesítése is fontos. Magyarországon mindenekelőtt a romák, valamint a fogyatékkal élő emberek helyzetének javítását szükséges kitűzni átfogó célként.

Az esélyegyenlőség átfogó célként történő megjelenítése megköveteli, hogy minden, a Nemzeti Fejlesztési Terv keretében finanszírozást igénylő projekt esetében mérlegelésre kerüljön, hogy az milyen mértékben érvényesíti az esélyegyenlőség szempontjait. Ebből a szempontból az egyes projekteket, tevékenységeket három fő csoportba sorolhatjuk be:

- Az esélyegyenlőség szempontjából pozitív projektek, amelyeknek elsődleges céljuk az esélyegyenlőség javítása. Ilyen lehet például a fiatal anyák részére szervezett, a munkába való visszatérést segítő speciális képzés; vagy a szociális gazdaság fejlődését támogató projekt.
- Esélyegyenlőség-orientált projektek: bármely projekt, amelynek nem elsődleges célja az esélyegyenlőség javítása, de hozzájárul ahhoz. Ide sorolható például egy tömegközlekedési projekt, amely különösen a saját közlekedési eszközzel nem rendelkező hátrányos helyzetű csoportok tagjait segíti, illetve amely integrálja a komplex akadálymentesítés szempontjait (pl. rámpa, piktogram, hangos lámpa, stb.)
- Az esélyegyenlőség szempontjából semleges projektek: bármely projekt, amely nem járul hozzá az esélyegyenlőség javításához.

A projektek értékelése természetesen ennél kifinomultabb módon is történhet, például pontrendszerbe illesztve, elméletileg tetszőleges fokozatú skálát használva. Az esélyegyenlőség érvényesítése akkor biztosított, ha nem csak a projekt kiválasztás fázisában, hanem már a projektek kidolgozása során megtörténik az, így az esélyegyenlőség szempontjait eleve érvényesítő projektek kerülhetnek kiválasztásra. Fontos szempont, hogy a projektek előtérbe helyezték a nők, a fogyatékkal élő emberek, a romák életminőségének javítását célzó integratív megoldásokat (pl. integrált szakképzési lehetőségek, nyílt munkaerőpiaci elhelyezkedést segítő megoldások).

2. A környezetvédelem érvényesítése

A hazai környezetpolitika részéről lényeges törekvés (és egyben brüsszeli elvárás is), hogy e fejlesztések a környezetvédelmi jogszabályoknak való megfelelően túlmenően teljesítsék a *fenntarthatóság* követelményeit. Más szóval, a konkrét projekteknek a fejlesztési célkitűzések teljesítése mellett környezetvédelmi eredményt, hozadékot is fel kell mutatniuk, ezáltal is

segítve a környezetpolitika ágazati és regionális integrációját. A környezetvédelem horizontális célként való megjelenítése hivatott biztosítani, hogy azok a projektek részesüljenek támogatásban, amelyek megelőzik, illetve a lehető legkisebb mértékűre csökkentik a környezeti költségeket.

Ugyancsak biztosítani kell a „szennyező fizet” elv érvényesülését E kívánalom szorosan kapcsolódik a program/projekt monitoring feladatokhoz: biztosítani kell, hogy a fejlesztések környezeti, ökológiai hatásai nyomon követhetők legyenek, sőt, amennyire lehetséges, a monitoring a későbbiekben a projektek környezet-orientált pályára állítását is segítse. A Strukturális Alapokból és a Kohéziós Alapból finanszírozott fejlesztéseket három főbb típusba sorolhatjuk: gazdasági, vállalkozási (termelő) típusú intézkedések; infrastrukturális intézkedések; humán fejlesztés típusú intézkedések. Mindhárom kategóriánál elsődleges elvárás a környezetvédelem szempontjainak érvényesítése. Ez az elvárás leginkább a termelő és az infrastrukturális intézkedések esetében egyértelmű, míg a humán fejlesztés típusú intézkedéseknél áttételesen – például a környezettudatosság erősítésén keresztül – jelentkezik. Minimális elvárás, hogy a pályázók és kedvezményezettek a hatályos környezetvédelmi jogszabályok követelményeit betartsák, emellett ugyanakkor törekedni kell a projektek környezeti teljesítményének optimalizására.

Egyes beruházások, létesítmények tervezésekor fel kell tenni a kérdést, hogy a tervezett tevékenység nem környezetvédelmi engedély köteles-e. Azoknál a tevékenységeknél, amelyek megvalósítása várhatóan jelentős környezeti hatásokkal járhatnak, környezeti hatásvizsgálatot kell végezni, aminek alapján a területileg illetékes környezetvédelmi felügyelőség az érintett szakhatóságok és önkormányzatok bevonásával dönt az engedélyezhetőségről. Jelenleg hazánkban a környezeti hatásvizsgálat elvégzését törvény²⁸ írja elő, és kormányrendelet²⁹ határozza meg a környezetvédelmi engedély-köteles tevékenységek körét. Olyan tevékenységek ezek, amelyek káros anyagok kibocsátásával járnak, vagy nagy a területigényük, esetleg valamilyen fokú védelem alatt álló területen valósulnának meg, vagy bármilyen más módon veszélyeztethetik környezetüket.

²⁸ 1995. évi LIII. törvény.

²⁹ A környezeti hatásvizsgálatokról szóló 20/2001. (II. 14.) Kormányrendelet mellékletében vannak mindazok a tevékenységek felsorolva, amelyek környezetvédelmi engedély-kötelesek.

A fentebb megnevezett kormányrendeletben a tevékenységek felsorolásán túl – a vonatkozó EU irányelvek alapján – megtalálhatók az engedélyezési eljárás részletei, valamint a környezeti hatásvizsgálat tartalmára vonatkozó követelmények.

A különféle intézkedések, projektek környezeti teljesítménye az anyag-, energia-, víz- és hulladékgazdálkodáson, a logisztikai igények mérséklésén, a természeti értékek, a terület- és a táj fenntartható kezelésén, valamint az egyéni és vállalati környezeti szemlélet előmozdításán keresztül javítható.

2.4. A tájékoztatásra és a nyilvánosságra vonatkozó szabályok

A Strukturális Alapokra vonatkozóan a tájékoztatással és a nyilvánossággal kapcsolatos követelményeket már az általános rendelet³⁰ is említi, azonban a részletes előírásokról külön rendeletet alkotott az Európai Bizottság³¹. Ez utóbbi rendelet részletesen szabályozza egyrészt a támogatást nyújtó szervezetek, másrészt a kedvezményezettek kötelezettségeit, így ez tekinthető a tájékoztatásra és nyilvánosságra vonatkozó szabályok legfőbb forrásának.

A tájékoztatásra és a nyilvánosságra vonatkozó szabályok célja

- egyrészt a lehetséges pályázók tájékoztatása az igénybe vehető támogatásokról;
- másrészt a széles közvélemény tájékoztatása a támogatások felhasználásáról és a támogatásokkal elért eredményekről, illetve általában az Európai Unió szerepéről, amelyet az ország fejlesztésben betölt. Az Európai Unió gyakorlatilag ugyanúgy jár el, mint bármely szponzor: a támogatásért cserébe elvárja a népszerűsítést.

1. A lehetséges pályázók tájékoztatása az igénybe vehető támogatásokról

A lehetséges pályázók tájékoztatása az igénybe vehető támogatásokról azért nélkülözhetetlen, hogy

³⁰ 1260/1999/EK rendelet.

³¹ 1159/2000/EK rendelet.

- minél többen pályázzanak a támogatásra, és mindenki egyenlő eséllyel pályázzon a támogatásra, ezáltal sok jó projekt közül lehessen választani;
- ne merüljön fel a közpénzekkel való visszaélés gyanúja, a folyamat egészében biztosított legyen az átláthatóság.
- A támogatást nyújtó szervezetek a médiumok széles körét vehetik igénybe a lehetséges pályázók tájékoztatása céljából. A legjelentősebbek:
- a támogatást nyújtó szervezetek honlapjai;
- országos és megyei napilapok;
- saját kiadványok (pl. pályázati egységcsomag, hírlevél);
- információs rendezvények (pl. roadshow, konferencia, képzés);
- telefonos illetve személyes ügyfélszolgálatok, stb.

A lehetséges pályázók tájékoztatása nem csupán arról kell szólnon, hogy milyen támogatások vehetők igénybe, hanem arról is, hogy miként vehetők igénybe ezek a támogatások, illetve hogyan zajlik a pályáztatás, értékelés eljárásrendje. Az európai uniós tapasztalatok azt mutatják, hogy a támogatást nyújtó szervezetek egyre aktívabban segítik a lehetséges pályázókat, pl. felhasználóbarát pályázati egységcsomagok (formanyomtatványok, útmutatók) készítésével, tanácsadással, stb.

Magyarországon a jegyzet összeállításakor még kialakulóban vannak az információnyújtás csatornái, de már elérhető az európai uniós támogatások központi koordinációs feladatait ellátó Nemzeti Fejlesztési Hivatal (NFH) honlapja³², és az itt működő Európai Unió Pályázati Információs Központ (EU PIK) telefonos ügyfélszolgálat³³.

2. A széles közvélemény tájékoztatása a támogatások felhasználásáról és eredményeiről

A széles közvélemény tájékoztatásában a támogatást nyújtó szervezeteknek és a kedvezményezetteknek egyaránt van feladata. Általában, a támogatást nyújtó szervezetek feladata a támogatások felhasználása során az átláthatóság biztosítása, míg a kedvezményezettek feladata az eredmények közzététele, annak bemutatása, hogy a projekt az Európai Unió és a magyar állam támogatásával valósult meg.

³² www.nfh.hu

³³ Telefonszám: 06-40-200494.

a) A támogatást nyújtó szervezetek kötelezettségei

Az átláthatóság biztosítása érdekében a támogatást nyújtó szervezeteknek különösen a következőkről kell gondoskodniuk:

- a pályázati felhívások számára a lehető legteljesebb nyilvánosságot kell biztosítaniuk;
- a támogatásban részesülő projektek kiválasztásának szempontjait és folyamatát nyilvánosságra kell hozniuk;
- a támogatásban részesült projektek legfőbb adatait (a kedvezményezett nevét, a projekt tárgyát, a projekt helyszínét, a támogatás összegét) nyilvánosságra kell hozniuk;
- azon pályázók részére, akiknek a projektjeit elutasították, az elutasításról részletes indoklást kell adniuk;
- a programok megvalósulásáról évente részletes jelentést kell készíteniük, és azt a honlapon el kell helyezniük;
- a programok megvalósulásának elemzésére független értékelőket kell felkérniük, és az értékelés összegzését és következtetéseit a honlapon el kell helyezniük.

Látható, hogy a gyakorlati feladatok tekintetében a két fő cél, a pályázók és a széles közvélemény tájékoztatása szorosan egybekapcsolódik.

b) A kedvezményezettek kötelezettségei

A kedvezményezetteknek be kell mutatniuk, hogy a projekt az Európai Unió és a magyar állam támogatásával valósult meg. A kedvezményezettek kötelezettségeit a támogatási szerződések tartalmazzák, összhangban a tájékoztatásra és nyilvánosságra vonatkozó előírásokkal.

- **A kedvezményezettek kötelezettségei infrastrukturális beruházások esetében.**

Infrastrukturális beruházások esetében, amennyiben a projekt összköltsége meghaladja az 500 millió forintot, illetve a Halászati Orientációs Pénzügyi Eszköz (HOPE) támogatása esetében a projekt összköltsége meghaladja a 100 millió forintot, a projekt helyszínén hirdetőtáblát, majd a beruházás befejezését követően emlékeztető táblát kell elhelyezni.

A hirdetőtáblának illetve az emlékeztető táblának tartalmaznia kell az Európai Unió zászlaját és a Nemzeti Fejlesztési Terv logóját³⁴ és a következő szöveget: „A projekt az Európai Unió és a magyar állam támogatásával valósul meg”. A hirdetőtábla illetve az emlékeztető tábla méretének összhangban kell lennie a beruházás nagyságával.

2.1. ábra: Az Európai Unió zászlója és a Nemzeti Fejlesztési Terv logója

Továbbá: a beruházás megvalósításának mérföldköveihez kapcsolódó rendezvényekre a támogatást nyújtó szervezet képviselőjét meg kell hívni.

- **A kedvezményezettek kötelezettségei képzési és foglalkoztatási projektek esetében**

Képzési és foglalkoztatási projektek esetében tájékoztatni kell egyrészt a résztvevőket arról, hogy az Európai Unió és a magyar állam által támogatott projekten vesznek részt, másrészt a közvéleményt az Európai Uniónak és a magyar államnak a képzésben és a foglalkoztatásban betöltött szerepéről.

Ennek érdekében

- a projektek helyszínein plakátokat kell elhelyezni, amelyek utalnak az Európai Unió és a magyar állam támogatására;
- az elkészülő kiadványok (pl. füzetek, prospektusok, hírlevelek), honlapok címlapjának tartalmaznia kell az európai uniós és a hazai emblémát és utalást az Európai Unió és a magyar állam támogatására.

³⁴ A Nemzeti Fejlesztési Terv logója 2003. végén került véglegesítésre.

- **Arculati kézikönyv**

A tájékoztatással és a nyilvánossággal kapcsolatos előírások technikai részleteit az ún. arculati kézikönyv tartalmazza. Az arculati kézikönyv pontosan meghatározza az európai uniós embléma méreteit, színeinek árnyalatait, stb. A Strukturális Alapok és a Kohéziós Alap hazai arculati kézikönyve 2004. elején készült el, és letölthető a Nemzeti Fejlesztési Hivatal honlapjáról³⁵. A PHARE program arculati kézikönyve letölthető a VÁTI honlapjáról³⁶.

- **A kedvezményezettek kötelezettségeinek ellenőrzése**

A támogatást nyújtó szervezetek többféleképpen is ellenőrzik, hogy a kedvezményezettek betartják-e a tájékoztatásra és a nyilvánosságra vonatkozó szabályokat. Egyrészt, a kedvezményezetteknek a projekt előrehaladási jelentésekben be kell számolniuk e kötelezettségek teljesítéséről. Másrészt, a helyszíni ellenőrzések alkalmával is ellenőrzésre kerül a kötelezettségek teljesítése.

Amennyiben megállapítást nyer, hogy a kedvezményezett nem tartja be a tájékoztatásra és a nyilvánosságra vonatkozó szabályokat, a támogatást nyújtó szervezet felszólítja a kedvezményezettet mulasztása haladéktalan pótlására, vagy felbontja a támogatási szerződést és intézkedik a már kifizetett támogatás visszafizettetéséről.

2.5. Partnerség

1. Partnerség a programok kidolgozásában, finanszírozásában, nyomon követésében

A Strukturális Alapok felhasználásának egyik alapelve a partnerség. Ez az elv több szinten is értelmezhető. A partnerségi alapon történő együttműködés vonatkozik

- az Európai Unió és Magyarország intézményeinek (elsősorban az Európai Bizottság és az irányító hatóságok) együttműködésére;

³⁵ www.nfh.hu

³⁶ www.pharereg.hu

- az ország különböző közigazgatási szervezetei (egyrészt a minisztériumok, másrészt a központi, a regionális és a helyi közigazgatási szervezetek) közötti kooperációra;
- gazdasági, társadalmi, környezeti célokat képviselő nem-kormányzati szervezetek részvételére.

A partnerség elve – mindhárom fenti értelemben – kiterjed a támogatási területek meghatározására (különösen a Nemzeti Fejlesztési Terv elkészítésére), a finanszírozásra (a partnerek többsége forrásaival is hozzájárul a Nemzeti Fejlesztési Terv megvalósításához), valamint a támogatások felhasználásának nyomon követésére (elsősorban a Strukturális Alapok Monitoring Bizottságaiban való részvételre) is.

2. Partnerség a projektek esetében

A programok mellett az egyes projektek esetében is előnyt jelent a partnerek bevonása. A széleskörű egyeztetések révén pontosítható és javítható a projekt tartalma. A projekt megvalósulásában érdekeltek – pl. hatóságok, civil szervezetek, vállalkozások, vagy az érintett lakosság – közötti párbeszéd megteremtésével megszerezhető a projekt támogatása, a valós igényekre szabható a projekt tartalma, és általában növelhető a projekt sikerének esélye. A partnerség elvének sajátos érvényesülését jelenti az önkormányzatok együttműködése, valamint a beruházások a köz- és a magánszféra együttműködésében történő megvalósítása.

a) Önkormányzatok együttműködése, konzorciumok

A támogatások hatékony és eredményes felhasználása érdekében sokszor szükséges, hogy egy projektet több szereplő együtt valósítson meg. Az együttműködés lehetséges térségi jelentőségű projektek esetében több önkormányzat között (pl. kistérségi szennyvízberuházás), vagy integrált projektek esetében önkormányzatok és vállalkozások, önkormányzatok és civil szervezetek között (pl. település-rehabilitáció). Az együttműködésben résztvevők száma elvben korlátlan, nem rendkívüliek a több tucat önkormányzat együttműködésében megvalósuló projektek (pl. regionális hulladéklerakók).

Az együttműködés formája lehet gazdasági társaság alapítása, vagy együttműködési megállapodás („konzorcium” alakítása).

- Amennyiben a projekt megvalósításában érdekeltek gazdasági társaságot hoznak létre, akkor ez a gazdasági társaság lehet a pályázó, ő írja alá kedvezményezettként a támogatási szerződést és ő a felelős a projekt megvalósításáért.
- Ha a felek együttműködési megállapodást kötnek, akkor az együttműködési megállapodásban felhatalmazott „gesztor” írja alá kedvezményezettként a támogatási szerződést (az együttműködési megállapodás valamennyi aláírója nevében), és felel a projekt megvalósításáért.

Az együttműködési megállapodás hátránya, hogy a teljesítés (pl. a szükséges testületi határozatok meghozatala) jogi eszközökkel igen nehezen vagy egyáltalán nem kényszeríthető ki, ugyanakkor akár egyetlen partner visszalépése a projekt megghiúsulását eredményezheti. A jogi eszközök nehezen alkalmazhatók önkormányzatok és önkormányzati intézmények esetében, ahol az anyagi felelősség sokkal áttételesebben érvényesíthető, mint a piaci alapon működő szervezeteknél. Ráadásul, a projektek megvalósítására általában kevés idő áll rendelkezésre, amelybe nem fér bele a pereskedés. A feleknek ezért törekedniük kell az együttműködés előkészítése során megosztani mindazt az információt, amelyek birtokában minden önkormányzat felelősen meg tudja hozni a döntését az együttműködésben való részvételtől.

Mivel nem zárható ki, hogy az együttműködési megállapodás egyik vagy másik aláírójának az érdeke, álláspontja időközben megváltozik, az önkormányzatoknak ugyancsak törekedniük kell az együttműködési megállapodás feltételeinek részletes és pontos kidolgozására, beleértve az esetleges nem teljesítőkkal szemben alkalmazható eljárás rögzítését. Gondolni kell egyrészt a kizárás módjára, másrészt a kártérítés formáira (pl. kötbér).

Az együttműködési megállapodás kidolgozásakor nemcsak a megvalósítás, hanem a tulajdonlás, működtetés kérdéseit is pontról pontra meg kell határozni, mivel utólag, a problémák jelentkezésekor, már nehezen vizsgálható felül egy sok fél által aláírt megállapodás. Olyan kérdéseket kell tisztázni, hogy pl. a támogatási szerződés az azt aláíró gesztor jelöli meg tulajdonosként, és ez a tulajdonjog meghatározott ideig – általában 5 évig – nem is idegeníthető el, ugyanakkor az önrészt a partnerek együtt adják össze.

A fent jelzett problémák megelőzése céljából javasolható, hogy az önkormányzatok már a projekt tervezése, az együttműködés előkészítése során konzultáljanak jogi szakértővel, lehetőség szerint a támogatást nyújtó szervezet szakértőjével.

3. fejezet: Az EU támogatások és intézményrendszerük

Uniósi támogatású pályázati lehetőségek 2004-2008

Előcsatlakozási alapok	Nemzeti Fejlesztési Terv	Közösségi Kezdeményezések	Közös agrárpolitika (agrártámogatások)	Közösségi programok
Phare Intézményfejlesztés és a csatlakozás elősegítését szolgáló intézkedések (regionális fejlesztések, szociális intézkedések, határmenti együttműködések)	<ul style="list-style-type: none"> - Gazdasági Versenyképesség Operatív Program - Humán erőforrás-fejlesztés Operatív Program - Regionális Fejlesztés Operatív Program 	<ul style="list-style-type: none"> - EQUAL Munkaerőpiaci egyenlőtlenségek miatti harc - INTERREG III. Határon átnyúló országok és régiók közötti együttműködés - LEADER + Vidéki térségek fejlesztése - URBAN II. Városok és hanyatló területek fenntartható fejlődése 	Növénytermesztési támogatások: <ul style="list-style-type: none"> - területalapú - területpihenetési - feldolgozási - intervenciók - szőlőikivágás és telepítés - szerkezetjavítás - tárolási - lejárás - export Állattenyésztési támogatások: <ul style="list-style-type: none"> - közvetlen termelői - export visszatérítés - intervenciók felvásárlás - tárolási Kiegészítő vidékfejlesztési intézkedések: <ul style="list-style-type: none"> - korai nyugdíjaztatás - kedvezőlen adottságú térségek támogatása - agrárkörnyezeti programok támogatása - erdőgazdálkodás támogatása 	<ul style="list-style-type: none"> - MAP (Többéves Vállalat és Vállalkozásfejlesztési Program) - Socrates - Leonardo da Vinci - Youth (Ifjúság) - EU 6. K+F keretprogram - Life III. (környezetvédelem) - Altener II. (energia) - Save II. (energia) - IDA II. - e-content - Culture 2000 - EU-KNP (Közös Népegészségügyi Program) - Equal Opportunities - Customs - Fiscalls pr. - ...
Ispa Környezetvédelem és közlekedési infrastruktúra fejlesztése	<ul style="list-style-type: none"> - Agár- és Vidékfejlesztés Operatív Program 			
Sapard Mezőgazdaság és vidékfejlesztés	<ul style="list-style-type: none"> - Környezetvédelmi és Infrastruktúra Operatív Program 			

3.1. ábra

3.1. Előcsatlakozási eszközök

A Római Szerződés 238. cikke szerint az 1991. december 16-án létrejött Magyar-EK Társulási Megállapodás célja, hogy Magyarországot felkészítse az EU csatlakozásra.

Az 1994. április 1-jén benyújtott csatlakozási kérelmünk, valamint az Európai Bizottság erre vonatkozó 1997. évi támogató véleménye alapján az Európai Tanács 1997. decemberi luxemburgi értekezlete döntött a csatlakozási tárgyalások 1998. évi megkezdéséről.

A csatlakozás után Magyarország is jogosult lesz a Strukturális Alapokból és a Kohéziós Alapból finanszírozott támogatásokra. Ezekből a forrásokból szerezhető támogatások elérhetik a GDP 4 százalékát is. Az EU azonban a csatlakozásig is biztosít pénzforrásokat a tagjelölt országoknak. Az Európai Tanács 1999. június 21-én három rendeletben szabályozta a 2000. év után a

társult államok EU-tagságra való felkészülését segíteni hivatott három pénzügyi eszközt, illetve azok koordinálását.

Az Agenda 2000 dokumentum³⁷ értelmében az Európai Unió a 2000. évtől kezdődően három előcsatlakozási alappal támogatja a társult országok felkészülését a csatlakozásra, és az alapok fogadására. A PHARE program (támogatás Lengyelország és Magyarország számára a gazdaság átalakításához) már 1989 óta az intézményfejlesztés fő eszköze. Ezen kívül a gazdasági és szociális kohézió megteremtését célzó területfejlesztési projekteket támogatja. 2000-tól új eszközként jelent meg a környezetvédelmi és közlekedési infrastruktúra fejlesztését támogató ISPA (az "előcsatlakozási" szakaszban lévő országok strukturális felzárkózását segítő eszköz) és a mezőgazdaságot és vidékfejlesztést szolgáló SAPARD (az "előcsatlakozási" szakaszban lévő országok mezőgazdasági és vidékfejlesztési felzárkózását segítő eszköz) program.

1. A PHARE program

Jelenleg a legnagyobb EU kezdeményezés, amely a tagságra történő felkészítést szolgálja. A támogatás célja kezdetben a piacgazdasági átmenet és a politikai demokrácia kiépítésének elősegítése, később az EU-tagságra való felkészülés, az integrációs folyamat társfinanszírozása volt.

A PHARE programoknak négy típusát lehet megkülönböztetni:

a) Intézményfejlesztési programok

A közösségi joganyag átvételét segítik, illetve azon intézmények kiépítését és megerősítését támogatják, amelyek a harmonizált magyar jogszabályoknak, és a tagországokban közvetlenül hatályos uniós normák alkalmazásáért, betartásáért és ellenőrzéséért felelősek. Ezen intézmények körét a tagjelölt ország maga jelöli ki és rögzíti, többek között a Közösségi Vívmányok Átvételének Nemzeti Programjában³⁸. Az intézményfejlesztés kategóriájába háromféle tevékenység tartozik:

- Az "iker program" (*twinning*) keretében egy magyar szerv egy hozzá hasonló feladatot ellátó tagállami hivatallal,

³⁷ Az Európai Bizottság átfogó pénzügyi javaslata a 2000-2006. évi időszakra.

³⁸ A *Közösségi Vívmányok Átvételének Nemzeti Programjában* dolgozzák ki a tagjelölt országok, hogy mikor veszik át, illetve mikortól alkalmazzák a közösségi vívmányokat.

minisztériummal köt együttműködési megállapodást. Az iker program központi elemeként a tagállambeli hivatal egy vagy több munkatársát ún. előcsatlakozási tanácsadóként 12-18 hónapra Magyarországra küldi, hogy a partner szervezet munkatársainak felkészítését a helyszínen szervezze és koordinálja. Jelenleg az egyik legkiemelkedőbb iker program 2002 őszén indult és 2004 tavaszán zárul le. Ennek keretében angol, görög és francia szakértők érkeztek hazánkba, hogy segítsék a Strukturális és Kohéziós Alapok végrehajtásában részt vevő intézményeket felkészülni e támogatások fogadására;

- *Technikai segítségnyújtás* – (hagyományos tanácsadás): Míg a twinning programokban kormányközi megállapodás alapján államigazgatási szakemberek dolgoznak tanácsadóként, a hagyományos technikai segítségnyújtási programokban közbeszerzési eljárásban kiválasztott profi konzultánsok, cégek szolgáltatait lehet igénybe venni.
- *Képzési programok*.

b) Beruházási programok

Az immateriális segítség mellett az EU joganyag alkalmazásához jelentős technikai háttérre, berendezésekre, esetleg új épületekre (pl. határátkelőkre) is szükség van. A legtöbb ilyen program számítógépes hálózatok, speciális laboratóriumi és mérőberendezések, kommunikációs eszközök beszerzését támogatja. A sok sikeres projekt közül pl. 2002 szeptemberében adták át Rőszkénél a közúti állategészségügyi határellenőrző központot, és hasonló épületek átadásáról beszélhetünk Záhonynál és Letenyénél is. A beruházási programok - az intézményfejlesztéshez kapcsolódó beruházásokon kívül - általában kifejezetten a Strukturális Alapokra való felkészülést szolgálják. Ezek az ún. gazdasági és szociális kohézió erősítését célzó programok, amelyek a régiók közötti fejlettségbeli különbségek csökkentését célozzák meg.

c) Nemzetközi programok

Minden tagjelölt ország – vagy a tagjelölt országok egy – azonos régióba tartozó – csoportja – számára elérhetőek. A támogatásra rendelkezésre álló keretösszeget az EU vagy pályázati alapon, vagy előre meghatározott kvóták alapján osztja el az egyes országok között. Ilyen program többek között az Európai Unió 6. Keretprogramja, aminek segítségével olyan specifikus programok pályázataira lehet

jelentkezni a Tempus Közalapítványon keresztül, mint *Az Európai Kutatási Térség integrációja és erősítése, Az Európai Kutatási Térség strukturálása, és Az Európai Kutatási Térség alapjainak megerősítése.*

d) Közösségi Programok

A bekapcsolódás feltétele egy országonként változó "belépti díj" befizetése. Ezek nem PHARE programok, hanem az EU tagországainak együttműködési programjai, melyekbe a tagjelöltek is bekapcsolódhatnak, és a belépti díj fele PHARE támogatásból finanszírozható. Az elmúlt években olyan, főként kulturális, oktatási és képzési programokban vehettünk részt, mint a Socrates, a Leonardo, és a Youth for Europe.

e) Regionális fejlesztési programok

Ezek közül kiemelt jelentőségűek a *Határon átnyúló együttműködések*, amelyek célkitűzése, hogy olyan hatással vagy tevékenységgel rendelkező projektek megvalósítását támogassa, amelyek hozzájárulnak az adott határ menti térség fejlődéséhez, a határon átnyúló gazdasági, kulturális kapcsolatok kialakításához, a határos országok közötti történelmi, etnikai gyökerű ellentétek oldásához, végső soron pedig a határok formálissá váláshoz és elősegítik a határok nélküli, egységes Európa kialakulását. Példaként említhető az 1996-ban indult és 2000-ben lezárt magyar-osztrák-szlovák együttműködés. A *Soproni bor útja* program célja a soproni borvidék gazdáinak összefogása volt szakmai és marketing szempontból. Ennek keretében borkóstolókat, borversenyt, szakmai fórumot, konferenciát és előadásokat tartottak, és megjelentettek egy bor- és gasztronómiai kiadványt.

2. Az ISPA program

Fő célja a csatlakozásra váró országok felkészítése a Kohéziós Alap támogatásának fogadására, valamint a környezetvédelmi és közlekedési infrastruktúra területén a csatlakozást hátráltató konkrét problémák megoldása.

A támogatott beruházások nagyságrendje elegendő kell, hogy legyen ahhoz, hogy jelentős hatást gyakoroljanak a környezetvédelem vagy a közlekedési infrastruktúra-hálózatok javításának területén. Az egyes projektekhez nyújtott – egyébként legfeljebb 75-85%-os – EU-támogatás elvileg nem lehet kevesebb 5 millió eurónál. (Megfelelően) indokolt eset(ek)ben

azonban, az adott konkrét körülmények figyelembevételével az alacsonyabb összköltségű beruházás is támogatható.

A környezetvédelmi és a közlekedési infrastruktúrára vonatkozó beruházások között egyensúlyt állapítanak meg, vagyis az egyes országok ISPA támogatási keretét a két szektor között egyenlő arányban osztják meg.

Az ISPA esetében még nem beszélhetünk lezárt projektekről, de sikertörténetnek ígérkezik a 2006-ra elkészülő három regionális szeméttlerakó felépítése és negyven szeméttlelep rekultivációja Baranya, Somogy és Tolna megyében. Külön figyelmet érdemel az az együttműködési forma, ami sajnos Magyarországon még nem alakult ki: a projekt végrehajtásában ugyanis e három megye 12 kistérsége, azaz 203 település e célból alakult konzorciuma nyerte a pályázatot és kivitelezte az óriásprojektet!

3. A SAPARD program

A program egyrészt segítséget nyújt a tagjelölt országoknak a közösségi jogszabályok átvételében, különös tekintettel az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alapból (EMOGA) finanszírozott, az agrárstruktúra fejlesztését és átalakítását, valamint az integrált vidékfejlesztést szolgáló intézkedésekre, másrészt hozzájárul a fenntartható és versenyképes agrárgazdaság kialakításához, valamint a vidék életképességének növeléséhez. Ezen kívül a SAPARD mint „tanulóprogram” a hatékony pályázati rendszer kialakítására és a végrehajtási folyamat begyakoroltására is szolgál.

A SAPARD támogatási céljai az alábbiak:

- a mezőgazdasági termelés piaci hatékonyságának növelése;
- az élelmiszerbiztonsági, higiéniai, környezetvédelmi, állat- és növényegészségügyi
- előírások feltételeinek megteremtése;
- a növekvő minőségi követelményeknek megfelelő és magasabb feldolgozottsági fokú
- termékek arányának növelése;
- a környezetterhelés csökkentése;
- az ágazat termelőinek szövetkezéseivel elősegíteni a termelők piacra juttatását;
- a munkahelyteremtés és megőrzés a vidéki térségekben;

- a vidék népességmegtartó képességének erősítése.

A SAPARD programnak a Vidékfejlesztési Program alapján 9 prioritása van:

- Beruházás mezőgazdasági vállalkozásokba;
- Termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése;
- Termelői csoportok felállítása;
- Szakképzés;
- Agrár-környezetvédelem;
- Falvak megújítása és fejlesztése, vidéki értékek védelme;
- Gazdasági tevékenység diverzifikálása (alternatív jövedelemszerzés);
- Vidéki infrastruktúra fejlesztése;
- Technikai segítségnyújtás.

Mivel a SAPARD program késve indult, még itt sincsenek lezárt projektek, azonban nyertes pályázatok már vannak, pl.: *A mezőgazdasági termelést segítő 450 m mezőgazdasági út építése Baktakék külterületén és a Tejgyűjtő bővítése tejfeldolgozóval és csomagolóval Berettyóújfaluban c. projektek.*

3.2. Strukturális Alapok

A regionális politika finanszírozása jelenleg négy alapból történik. Az alapokat különböző időpontokban állították fel, és működésüket először az 1988-as reform során koordinálták. A cél az alapokból származó pénzeszegek hatékonyabb felhasználásának elősegítése volt. Ekkortól nevezik az Európai Regionális Fejlesztési Alapot (ERFA, angolul European Regional Development Fund, ERDF), az Európai Szociális Alapot (ESZA, angolul European Social Fund, ESF) és az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap Orientációs Részét (EMOGA, angolul Guidance Section of the European Agricultural Guidance and Guarantee Fund, EAGGF) együttesen Strukturális Alapoknak, melyekhez ma már az utolsó bővítés során felállított Halászati Orientáció Pénzügyi Eszközei (HOPE, angolul Financial Instrument for Fisheries Guidance, FIFG) is hozzátartozik.

Magyarország európai uniós tagságának egyik legkézzelfoghatóbb eredményeként 2004-2006 között jogosulttá válik mintegy 1200 Mrd forintnyi, az EU Strukturális Alapjaiból származó fejlesztési forrás felhasználására.

A Strukturális Alapok általános szabályairól szóló 1260/1999 Európai Tanácsi Rendelet értelmében a kevésbé fejlett régióknak, illetve tagállamoknak (ahol az egy főre jutó Bruttó Hazai Termék (GDP) nem éri el a Közösség átlagának 75%-át) - így Magyarországnak is - Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT, angolul National Development Plan, NDP) keretében ki kellett dolgozniuk és az Európai Bizottság elé kellett terjeszteniük fejlesztési célkitűzéseiket és prioritásaikat ahhoz, hogy igénybe vehessék a Strukturális Alapok támogatásait.

Az NFT-ben tervezett fejlesztéseket nagy projektekből, illetve pályázati alapokból álló intézkedések keretében lehet megvalósítani, s ezeket az ágazati vagy regionális keretek között szerveződik ún. Operatív Programok (OP) fogják össze. Részletesen be kellett mutatni, hogy az NFT-ben, illetve az Operatív Programokban szereplő stratégiát széleskörű „társadalmi vita” keretében, a régiók, önkormányzatok, gazdasági érdekképviseletek és civil szervezetek bevonásával dolgozták ki. (A folyamatot az EU a „partnerség” kifejezéssel jelöli.) Bizonyítani kellett továbbá, hogy az intézkedések mérhető eredményeket hoznak és elősegítik az adott időszak társadalmi-gazdasági fejlesztési prioritásainak megvalósulását, valamint hogy végrehajtásukat, a monitoring és ellenőrző funkciók megvalósulását hatékony és átlátható intézményrendszer biztosítja.

Az Európai Bizottság (továbbiakban Bizottság)- a tagállam kormányával az NFT-ről folytatott tárgyalás alapján - készíti el a támogatások jogi keretét jelentő, ún. Közösségi Támogatási Keretet (KTK), amely tartalmazza az EU és a tagország pénzügyi kötelezettség-vállalását az adott EU költségvetési időszakban indított, előzetesen egyeztetett tagországi fejlesztési programok kapcsán. Az egyes intézkedések (projektek, pályázatok) részletes leírását az Operatív Programokhoz kapcsolódó ún. Program Kiegészítő Dokumentumokban szabályozzák.

1. A Nemzeti Fejlesztési Terv tartalma

Az NFT - nevével ellentétben - nem átfogó, minden szektorra kiterjedő Fejlesztési Terv, hanem olyan egységes koncepció, mely Magyarország a számára megnyíló Strukturális Alapok és Kohéziós Alap forrásainak célzott felhasználására vonatkozó szándékait foglalja össze.

A fejlesztési terv helyzetértékeléssel kezdődik, amely alapján készült a stratégia. Az ún. nemzeti SWOT-analízis alapján Magyarország erősségei és

gyengéi, illetve az ország fejlődése szempontjából legfontosabb lehetőségek és veszélyek kerültek meghatározásra. Ezen elemzés alapján határozták meg a magyar Nemzeti Fejlesztési Terv Stratégiájának hosszú távú célját, az életminőség javítását, illetve az adott periódushoz kapcsolódó fő célt: az Unióhoz viszonyított, illetve az országon belüli területi fejlettségi különbségek csökkentését.

A hosszú távú általános célokat alátámasztó, illetve azok elérését lehetővé tevő specifikus célok: a versenyképesebb gazdaság, a humán erőforrások jobb kihasználása; illetve a jobb minőségű környezet, és a kiegyensúlyozottabb regionális fejlesztés.

A 2004-től induló NFT kialakításakor figyelembe kellett venni, hogy az ennek keretében folyó fejlesztések illeszkedjenek, esetleg alapozzák meg a 2007-től kezdődő új EU költségvetési időszakra szóló, remélhetőleg a mostaninál lényegesen nagyobb Uniós forrásokra támaszkodó, második magyar Nemzeti Fejlesztési Terv keretében tervezhető fejlesztéseket is. Ugyanakkor a 2004-2006 közötti időszakra szóló Nemzeti Fejlesztési Terv és a kapcsolódó Operatív Programok csak azon intézkedéseket fejtik ki részletesen, melyek finanszírozására uniós forrásokat kívánunk igénybe venni. Az NFT keretében tervezett fejlesztési programoknak ugyanakkor illeszkedniük kell az általános kormányzati fejlesztéspolitikai elképzelésekbe is. A célok megvalósítását a Nemzeti Fejlesztési Terv öt Operatív Programban kívánja elérni: Gazdasági Versenyképesség; Humán Erőforrás Fejlesztése, Agrár-és vidékfejlesztés, Környezetvédelem és Infrastruktúra, valamint Regionális Operatív Program.

2. Közösségi Kezdeményezések

Az Európai Unió létrehozott négy különleges programot, az ún. Közösségi Kezdeményezéseket, hogy közös megoldásokat találjon az Unió egészét érintő problémákra. E Kezdeményezések a Strukturális Alapok működését konkrét problematikus területeken kiegészítő segély, vagy cselekvési programok, amelyeket a Bizottság alakít ki, összehangolásuk és megvalósításuk azonban a tagállamok hatásköre. A Közösségi Kezdeményezések, a Strukturális Alapokhoz hasonlóan a gazdasági és társadalmi kohézió célját szolgálják, a lényeges eltérés az alkalmazott munkamódszerek között van. A Közösségi Kezdeményezések fő célja a specifikus területekhez tartozó úttörő jellegű, innovatív megközelítések támogatása. A Kezdeményezésekben részt vevők kötelezik magukat

eredményeik közkinccsé tételére annak érdekében, hogy a megszerzett tapasztalatokat más tagállamokban és tagjelölt országokban is fel lehessen használni. Az előző programozási időszakban (1994-99) mintegy tucatnyi Közösségi Kezdeményezés működött. A jelenlegi (2000-2006) programozási időszakban az Európai Bizottság a hatékonyság és átláthatóság érdekében a Közösségi Kezdeményezések számát négyre csökkentette. A Közösségi Kezdeményezések finanszírozására a Strukturális Alapok kötelezettségi előirányzatainak 5,35% -t (10,4 milliárd euró) fordítják. A 2000-től 2006-ig tartó programozási időszakban az alábbi Közösségi Kezdeményezések működnek:

Az *Interreg*, mely a határokon átnyúló, nemzetek közötti és interregionális együttműködést és tervezést támogatja (ERFA).

- Határmenti projektek támogatása: közös tervezés, pl. határmenti KKV-k (kis- és középvállalkozások) hálózatának kialakítása, a közszállítás akadályainak megszüntetése;
- Olyan nagy méretű, transznacionális "európai régiók" területrendezési stratégiáinak kidolgozását támogatja, amelyek az adott területeken több szomszédos EU tagállamot lefednek.

Leader+: A program célja a vidéki térségek fejlesztése a helyi szintek aktív közreműködésével, a partnerség elve alapján.

- Új technológiák, eljárások alkalmazása a térségi termékek versenyképességének javítása érdekében;
- A vidéki térségekben élők életminőségének javítása;
- Adott térség természeti és kulturális értékeinek optimális kihasználása.

A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumban 2001-től folynak, ún. Kísérleti jellegű LEADER+ típusú programok. A 2004-2006-os időszakban a Leader+ az Agrár-és Vidékfejlesztési Operatív Programból kerül finanszírozásra.

Equal: A kezdeményezés célja a munkaerőpiacon kialakult hátrányos helyzet és mindennemű egyenlőtlenség leküzdése (ESZA). Az EQUAL program keretében támogatható témakörök az Európai Foglalkoztatási Stratégia alapján kerültek kidolgozásra.

Fő prioritásai:

- munkavállalási képesség, foglalkoztathatóság javítása (*employability*),
- vállalkozások és a vállalkozói készségek fejlesztése (*entrepreneurship*),
- alkalmazkodóképesség növelése (*adaptability*),
- egyenlő esélyek férfiak és nők számára (*equal opportunities*).

Urban: A válságban lévő városok és városias területek fenntartható fejlődését igyekeznek elősegíteni (ERFA). Olyan városi fejlesztési stratégiákat támogat, amelyet a helyi irányítók dolgoznak ki szociális partnerek, privát szervezetek, lakossági csoportok, egyéb partnerek bevonásával.

Támogatható tevékenységek:

- új technológiák terén képzések szervezése,
- autómentes területek kialakítása,
- közszolgáltatások fejlesztését taglaló tanulmányok készítése,
- közterületek felújítása.

A csatlakozás után hazánkban az *Equal* (kb.26,8 millió euró) és az *Interreg* (kb. 60,9 millió Euró) program fog elindulni.

2.1. *Interreg IIIA programok magyar részvétellel*

Magyarország legalább 4 INTERREG IIIA programban lesz érdekelt 2004 és 2006 között:

Két programban hárulnak ránk az Irányító Hatósági feladatkörök:

- a **Magyarország-Szlovákia-Ukrajna** INTERREG IIIA, mint belső
- a **Magyarország-Románia-Szerbia** INTERREG IIIA, mint külső program esetében.

Ezekén kívül még részt veszünk két másik belső INTERREG IIIA programban:

- **Magyarország-Ausztria**
- **Magyarország-Szlovénia-Horvátország**

A határon átnyúló együttműködést illetően a Phare CBC kedvezményezett területei rendelkeznek jelentősebb tapasztalattal. Az elmúlt években az alábbi Phare CBC programok kerültek kialakításra és részben megvalósításra is, melyek alapját képezik a jövőbeni együttműködéseknek is:

- Ausztria-Magyarország Phare CBC program (1995-2003)
- Szlovákia-Ausztria-Magyarország (1995-1996)
- Szlovénia-Ausztria-Magyarország (1995-1996)
- Románia-Magyarország (1996-2003)
- Szlovákia-Magyarország (1999-2003)

- Szlovénia-Magyarország (2000-2003)

2.2. Magyarország-Szlovákia-Ukrajna CIP – A prioritások és intézkedések leírása (tervezet)

A határmenti együttműködés stratégiai céljainak eléréséhez az alábbi prioritásokat kell szem előtt tartani:

1.sz. Prioritás: Határmenti szociális és gazdasági együttműködés

Általános leírás

A munkanélküliség a határvidék keleti részének legsúlyosabb társadalmi problémái közé tartozik. Alapvető fontosságú a munkanélküliség elleni harc a közös foglalkoztatási programok és az életkörülmények javítása útján.

Habár számos ipari park és vállalkozási övezet került az elmúlt öt év során a régióban kialakításra, a belső fejlődési lehetőségek még mindig nagyon alacsonyak, különösen keleten. Megfelelő feltételek kialakítása a gazdasági fejlődés és együttműködés, illetve a kölcsönös kereskedelem számára nagyon fontos feladat.

A határmenti gazdasági együttműködésre vonatkozó KKV kezdeményezéseket is erősíteni kell, csakúgy, mint a túlélésüket biztosító általános feltételeket.

A nyugati határmenti területen a beruházási arányok magasabbak és a fejlett technológiájú iparágak letelepedése általánosabb, miközben ezek hiányoznak a keleti területeken. A technológiatranszferet ezért mind a régiók között, mind pedig a határmenti területeken fejleszteni kell.

A szerves helyi fejlődés számára alapvető fontossággal bír az egyének közötti együttműködés támogatása. A határmenti kooperáció egyik legfontosabb szempontja az emberi erőforrások területén folytatott együttműködés, aminek során a további együttműködéshez a személyes kapcsolatok kialakulhatnak.

A különféle területeken – pl. az oktatás, a kultúra, a kutatás stb. területein – folytatott együttműködés a régiók fejlődésének fontos célkitűzése, a megfelelő emberi erőforrás olyan adottságainak kialakításával együtt,

amelyek a magas technológiai beruházások fogadásához szükséges feltételek megteremtését jelentik.

A prioritás célkitűzéseinek megvalósítása a határ régióban az általános gazdasági helyzetet javíthatja és egy összefüggő, nemzetközi szinten is más régiókkal versenyképes gazdasági teret hozhat létre.

Általános célkitűzés

- Az integráció szintjének növelése a határmenti társadalmi-gazdasági együttműködés terén.

Konkrét célok

- A határon átnyúló társadalmi és üzleti tevékenységek feltételeinek javítása
- A határmenti KKV tevékenységek és szerveződések jobbítása
- A határmenti együttműködés szintjének fejlesztése
- A vidékfejlesztés terén folytatott együttműködés jobbítása

Támogatási intézkedések:

- 1.1.sz. intézkedés – Az üzleti telepek és települések fejlesztése és támogatása
- 1.2.sz. intézkedés – A KKV-k együttműködése
- 1.3.sz. intézkedés – Intézményi együttműködés, beleértve a mikroprojekt-programokat
- 1.4.sz. intézkedés – Mikro Projekt Alap
- 1.5.sz. intézkedés – Vidékfejlesztés

1.1.sz. intézkedés – Üzleti helyszínek és települések fejlesztése és támogatása

Általános leírás

Az intézkedés általános célja az üzleti helyszínek és az üzleti infrastruktúra fejlesztése és támogatása. A határmenti területeken vállalkozások indítását és az egyéb régiókban található partnerekkel az együttműködéseket meg kell könnyíteni. A hangsúlyt a tudomány és a gazdasági területek közötti együttműködések támogatására kell helyezni, különösen azokon a területeken, ahol a határokon átnyúló együttműködéshez a jövőbeli képességeket kell kifejleszteni.

Célok

Általános célkitűzés

- A határtérség vonzerejének növelése a határmenti társadalmi és üzleti tevékenységek számára.

Konkrét célok

- Az innovációs és technológiai feltételek jobbítása, különös tekintettel a határmenti térségekben történő új üzletek beindítására.
- Az üzleti infrastruktúra jobbítása és bővítése a határ mindkét oldalán (helyszínek, üzleti szolgáltató központok)
- A határmenti üzleti és együttműködéssel kapcsolatos kutatási, technológiai és fejlesztési központok erősítése.

Lehetséges tevékenységi területek / az Intézkedés tartalma

- A határmenti innovatív üzleti tevékenységek kiterjesztése.
- Üzleti célú infrastruktúra kialakítása a határhoz közeli helyszíneken.
- Határmenti üzleti központok felépítése és működtetése.
- Határmenti idegenforgalmi és szabadidős létesítmények és ajánlatok kidolgozása.
- Településközpontok revitalizációja és történelmi látványosságok felújítása.

1.2.sz. intézkedés – KKV-k együttműködése

Általános leírás

A kis- és középvállalkozások szerepe a GDP előállításában és a foglalkoztatásban alapvető jelentőséggel bír a határmenti régióban. A KKV-k közötti együttműködés szintje a kívánatosnál alacsonyabb. Az együttműködés hiánya a kooperációt elősegítő struktúrák hiányára és az információhiányra vezethető vissza. Habár a KKV-k hajlamosak a határon át üzleti kapcsolatokat létesíteni, különösen a régió nyugati részében található tehetősebbek, a kooperáció további fejlesztésére van szükség.

A KKV-k fontosságának köszönhetően, a határon átnyúló együttműködésük nagy mértékben hozzájárulhat a határregió fejlődéséhez. Az intézkedés célja ezért a KKV-k erősítése a határmenti gazdasági kooperáció elősegítésével.

Célok

Általános célkitűzés

- A KKV-k versenyképességének javítása közös akciókkal és hálózatok kiépítésével

Konkrét célok

- A vállalkozói struktúrák és hálózatok megerősítése a határmenti területeken.
- A KKV-k határon átnyúló együttműködéseinek megerősítése a regionális termelés és szolgáltatás növelése érdekében.
- A foglalkoztatási helyzet javítása a határmenti területeken határon átnyúló együttműködési tevékenységekkel.

Lehetséges tevékenységi területek / az Intézkedés tartalma

- A határmenti innovációs üzleti tevékenységek kibővítése.
- A határ közelében található helyszíneken üzleti célú infrastruktúra.
- Határmenti üzleti központok kiépítése és üzemeltetése.
- Határmenti idegenforgalmi és szabadidős létesítmények és ajánlatok kidolgozása.
- Településközpontok revitalizációja és történelmi látványosságok felújítása.

1.3.sz. Intézkedés – Intézményi együttműködés

Általános leírás

Az Intézkedés célja intézményesített együttműködési struktúrák felépítése és támogatása a lehetséges projektjavaslatok professzionális előkészítése és koordinálása érdekében. Megfelelő és funkcionális hálózatoknak kell garantálniuk a határmenti együttműködést és a határrégiók integrációját (pl. Eurorégiókba).

A jelenlegi gyakorlat szerint a határrégió két oldalán anélkül valósítanak meg projekteket és programokat, hogy azok határon átnyúló hatásait tekintetbe vennék. Ennek következtében a regionális és az ágazati fejlesztés gyakran inkoherens, ami tovább nehezíti az együttműködést.

Ahhoz, hogy kiegyensúlyozott térbeli struktúra jöjjön létre, a regionális és ágazati fejlesztést és tervezést a határ két oldalán össze kellene hangolni. Ez a regionális fejlesztési programok közös készítését jelenti valamennyi területi szinten, valamint közös tervezési háttér kialakítását az ágazati

(különösen a gazdasági és környezetvédelmi) fejlesztéshez. Különös figyelmet kell szentelni a működő és tervezett Eurorégióknak, mint közös tervezési és fejlesztési struktúráknak.

Célok

Általános célkitűzések

- A határmenti együttműködések fokozása.

Konkrét célok

- A határmenti térségi szerkezet erősítése a tervezés eszközeivel.
- A határmenti közös tervezési tevékenység fokozása (területi/ágazati), mint közlekedés, környezetvédelem stb.)
- A környezeti károk megelőzése.
- A határmenti együttműködés intézményeinek és hálózatainak fejlesztése.

Lehetséges tevékenységi területek / az Intézkedés tartalma

- Közös átfogó és ágazati tervek, valamint regionális fejlesztési programok, stratégiák kidolgozása (NUTS III-IV)
- Közös befektetési projektek (megvalósíthatósági tanulmányok, környezetvédelmi hatásvizsgálat, tervek, tenderdokumentáció) kidolgozása.
- A környezetvédelmi és vízügyi kérdések közös kezeléséhez szükséges intézményi keretek kialakítása.
- Az intézmények határmenti együttműködése, know-how átadás és hálózatok kialakítása (oktatás és képzés, foglalkoztatás, vállalkozásfejlesztés, kutatási csereprogramok előmozdítása, információs társadalom stb.)
- A városhálózatok, valamint a regionális menedzsment fejlesztése, beleértve az innovatív helyi társadalmi fejlesztést.
- Határmenti rádió- és TV-adások, újságok és egyéb sajtótermékek támogatása.

1.4. Intézkedés – Mikro Projekt Alap – „people to people” tevékenységek

Általános leírás

A „mikro” szintű határon átnyúló együttműködés kulcsszerepet játszik az integrációs folyamatban, mely a teljes határmenti régiót érinti. Ezért, a

határtérség regionális szereplőinek kell legyen lehetőségük a határon átnyúló együttműködés „tanulására” és intenzifikálásra integrált kisprojekteken keresztül, ezzel teremtve egy gazdaságilag, szociálisan és kulturálisan értelmezhető interperszonális alapot a közös régió megteremtéséhez. Ebben az összefüggésben a kicsi pilot-projektek támogatása nagyon fontos, mert ezekkel a projektekkel a fontos és innovatív ötletek megvalósítása elősegíthető.

Célok

Általános célkitűzések

- A határtérség regionális szereplőinek kell legyen lehetőségük a határon átnyúló együttműködés „tanulására” és intenzifikálására.

Konkrét célok

- Az együttműködés optimalizálása a határtérségben az emberek, egyesületek, közigazgatás és hatóságok között.
- A határon átnyúló integráció erősítése, beleértve a határtérség gazdasági és szociális integrációját.
- A határtérségen belüli kapcsolatok fenntartható fejlesztése.
- A hosszú távú kommunikáció és együttműködés erősítése és támogatása a határtérségben.

Tevékenységi területek

- Kulturális tevékenységek, rendezvények, fesztiválok, stb.

1.5.sz. Intézkedés – Vidékfejlesztés

Általános leírás

A határmenti területek nagy része a határ mindkét oldalán vidéki jellegű terület. E területek többsége magas munkanélküliségi mutatókkal, fokozódó elvándorlással és növekvő szegénységgel küzd. Miután ezek a problémák a határ mindkét oldalát jellemzik, közös cselekvésre van szükség a felszámolásukhoz.

Az intézkedés a legsúlyosabb hátrányokra koncentrálna, igyekezve ezekre megoldást találni. Célja az, hogy közös határmenti cselekvéssel és vidéki területeken olyan társadalmi-gazdasági környezet alakuljon ki, mely képes a lakosságot megtartani. A vidéki területek fejlesztési stratégiáinak kidolgozása és megvalósítása során a fenntarthatóság elvét szem előtt kell

tartani. Alapvető jelentőséggel bír a koordináció biztosítása a SOP mezőgazdasági és vidékfejlesztési fejezete és a Vidékfejlesztési Program között az átfedések elkerülése érdekében.

Célok

Általános célkitűzések

- Az elvándorlás megállítása

Konkrét célok

- A városi és a vidéki jellegű határmenti területek integrációjának javítása.
- A fenntartható vidékfejlesztés elősegítése az életminőség javítása érdekében a határmenti területeken.
- A hátrányos helyzetű népesség, különösen a romák szociális helyzetének javítása.
- A tevékenységek diverzifikálása új foglalkoztatási lehetőségek megteremtése és a vidéki népesség számára többletjövedelmek biztosítása érdekében.

Tevékenységi területek

- Közös tevékenységek a határon átnyúló rurális köz-magánszféra partnerségben, a Leader programra való felkészülés.
- Rurális mikro-régiók fejlesztési stratégiájának támogatása.
- Közös akciók alternatív munkalehetőségek kialakítására.
- A határmenti idegenforgalmi és szabadidős létesítmények, a kínálat közös fejlesztése.
- A határmenti együttműködés fejlesztését elősegítő közös beruházási programok megvalósítása.
- A minőségi termékek piacra juttatása és reklámozása.
- A kézműves tevékenységek ösztönzése.

2.sz. Prioritás: Határmenti gazdasági együttműködés

Általános leírás

Miután a határ mentén környezetvédelmi szempontból érzékeny területek és országos vagy nemzetközi jelentőséggel bíró természetvédelmi területek találhatóak, a környezetvédelem és a vízügy alapvető jelentőséggel bír. A

súlyos károk megelőzését és a jelenlegi helyzet jobbítását csakis a közös tervezés és a közös cselekvés teszi lehetővé.

Közösen kidolgozott és megvalósított környezetvédelmi programok képezik majd az alapját a jövőbeli együttműködésnek. A biodiverzitás biztosítása a helyi népesség mindennapi életének és az idegenforgalmi vonzerőnek is előfeltétele, ezért azt a jövő nemzedékek számára meg kell őrizni. A jelenlegi helyzet mennyiségi és minőségi jellemzőinek megtartása és továbbfejlesztése ugyancsak közös stratégiát igényel.

A prioritásból adódó feladatok megvalósításával a természeti és környezeti helyzet fenntartása biztosítható. Ez komplex hatással jár, miután befolyásolja mind a határmenti népesség mindennapi életét, mind pedig az idegenforgalmi vonzerőt.

A kisléptékű közlekedési infrastruktúra kiépítése vagy felújítása (utak és kis hidak) növelheti vagy megteremtheti a megközelíthetőséget a rurális területeken.

Általános célkitűzések

- A határmenti infrastruktúra integrációjának fokozása.

Konkrét célok

- A szennyezés csökkentése.
- Az együttműködés fokozása a természetvédelem területén.
- A hiányzó vagy elégtelen kapcsolatok felszámolása.

Támogatható Intézkedések

- 2.1.sz. Intézkedés – Környezetvédelmi beruházás
- 2.2.sz. Intézkedés – Együttműködés a természetvédelemben
- 2.3.sz. Intézkedés – Kisléptékű közlekedési infrastruktúra

2.1.sz. Intézkedés – Környezetvédelmi beruházás

Általános leírás

A környezet minőségében az elmúlt évtizedben bekövetkezett jelentős javulás ellenére még mindig vannak súlyos hiányosságok a határrégió környezetvédelmi helyzetében. A szennyvíz és a kommunális hulladék kezelésének javulása nem bírt lépést tartani a keletkező szennyvíz és

hulladék mennyiségével. Miután a környezeti kérdések a teljes határmenti régiót érintik, tekintet nélkül az országhatárookra, határmenti együttműködés keretében kell ezen segíteni.

Az intézkedés célja a környezetvédelmi helyzet javulását elősegítő, határon átnyúló hatásokkal járó beruházási projektek támogatása. Az Intézkedés egyidejűleg a természetvédelem kezelését, közös struktúrák létrehozását célzó beruházásokat is támogatja.

Célok

Általános célkitűzés

- A szennyezés csökkentése

Konkrét célok

- A környezet és a természeti erőforrások határon átnyúló védelme.
- A fenntartható határmenti vízkezelés biztosítása.
- Az alternatív és megújuló energiaforrások felhasználásának ösztönzése.

Tevékenységi területek

- Kisléptékű természetvédelem közös struktúráinak létrehozására.
- Intézkedések a víz- és hulladékkezelés területén (pl. közös szennyvíz- és hulladékkezelő rendszerek stb.)
- Az újrafeldolgozási tevékenységek és a megújuló energiaforrások használatának támogatása.
- Közös intézkedések a pusztító árvizek megakadályozását szolgáló infrastruktúra fejlesztésére.
- Az árvízhelyzet figyelőrendszerének fejlesztése az árvíz által fenyegetett folyópartokon.
- A környezetvédelmi károk megakadályozását szolgáló közös monitoring rendszerek kialakítása.

2.2.sz. Intézkedés – Természetvédelmi együttműködés

Általános leírás

A biodiverzitás megőrzése a régió környezetvédelmi stratégiáinak közös célkitűzése. A nemzeti parkok, természetvédelmi területek és a természetvédelem más intézményi formái fontos szerepet játszanak a cél elérésében. Az ilyen struktúrák menedzselésének és működtetésének összehangolása azonban súlyos akadályokba ütközik.

Az Intézkedés fő célja a természetvédelemmel foglalkozó szervezetek közötti intézményes kapcsolatok kialakításának támogatása, valamint a közös természetvédelmi kezdeményezések minden fajtájának előmozdítása.

Célok

Általános célkitűzés

- Az együttműködés fokozása a természetvédelem területén.

Konkrét célok

- A határkörzetben működő természetvédelmi körzetek menedzselésének összehangolása és a természetvédelem érdekében kialakítandó közös struktúrák támogatása.
- A helyi lakosság tudatosságának növelése a természetvédelmi kérdések tekintetében.

Tevékenységi területek

- A meglévő és a potenciális természetvédelmi területek kutatásának támogatása.
- A természetvédelmi területek irányítása érdekében folytatott határmenti kooperáció támogatása.
- Olyan tevékenységek támogatása, amelyek növelik a helyi lakosság tudatosságát a természetvédelmi kérdések tekintetében.

2.3.sz. Intézkedés – Kisléptékű közlekedési és távközlési infrastruktúra

Általános leírás

A kellő mértékben elérhető, a modern információs technológia előnyeit is felhasználó hatékony közlekedési és távközlési infrastruktúra kialakítása és fejlesztése különösen a periférikus körzetek számára teszi lehetővé, hogy kompenzálják földrajzi hátrányaikat. Gyors és biztonságos hozzájutást biztosít az információkhoz, az együttműködő partnerekhez és a városközpontokhoz. Különösen a közös infrastrukturális projektek esetében fontos előfeltétel a gyors hozzáférhetőség és az információk rendelkezésre állása, amit a hatékony és megfelelő információs rendszer kiépítésével kell biztosítani.

Célok

Általános célkitűzés

- A hiányzó vagy elégtelen helyi kapcsolatok felszámolása

Konkrét célok

- A települések közötti utazási idők csökkentése a határregiókban.
- A határon átmenő tömegközlekedési szolgáltatások javítása.
- A határon túli információk jobb hozzáférhetőségének biztosítása.

Tevékenységi területek

- A határon áthaladó hiányos útkapcsolatok kiépítése, beleértve a kis határátlépőket
- Kis hidak fejlesztése és rekonstrukciója.
- A határon áthaladó információs és távközlési technológiák, valamint a szükséges alkalmazások fejlesztése (pl. határon áthaladó adatsín – regionális kapcsolódási pontok a meglévő hálózatokhoz és telemetriai lehetőségekhez, telematikai projektek).

3.sz. Prioritás: Szakmai segítségnyújtás

Általános leírás

„Szakmai segítségnyújtás” vehető igénybe az Interreg III A program hatékony, eredményes és átlátható menedzselése, valamint zökkenőmentes lebonyolítása érdekében. A (EC) 1685/2000 számú Bizottsági Rendelet kiegészítő (EC) 1145/2003 2003. június 27-i Bizottsági Rendelet mellékletének 11-es szabálya szerint a szakmai segítségnyújtás két kategóriába sorolható:

1. A programlebonyolítással összefüggő tevékenységek – menedzsmnt, végrehajtás, költségek monitorálása és ellenőrzése – támogatása.
2. A program támogatását biztosító tevékenységek – tanulmányok, tájékoztató kiadványok / rendezvények, értékelés, stb. – támogatása.

A fenti két kategóriának megfelelően a szakmai segítségnyújtás két Intézkedésre kerül felosztásra.

3.1.sz. Intézkedés – Programműködtetési tevékenység

A tevékenység körébe tartoznak: az Irányító Hatóság, a Kifizető Hatóság és a Közös Technikai Titkárság felállítása és támogatható költségeinek finanszírozása. Ezen túlmenően fedezheti a Szlovákiai Info Pont költségeit. Ez az intézkedés finanszírozza a Monitoring Bizottság és az Irányító Bizottság működéséhez kapcsolódó költségeinek fedezetét és a szakértők, a könyvvizsgálók, a jogi és pénzügyi szakemberek, illetve a tolmácsok és fordítók költségeit is.

3.2. sz. Intézkedés – Programtámogatási tevékenységek

A program népszerűsítési és értékelési költségeit fedezi ez az Intézkedés. Annak érdekében, hogy a programot a lehető legnagyobb körben népszerűsíteni lehessen, akcióterv készítésére van szükség és számos szemináriumot vagy tájékoztatót kell szervezni. A különböző projektjavaslatok megvitatására vonatkozó információcserét bátorítani kell. Az intézkedés keretében a projektfejlesztés kedvezményezettjeinek támogatására és partnerkeresésre; valamint az információs technológia (Internet) használatának támogatására is sor kerülhet. Szükség van olyan forrásokra is, amelyek a Program végső értékeléséhez és a monitoring rendszer, illetve a website működtetéséhez állnak rendelkezésre.

3.3. Kohéziós Alap

Létrehozásáról az 1993-ban hatályba lépett Maastrichti Szerződés rendelkezett. Célja szerint a Közösség legszegényebb tagállamai reálszféráinak konvergenciáját támogatja a monetáris unióra való felkészülés időszakában. A támogatott országokban erősíteni kell a gazdasági és társadalmi kohéziót, valamint csökkenteni a különböző régiók fejlettségi szintjében észlelhető különbségeket. A maastrichti konvergencia kritériumok³⁹ kizárólag a pénzügyi feltételek teljesítését írják elő,

³⁹ 1. a költségvetési hiány nem haladhatja meg a GDP 3%-át

2. az államadósság nem haladhatja meg a GDP 60%-át

3. az inflációs ráta legfeljebb 1,5 százalékponttal haladhatja meg annak a legfeljebb 3 országnak az inflációs rátáját, amely vagy amelyek az árstabilitás tekintetében a legjobbak

4. az árfolyam-ingadozás az Európai Monetáris Rendszer által előírt sávok között maradjon a vizsgálatot megelőző legalább két évben

5. a hosszú lejáratú hitelek átlagos kamatlába nem haladhatja meg 2 százalékpontnál többel a vizsgálatot megelőző egy évben annak, vagy annak a legfeljebb három tagállamnak a mutatóját, amelyek az árstabilitásban a legjobb eredményt érték el.

amelyeknek a teljesítése, elsősorban a költségvetési hiányra vonatkozó előírásé, a hosszú megtérülési idejű projektek elhalasztására ösztönöz. A Kohéziós Alap célja éppen az, hogy ezen dilemmákat a költségvetési deficit növekedése nélkül, de a környezet további romlását elkerülve oldja meg. A fejlesztési projektek átlagos megtérülési ideje a két kiválasztott célterületnél, a közlekedésnél és a környezetvédelemnél a legnagyobb. A környezetvédelmi és a közlekedési infrastruktúra beruházások között, ugyanúgy ahogy az ISPA-nál, szigorú előírás a források 50-50%-os megosztása.

A Kohéziós Alap azon EU tagállamok számára érhető el, ahol az 1 főre eső vásárlóerőparitáson számított Bruttó Nemzeti Termék (GNP) nem éri el a közösségi átlag 90%-át. Ez a feltétel a csatlakozni kívánó országok mindegyikére teljesül. A támogatás mértéke az állami, illetve hasonló kiadások 80-85 %-a, a minimális projekt méret 10 millió euró.

Magyarország 2004-től az Európai Unió tagjaként jogosulttá válik a Kohéziós Alap nyújtotta támogatások igénybevételére. Ez azt jelenti, hogy az első két és fél évben, azaz 2006-ig évi 330 millió eurót kap az infrastrukturális és környezetvédelmi beruházások finanszírozására. Az Alap összes erőforrásainak indikatív elosztása figyelembe veszi:

- az adott ország népességét,
- az egy főre jutó GNP adatokat,
- az adott területen a nemzeti jólétben bekövetkezett fejlődést,
- a társadalmi-gazdasági tényezőket.

A kedvezményezett országok mindegyikének be kell nyújtania a Tanácshoz egy a konvergencia kritériumok teljesítésére irányuló, és a túlzott kormányzati deficit elkerülésére céljából tervezett ún. konvergencia programot. Ha egy adott tagállam a kormányzati deficitkorlát betartását szolgáló feltételeket nem teljesítette, a Kohéziós Alap ott egyetlen új projektet vagy részprojektet sem finanszírozhat.

A kedvezményezett tagállamoknak ezen kívül egy ún. Kohéziós Alap Stratégiát is el kell készíteniük, amely meghatározza a támogatások felhasználásának tervezett kereteit, ügyelve az összhang biztosítására a Nemzeti Fejlesztési Tervvel. A konkrét finanszírozási döntések azonban

nem a stratégiához, hanem az ahhoz illeszkedő, de külön-külön benyújtott projektekhez kötődnek. Magáról a Kohéziós Alap Stratégiáról az EU nem is hoz formális befogadó döntést.

3.4. Agrártámogatások

Az Európai Unió közösségi politikáit megvizsgálva megállapítható, hogy pénzügyileg a Közös Agrárpolitika (KAP, angolul Common Agricultural Policy, CAP) súlya a legjelentősebb. Politikai, gazdasági és a demokratikus jogállamiság tekintetében kétségtől a többi közösségi politika (gazdasági, szociális, regionális politika) érdemei sem maradnak el, ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy a csatlakozás után bennünket, mint tagállamot megillető EU források egyik legnagyobb csatornájának az EMOGA tekinthető, amely a KAP pénzügyi háttérét biztosítja. (Ebben az alfejezetben csak az EMOGA-Garancia Szekcióból folyósított támogatásokról szólnunk.) A jelenlegi magyar agrárrendtartáshoz képest az EU Közös Agrárpolitikája termékpályánként eltérően szabályozza a mezőgazdasági piacot. Az egyes termékpálya rendtartások változatosan kialakított eszközeinek négy fő intézkedési típusát lehet meghatározni:

A *közvetlen támogatások* csoportjába sorolhatók a terület, illetve állatlétszám alapú támogatások, és egyéb jövedelempótló intézkedések. Magyarország a tagállamokat megillető összeg 25%-ra számíthat a csatlakozás első évében (ezt a magyar költségvetés további 30%-kal kiegészíti).

Az *intervenciós intézkedések* a piaci zavarok elkerülése, illetve elhárítása érdekében hozott intézkedések, amelynek során a kifizető ügynökség felvásárolja a terméket, az EU által meghirdetett ún. intervenciós áron. A magas költségigény, és a végrehajtás bonyolultsága miatt ennek a beavatkozásnak egyre kisebb a jelentősége az Európai Unióban.

A *belpiaci intézkedések* az egyes mezőgazdasági termékek termelésének, feldolgozásának és az Európai Unión belüli értékesítésének, illetve magántárolásának támogatása. Ide tartoznak továbbá a termelést, feldolgozást, valamint értékesítést szabályzó intézkedések (kvótakezelés).

A *külpiaci intézkedések* a világpiaci versenyhátrányok ellensúlyozására szolgálnak, két eszközük az export-visszatérítés és az importvám rendszer. Mértékük a piaci viszonyoknak megfelelően ösztönzi, vagy visszafogja az egyes termékek exportját, vagy importját.

Az EMOGA-Garancia Szekcióból kerülnek finanszírozásra az ún. *vidékfejlesztési kísérő intézkedések*, amelyek a piaci rendtartások mellett a KAP második pillérévé váltak az AGENDA 2000 reformcsomag bevezetésével. Ezek az intézkedések nem termékpálya specifikusak, minden termelő igénybe veheti függetlenül attól, hogy mely termékpályába tartozó tevékenységet folytat.

Az agrártámogatás rendszere 2006-tól várhatóan változni fog, amelynek lényege az egyszerűsítés, az átláthatóság és a fenntarthatóság biztosítása. E reform keretében nagyobb hangsúly helyeződik a terület alapú kifizetésekre a túltermelés csökkentése érdekében, illetve a vidékfejlesztés erősítésére. A közvetlen kifizetések összege a nagyobb gazdák esetében csökkenni fog. A részletes végrehajtási szabályok jelenleg kidolgozás alatt állnak.

3.5. Közösségi programok a belső politikák támogatására

A közösségi politikák végrehajtását szolgáló cselekvési akciók átfogják a gazdasági és társadalmi élet szinte minden területét. Az Európai Tanács 1993-as koppenhágai csúcstalálkozójának döntése alapján az integrációs felkészülés érdekében egyes közösségi programokhoz a társult közép-kelet európai országok is csatlakozhattak.

Magyarország 1997 óta 17 közösségi programban vett részt. A közösségi programok ún. új generációs szakasza 2000-től indult el. Magyarország folyamatosan csatlakozik az Unió közösségi programjaihoz. Ezek irányítását és az azokban való részvétel felügyeletét a szakminisztériumok, a technikai lebonyolítást többnyire az e célra létrehozott programirodák, illetve maguk a minisztériumok végzik. Az Európai Unióban mintegy 35 Közösségi Program van folyamatban. Ezek közül a legjelentősebbek és Magyarországon a legismertebbek a következők:

3.2. ábra: Közösségi programok Magyarországon (2003)

Program	Célterület	Elérhetőség
1. Kis- és Középvállalkozások támogatása		
MAP	Többéves Vállalat- és Vállalkozásfejlesztési Program (2001-2005)	Gazdasági és Közlekedési Minisztérium www.gkm.hu europa.eu.int/comm/enterprise/index_en.htm
2. Emberi Erőforrás Fejlesztés		
Socrates	Európai együttműködés az oktatásban	OM Tempus Közalapítvány /Socrates Nemzeti Iroda www.tpf.iif.hu/socrates
Leonardo	Európai együttműködés a szakképzés terén	OM Tempus Közalapítvány / Leonardo Nemzeti Iroda www.tpf.iif.hu/leonardo
Youth 2000-2006	Együttműködés az ifjúsági programokban	Nemzeti koordináció: Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztérium Mobilitás Ifjúsági Szolgálat: www.mobilitas.hu Európai koordináció: Socrates & Youth technikai segítségnyújtási iroda, Ifjúsági Főosztály e-mail: youth@socrates-youth.be Internet: www.socrates-youth.be
3. Kutatás- és technológiafejlesztés		
EU K+F keretprogram	Kutatási és technológiafejlesztési Keretprogram (2002-2006)	Oktatási Minisztérium Kutatás-fejlesztési Helyettes Államtitkárság www.om.hu/kutatas www.cordis.lu/fp6
4. Környezetvédelem		
Life III.	Természet- és környezetvédelem	Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium (www.ktm.hu) működő LIFE iroda: www.ktm.hu/palyaz/nemzetk/LIFE/LIFE.htm További információ az Európai Bizottság honlapján is olvasható: europa.eu.int/comm/life
5. Energia		
Alterner II.	Alternatív energiával kapcsolatos projektek	europa.eu.int/comm/energy/en/pfs_altener_en.html www.gkm.hu
Save II.	Energia hatékonysági program	europa.eu.int/comm/energy/en/pfs_save_en.html www.gkm.hu
6. e-Europa		
IDA II.	kormányzatok közötti adatátvitel	Informatikai és Hírközlési Minisztérium www.ihm.hu
e-content	Digitális tartalomfejlesztés a világhálón	További információ: www.cordis.lu/econtent munkaprogram magyar nyelven: www.ihm.hu/econtent
7. Kultúra		
Culture 2000	Európai kulturális együttműködés elősegítése	Kultúrpoint iroda (www.kulturpont.hu) Az EU „Culture 2000” oldala: europa.eu.int/comm/dgs/education_culture/index_en.htm

8. Népegészségügy		
EU-KNP	EU Közösségi Népegészségügyi Program 2003-2008	Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium www.eszcsm.hu
9. Szociálpolitika		
Equal Opportunities	Nők és férfiak esélyegyenlősége	Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium www.fmm.hu
10. Vám		
Costums 1996-2002	Európai Vámügyi Együtműködés	europa.eu.int/comm/taxation_customs/customs/information_notes/c2002/c2002.htm
11. Adóügyek		
Fiscalis program	Tagállamok közötti szakmai együttműködés	Pénzügyminisztérium

A vállalkozások számára csatlakozási lehetőségek az alábbi programokban kínálóznak:

- a) MAP Többéves Vállalat és Vállalkozásfejlesztési program: 2001-2005 közötti teljes költségvetése 450 millió euró, a pénzügyi eszközökre ebből 317 millió euró van előirányozva. A program célkitűzései:
- A vállalkozások növekedésének és versenyképességének fokozása egy tudásalapú, nemzetközi gazdaságban.
 - Vállalkozásösztönzés.
 - A vállalkozások adminisztratív és szabályozói környezetének egyszerűsítése és továbbfejlesztése annak érdekében, hogy virágozhasson a kutatás, az innováció és a vállalkozásalapítás.
 - A KKV-k pénzügyi helyzetének javítása.
 - A közösségi támogató szolgáltatások, programok igénybevételének megkönnyítése, koordinációjának javítása.
- b) Emberi erőforrás programok
- *Socrates* program: az Európai Unió oktatási együttműködési programja, felöleli az oktatás valamennyi szintjét az óvodától az egész életen át tartó tanuláig. Főbb céljai: a felsőoktatásban tanulók mobilitásának ösztönzése, a nyelvoktatás fejlesztése, a nyitott- és távoktatás eszközeinek és módszereinek fejlesztése, az egész életen át tartó tanulás ösztönzése, esélyegyenlőség megteremtése, hátrányos helyzetűek támogatása. A Socrates program több alprogrammal rendelkezik, pl. Comenius, Erasmus, Grundtvig, Lingua, Minerva, Arion.

- *Leonardo da Vinci* program: az Európai Unió szakképzési programja, amelynek célja a szakképzés piaci igényekhez történő igazítása, a szakképzés minőségének fejlesztése, illetve a szakképzés minél szélesebb rétegek számára hozzáférhetővé tétele, valamint a szakképzés tartalmával és módszereivel kapcsolatos újítások támogatása. A Leonardo da Vinci program támogatja a szakképzés minden szintjének fejlesztését a középiskolától az egyetemeken át a továbbképzésekig, amelybe beletartozik a vállalaton belüli továbbképzés területe is. A Leonardo da Vinci program pályázati formái: mobilitási projektek, kísérleti és tematikus projektek, szaknyelvi projektek, nemzetközi hálózatok, referenciaanyagok kidolgozása.
- *Ifjúság Program*: ifjúsági együttműködés, fő célja, hogy lehetővé tegye a fiatalok számára a felelős állampolgárként való viselkedéshez szükséges ismeretek, képességek és jártasság elsajátítását, hogy erősítse a szolidaritás érzését, ösztönözze a kezdeményezés szellemét, előmozdítsa a nemzetközi cserekapcsolatokat és megerősítse az együttműködést a fiatalokkal foglalkozó szakemberek között.

c) Kutatási- és technológiafejlesztési keretprogram: célja társfinanszírozással támogatni az EU kutatási tevékenységeit, az Európai Kutatási Térség (ERA) megvalósítását.

A program újszerű vonásai:

- Új eszközök bevezetése (kiválósági hálózatok, integrált projektek),
- régi eszközök továbbvitele (KKV-k támogatása),
- a hagyományos projektek alacsony aránya,
- egyszerűbb pályázati rendszer,
- európai kutatási szervezetek tagállamokéval azonos jogú részvétele.

Kutatási, technológiafejlesztési és demonstrációs projekt végrehajtására irányuló pályázatokon részt vehet minden tagországi (vagy tagjelölt) jogi személy. A pályázatoknak EU-s dimenzióval kell rendelkezniük (három független résztvevő három országból (ebből kettő legalább tagország)).

A pályázatíráshoz az OM K+F Helyettes Államtitkárság kapcsolattartó irodák működését támogatja (Miskolci Egyetem ITTC, Dr. Lehoczky László: www.uni-miskolc.hu/uni/dept/ittc) és további pályázatokkal kívánja a magyar KKV szektor részvételét elősegíteni.

- d) A *Life* program által támogatott tevékenységek: - Környezetvédelem: innovatív tevékenységek és bemutatók az ipar számára; bemutatók, promóció és műszaki támogatás a helyi hatóságok számára; a közösségi törvényhozást és politikákat támogató előkészítő tevékenységek.
- Természet megőrzése: az EU érdekkörébe tartozó, a természetes élőhelyek és a vadon élő növény- és állatvilág megőrzését szolgáló tevékenységek.
 - Harmadik országok számára technikai segítségnyújtás a környezetvédelmi, adminisztratív szervezet létrehozásához, és a tartós fejlődést elősegítő természetvédelmi tevékenységek, bemutatók a Mediterrán- és Balti-tenger térségében.
- e) *Társadalmi kirekesztődés elleni küzdelmet szolgáló közösségi program*: a programban folyó tevékenységek arra koncentrálnak, hogy döntő hatást fejtsenek ki a szegénység felszámolása érdekében. Tekintettel arra, hogy a szociális partnerek és a nem kormányzati szervezetek is hozzájárulnak a kirekesztődés leküzdéséhez, a program bekapcsolja őket abba a politikai párbeszédbe és vitába, amelyet európai szinten kíván lefolytatni.

3.6. Az EU támogatások intézményrendszere

1. A Strukturális Alapok intézményrendszere

A Strukturális Alapok irányításának és ellenőrzésének intézményi keretei az Európai Unió vonatkozó rendeleteiben kerültek meghatározásra. A Strukturális Alapok esetében a Tanács 1260/1999/EK rendelete határozza meg az alábbi intézmények jogait és kötelességeit

- Közösségi Támogatási Keret és Operatív Program *Monitoring Bizottságok*
- Közösségi Támogatási Keret és Operatív Program *Irányító Hatóságok (KTK és OP IH)*
- *Kifizető Hatóság*

Az Irányító Hatóságok és a Kifizető Hatóság feladatokat delegálhatnak az ún. *Közreműködő Szervezetekre*, melyek szerepét és kötelességeit a Bizottság 438/2001/EK rendelete foglalja össze.

a) A Monitoring Bizottságok

A Monitoring Bizottság a KTK, illetve az OP fő koordinációs és döntéshozó testülete. Az 1260/1999. EK rendelet 35. (3) cikkével összhangban a Monitoring Bizottság felel a program végrehajtásának eredményességéért és minőségéért

A Monitoring Bizottság feladata és felelőssége

- elfogadja, vagy módosítja a Program Kiegészítő Dokumentumot, beleértve a támogatás nyomon követéséhez használt fizikai és pénzügyi mutatókat; minden módosítás előtt szükség van a Monitoring Bizottság jóváhagyására;
- mérlegeli és jóváhagyja az egyes intézkedések alapján finanszírozásra kerülő tevékenységek kiválasztására vonatkozó kritériumokat, a támogatás jóváhagyását követő hat hónapon belül;
- vizsgálja a támogatás konkrét céljainak megvalósítása érdekében elvégzett munkát;
- megvizsgálja a megvalósítás eredményeit, különös tekintettel a különböző intézkedéseknél megfogalmazott célkitűzések megvalósítására;
- áttekinti és elfogadja az éves és záró jelentéseket, azok európai bizottsági előterjesztése előtt;
- mérlegeli és jóváhagyja az Alapok hozzájárulására vonatkozó európai bizottsági határozat tartalmának módosítására tett javaslatokat;
- a támogatás korrekciójára vagy átvizsgálására vonatkozóan javaslatokat terjeszt elő az Irányító Hatóság felé, amelyek vélhetően lehetővé teszik a Strukturális Alapok céljainak megvalósítását vagy a támogatás irányításának, többek között a pénzügyi irányításnak a továbbfejlesztését;
- elfogadja a tájékoztatást és nyilvánosságot szolgáló intézkedéseket, kommunikációs akcióterv formájában

Nem tartozik a KTK Monitoring Bizottság hatáskörébe a Program Kiegészítő Dokumentum megerősítése vagy módosítása, és a kiválasztási kritériumok vizsgálata, valamint jóváhagyása

A Monitoring Bizottságot a partnerek közötti egyeztetéssel állítják fel. A Tanács 1260/1999 rendeletének 8. cikke rendelkezik arról, hogy a tagállamok között létrejött intézményi és jogi megállapodásokkal

összhangban az Európai Bizottság és a tagállam közötti partneri kapcsolatokban részt kell venniük a regionális és helyi hatóságoknak, a gazdasági és szociális partnereknek és egyéb illetékes testületeknek. A Monitoring Bizottságban gondoskodni kell a nemek közötti egyensúlyról

Az Irányító Hatóság képviselője látja el a Monitoring Bizottság elnöki tisztét és az Irányító Hatóság gondoskodik a titkársági teendőkről

A Monitoring Bizottság pontos összetétele a KTK-ben, az OP-ban, vagy a Monitoring Bizottság ügyrendjében kerül meghatározásra. Általában a Monitoring Bizottságban jelen vannak teljes jogú tagok és tanácsadók

b) Az Irányító Hatóságok

A Tanács 1260/1999. Rendeletének 34.1. cikke értelmében az Irányító Hatóság felelős a hatékony és szabályszerű menedzsmentért és végrehajtásért, különös tekintettel a következőkre

- olyan rendszer felállítása, mely összegyűjti a végrehajtására vonatkozó pénzügyi és statisztikai információkat a monitoring indikátorok és az értékelés számára, valamint – amennyiben lehetséges – lehetővé teszi az adatok elektronikus továbbítását az Európai Bizottság (EB) felé a tagállam és az EB közötti megállapodásnak megfelelően;
- a Program Kiegészítő Dokumentum módosítása és végrehajtása;
- az éves megvalósítási jelentés elkészítése és – a Monitoring Bizottság jóváhagyása után – annak Európai Bizottság elé terjesztése;
- annak biztosítása, hogy az irányításban és végrehajtásban részt vevő testületek elkülönített számviteli rendszert és megfelelő számviteli kódokat alkalmaznak minden a támogatással kapcsolatos tranzakció estén;
- a támogatás alapján finanszírozott tevékenységek szabályszerűségének biztosítása, különösen olyan belső szabályozók bevezetésével, amelyek összhangban vannak a 3 megfelelő pénzügyi gazdálkodás elveivel, valamint az észrevételekre vagy korrekciós intézkedések iránti kérelmekre való válaszlépésekkel;
- a közösségi politikáknak való megfelelés biztosítása;
- a nyilvánosságra vonatkozó szabályok betartásának biztosítása

A KTK Irányító Hatóság hatásköre nem terjed ki a Program Kiegészítő Dokumentumok módosítására és végrehajtására. A KTK IH az Európai Bizottság kulcsfontosságú partnere a KTK-t érintő tárgyalások során

KTK és OP Irányító Hatóságként Magyarországon a következő minisztériumok kerültek kijelölésre:

- KTK Irányító Hatóság: Nemzeti Fejlesztési Terv és EU Támogatások Hivatala
- Gazdasági Versenyképesség OP Irányító Hatóság: Gazdasági és Közlekedési Minisztérium
- Környezetvédelem és Infrastruktúra OP Irányító Hatóság: Gazdasági és Közlekedési Minisztérium
- Humán Erőforrás Fejlesztés OP Irányító Hatóság: Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium
- Agrár és Vidékfejlesztési OP Irányító Hatóság: Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium
- Regionális Fejlesztés OP Irányító Hatóság: Nemzeti Területfejlesztési Hivatal

Az OP Irányító Hatóságok Közreműködő Szervezetek bevonásával látják el feladataikat. Az együttműködés keretében az Irányító Hatóságok feladataik meghatározott részét a Közreműködő Szervezetekhez delegálják (ld A Közreműködő Szervezetek c. pontban)

Az Irányító Hatóságok szorosan együttműködnek a partner minisztériumokkal, amelyek felelősek egyes prioritások illetve intézkedések által érintett szakterületekért, és biztosítják a hazai társfinanszírozást a központi költségvetésből

c) A Kifizető Hatóság

A Kifizető Hatóság felelős a kifizetések iránti kérelmek összeállításáért és előterjesztéséért, valamint az Európai Bizottság által teljesített fizetések átvételéért. A Tanács 1260/1999 sz. rendeletének 32. cikke, valamint a Bizottság 438/2001 sz. rendeletének 8. és 9. cikke és a 1681/94 sz. rendeletének értelmében a Kifizető Hatóság felel (a kifizetésekkel kapcsolatban) az alábbiak ellátásáért:

- minden év április 30-ig az Európai Bizottság számára megküldi a kifizetési kérelmek előrejelzését az adott évre és a következő évre vonatkozóan;
- az előleget felhasználva kifizeti a támogatásokkal kapcsolatos kiadásokhoz történő közösségi hozzájárulást;
- igazolja a költségkimutatást és évente lehetőség szerint három alkalommal az Európai Bizottság számára megküldi a kifizetési kérelmeket;
- biztosítja, hogy a végső kedvezményezettek számára az alapok hozzájárulásának kifizetése a lehető leggyorsabban és hiánytalanul megtörténjen

A szabálytalanságok kezelésével kapcsolatos feladatok

- minden negyedév végét követő második hónap végéig az Európai Bizottság számára megküldi a feltárt szabálytalanságokról és a visszatérítés érdekében tett lépésekről szóló jelentést;
- minden negyedik negyedév végét követő második hónap végéig az Európai Bizottság számára megküldi a visszatérítendő összegekről szóló jelentést;
- a visszaszerzést követően az Európai Bizottságnak visszafizeti a szabálytalanul kifizetett összegeket és késedelmi kamatokat

Kifizető Hatóságként valamennyi Strukturális Alapra vonatkozóan a Pénzügyminisztérium került kijelölésre

d) A Közreműködő Szervezetek

A Bizottság 438/2001/EK rendelete értelmében a Közreműködő Szervezetek az Irányító Hatóság vagy a Kifizető Hatóság felügyelete alatt járnak el, vagy megbízásukból látnak el különböző feladatokat a kedvezményezettekkel vagy a kedvezményezettekkel fenntartott kapcsolatokban

A feladatok delegálását követően is kizárólag az Irányító Hatóság felel az Operatív Program végrehajtásáért. Ezért szükséges, hogy az Irányító Hatóság kizárólag olyan szervezeteknek delegáljon feladatot, melyek képesek a Strukturális Alapok végrehajtására és melyek tevékenységét az IH átlátja

A 438/2001/EK rendelet 3. cikke értelmében a közreműködő szervezet irányítási és ellenőrzési rendszerének a következőket kell biztosítania:

- az irányítási, kifizetési és ellenőrzési funkciók pontos meghatározását, világos hozzárendelését és - amennyiben a megfelelő pénzügyi eljárások szükségessé teszik - megfelelő kiválasztását;
- hatékony rendszer működését, amely biztosítja, hogy a feladatok ellátása megfelelően történik;
- jelentést az IH felé a feladatok elvégzéséről és az alkalmazott módszerekről – beleértve az alkalmazott irányítási és ellenőrzési rendszert, a pénzügyi, fizikai és folyamat indikátorokat, az ellenőrzéshez és értékeléshez szükséges, valamint a szabálytalanságokra vonatkozó információkat.

e) Menedzsment Bizottságok

A Menedzsment Bizottságok olyan koordinatív testületek, amelyekben a program végrehajtásában résztvevő intézmények vesznek részt. Ezen bizottságok felállítása és működtetése nem európai uniós kötelezettség, hanem a magyarországi végrehajtás hatékonysága érdekében működtetik az Irányító Hatóságok.

KTK szinten a Menedzsment Bizottságban a KTK Irányító Hatóság, az OP Irányító Hatóságok és a Kifizető Hatóság vesznek részt. A koordináció érdekében a KTK Menedzsment Bizottság soraiban a Kohéziós Alap végrehajtásáért felelős intézmények is részt vesznek

Az OP szintjén működő hasonló fórumok felépítésének és a működésének szabályozása az OP IH feladata

2. A Kohéziós Alap intézményrendszere

A magyar intézményrendszer kialakításának alapját két jogszabály alkotja. Az egyik, a már fent említett 1386/02/EK rendelet, a másik, a 2199/2002. (VI. 26.) Kormányhatározat. Ez utóbbi a Magyar Kormány átfogó döntése, amelynek értelmében a Strukturális Alapok és a Kohéziós Alap korábban meghatározott intézményi struktúráját a felsorolt EU-jogszabályok figyelembevételével hozzáigazították a hatáskörök új elosztásához. Pontosan meghatározzák az uniós alapok felhasználásában részt vevő intézmények szerepét és a csatlakozásig feltétlenül pótolandó hiányosságok és feladatok körét. A Kormányhatározatot a nemrég megjelent 1092/2003.

(IX. 9) Kormányhatározat módosította a 1386/02/EK rendelet figyelembevételével, ami egyértelműen Közreműködő Szervezetnek definiálja a Gazdasági és Közlekedési, valamint a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztériumot, ellentétben a 2199/2002 (VI. 26.) Kormányhatározattal, ami Lebonyolító Testületnek jelölte ki ezen intézményeket.

a) A Kohéziós Alap Irányító Hatóság

A Kohéziós Alap műveletei menedzsmentjének és koordinációjának általános felelőse.

Fő feladatai

- a Kohéziós Alap Stratégia kialakítása összhangban a Nemzeti Fejlesztési Tervvel;
- a Közreműködő Szervezetek javaslatai alapján a Kohéziós Alapból finanszírozásra előterjesztett projektek listájának összeállítása;
- az előterjesztett projektek megfelelésének vizsgálata a Közösségi politikáknak és a Kohéziós Alap támogatásához szükséges előzetes jogi, technikai és pénzügyi kondícióknak;
- a Kohéziós Alap felhasználásával kapcsolatban tárgyalások folytatása az Európai Bizottsággal;
- a költségvetés tervezési folyamatának felügyelete a nemzeti társfinanszírozás biztosítása érdekében;
- az érintett minisztériumokkal együttműködésben a Kohéziós Alap támogatásainak felhasználásához szükséges megfelelő pénzügyi és eljárási útmutatók meglétének biztosítása;
- a Monitoring Informatikai Rendszer működtetése;
- Kohéziós Alap Monitoring Bizottság vezetése.

b) A Kohéziós Alap Monitoring Bizottság

A Kohéziós Alap Monitoring Bizottság figyelemmel kíséri a projektek technikai és pénzügyi előrehaladását, meggyőződik a projektek végrehajtásának hatékonyságáról és minőségéről. A Bizottságnak tanácskozási joggal rendelkező tagjai a kedvezményezettek is, ami azt jelenti, hogy nem állandó jelleggel, hanem csak a saját projektjeik tárgyalásakor vehetnek részt az üléseken.

c) A Kifizető Hatóság

Általánosan felel az Uniós támogatások pénzügyi menedzsmentjéért, továbbítja Brüsszel felé a kifizetési kérelmeket és az onnan befolyó támogatások is hozzá érkeznek.

d) A Kohéziós Alap Közreműködő Szervezetek

Az Irányító vagy Kifizető Hatóságok mellett működik, vagy részükről delegált feladatokat lát el, melyeket együttműködési megállapodásban kell rögzíteni. Magyarországon 2004 és 2006 között a fent említett 1092/2003. (IX. 9.) Kormányhatározat értelmében a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium, valamint a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium lesznek a Közreműködő Szervezetek a Kohéziós Alap rendszerében. A delegált feladatok szabályszerű végrehajtásáért a Kohéziós Alap Irányító Hatóság felel.

Fő feladatai

- javaslat kidolgozása a Kohéziós Alap Stratégiára;
- projektek megvalósulásának felügyelete, folyamatos nyomon követése;
- támogatási kérelmek összeállítása;
- Működési Kézikönyvek kidolgozása, állandó fejlesztése együttműködve a Kohéziós Alap Irányító Hatósággal;
- támogatási szerződések és együttműködési megállapodások megkötése a kedvezményezettekkel és /vagy Lebonyolító Testületekkel

e) Lebonyolító Testületek és a végső kedvezményezettek

A projektek végrehajtásáért felelős szervezetek feladataikról részletesen szólunk a 4. fejezetekben. A Kohéziós Alap végrehajtása során 2004 és 2006 között Lebonyolító Testület lesz többek között a MÁV és a Nemzeti Autópálya Rt., a környezetvédelmi projektek esetében a végső kedvezményezettek az önkormányzatok.

4. fejezet: Az Unió támogatások hazai programozása

4.1. Nemzeti Fejlesztési Terv

Magyarország 2004. május 1-jén csatlakozik az Európai Unióhoz, és jogosulttá válik az unió fejlesztési alapjainak, a strukturális alapok és kohéziós alap támogatására. Ezen alapok célja a gazdasági és társadalmi kohézió erősítése, illetve a fejlettségbeli különbségek csökkentése a tagállamok és régiók között

Az EK 1260/1999-es, a strukturális alapokról szóló általános rendelete szerint azon tagállamok, melyek az 1. célkitűzés alá esnek, a támogatások igénybevétele feltételeként fejlesztési céljaikat és prioritásaikat tartalmazó Nemzeti Fejlesztési Tervet kell, hogy készítsenek, és benyújtsanak az Európai Bizottsághoz. A Nemzeti Fejlesztési Terv a Magyar Köztársaság kormányának nemzeti stratégiai dokumentuma. Az NFT képezi a Bizottsággal folytatandó tárgyalások alapját, melynek eredményeként a támogatások jogi keretét jelentő Közösségi Támogatási Keretszerződés elkészült. Ezen Közösségi Támogatási Keretszerződés (KTK) rögzíti az EU, illetve Magyarország pénzügyi kötelezettségvállalását a 2004 és 2006 közötti időszak közös fejlesztéseit illetően

A Nemzeti Fejlesztési Terv, illetve a Közösségi Támogatási Keret a 2004-2006-ban mintegy **1350 milliárd Ft értékű fejlesztés** megvalósítását teszi lehetővé. Ez az összes hazai közösségi fejlesztéseknek mintegy 50%-a. Mindehhez kapcsolódik évi **+0,7%-os GDP növekedés** 2004 és 2008 között (összesen 3,5-4%) és a **foglalkoztatottak** számának mintegy **110 ezer fővel** való növelése

1. Az NFT alapjául szolgáló keretdokumentumok

A Nemzeti Fejlesztési Terv az Európai Unió Tanácsának a Strukturális Alapok általános szabályozásáról szóló 1260/1999 Rendelete (Council Regulation /EC/ No 1260/1999), valamint a Strukturális Alapokra vonatkozó tervekről és programozási dokumentumokról szóló Vademecum figyelembevételével készült. A Terv igazodik az Európai Bizottság 2000-2006-os időszakra vonatkozó programozási irányelveihez (*The Structural Funds and their coordination with the Cohesion Fund, Guidelines for programmes in the period 2000-2006*), amelyek a gazdasági

versenyképesség javítását, a foglalkoztatottság növelését leginkább segítő fejlesztési politikákról adnak útmutatást. Emellett figyelembe veszi a releváns közösségi és nemzeti szakpolitikákat, stratégiákat is.

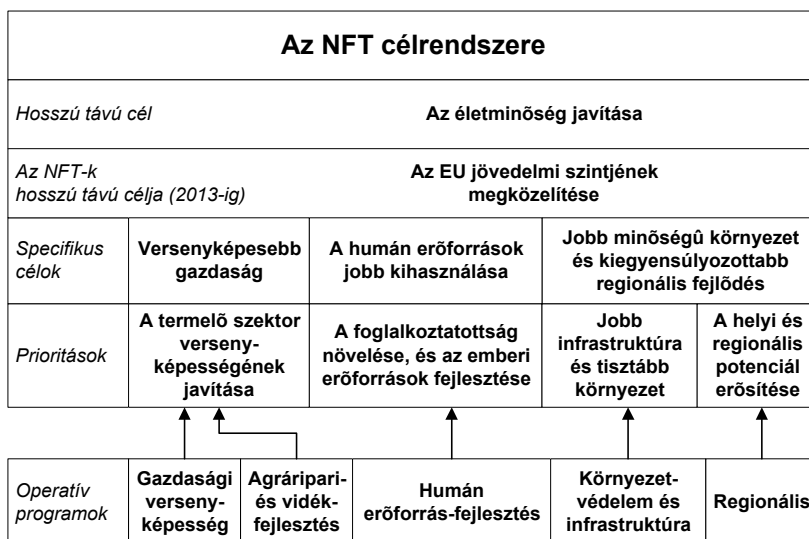
Az NFT – mindezen túlmenően - támaszkodik az Előcsatlakozási Gazdasági Program c. dokumentumra (Pre-accession Economic Programme; PEP 2003). E dokumentum körvonalazza azt a makrogazdasági keretet és gazdaságpolitikát, amelyben a Nemzeti Fejlesztési Terv kifejti hatásait, s melynek egyik megvalósítási eszköze. A középtávú gazdaságpolitika célja a modernizáció, az európai szintekhez való felzárkózás, amely a versenyképesség erősítésében, a pénzügyi és árstabilitásra törekvésben, valamint a gazdaság és társadalom kohéziós erőinek kibontakoztatásában realizálódik.

A magyar Nemzeti Fejlesztési Terv a Strukturális Alapok mindegyikének forrásaira épít. Ennek megfelelően céljainak, prioritási területeinek és a megvalósítandó intézkedéseknek összhangban kell állniuk az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az Alapokra vonatkozó rendeleteivel.

A Strukturális Alapok finanszírozta beavatkozások szoros, koordinált kapcsolatban állnak az azonos időszakban a Kohéziós Alapból finanszírozott intézkedésekkel, amelyek fejlesztési irányai megjelennek a Nemzeti Fejlesztési Tervben.

2. A Nemzeti Fejlesztési Terv tartalmi elemei

A fejlesztési terv helyzetértékelése a magyar gazdaság és társadalom állapotát vázolja fel, rámutat a súlyponti kérdésekre, megvizsgálja a problémák okait. Az ennek alapján készített SWOT-elemzésben Magyarország erősségei és gyengeségei, lehetőségei, illetve a rá leselkedő veszélyforrások kerülnek meghatározásra. A SWOT elemzés alapján kerül kialakításra a magyar Nemzeti Fejlesztési Terv stratégiájának célstruktúrája.

4.1. ábra

Az NFT hosszútávú célja: az EU gazdasági és társadalmi fejlettségi szintjéhez való konvergencia.

Az ezt alátámasztó és ennek elérését lehetővé tevő három specifikus cél:

1. versenyképesebb gazdaság;
2. a humán erőforrások fejlesztése;
3. jobb minőségű környezet és alap-infrastruktúra; illetve kiegyensúlyozottabb területi fejlődés elősegítése

A specifikus célok elérésére a Nemzeti Fejlesztési Tervben kialakított intézkedés-együttes az alábbi 5 operatív program keretében valósul meg.

- Gazdasági Versenyképesség Operatív Program (GVOP)
- Humán Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (HEFOP)
- Környezetvédelem és Infrastruktúra Operatív Program (KIOP)
- Agrár- és Vidékfejlesztés Operatív Program (AVOP)
- Regionális Fejlesztési Operatív Program (RFOP)

Az NFT céljainak megvalósításához szükséges, hogy az OP-k egyes fejlesztései egymást kiegészítő, integrált módon, a szinergikus hatásokat kihasználva valósuljanak meg. Ezzel egyrésztől megakadályozható a fejlesztések elaprózódása, míg másrésztől a támogatandó célterületeken érdemi hatás érhető el.

3. Az NFT pénzügyi vonatkozásai

A Nemzeti Fejlesztési Terv megközelítőleg 510 milliárd forint uniós és 178 milliárd forint hazai közösségi (központi, illetve helyi) forrást nyit meg a beruházásoknak az Operatív Programokon keresztül. Ez a gazdasági szereplőknek szóló programokon keresztül további 280 milliárd forint magántőkét mozgat meg.

Mindezt kiegészíti 283 milliárd forint uniós, illetve 113 milliárd forint hazai közösségi forrás a Kohéziós Alap finanszírozta nagy környezetvédelmi és közlekedési infrastrukturális projekteken keresztül.

Így összességében 1350 milliárd forintnyi fejlesztés valósulhat meg a Nemzeti Fejlesztési Terv keretében.

4.1.sz. táblázat

A 2004-2006 közötti források megoszlása a Nemzeti Fejlesztési Terv-ben (milliárd HUF)

Térség (Operatív Program)	Strukturális Alapok (Opk) uniós forrás (1)	Nemzeti közösségi (központi vagy helyi) társfinanszírozás (2)	Uniós + nemzeti közösségi összesen (3)=(1)+(2)	Magán-forrás (4)	Összes beruházás az OP-kben (5)=(3)+(4)	Kohéziós Alap uniós rész (6)	Kohéziós Alap hazai (közösségi) rész (7)	Összes beruházás az NFT-ben (8)=(5)+(6)+(7)
Gazdasági Versenyképesség	109,4	45,2	154,6	135,9	290,6	0	0	290,6
Humán erőforrások	143,5	47,8	191,3	0	191,4	0	0	191,4
Környezetvédelem, Energia és Közlekedési Infrastruktúra	83,42	28,9	112,4	9,7	122,1	283,70	0113,5	519,3
Agrár- és Vidékfejlesztés	80,8	26,9	107,8	115,4	223,2	0	0	223,2
Regionális (társégi, helyi) Fejlesztések	91,7	29,7	121,4	19,5	140,8	0	0	140,8
Összesen	508,9	178,6	687,5	280,5	967,9	283,7	113,5	1365,1

4. A Nemzeti Fejlesztési Terv operatív programjai

a) Gazdasági Versenyképesség Operatív Program

Kapcsolódás az NFT célkitűzéseivel és prioritásaival:

A Gazdasági Versenyképesség Operatív Program (GVOP) az NFT fejlesztési stratégiája egyik specifikus céljának elérését, a gazdasági versenyképesség növelését célozza meg.

Ez a cél a kulcsterületekre irányuló közvetett és közvetlen beruházásokon keresztül valósul meg, elősegítve a vállalatok termelékenységét és a fejlettebb üzleti környezet kialakulását. A gazdasági versenyképesség növelésével a GVOP nagyban hozzájárul az NFT általános céljához, ami az ország közelítése az EU társadalmi-gazdasági fejlettségi szintjéhez. A GVOP, intézkedéseiben keresztül közvetett módon az NFT több specifikus céljának megvalósulásához is hozzájárul. A vállalkozások termelő berendezéseinek és módszereinek modernizálása hozzájárul egyrészt az alacsonyabb károsanyag-kibocsátáshoz és ezáltal az egészségesebb környezethez, másrészt az üzleti és kommunikációs infrastruktúra fejlesztéséhez a kevésbé fejlett régiókban, ami elősegíti a kiegyensúlyozottabb regionális fejlődést. A vállalkozások versenyképességének és a vállalkozói környezetnek a javításával növeli a munkavállalási lehetőségeket és így az emberi erőforrások jobb kihasználását.

Célkitűzések és prioritások a GVOP-ban:

A versenyképesség növelésére irányuló általános cél elérése érdekében a GVOP három specifikus célkitűzést határoz meg:

- A tudásalapú gazdaság és az innovációs kapacitások fejlesztése
- A technológia-intenzív ipar és szolgáltatások fejlesztése
- A kis- és középvállalkozások fejlesztése a gazdaság dualitásának csökkentése érdekében.

A GVOP célkitűzései az alább kifejtett négy prioritáson keresztül valósul meg.

1. Prioritás: Beruházás- ösztönzés

A beruházások alapvető jelentőségük Magyarország vállalkozásainak és az üzleti infrastruktúra modernizálásának érdekében. Ebből kifolyólag a GVOP támogatja a termelőkapacitások modernizálását, különös tekintettel azokra a területekre, ahol ez alkalmassá teszi a vállalkozásokat arra, hogy nagyobb vállalatok beszállítóivá váljanak; valamint a feldolgozóipart, szolgáltató központok létrehozását támogatva. Az ehhez kapcsolódó intézkedések a magyar vállalkozások és a multinacionális vállalatok közötti integrációt mozdítják elő. A GVOP a magas minőségű üzleti infrastruktúra fejlesztését is támogatja az ipari parkok, inkubátorházak, technológiai transzfer és logisztikai központok fejlesztésével, ami előmozdítja a regionális növekedési pólusok fejlődését. Tekintettel Magyarország számottevő beruházási szükségletére, a prioritás pro-aktív beruházás-ösztönzési tanácsadásnak is helyt ad, új befektetőknek az országba vonzása, illetve a reinvesztíció bátorítása érdekében. A többi prioritástól eltérően, e prioritás nagyobb beruházásokat is támogat.

2. Prioritás: Kis és középvállalkozások fejlesztés

A kis- és középvállalkozások jelentős lehetőség-forrásai a magyar gazdasági fejlődésnek, következésképpen az operatív program olyan intézkedéseket is tartalmaz, ami kifejezetten ezek igényeire összpontosít. A cél e lehetőségeknek a kihasználása és a jelenleg fennálló, a kisebb, kevésbé hatékony hazai, és a nagy, modern külföldi tulajdonú vállalatok közötti szakadék áthidalása. Az intézkedések a műszaki technológiai beruházásokat, minőségbiztosítási rendszerek bevezetését, a termelőberendezések modernizációját, a vállalkozásoknak az EU standardjaihoz való felzárkóztatását, innovatív termékek létrehozását támogatja. A KKV-k üzleti tanácsadáshoz való hozzáférését, az üzleti menedzsment fejlesztését, a KKV-k közötti együttműködést is támogatja e prioritás.

3. prioritás: Kutatás-fejlesztés és innováció

A magyar, elsősorban kis- és középvállalkozások érdekében a magas szellemi hozzáadott értéket tartalmazó termékek, szolgáltatások, eljárások kifejlesztésének támogatása döntő jelentőségű. E prioritás keretében a GVOP támogatja a K+F és innovációs tevékenységet, kutatási projektek megvalósítását a kulesterületeken, a kutatási infrastruktúra fejlesztését, a technológia- átadást szolgáló a közfinanszírozású kutatóhelyek és a vállalati szféra együttműködését, a KKV-k (a spin-off vállalatokat is beleértve) innovációs tevékenységét. A források az információs és kommunikációs technológiák, biotechnológia, anyagtudomány és környezetbarát eljárások,

termékek, szolgáltatások területeire koncentrálnak. Az intézkedések a közszféra és a privát szektor K+F beruházási igényeit is figyelembe veszik, különös tekintettel a non-profit kutatóintézetek és vállalkozások közötti kutatási partnerkapcsolatok fejlesztésére.

4. prioritás: Információs társadalom- és gazdaságfejlesztés

Az információs és kommunikációs technológiáknak, a gazdasági és piaci információknak, valamint az általuk elérhető adatoknak nagy szerepük van minden ágazatban. Mivel az ilyen jellegű technológiáknak a hozzáférhetősége, alkalmazása jelenleg egyenlőtlen Magyarországon, a GVOP azokat a területeket támogatja, ahol a fejlesztés különösen szükséges, ide értve az üzleti szempontból jelentős szolgáltatások, alkalmazások, tartalmak és infrastruktúra fejlesztését. A GVOP támogatja az IT alapú üzleti rendszerek bevezetését a KKV-k hatékonyságának növelése, és a partnereik felé történő információátadás fejlesztése érdekében. Mivel jelenleg nincs megfelelő korszerű üzleti célú digitális tartalom Magyarországon, a GVOP támogatja az ilyen adattartalmak előállítását a KKV-k tudásbázisának növelése érdekében. A OP üzletbarát e-közigazgatás szolgáltatásainak fejlesztését is megcélozza, a közigazgatás és a vállalkozások közötti információáramlás hatékonyságának fokozása érdekében. A GVOP a távoli, elszigetelt, hátrányos helyzetű térségek információs társadalomba való bekapcsolását, a szélessávú távközlési infrastruktúra elterjesztését is támogatja azokon a területeken, ahol a magánszféra szolgáltatói nem tudnák azt önállóan megtenni.

Az ötödik, technikai segítségnyújtást szolgáló prioritás a program hatékony és eredményes megvalósításához járul hozzá.

4.2.sz. táblázat

milliárd HUF ; 2004-06

	EU	Hazai közösségi	Összes közösségi	Magánforrás	Összesen
Gazdasági versenyképesség operatív program	109,4	45,2	154,6	135,9	290,6
Beruházás-ösztönzés	25,2	10,7	35,9	56,0	91,9
<i>Ipari szolgáltatói szektor versenyképességének fejlesztése</i>	20,9	9,0	29,9	48,8	78,7
<i>Ipari infrastruktúra megeremítése</i>	3,1	1,3	4,4	7,2	11,7
<i>Pro-aktív beruházás-ösztönzési tanácsadás</i>	1,1	0,4	1,5	0,0	1,5
Kis- és középvállalkozások fejlesztése	30,6	12,8	43,4	41,4	84,8
<i>Kis- és középvállalkozások műszaki-technológiai hátterének fejlesztése</i>	22,0	9,4	31,5	31,5	63,0
<i>Vállalkozói kultúra és ismeretek fejlesztése</i>	3,1	1,0	4,1	2,0	6,1
<i>Együttműködés fejlesztése a vállalkozói szektorban</i>	5,5	2,4	7,9	7,9	15,7
Kutatás-fejlesztés és innováció	25,2	9,4	34,5	15,2	49,7
<i>Alkalmazás-orientált kooperatív kutatási és technológia-fejlesztési tevékenységek támogatása</i>	11,5	3,8	15,3	5,1	20,4
<i>Közfinanszírozású és non-profit kutatóhelyeken a kutatás, a technológiatranszfer és kooperáció feltételeinek javítása</i>	8,2	3,2	11,4	4,9	16,3
<i>Vállalati K+F kapacitások és innovációs képességek erősítése</i>	5,4	2,3	7,8	5,2	13,0
Információs társadalom- és gazdaságfejlesztés	24,1	10,9	35,0	23,4	58,4
<i>E-gazdaság fejlesztése, e-kereskedelem ösztönzése</i>	8,8	3,8	12,5	12,5	25,0
<i>Információs (digitális tartalom) iparág fejlesztése</i>	3,3	1,4	4,7	4,7	9,4
<i>Az e-közigazgatás fejlesztése</i>	5,5	1,8	7,3	0,0	7,3
<i>Szélessávú távközlési infrastruktúra bővítése</i>	6,6	3,9	10,5	6,2	16,6
Technika segítségnyújtás	4,4	1,5	5,8	0,0	5,8

b) Humánerőforrás-fejlesztési Operatív Program

Kapcsolódás az NFT céljaihoz és prioritásaihoz

Noha a Humánerőforrás-fejlesztési Operatív Program az NFT számos céljához járul hozzá, a dokumentum elsősorban a meglévő humánerőforrás-kihasználás javítására, mint specifikus cél elérésére fekteti a hangsúlyt. Ennek érdekében a program leginkább a kínálati oldalon történő beavatkozással kíván megoldást találni a stagnáló foglalkoztatási rátára, az oktatási képzési rendszernek a változó munkaerő-piaci igényekre adott nem kellően érzékeny válaszára, az alacsony területi és szakmai mobilitásra, illetve a munkavállalási korú népesség körében tapasztalható jelentős mértékű inaktivitás problémájára.

A HEF OP céljai és prioritásai

Az Európai Unió társadalmi és gazdasági fejlettségi szintjéhez való konvergencia elérése érdekében a HEF OP három specifikus célt fogalmazott meg, amelyek esetében mérhető eredményt kell elérni:

- a foglalkoztatási szint növelése
- a munkaerő versenyképességének javítása
- a társadalmi befogadás elősegítése

A fenti célok elérése érdekében a HEF OP intézkedések széles skáláját támogatja, többek között aktív munkaerő-piaci politikai eszközöket és az egész életen át tartó tanulás és az alkalmazkodóképesség és vállalkozókészség fejlesztését a munkaerő tudásszintjének növelése érdekében. További tevékenységek a munkaerő-piaci részvétellel szoros összefüggésben álló, szegénység és diszkrimináció megszüntetését, továbbá a leghátrányosabb helyzetű csoportok oktatásának és képzésének támogatását célozzák meg. A hátrányos helyzetű csoportok (különösen a roma népesség, az inaktívak, a szociálisan hátrányos helyzetűek, a fogyatékosok és szenvedélybetegek) helyzetének javítása érdekében hangsúlyt kap a területi egyenlőtlenségek és az oktatási-képzési lehetőségekhez, illetve a szociális és egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés problémáinak leküzdése.

A HEF OP négy prioritásra helyezi a hangsúlyt:

1. Prioritás – Aktív munkaerő-piaci politikák támogatása:

A prioritás célja a munkanélküliek reintegrációja a munkaerő-piacra, a hosszú távú munkanélküliség megakadályozása, illetve a fiatal munkanélküliek munkaerő-piacra történő beilleszkedésének elősegítése. Ezek mellett a prioritás a nők munkaerő-piaci részvételének támogatását elősegítő kezdeményezéseket is tartalmaz, beleértve családbarát intézkedéseket, és az intézkedésekhez kapcsolódó, a munkaviszony és/vagy tanulás mellett a hozzátartozók ellátását biztosító szolgáltatások fejlesztését. A prioritás közvetlenül hozzájárul az NFT-ban megfogalmazott foglalkoztatási szint növelésének céljához, illetve az esélyegyenlőség támogatásához. A Foglalkoztatási Szolgálat modernizációja szintén kulcsfontosságú komponense a prioritásnak.

2. Prioritás – Társadalmi kirekesztés elleni küzdelem támogatása a munkaerő-piacra történő belépés elősegítésével.

A prioritás olyan kezdeményezéseket támogat, amelyek a munkaerő-piacra történő belépést segítik elő, különös tekintettel a társadalmi kirekesztéssel leginkább sújtottakra. A munkaerő-piaci beilleszkedés feltételeinek megteremtése érdekében a prioritás az alapfokú oktatáshoz, a képzéshez és a munkalehetőségekhez, illetve a megfelelő színvonalú egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférést támogatja. A prioritás továbbá a hátrányos helyzetű, többek között roma fiatalok alapfokú oktatási feltételeinek javítását tűzi ki célul. A prioritás keretében szintén támogatott a hátrányos helyzetű fiatalok képzésben való részvétele, foglalkoztathatóságának javítása érdekében. A munkalehetőségekhez való hozzáférés javítása érdekében a fentiekben túl hangsúlyos továbbá a az ápolási és gondozási szolgáltatások fejlesztése.

3. Prioritás – Az egész életen át tartó tanulás és az alkalmazkodóképesség támogatása:

A prioritás az oktatási és képzési rendszer hatékonyságának fejlesztését célozza a készségek fejlesztésén keresztül, beleértve a hatékonyabb és a munkaerő-piaci kihívásokra érzékenyebb szakképzés támogatását. Ennek érdekében hangsúlyt kap a munkaerő képzettségének fejlesztése (beleértve a felnőttképzést) egy hatékonyabb monitoring és végrehajtási rendszer fejlesztésével. Ezek mellett a foglalkoztatottak és egyéni vállalkozók támogatásán keresztül a prioritás a tudásalapú gazdaság és társadalom kihívásainak megfelelő készségek és képességek fejlesztését támogatja. A prioritás közvetlenül hozzájárul az NFT-ban megfogalmazott prioritáshoz, a munkaerő versenyképességének növeléséhez.

4. Prioritás – Az oktatási, szociális és egészségügyi infrastruktúra fejlesztése:

A prioritás az oktatási, egészségügyi, (beleértve az információs-technológián alapuló szolgáltatásokat) és a társadalmi befogadás területén lévő infrastruktúra fejlesztését támogatja (beleértve a szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférést és a kínálati oldal minőségének fejlesztését a még hatékonyabb ESZA által támogatott humán erőforrás-fejlesztési intézkedések érdekében.) A prioritás ezek mellett hozzájárul az új Európai Foglalkoztatási Stratégia céljainak megvalósulásához, és az NFT kiemelt céljához, a foglalkoztatási szint növeléséhez.

Az ötödik prioritás a **technikai segítségnyújtás** keretén belül biztosít forrást a program hatékony végrehajtásának elősegítésére.

4.3.sz. táblázat

	milliard HUF ; 2004-06		
	EU	Hazai közösségi	Összesen
Humán erőforrás-fejlesztési Operatív Program	143,5	47,8	191,4
Aktív munkaerő-piaci politikák támogatása	30,6	10,2	40,8
A munkanélküliség megelőzése és kezelése	22,4	7,5	29,8
A foglalkoztatási szolgálat fejlesztése	6,1	2,0	8,2
A nők munkaerőpiacra való visszatérésének segítése	2,1	0,7	2,9
A társadalmi kirekesztés elleni küzdelem a munkaerő-piacra történő belépés segítségével	16,6	5,5	22,2
Hátrányos helyzetű tanulók esélyegyenlőségének biztosítása az oktatási rendszerben	5,8	1,9	7,7
A társadalmi befogadás elősegítése a szociális területen dolgozó szakemberek képzésével	3,2	1,1	4,2
A hátrányos helyzetű emberek, köztük romák foglalkoztathatóságának javítása	7,7	2,6	10,2
Az egész életen át tartó tanulás és az alkalmazkodóképesség támogatása	43,8	14,6	58,5
Az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges készségek, képességek és kompetenciák fejlesztésének ösztönzése	14,0	4,7	18,7
A szakképzés tartalmi, módszertani és szerkezeti fejlesztése	8,1	2,7	10,8
A felsőoktatás szerkezeti és tartalmi fejlesztése	5,1	1,7	6,8
Munkahelyteremtéshez és a vállalkozói készségek fejlesztését elősegítő képzések	12,8	4,3	17,0
A felnőttképzés rendszerének fejlesztése	3,9	1,3	5,2
Az oktatási, szociális és egészségügyi infrastruktúra fejlesztése	45,2	15,1	60,3
Az oktatási és képzési infrastruktúra fejlesztése	18,9	6,3	25,2
A társadalmi befogadást támogató szolgáltatások infrastrukturális fejlesztése	6,3	2,1	8,4
Egészségügyi infrastruktúra fejlesztése az elmaradott régiókban	17,0	5,7	22,7
Egészségügyi információ-technológia fejlesztés az elmaradott régiókban	3,0	1,0	4,1
Technikai segítségnyújtás	7,2	2,4	9,6

c) Környezetvédelmi és Infrastruktúra Operatív Program

Kapcsolódás az NFT céljaihoz és prioritásaihoz

A Környezetvédelmi és Infrastrukturális Operatív Program közvetlenül hozzájárul az NFT harmadik specifikus céljának a közlekedési infrastruktúra fejlesztésének és a környezet védelmének eléréséhez. A KIOP által támogatott beruházások, szignifikánsan hozzájárulnak az NFT első és negyedik specifikus céljához is úgy, hogy megteremtik az alapvető feltételeket a regionális gazdasági versenyképességnek.

A KIOP kiegészíti a Kohéziós Alap-ból finanszírozandó két fő szektor, a környezetvédelem és közlekedés területén megvalósítandó programokat.

A KIOP céljai és prioritásai: A KIOP két specifikus célt határoz meg:

- a környezet védelme és javítása, illetve
- a közlekedési hálózat javítása a hazai közlekedési infrastruktúrába történő beruházásokkal

E két specifikus cél az alábbi két prioritáson keresztül valósul meg:

1 Prioritás – Környezetvédelem: E prioritás a települési szintű környezetvédelem javítására kívánja helyezni a hangsúlyt úgy, hogy támogatja az energiagazdálkodást, a szennyeződés ellenőrzését, növeli a környezetbiztonságot, illetve erősíti a természet védelmét.

Mínt hogy Magyarország lakosságának több mint 42%-a falvakban él, ahol az ivóvíz minősége még mindig nem éri el az EU-s előírásokat, ezért e prioritás az ivóvíz-minőség javítását tűzi ki elsődleges céljául. A felszíni- és felszín alatti vizek védelme érdekében minden településen, ipari és mezőgazdasági területen döntő fontosságú a megfelelő szennyvízgyűjtés és kezelés kialakítása.

A prioritás szintén támogatja a hulladékgyűjtést (állati, kórházi, építési- és bontási hulladék) mivel az infrastruktúra minősége, illetve a hozzá kapcsolódó szolgáltatások messze nem érik el hazánkban az EU színvonalát.

Támogatásban részesül továbbá az integrált zaj- és levegő-szennyezettség monitoringhálózatának fejlesztése, ami segítséget nyújt a különösen magas szennyezettségű területek azonosításához, forrásainak feltárásához, hogy később ezen területek kármentesítése sikeresen megvalósulhasson.

A prioritás további célja a háztartási megújuló energiaforrások használatának fokozatos növelése, hogy ezzel csökkentjük az importált energiafüggőséget, illetve az energiatermelés okozta negatív környezeti hatásokat. Ezért az energia hatékonyság növelését, a hulladék csökkentését és ellenőrzését támogató eszközök és rendszerek bevezetéséhez támogatást nyújt a KKV-k részére.

Ami a környezetbiztonságot és a természetvédelmet illeti, az áradásveszély elkerülése érdekében több mint 550 km hosszú folyószakaszt kell megerősíteni, amit a román, ukrán és szlovák hivatalokkal együttműködve, integrált védelmi rendszer kiépítésével kell megvalósítani.

A föld szennyeződéseinek felszámolása továbbra is kihívás marad, különösen az elmúlt évtizedek ipari- és katonai „hagyatéka” jelent veszélyt a felszín alatti vizekre és ivóvízbázisokra. A prioritás azokra a területekre helyezi a hangsúlyt, ahol a legnagyobb veszély fenyegeti a környezetet.

A gazdag biodiverzitás, a természetes tájképi hagyaték megőrzése és fenntartása, továbbá az élő és élettelen természeti örökségek védelmi szintjének megerősítésére is szükség lesz. Ez a Nemzeti Ökológia Program és a NATURA 2000 hálózat kialakításával valósul meg.

2 Prioritás – Közlekedési infrastruktúra fejlesztése: A nemzeti, regionális és interregionális közlekedési infrastruktúra fejlesztése érdekében, a prioritás a főútvonal-hálózat felújítására és a környezetbarát infrastruktúra fejlesztésére helyezi a hangsúlyt. Ez az utak teherbíró-képességének emelésével párhuzamosan valósul meg.

Minthogy Magyarország gazdasági fejlődésében fontos szerepet játszik a modern úthálózat, a prioritás magába foglalja a fő hazai útvonal hálózat fejlesztését, a már létező, alacsonyabb kategóriájú utaknak az autópályákhoz és magasabb rendű utakhoz történő kapcsolódását, elősegítve ezzel a régiók jobb megközelíthetőségét. Továbbá az utak áteresztő képességét és a közlekedés biztonságát elősegítő fejlesztések valósulnak meg bizonyos útszakaszok kiszélesítésével és útszűkítések kiküszöbölésével. Elkerülő és tehermentesítő utak építésével csökkenti a prioritás a településeken áthaladó forgalmat.

A prioritás hozzájárul továbbá olyan környezetbarát intézkedésekhez, mint a víziút, vasút és közút közötti csatlakozások kialakításához, megteremti az intermodális logisztikai központokhoz a szükséges kapcsolódásokat és hozzáférhetőséget, fejleszti az elővárosi vasúti tömegközlekedést a gazdasági központok és az elővárosok környezetében élők között.

Végezetül, a harmadik prioritás **technikai segítséget** nyújt a program megvalósításához és végrehajtásához.

4.4.sz. táblázat

milliárd HUF ; 2004-06

	EU	Nemzeti közösségi	Összes közösségi	Kohéziós alap	Összesen
Környezetvédelmi és Infrastruktúra OP	83,4	28,8	112,3	283,7	396,0
Környezetvédelem	31,9	11,7	43,6	141,9	185,5
Vízminőség javítás	10,6	4,6	15,2	0,0	15,2
Állati hulladékok kezelése	2,4	0,8	3,3	0,0	3,3
Egészségügyi és építési-bontási hulladékok kezelése	2,4	0,8	3,3	0,0	3,3
Környezeti kármentesítés a felszín alatti vizek és az ivóvízbázisok védelme érdekében	4,9	1,6	6,5	0,0	6,5
Természetvédelem és fenntartható árvízvédelem	6,8	2,3	9,1	0,0	9,1
A levegőszennyezés és a zajterhelés mérése	0,8	0,3	1,1	0,0	1,1
Az energiagazdálkodás környezetbarát fejlesztése	3,9	1,3	5,2	0,0	5,2
Közlekedés	48,2	16,1	64,2	141,9	206,1
A főúthálózat műszaki színvonalának emelése	39,8	13,3	53,1	0,0	53,1
Környezetbarát közlekedési infrastruktúra fejlesztése	8,4	2,8	11,1	0,0	11,1
Technikai segítségnyújtás	3,3	1,1	4,5	0,0	4,5

d) Agrár- és Vidékfejlesztés Operatív Program

Kapcsolódás a Közösségi Támogatási Keret céljaihoz és prioritásaihoz

Az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program az NFT-benkitűzött stratégiai célok megvalósításához egy versenyképesebb és fenntarthatóbb mezőgazdasági szektor (mely magában foglalja a mezőgazdaságot, halászatot és élelmiszer-feldolgozást) kialakításával és egy javuló jólételem szinten és munkalehetőségeken alapuló integrált vidékfejlesztés elősegítésével járul hozzá.

Az AVOP kapcsolódik a „versenyképesebb gazdaság” specifikus célhoz is. A versenyképesség javulása a vidéki térségek gazdasági potenciáljának megerősítésétől is függ. Ez magában foglalja a vidéki térségek integrált fejlesztését, amely az NFT egy másik specifikus célja, a „kiegyensúlyozottabb területi fejlődés” megvalósításában is jelentősen közreműködik. Az AVOP számos támogatandó tevékenysége az NFT másik két specifikus céljához is hozzájárul, nevezetesen a „humán erőforrások jobb kihasználásához” és a „jobb környezet és alapinfrastruktúra” célkitűzésekhez.

Az AVOP céljai és prioritásai

Az Operatív Program a következő specifikus célokat határozta meg:

- A mezőgazdasági termelés és élelmiszer-feldolgozás versenyképességének javítása
- A vidék felzárkóztatásának elősegítése

E célkitűzések a következő fejlesztési prioritásokon keresztül valósulnak meg:

1. Prioritás – A versenyképes alapanyag-termelés megalapozása a mezőgazdaságban

A prioritás célja a mezőgazdasági termelés, beleértve a halászat versenyképességének növelése olyan beruházások révén, melynek eredményeként csökkennek a termelési költségek, nő a termékek hozzáadott értéke és minősége, továbbá érvényesítésre kerülnek a környezetvédelmi, higiéniai és állatjóléti előírások is. A prioritás révén támogatásban részesülnek a fiatal gazdálkodók is, a gazdaságilag életképes üzemek kialakítása érdekében, a mezőgazdaságban dolgozók célzott képzése által pedig megszerezhetők a kibővült piacokhoz és kihívásokhoz történő alkalmazkodáshoz illetve egy környezettudatosabb gazdálkodáshoz szükséges ismeretek.

2. Prioritás – Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása

A prioritás az élelmiszer-feldolgozás fejlesztését támogatja technológiai, illetve a kapcsolódó logisztikai, tároló- és raktárkapacitások, informatikai háttér modernizációja révén. A fejlesztések egyaránt szem előtt tartják a fogyasztók egészségének védelmét, az élelmiszerbiztonságot és a minőséget a környezeti szempontok figyelembe vétele mellett, valamint az értékesítési csatornákhöz való jobb alkalmazkodást.

3. Prioritás – Vidéki térségek fejlesztése

A prioritás a vidéki térségek olyan fő strukturális problémáit kezeli, mint az elmaradott infrastruktúra és a vidéki települések mezőgazdasági termeléstől való függősége. A prioritás három specifikus célt fogalmaz meg: a vidéki gazdasági potenciál fejlesztése és a foglalkoztatás javítása; a vidéki környezet vonzóbbá tétele; kísérleti mintaértékű integrált kistérségi programok kidolgozása és megvalósítása (Leader+). Ezek a célkitűzések a mezőgazdasági és vidéki tevékenységek diverzifikációján, kiterjesztésén keresztül valósulnak meg, a falusi turizmus (beleértve az „on-farm” jellegű beruházásokat), a kézműipar és a minőségi mezőgazdasági termékek

értékesítésének támogatása révén. A vidéki lakosság életminőségének és életkörülményeinek fejlesztése a megfelelő vidéki infrastruktúra, a vonzóbb települési környezet valamint a vidéki közösségek erősítése, a természeti és kulturális örökségeinek megőrzése és fejlesztése révén valósul meg.

A negyedik prioritás, a **technikai segítségnyújtás**, a program végrehajtásához és a kitűzött célok eléréséhez nyújt segítséget.

4.5.sz. táblázat

milliárd HUF ; 2004-06

	EU	Hazai közösségi	Összes közösségi	Magánforrás	Összesen
Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program	80,9	26,9	107,8	115,4	223,2
Versenyképes alapanyag-termelés megalapozása a mezőgazdaságban	46,1	15,3	61,5	84,3	145,8
Mezőgazdasági beruházások támogatása	41,5	13,8	55,3	82,7	138,0
Fiatalközvetítő induló támogatása	2,3	0,8	3,1	0,0	3,1
Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	1,2	0,4	1,6	0,2	1,8
A halászati ágazat strukturális támogatása	1,1	0,3	1,5	1,4	2,9
Élelmiszer-feldolgozás modernizálása	11,3	3,8	15,1	22,6	37,7
A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése	11,3	3,8	15,1	22,6	37,7
Vidéki térségek fejlesztése	21,4	7,1	28,6	8,0	36,6
Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	4,8	1,6	6,4	0,7	7,1
A mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	10,1	3,4	13,5	5,7	19,2
A falufejlesztés és –felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének megőrzése	2,8	0,9	3,7	0,4	4,1
A LEADER+	3,7	1,2	4,9	1,2	6,1
Technikai segítségnyújtás	2,0	0,7	2,7	0,0	2,7

e) Regionális Fejlesztési Operatív Program

Kapcsolódás az NFT céljaihoz és prioritásaihoz

A Regionális Fejlesztés Operatív Program (RFOP) közvetlenül az NFT negyedik specifikus céljának, Magyarország és az egyes régiók *kiegyensúlyozottabb területi fejlődésének* eléréséhez járul hozzá. A többi operatív program szintén hatással lesz a regionális különbségekre és

támogatni fogja a fejlődésben elmaradottabb régiókat is, ugyanakkor alapvetően az RFOP az a program, amely a regionális fejlesztési potenciál kihasználására, a nehézségekkel küzdő városi területek problémáinak kezelésére, valamint a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok támogatására helyezi a hangsúlyt. Mindazonáltal a ROP közvetetten hozzájárul az NFT másik három specifikus céljának eléréséhez is azért, hogy támogassa a regionális versenyképességet, foglalkoztatást és alapinfrastruktúrát érintő fejlesztéseket.

Az RFOP céljai és prioritásai

A program átfogó célja, - a magyarországi régiók kiegyensúlyozottabb fejlődése - érdekében az alábbi 3 specifikus cél kerül megfogalmazásra:

- Természeti, kulturális értékekben gazdag térségek belső erőforrásokra építő fenntartható fejlesztése
- Vonzó települési környezet kialakítása és a gazdasági potenciál fejlesztése, tekintettel a hátrányos helyzetű kistérségekre
- A helyi szereplők alkalmazkodóképességének és együttműködésének erősítése

Továbbá, figyelemmel a rövid programozási időszakra, valamint a magyar közigazgatásban jelenleg zajló intézmény-fejlesztési folyamatra az RFOP fontos célja a helyi és regionális szereplők felkészítése a Strukturális Alapokból finanszírozott programok és projektek előkészítésében, végrehajtásában és monitoringjában való részvételre.

A Program három specifikus célja három prioritáson keresztül kerül megvalósításra.

1. prioritás – Turisztikai potenciál erősítése: Az ország jelentős turisztikai potenciálja ellenére, a turisztikai szektor jelenleg rendkívül koncentrált néhány jelentős vonzerő környezetében, és erős szezonális jellemzi. Ennek a prioritásnak elsődleges célja a turizmus jövedelemtermelő képességének javítása, a turisztikai potenciállal rendelkező területek vonzerejének és versenyképességének növelése, valamint a turisztikai szolgáltatások minőségi és mennyiségi fejlesztése. A prioritás a fővároson kívüli turisztikai vonzerők potenciáljának növelésére, ezáltal a diverzifikáltabb és kiegyensúlyozottabb turisztikai és területi fejlődés elősegítésére törekszik. Ezt kiegészítendő, a 3. prioritás egyik intézkedése, a régióspecifikus szakmai képzések támogatása keretében kerül sor a turisztikai szektorban foglalkoztatottak szakmai ismereteinek bővítésére.

2. prioritás – Térségi infrastruktúra és a települési környezet fejlesztése: A prioritás támogatja a helyi úthálózat fejlesztését, annak érdekében, hogy javuljon a regionális és kistérségi központok, valamint az iparterületek és turisztikai vonzerők elérhetősége. Ezáltal a prioritás hozzájárul ezen települések és térségek közigazgatásának, gazdaságának és a szociális szolgáltatásai minőségének javulásához. A prioritás támogatást biztosít a helyi tömegközlekedési rendszerek kisebb infrastrukturális fejlesztéséhez is (pl.: buszsávok, buszmegállók, P+R rendszerek). A prioritás célterületeként megjelölt *városi* területek meghatározott kritériumrendszer alapján kerülnek kiválasztásra (figyelembe véve például a munkanélküliség nagyságát, a szegénységi szintet, a bűnözés mértékét, a szociális és környezetvédelmi problémákat, valamint a megcélzott népességen belül a roma lakosság arányát). A támogatás keretében lehetőség nyílik különböző város-rehabilitációs akciók megvalósítására, mint például a barnamezős területek funkcióváltással egybekötött környezetbarát rehabilitációja, közterületek rehabilitációja és fejlesztése, bűnmegelőzési akciók és kisvállalkozások kapcsolódó támogatása. Végül, a prioritás keretében lehetőség nyílik az óvodák és alapfokú oktatási intézmények infrastrukturális fejlesztésére a hátrányos helyzetű kistérségekben és városi térségekben, elsősorban ott, ahol magas a roma népesség aránya. A megfelelő minőségű oktatáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása érdekében szükséges az integrált oktatás feltételeinek biztosítása, a sajátos nevelési igényű gyermekek oktatását biztosító intézmények infrastrukturális fejlesztése.

3. prioritás – A humán erőforrás fejlesztés regionális dimenziójának erősítése: A prioritás nagymértékben hozzájárul a regionális és helyi szervezetek közigazgatási kapacitásfejlesztéséhez, az önkormányzatokkal és non-profit szervezetekkel való együttműködésük javításához. A prioritás hozzájárul a foglalkoztatottság növeléséhez olyan munkanélküliség elleni megelőző intézkedésekkel, mint a regionális munkaerő alkalmazkodóképességének és szaktudásának javítása. A prioritás továbbá elősegíti a felsőoktatási intézmények közötti együttműködések javítását, mely elengedhetetlen ahhoz, hogy különösen a regionális tudásközpontok fejlesztésén keresztül erősödjön kezdeményező szerepük a városok és régiók szociális és gazdasági életében. A prioritás továbbá támogatja olyan ágazati fejlesztési és szakképzési programok indítását, amelyek jobban megfelelnek a helyi közösség és a régió változó szociális és gazdasági

igényeinek. A szociális gazdaságot a helyi foglalkoztatási kezdeményezések fejlesztése segíti.

A negyedik prioritás szakértői segítségnyújtást biztosít, valamint támogatja a projektgeneráló tevékenységet a Program hatékony irányítása és megvalósítása érdekében.

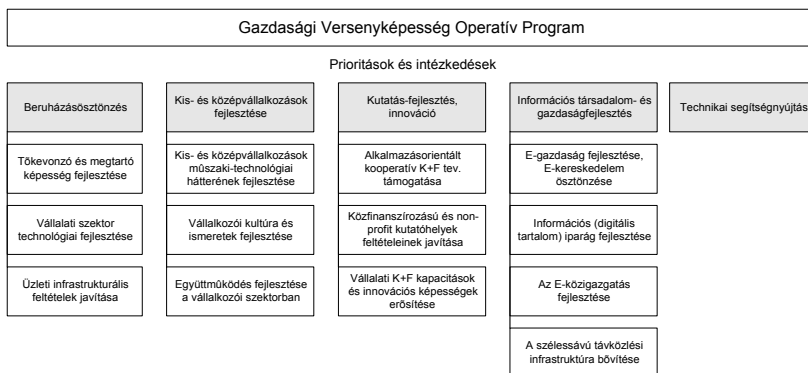
4.6.sz. táblázat

milliárd HUF ; 2004-06

	EU	Hazai közösségi	Összes közösségi	Magánforrás	Összesen
Regionális Fejlesztési Operatív Program	91,7	29,7	121,4	19,4	140,8
Turisztikai potenciál fejlesztése	20,7	7,7	28,4	18,7	47,1
Turisztikai vonzerők fejlesztése	14,6	5,7	20,3	0,0	20,3
Turisztikai fogadóképesség javítása	6,0	2,0	8,0	18,7	26,8
Térségi infrastruktúra és települési környezet fejlesztése	51,8	16,4	68,2	0,0	68,2
Térségi kapcsolatrendszer fejlesztése	23,8	7,9	31,7	0,0	31,7
Település-rehabilitációs akciók	17,7	5,9	23,6	0,0	23,6
Alapfokú oktatási-nevelési intézmények infrastrukturális fejlesztése	10,3	2,6	12,9	0,0	12,9
A humán erőforrás fejlesztés regionális dimenziójának erősítése	13,7	3,8	17,5	0,7	18,2
Helyi közigazgatás és civil szervezetek kapacitásépítése	5,5	1,4	6,9	0,0	6,9
Helyi foglalkoztatási kezdeményezések támogatása	3,9	1,0	4,8	0,0	4,8
Felsőoktatási intézmények együttműködésének erősítése a regionális gazdasági szereplőkkel és a helyi közösséggel	2,2	0,7	2,9	0,0	2,9
Régióspecifikus szakmai képzések támogatása	2,2	0,7	2,9	0,7	3,6
Technikai segítségnyújtás	5,5	1,8	7,3	0,0	7,3

4.2. Gazdasági Versenyképességi Operatív Program

Ez az al fejezet az Európai Unió Tanácsának 1260/1999. sz. Rendelete 18. cikkének megfelelően az Operatív Program prioritásainak részletes leírását, valamint az azok megvalósítását szolgáló intézkedések rövid ismertetését tartalmazza.

4.7. ábra

1. Prioritás: Beruházás-ösztönzés

A beavatkozás indoklása

A beruházás-ösztönzés, mint célkitűzés, kiemelkedően fontos feladat a gazdasági dinamika erősítése és a gazdaság munkahely-teremtő képességének növelése érdekében. A beruházások növelése ugyanakkor előmozdítja a globális gazdasági tevékenységek vállalati szintű szerkezeti alkalmazkodását, s ezen keresztül az exportpotenciál fejlesztését és a külgazdasági egyensúly javítását.

A technológia-intenzív tevékenységek további kiépülése, a magas hozzáadott-értékű feldolgozóipari termelés és stratégiai szolgáltatások hazai meggyökereztetése nagymértékben elősegíti a gazdasági felzárkózást, ugyanakkor jelentős beruházásokat igényel.

A dinamikus növekedési pólusok kiépítése, illetve további megerősítése a regionális felzárkózás feltétele. Fokozottan érvényesíteni kell a támogatások

megítélésénél, valamint a pro-aktív beruházás-ösztönzésnél a gazdasági fejlődésben elmaradt régiók szerepét, lehetőségeit. Jelentősen előmozdíthatja ezt a folyamatot az ipari parkokhoz és logisztikai központokhoz kapcsolódó üzleti infrastruktúra fejlesztése is.

A betelepült multinacionális cégek beszállítói kapcsolatainak fejlesztésével, beágyazásuk elősegítésével enyhíthetők a magyar gazdaság duális szerkezetéből adódó feszültségek. Az integrátor szerepet betöltő – döntően hazai tulajdonú – nagy- és közepes vállalatok megerősítésével szűkíthető a transznacionális vállalatok és a kis- és közepes méretű vállalkozások között meglévő versenyképességi, technológiai, minőségi szempontú rés. A vállalkozások közötti együttműködések jelentősége további versenyképesség-növelő tényező lehet.

A jellemzően hazai tulajdonú nagy- és közepes vállalatok technológiai korszerűsítése, vezetéstechnikai rendszerük fejlesztése növeli versenyképességüket, foglalkoztatási képességüket, és csökkenti a környezeti terhelést.

A szakterület specifikus céljai:

- A versenyképességet jelentősen javító, magas hozzáadott értékű termelést és szolgáltatásokat eredményező beruházások, valamint a megtelepedett külföldi vállalkozások beágyazódásának elősegítése.
- A hazai nagy és közepes vállalati szektor innovációs, menedzsment és környezetvédelmi szempontú technológiai korszerűsítése.
- A vállalkozói szektor üzleti infrastrukturális feltételeinek javítása.

Intézkedések

1.1 A tőkevonzó és –megtartó képesség fejlesztése

Célja:

- A nemzetközi versenyképesség javítása, az ipar szerkezet-átalakításának gyorsítása, külföldi közvetlen beruházások bevonása.
- A kelet-közép-európai térség regionális szolgáltató központjává válás: Magyarország középponti helyének és súlyának erősítése, fokozottabb bekapcsolódása a világ hálózataiba.

- A vállalatközi együttműködés javítása, a hazánkban megtelepedett külföldi tulajdonú vállalatok magyar gazdaságba történő erőteljesebb integrálása.
- Általánosságban bemutatni az országot, mint kedvező befektetési célországot, valamint célzott befektető-kereséssel, projekt-feltárással, információkkal és háttérmunkával segíteni a konkrét befektetéseket és az érdeklődő cégeket.

Leírás

- 1.1.1 A munkanélküliséggel sújtott és alacsony jövedelemtermelő térségekben korszerű technológiai színvonalat képviselő és piacképes, magas minőségű termékeket előállító termelőkapacitások kiépítése. Támogatásban részesül a már megtelepült vállalatok eszközállományának, tevékenységének, termelésének bővítése, a fejlett régiókban a magas hozzáadott értéktartalmú szolgáltatások meggyökereztetése. A nagyberuházásokhoz kapcsolódóan fontos a telephelyen történő fejlesztés működésének biztosításához szükséges, de telekhatáron kívüli infrastruktúra, illetve több telephelyet is kiszolgáló (regionális felzárkózást is elősegítő) infrastruktúra-fejlesztési programok megvalósításának - beleértve az infrastrukturális beruházás használata, vagy létrehozása miatt fizetendő közműfejlesztési és hálózatfejlesztési hozzájárulást is - egyszeri támogatása.
- 1.1.2 Kelet-közép-európai vagy európai regionális hatáskörrel rendelkező vállalati (szolgáltató-) központok magyarországi kialakításának támogatása. A több országban működő nagyvállalatok feldolgozóipari, csúcstechnológiát képviselő szolgáltatási feladataik ellátásához kapcsolódó alrendszerek (így pl. informatikai, elosztási, kereskedelmi, pénzügyi, szerviz- és vevőszolgálati, irányítási, képzési) tevékenységeit több országra kiterjedő hatáskörrel hasonló központokból irányítják. Támogatást kaphatnak azon vállalatok, vállalkozások is, amelyek a Magyarországon folytatott tevékenységüket fenti értelemben regionális hatáskörrel rendelkező központtá kívánják bővíteni.
- 1.1.3 Annak a jellemzően közép- vagy nagyvállalati körnek a megerősítése, amelynek termékei közvetlenül beépülnek a végterméket előállító vállalat termékébe (integrátor vállalatok).

Olyan fejlesztések támogatása valósul meg, amelyek révén javul a termékek minősége, versenyképessége, gazdaságossága, és ezáltal tartós beszállítóvá válhatnak.

- 1.1.4 A Magyarországra települt vállalkozások profitjának reinvesztíciójához és új befektetők vonzásához kapcsolódó proaktív befektetés-ösztönzési szolgáltatás, üzletember-találkozók, lehetséges befektetők és helyi önkormányzatok, valamint külföldi tulajdonú nagyvállalatok és beszállító vállalkozások közötti ún. „match-making” tevékenység, promóciós tanácsadások, valamint a megvalósult beruházásokat követő kormányzati “gondoskodó” follow-up tevékenységek támogatása.

Várható hatás

Az eszközök működtetésével oldható a duális magyar gazdasági szerkezet: a vállalkozás-erősítés egyes tényezőinek támogatása, ill. ösztönzése elősegítheti a Magyarországra települt nagyvállalatok integrálását a magyar iparszerkezetbe. Az általuk kínált potenciális piacot kihasználhatják a hazai vállalkozások, ezzel bővíthetnek a beszállítói tevékenységek, szélesedhetnek a vállalatközi kooperációs kapcsolatok. A nagyvállalatok regionális vállalati (szolgáltató-) központjainak magyarországi kialakítása egyben erősíti a térségi üzleti központtá válásunkat.

Az intézkedés révén fennmarad a külföldi tőkebevonás szintje, az exportorientált gazdasági növekedés, az elmaradott régiókban javul a foglalkoztatási helyzet, a termelési bázis kiszélesül. Emelkedik a magas hozzáadott értéket képviselő termékek és szolgáltatások aránya, a kvalifikált munkaerő iránti kereslet; a szakember-állomány a hazai gazdasági életben is kedvezőbb szintű jövedelemhez jut, s ez mérsékli a külföldi munkavállalási igényt.

Várhatóan növekszik a foglalkoztatás, az elmaradott térségekben növekedési centrumok alakulnak ki, és ezáltal mérséklődnek a regionális egyenlőtlenségek.

Kedvezményezettek

Magyarországon bejegyzett gazdasági társaságok, szövetkezetek, egyéni vállalkozók.

1.2 A vállalati szektor innovációs, menedzsment és környezetvédelmi szempontú technológiai korszerűsítése

Célja

- Az innováció vezérelte gazdaságfejlesztési modellbe vezető átmenet felgyorsítása. Technológia- és K+F transzfer csatornáinak létrehozása.
- A magyar ipar nemzetközi versenyképességének javítása, szerkezetátalakításának gyorsítása, a fenntartható fejlődés érdekében a környezeti terhelés jelentős csökkentése.
- A minőség tudatos vállalatirányítás megvalósítása, minőségi menedzsment kialakítása, a minőségi és környezetközpontú szemlélet erősítése, valamint a vállalkozások versenyképességének javítása, beszállítói kapcsolataik bővítése.
- Érték- és terméklánc klaszter kialakítása érdekében kedvezményezett vállalkozások, non-profit szervezetek, innovatív szolgáltatást nyújtó intézmények, szervezetek közötti hálózatépítés támogatása.

Leírás

- 1.2.1 Innovációs- és technológiai transzferközpontok fejlesztése, a globális verseny által diktált kihívásokhoz rugalmasan alkalmazkodni képes regionális innovációs rendszerek érdekében.
- 1.2.2 A fenntartható környezeti fejlődésért környezetgazdasági szempontból összehangolt beruházás-ösztönzési, a közép- és nagyvállalkozások fejlesztése érdekében eszköz-korszerűsítési, -fejlesztési intézkedések támogatása. Ez a káros környezeti hatások csökkentését, a környezetbarát, kevésbé szennyező technológiák és eljárások bevezetését jelenti.
- 1.2.3 Az Európai Unió és a NATO szabályaival konform minőségbiztosítási és környezetirányítási, információ-védelmi rendszerek (ISO 14001:1996, BS7799, ISOB17799, ISOTS 16949, QS 9000, VDA6, AQAP 110, 120) bevezetésének ösztönzése, e rendszerek kidolgozásának és tanúsításának támogatása.
- 1.2.4 Üzleti és nem üzleti szervezetekből álló, a termelési lánc mentén szerveződő csoportosulások, klaszterek létrehozásának elősegítése. A nagyvállalatokhoz kapcsolódó, integrált termelési rendszerek

kialakítása a kutató-fejlesztő szervezeti egységek, a dinamikusan fejlődő, innovatív beszállítók és helyi gazdaságfejlesztési intézmények bevonásával.

Várható hatás

A vállalatirányítás tárgyi és tudásbeli feltételeinek javítása, a minőség- és környezetirányítási, valamint információvédelmi rendszerek bevezetése a megcélzott vállalati csoport jelentős korszerűsítését eredményezi. A környezetbarát technológiák alkalmazásával teljesíthetők a szigorú EU-normatívák, a környezet-tudatosság megerősödése, a hosszú távú gondolkodás, a környezeti szempontokat is tekintetbe vevő stratégiai szemlélet kialakulása pedig megalapozza a helytállást az európai piacon. Javul a vállalatok alkalmazkodóképessége a piac folyamatosan változó igényeihez, nagyobb számban válhatnak beszállítókká, és növekszik termelékenységük is. Mindez elősegíti a helyi gazdaságban jelentős foglalkoztatási szerepük további erősödését is. A technológiai transzferközpontok az innovációs együttműködés fizikai infrastrukturális feltételeit teremtik meg, míg a hálózatosodás támogatása az együttműködésben rejlő lehetőségek kihasználását teszik lehetővé.

Kedvezményezettek

Magyarországon bejegyzett gazdasági társaságok, szövetkezetek, egyéni vállalkozók, közhasznú társaságok, non-profit szervezetek

1.3 Üzleti infrastrukturális feltételek javítása

Célja

- Ösztönözze
 - az ipari parkokban és azok vonzáskörzetében működő vállalkozások által igénybe vehető szolgáltatások struktúrájának kialakítását és azok bővítését, illetve a szolgáltatások nyújtását célzó fejlesztések, beruházások végzését,
 - a korszerű szolgáltatások megvalósításának lehetőségét, segítve ezzel a kevésbé fejlett térségek, régiók felzárkóztatását,
 - az országos átlagot meghaladó munkanélküliséggel sújtott területeken megvalósuló beruházásokat,

- az olyan beruházások és szolgáltatási tevékenységek megvalósítását, amelyeknél a beszállítók között a kis- és középvállalkozások aránya nagyobb, mint 50%,
- korszerű termelési és szolgáltatási kapacitások létrejöttét.
- Elősegítse a modern ágazatok, a magas tudástartalmú technológiák, az innovatív vállalkozások letelepülését, katalizálja azt a folyamatot, amelynek során az ipari parkok a tudás- és technológia transzferben játszott szerepükön keresztül a térségi gazdaságszervezés központjaivá válnak.
- Az üzleti környezet fejlesztésének részeként a gazdasági tevékenységek infrastruktúráját jelentő logisztikai szolgáltatások fejlesztése, minőségi logisztikai szolgáltatások nyújtásával a vállalati hálózatok kialakulásának és működésének elősegítése.

Leírás

1.3.1 A fejlesztési program célja az ipari parkok szolgáltatási struktúrájának kialakítása és bővítése, ezt célzó fejlesztések, beruházások támogatása elsősorban a befektetések technikai és szakmai feltételeinek jelentős javítása céljából. A program elsősorban az ipari parkok tervezett minőségi szolgáltatásainak komplex megvalósítását szolgáló beruházások, és fejlesztések támogatásával kívánja a tervezett fejlődést, a versenyképesség növekedését elérni.

A program az ipari parkban és az ipari park környezetében tevékenykedő vállalkozások működési feltételeinek javításával azok minőségi fejlődését segítik elő, elérve azt, hogy az ipari parkok a befektetések számára vonzóvá tegye.

1.3.2 Az intézkedés az ipari parkokba, vagy azok közvetlen környezetébe beépült vállalkozások logisztikai meglapozását, és a vállalkozások minőségi logisztikai szolgáltatási kapcsolatainak létrehozását is elősegíti. Támogatja a regionális repülőtereken, a kikötőkben és a határmenti övezetekben a meglévő létesítmények komplex szolgáltatást nyújtó logisztikai célú hasznosítását, és a meglévő logisztikai szolgáltatási kapacitások fejlesztését, a betelepült vállalkozások vagyonbiztonságát. A logisztikai infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztésével a már létező

logisztikai központok vagy ipari parkok minőségileg fejlettebb logisztikai központokká válnak.

Várható hatás

A régiók belső kohéziójának erősödése, a működő-tőke további bevonása, a betelepült, magas technikai színvonalat képviselő külföldi tőke jobb beágyazódása. Erősödik a termelési, információs és innovációs rendszerek együttműködése az ipari parkok, a vállalkozások, illetve az innovációban szerepet játszó intézmények között. Munkahelyteremtés, különösen a magasabb színvonalú álláshelyek számának bővülése.

Kedvezményezettek

Magyarországon bejegyzett gazdasági társaságok, szövetkezetek, egyéni vállalkozók, közhasznú társaságok, önkormányzatok

2. Prioritás: Kis- és középvállalkozások fejlesztése

A beavatkozás indoklása

A kis- és középvállalati, valamint a döntően külföldi tulajdonban lévő, modern nagyvállalati szektor közötti teljesítménybeli eltérés létrejött veszélyt jelent a magyar gazdaságra nézve, ugyanis a kis- és középvállalatok dominálta „hazai” gazdaság hatékonyságának növekedése nélkül, csak az exportorientált nagyvállalatokra építve a magyar gazdaság fejlődése nem tartható fent. A gazdasági és társadalmi dualitás oldása létfontosságú a társadalmi polarizáció megakadályozása, a növekedési potenciál megtartása érdekében. Olyan modern KKV-kra van tehát szükség, amelyek megfelelnek az élesebb uniós versenyfeltételeknek és képesek bekapcsolódni olyan vállalati együttműködésekbe, amelyek alapját képezik majd a további fejlődésnek (elsősorban beszállítói és KKV-k közötti hálózatok).

A hazai tulajdonú KKV-k jelentős hányada alultőkésített, a tőkéhez jutás KKV-k számára nehéz, azonban a prioritás intézkedései közvetetten jelentős mértékben hozzájárulnak a KKV szektor finanszírozási gondjainak enyhítéséhez, ugyanis olyan tevékenységek és fejlesztések (műszaki-technológiai fejlesztés, minőségbiztosítási rendszerek bevezetése, tanácsadás igénybevétele) megvalósításához adnak jelentős segítséget,

támogatást, amit a tőkeszegény vállalkozások önerőből nem, vagy csak jelentős eladósodás révén tudnának megvalósítani.

A prioritás intézkedései tehát a dualitást kiváltó okokkal foglalkoznak. A KKV-k modernizációja érdekében a vállalkozások technológiájának, műszaki-technológiai menedzsmentjének fejlesztése, új, innovatív eljárások bevezetésének támogatása szükséges.

A technológiai modernizáció mellett a kis- és középvállalkozások növekedési esélyeit nagyban befolyásolja a vezetők felkészültsége, a vállalkozások stratégiai gondolkodása, innovációra való nyitottsága, a fejlődési lehetőségek felismerésének készsége. Mivel a magas vállalkozói kedv és szakmai felkészültség még nem kapcsolódott össze a vállalkozások sikeres működéséhez szükséges alapvető és speciális ismeretek és készségek elterjedtségével, ezért a prioritás ennek orvoslását is célul tűzi ki, tekintettel a regionális egyenlőtlenségekre (déli és keleti régiók e téren elszenvedett hátránya).

A kis- és középvállalkozások versenyhátrányukat együttműködések kialakításával csökkenthetik, mivel méretüknél fogva a sikeres piaci helytálláshoz szükséges egyes tevékenységek megszervezésére sokszor nem képesek. A kis- és középvállalkozások közötti összefogásban rejlő előnyök kihasználása érdekében a piaci versenyt nem torzító termelési, értékesítési, beszerzési társulások és hálózatok, termék- vagy piacfejlesztés céljából létrejövő együttműködések kialakulásának, a beszállítói tevékenység létrehozásához, bővítéséhez szükséges fejlesztések támogatása szükséges.

A szakterület specifikus céljai

A prioritás a kis- és középvállalkozások gazdasági teljesítményhez való hozzájárulásának növelését, a magyar gazdaságra jellemző dualitás oldását tűzi ki célul. Ennek érdekében:

- a kis- és középvállalkozások modernizációjának elősegítésére,
- a vállalkozások sikeres működéséhez szükséges ismeretek elterjesztése, valamint
- a vállalkozások közötti együttműködések erősítésére koncentrálnak.

INTÉZKEDÉSEK

2.1 A kis- és középvállalkozások műszaki-technológiai hátterének fejlesztése

Célja

A támogatás célja a fejlődésre képes mikro-, kis- és középvállalkozások piaci pozícióinak, versenyképességének javítása technológiai korszerűsítésük, innovatív képességük növelése által. A vállalkozások műszaki-technológiai menedzsmentjének fejlesztése, a vállalkozások hatékonyságának, az innováció vezérelte gazdaságfejlődési pályára való átállás feltételeinek biztosítása. A minőségi menedzsment kialakítása, a minőségi szemlélet erősítése, a nemzetközi szabványoknak való megfelelés, az Európai Unió jogi szabályozásnak megfelelő irányítási rendszer bevezetésének és tanúsíttatásának támogatásával.

Leírás

- 2.1.1 A vállalkozások modernizációja és technikai, technológiai fejlesztése, különös tekintettel a feldolgozóipar területén működő mikro-, kis- és középvállalkozásokra. A KKV-k nemzetközi versenyképességét szolgáló új termékek kifejlesztésének, csúcstechnológia bevezetésének és a modernizációt eredményező innovatív eljárások elterjedésének, alkalmazásának támogatása.
- 2.1.2 Az ISO 9001 minőségirányítási rendszer bevezetésének és tanúsíttatásának támogatása

Várható hatás

Az intézkedés a technikai korszerűsítés támogatásával elősegíti az egyéb (pl. vállalatvezetési) tekintetben fejlődésre alkalmas vállalatok hazai és nemzetközi versenyképességének javulását, javítja piaci pozícióikat, beszállítóvá válási esélyeiket, növeli export- és foglalkoztatási képességüket, valamint az innováció és a magasabb minőségi követelményeknek való megfelelés által javítja a fogyasztók számára elérhető termékek és szolgáltatások színvonalát.

Kedvezményezettek

Magyarországi székhelyű,

- jogi személyiségű gazdasági társaságok,
- jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok,
- szövetkezetek,
- egyéni vállalkozók,

amelyek megfelelnek a KKV törvényben foglalt KKV definíciónak.

2.2 Vállalkozói kultúra és ismeretek fejlesztése

Célja

Az alapvető működéshez, valamint a továbblépéshez szükséges szakmaspecifikus ismeretek vállalkozások közötti elterjesztése, illetve az üzletmenet hatékony megszervezéséhez szükséges tudás szélesebb körűvé tétele, ezáltal a kis- és középvállalkozások hatékonyságának növelése, túlélési, illetve növekedési esélyeinek javítása.

Leírás

2.2.1 A program keretében a non-profit szervezetek támogatásán keresztül a kis- és középvállalkozások ingyenesen hozzájuthatnak a működésükhöz szükséges alapinformációkhoz, az alábbi területeken:

- vállalkozás beindítása,
- finanszírozása,
- információ az elérhető pályázatokról,
- az alapvető működéshez szükséges: jogi, számviteli, pénzügyi kérdések megválaszolása;

2.2.2 A program közvetlenül a vállalkozásoknak nyújt segítséget az általuk igénybe vett tanácsadói díj támogatásán keresztül. Emelt szintű, szakmaspecifikus tanácsadást nyújt a vállalkozásoknak többek között az üzleti terv készítés, stratégiai tervezés, piackutatás, marketing, EU-s követelményekre való felkészítés, pályázatkészítés, üzleti auditok elvégzése, a növekedéshez szükséges eljárások ismeretének és alkalmazásának elterjesztése területén. A kis és középvállalkozások környezetének javítása szempontjából hozzájárul az üzleti szolgáltatások piacának fejlesztéséhez, a szükséges információk elérhetőbbé tételéhez.

Várható hatás

A vállalkozások sikeres működtetéséhez szükséges mind alapvető és mind emeltszintű tudás szélesebb körűvé válásával javulnak az induló vállalkozások túlélési esélyei. A program hozzájárul a stratégiai gondolkodás, a fejlesztéshez szükséges ismeretek elterjedéséhez, valamint javítja a KKV-k versenyben való helyzetét.

Kedvezményezettek

1. A gazdaságfejlesztést támogató non-profit szervezetek;
2. Magyarországi székhelyű,
 - jogi személyiségű gazdasági társaságok,
 - jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok,
 - szövetkezetek,
 - egyéni vállalkozók,amelyek megfelelnek a KKV törvényben foglalt KKV definíciónak.

2.3 Az együttműködés fejlesztése a vállalkozói szektorban

Célja

- Olyan területileg koncentrált, vagy ágazatilag, szakmailag szerveződött vállalati együttműködések (franchise, kisvállalkozói társaságok, beszerzési társaságok) kialakításának, bővítésének elősegítése, amelyek meghatározott termékek előállítására (szolgáltatások nyújtása) feltételeinek kedvezőbbé tételére irányulnak.
- Elősegíteni és felgyorsítani a magyar gazdaság dualitásának oldását, a döntően külföldi tulajdonú nagyvállalati szektor, valamint a belső piacra termelő, zömében hazai tulajdonú kis- és középvállalati szektor közötti termelési, innovációs és információs kapcsolatok kialakulását és kiszélesedését.

Leírás

- 2.3.1 Az intézkedés az együttműködések kialakítását segítő szolgáltatások és tanácsadási tevékenység kiépítését, valamint a sikeres működés beindításához szükséges feltételek megteremtésének támogatását valósítja meg. Ennek keretében támogatást kaphat a szervezeti rendszer kialakítása, bővítése, a

vállalkozók közötti együttműködés szervezése, a hálózati közös arculatának kidolgozása és megjelenítése, adatbázis kialakítása, a hálózat infrastruktúrájának, közös termelő kapacitásainak kiépítése és fejlesztése.

2.3.2 A beszállítói tevékenység létrehozásához, bővítéséhez szükséges fejlesztések támogatása. Az alulról építkező beszállítói rendszerbe kapcsolódó vállalkozások támogatása keretében olyan színvonalú kapacitások létrehozását segíti elő, amelyek lehetővé teszik, hogy az egyes vállalkozások be tudjanak kapcsolódni a beszállítói hálózatba és tartósan meg tudjanak felelni a beszállítói láncban való tartozás követelményeinek. Ennek keretében támogatásban részesül a beszállításhoz szükséges informatikai háttér létrehozása, valamint a beszállítói termelő kapacitások kiépítése és fejlesztése.

Várható hatás

A tranzakciós költségek csökkentése érdekében kialakított együttműködés a közös akcióban részt vevő vállalatok számára hatékonyság-növekedést jelent, és az így elérhető externális hatások a szervezési költségeknél nagyobb hasznot hajtanak az érintett vállalatok számára.

Kedvezményezettek

Magyarországi székhelyű,

- jogi személyiségű gazdasági társaságok,
- jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok,
- szövetkezetek,
- egyéni vállalkozók,

amelyek megfelelnek a KKV törvényben foglalt KKV definíciónak.

3. Prioritás: kutatás-fejlesztés, innováció

A beavatkozás indoklása

A kutatás-fejlesztés és az innováció a tudásalapú gazdaságra történő átállásnak, a hosszú távú, fenntartható növekedésnek, a gazdasági versenyképesség fokozásának és a versenyelőnyök kiaknázásának meghatározó eleme. A hosszú távú gazdasági versenyképesség alapja a stabil és folyamatosan fejlődő tudásbázis, valamint a gazdasági

szereplőknek az új tudományos és technológiai eredmények hasznosításán és a folyamatos megújuláson alapuló innovációs képességfejlesztése.

A magyarországi vállalatok technológiai deficitjének csökkentését, a hosszú távú gazdasági versenyképességet és a fenntartható növekedést azok a gazdaságban közvetlenül alkalmazható kutatások és fejlesztések alapozzák meg, amelyek jelentős szellemi hozzáadott értéket tartalmazó termékek, szolgáltatások és technológiák kifejlesztését szolgálják, és amelyek a vállalati és a tudományos szféra együttműködésével valósulnak meg.

A közfinanszírozású kutatóhelyek kutatási infrastruktúrájának állapota leromlott, a műszerellátottság alacsony szintű, a pótlás és a korszerűsítés hosszú időtartamot igényel. A tudásbázis fejlesztése nem képzelhető el a kutatóhelyek kutatási infrastruktúrájának javítása, valamint az alkalmazás-orientált kutatás-fejlesztési tevékenységen alapuló tudás- és technológiatranszfer intézményi formáinak kialakítása nélkül.

A kis- és középvállalatok többségének innovációs aktivitása, források hiányában, elmarad az EU átlagától. A tudáscentrumokból (pl. egyetemek, kutatóintézetek) „kirajzó” (spin-off) vállalatok kis száma, a fejletlen technológiai inkubáció, a hiányzó kormányzati mechanizmusok a kockázati tőke innovatív vállalkozásokba tereléséhez, illetve a nem elegendő magvető tőke gátolják a vállalati K+F ráfordítások gyors növekedését. Ezek a folyamatok tükröződnek abban, hogy a GDP-re vetített K+F ráfordítás elmarad a kívánatos szinttől, és nem éri el az EU átlagát.

Specifikus célok

- A versenyképesség és a fenntartható növekedési potenciál erősítését szolgáló, együttműködésen alapuló kutatások erősítése
- A K+F munka hatékonyságának, együttműködési és infrastrukturális feltételrendszerének javítása a közfinanszírozású és non-profit kutatóhelyeken
- Vállalati innovációs képesség, valamint a tudás- és technológiatranszfer hálózati együttműködéseinek erősítése

INTÉZKEDÉSEK

3.1 Alkalmazás-orientált kooperatív kutatás és technológia-fejlesztési tevékenységek támogatása

Célja

Az intézkedés célja a magyar gazdaság versenyképességének erősítése érdekében - kiemelten a legdinamikusabban fejlődő területeken (biotechnológia, környezetvédelem, korszerű anyagtechnológiák és információs technológiák és alkalmazások) végrehajtott - alkalmazott kutatáson alapuló technológiafejlesztés, új termékek, eszközök, eljárások, szolgáltatások kidolgozásának és kipróbálásának támogatása. További célja a vállalati és költségvetési kutatóhelyek együttműködésének erősítése.

Leírás

3.1.1 A gazdasági versenyképességet szolgáló olyan kutatások támogatása, amely a korszerűbb, magasabb értékű képviselő, piacépes termékek, eljárások és szolgáltatások létrejöttét eredményező alkalmazott kutatások és technológiai fejlesztések előmozdítását szolgálja. Egy-egy kutatási projekt megvalósításán keresztül az intézkedés támogatja új információs és kommunikációs eljárások, eszközök és szolgáltatások fejlesztését és tesztelését, új anyagok, illetve a nagy értékű, biotechnológiai termékek, szolgáltatások létrehozását, továbbá a környezeti szennyezések megelőzését szolgáló, illetve kisebb környezeti terhelést jelentő termékek és technológiák kifejlesztését. Előnyben részesülnek azok a konzorciális kutatási projektek, amelyekben a vállalati és kutatási szféra együtt jelenik meg.

Várható hatása

A támogatott kutatás-fejlesztési tevékenységek a magyar gazdaság versenyképességének javulását eredményezik. A támogatott területeken bővül a tudás, és javul annak hasznosíthatósága, új, korszerű, magas értékű képviselő, piacépes biotechnológiai, info-kommunikációs, környezetvédelmi és anyagtechnológiai termékek, eljárások, szolgáltatások jönnek létre. A környezetvédelmi műszaki fejlesztés támogatása elősegíti a környezetszennyezés megelőzését, illetve csökkenését.

Kedvezményezettek

Belföldi székhelyű jogi személyiségű és jogi személyiség nélküli vállalkozás, költségvetési szerv és intézménye, jogi személyiségű non-profit szervezet

3.2 Közfinanszírozású és non-profit kutatóhelyeken a kutatás, a technológiatranszfer és kooperáció feltételeinek javítása

Célja

Az eszköz célja a hazai K+F tevékenység versenyképességének javítása egyrészt a közfinanszírozású és non-profit kutatóhelyek által végzett K+F tevékenység hatékonyságának növelése, a műszerrel való ellátottságuk javítása, kutatási infrastruktúrájuk fejlesztése segítségével. Másrészt az üzleti és a közszféra tudományos és technológiai kapcsolatainak erősítése, az oktatás, a gazdasági-társadalmi célorientált kutatás-fejlesztés és a tudás-, valamint technológiai együttműködések stratégiai célú integrálása Kooperációs Kutató Központokban.

Leírás

3.2.1 A közfinanszírozású és non-profit kutatóhelyek kutatási infrastruktúrájának fejlesztése, amely új műszer beszerzését, meglévő K+F eszköz felújítását, korszerűsítését, mérési tevékenység akkreditálását, illetve K+F eszköz kölcsönzését támogatja. A pályázat elősegíti a költségvetési kutatóintézetek, felsőfokú oktatási intézmények, kutatás-fejlesztési célú alapítványok és közhasznú társaságok által végzett kutatási, innovációs tevékenység hatékonyságának növelését, ezáltal is támogatva a hazai és nemzetközi közös projektekben való részvételt, illetve a vállalati megrendelések teljesítését. A régiókban működő vállalkozások számára K+F mérési kapacitások biztosítása.

3.2.2 A közfinanszírozású kutatóhelyek és a vállalatok közötti kooperatív kutatást és technológiatranszfert segítő partnerkapcsolatok és technológiai hálózatok kiépítésének támogatása. A pályázatban résztvevő partnerek (a magyar felsőoktatási intézmények, akadémiai kutatóintézetek, egyéb non-profit kutatási intézmények és a vállalati-üzleti innovációs szektor) által közösen kidolgozott, hosszú távra

szóló (min. 3 év, de lehetőleg 6-9 év) kutatási, képzési, valamint tudás- és technológia-transzferre vonatkozó stratégián alapuló új és már működő kutatóközpontok létrehozásának és működésének támogatása egyidejűleg folyó több közös kutatási projekt finanszírozásán keresztül, amelyekben megvalósul az oktatási, kutatás-fejlesztési, valamint a tudás- és technológiatranszfer-tevékenységek stratégiai célú integrációja.

Várható hatás

A támogatás hatására a közfinanszírozású kutatóhelyek műszerellátottsága javul, csökken a műszerpark átlagéletkora, és ezáltal eredményesebben folytathatják kutatás-fejlesztési tevékenységüket. Erősödik a kutatóhelyek és a vállalatok együttműködése, lehetővé válik az új tudományos és technológiai eredmények hatékony alkalmazása. A kialakult kapcsolati-intézményi struktúrák, hálózatok elősegítik a K+F és innovációs együttműködést.

Kedvezményezettek

Költségvetési kutatóintézetek, felsőfokú oktatási intézmények, kutatás-fejlesztési célú alapítványok és közhasznú társaságok

3.3 Vállalati K+F kapacitások és innovációs képességek erősítése

Célja

A vállalati szektor versenyképességének javítása a vállalati kutatás-fejlesztési potenciál és az innovatív, technológia-intenzív tevékenységek fejlesztésén keresztül, a vállalati kutatási infrastruktúra, az innovatív kezdő vállalkozások és technológia-intenzív KKV-k helyzetének javítása. Célja továbbá a vállalati kutatómunka minőségének emelése, a magas hozzáadott értékű tevékenységek elterjesztése és a vállalati K+F tevékenység bővítése, valamint az, hogy a vállalatoknál erősödjön a K+F eredmények adaptálása és hasznosítása.

Leírás

3.3.1 Induló technológia- és tudás-intenzív mikrovállalkozások, valamint a felsőoktatási intézmények és kutatóintézetek kutatási eredményeire

alapozott (ún. spin-off) vállalkozások innovációs feladatainak támogatása, ezáltal erősítve a kutatási és az üzleti szféra közötti tudástranszfert.

- 3.3.2 Új kutatói munkahelyek létrehozásához kötődő vállalati kutatási infrastruktúra fejlesztése a vállalati kutatóhelyek számának és minőségének növelésével. Vállalati kutatói-fejlesztői munkahelyekhez szükséges műszer, informatikai eszköz, szoftver, valamint a kizárólag kutatási célra használt gép beszerzésének, üzembe helyezésének támogatása.
- 3.3.3 KKV-k ösztönzése K+F eredmények adaptálására és hasznosítására, valamint a vállalatok önálló innovációs, fejlesztési tevékenységének, új vagy továbbfejlesztett termékek, eljárások, technológiák és szolgáltatások bevezetésének támogatása.

Várható hatás

Fejlődik a vállalati kutatási infrastruktúra, nő a vállalati szektor részaránya a K+F kiadásokból. Az eszköz elősegíti, hogy a külföldi működőtőke-befektetések nagy tudástartalmú, magas technológiai szinttel jellemezhető, innovatív területekre irányuljanak. Új K+F munkahelyek jönnek létre KKV-nál, javul ezek innovációs képessége, termék-, szolgáltatás- és technológiafejlesztési tevékenységeinek színvonala, és erősödik a meglévő tudás megszerzésére, adaptálására és hasznosítására vonatkozó képesség a vállalatoknál.

Kedvezményezettek

Bármely Magyarországon bejegyzett gazdasági társaság

4. Prioritás: információs társadalom- és gazdaságfejlesztés

A beavatkozás indoklása

Az információs és tudásalapú társadalom fejlesztése elsősorban a hatékonyságra gyakorolt pozitív hatással befolyásolja a versenyképességet, ami tovább gyorsítja a technológiai fejlődést. Megváltoznak a munkavégzés formái, és az új típusú – képzett munkaerőt igénylő – szolgáltatások

terjedése növeli a munkahelyek számát, az értéklánc létrehozása mentén a magasabb értékű és minőségű termékek és szolgáltatások előállítását segíti.

A nemzetközi gazdasági versenyben való helytálláshoz elengedhetetlen az új szolgáltatások és az azokat közvetítő magas minőségű és gyors szélessávú infrastruktúra fejlesztése, a felhasználást támogató programok megvalósítása. Az információs és kommunikációs technológiák alkalmazásának, az általuk elérhető gazdasági-gazdálkodási, piaci, marketing ismereteknek, információknak, adatoknak nagy szerepük van valamennyi iparág jövőbeni versenyképességében.

Az elektronikus gazdaság kiépüléséhez nélkülözhetetlen a korszerű gazdálkodási, termelési és tevékenységi viszonyok kialakítása, a hatékony tudásmenedzsment fejlődésének ösztönzése, támogatása. Állami eszközökkel ösztönözni kell tehát a könnyen elérhető információs hálózatok kiépülését, a web-technológia alkalmazását, az aktív, naprakész, a gazdálkodás számára releváns információk tudatos használatát a teljes gazdálkodási folyamatban. Az e-gazdaság egyik perspektivikus területe világszerte az intelligens és dinamikus elektronikus kereskedelem, vagyis a minőségi, sokoldalú fogyasztó-centrikus kereskedelmi tevékenység. Az e-kereskedelem fejlesztéséhez szükséges támogatások segítik elő a fogyasztók számának növekedését, s azt, hogy biztonságosnak tartsák, bizalommal vegyék igénybe vásárlásaikhoz az elektronikus formát.

A vállalkozások a rendelkezésükre álló naprakész, üzleti ismereteket nyújtó digitális tartalom felhasználásával tudják kihasználni az Internet nyújtotta lehetőségeket. Megfelelő mennyiségű és széles körben hozzáférhető hálózati tartalom, adatok és ismeretek, a digitális tudásbázis teremti meg az IT technológia használatának vonzerejét a vállalkozások és a lakosság számára egyaránt. Az információs társadalom, az e-gazdaság kiépülésének tehát nélkülözhetetlen eleme a digitális üzleti, tudományos és kulturális tartalom megléte. A digitális tartalom iparág fejlesztését elősegítő állami támogatás a tartalom előállítását segítő szoftverek, a magyar és idegen nyelvű üzleti, tudományos, kulturális tartalom kialakítására, a forgalmazás, elosztás szerveződésére irányul. A fejlett digitális tartalom iparág a nyitott magyar gazdaság versenyképességének nélkülözhetetlen eleme, különösen az EU egységes, szabadpiacán.

Az e-közigazgatás bevezetése a szolgáltató állam kiépülésének nélkülözhetetlen eleme, melynek idő- és költségtakarékos használatával a

piaci szereplő és a közigazgatási intézmény egyaránt nyer. E fejlesztés révén a közigazgatás – mint a legnagyobb digitális adatvagyonnal rendelkező, begyűjtő, kezelő és szolgáltató szféra - egyben hozzájárul az IT-piac növeléséhez, hatékonyabbá tételéhez. Gyors, hatékony ügyintézésel megkönnyíti az új üzleti tevékenységek indítását, a piaci szereplők ügyintézési tevékenységét (adó-, vámügyek, engedélyek beszerzése, stb.), ezzel növelve a hatékonyságukat. A kényelmes, elektronikus közigazgatási ügyintézés ösztönözheti a lakosságot az IT használat elsajátítására, s így ügyfélként, fogyasztóként, sőt partnerként egyre többen jelennek meg, bővítve a gazdaságot, a piaci lehetőségeket, s a képzett humán erőforrást egyaránt.

Az információs technológia elterjedését - az adott tervezési időhorizont alatt - az alábbi néhány terület célzott támogatásával lehet a leghatékonyabban elérni.

Specifikus célok:

- Az e-gazdaság fejlesztése, e-kereskedelem ösztönzése.
- Az információs (digitális tartalom) iparág fejlesztése, valamint a már meglévő és a jövőben kialakítandó közhasznú adatbázisok hozzáférhetővé tétele.
- Az e-közigazgatás fejlesztése.
- A szélessávú távközlési infrastruktúra fejlesztése, bővítése.

INTÉZKEDÉSEK

4.1. E-gazdaság fejlesztése, e-kereskedelem ösztönzése

Célja

- A vállalaton belüli és vállalatközi IT és web megoldások fejlesztése, bevezetése és használata (az ERP, MIS és CRM megoldások elterjesztése).
- Az e-piacterek kialakulásának ösztönzése, az e-kereskedelmi szolgáltatások bővítése.
- E-kereskedelmet támogató intelligens informatikai rendszerek kifejlesztése és elterjesztése.
- A hálózatbiztonság és a szolgáltatások minőségének javítása.
- Ipari parkok számára az IT-hálózat kiépítése.

Leírás

4.1.1 A vállalaton belüli és vállalatközi IT és web megoldások (ERP, MIS, CRM) elterjesztése, bevezetésének és használatának ösztönzése, a szükséges szoftverek megfelelő választékban és áron történő előállítása és használata elősegíti a tudásalapú gazdálkodás kiépítését, az információs társadalmat előkészítő új gazdaság dinamikus és intelligens gazdálkodási rendszereinek kifejlesztését.

4.1.2 Intelligens és dinamikus e-kereskedelem megteremtése, az e-piacterek és virtuális szakmai csoportok kialakításának ösztönzése.

Várható hatás

A fejlesztések eredményeként elindul a nemzetgazdaság, ezen belül is különösen a KKV-k modernizációja. A vállalatok, és különösen a KKV-k versenyképessége nő az új tudományos-technikai eredmények és az informatikai eszközök megfontolt alkalmazása révén. Nő a hálózatok biztonsága, fejlődik az elektronikus kereskedelem, általában az e-gazdaság iránti bizalom. A versenyképesebb KKV-k képesek lesznek fenntartani, sőt növelni foglalkoztatási kapacitásaikat. A magyar KKV szektor az EU üzleti szektor működő részévé válik, s egyben hozzájárul a lisszaboni célok megvalósulásához.

Kedvezményezettek

- Termelő, szolgáltató és kereskedelmi vállalkozások – elsősorban KKV-k
- Non-profit szervezetek
- Kereskedelmi szervezetek
- Kereskedelmi kamarák

4.2 Információs (digitális tartalom) iparág fejlesztése

Célja

- a gazdasági, üzleti, kulturális és tudományos célú, valamint közhasznú digitális információs adatbázisok és információforrások létrehozásának, fejlesztésének, hozzáférhetővé tételének és alkalmazásának előmozdítása,

- a PPP - a közintézmények és magánszféra közötti partnerség – előmozdítása digitális tartalom vonatkozású új termékek és szolgáltatások előállítása és forgalmazása céljából.

Leírás

4.2.1 Digitális tartalom, mint iparág ösztönzése, magyar nyelvű, ill. soknyelvű technológiák fejlesztése, audiovizuális anyagok megőrzését, digitalizálását és széles körű hozzáférhetővé tételét biztosító rendszer kidolgozása és fenntartása, a kulturális tartalomszolgáltatás fejlesztése, a kulturális és tudományos tematikai infrastruktúra fejlesztése, mégpedig:

- A magyar nyelvű adattartalom hatékony előállítása
- A hozzáférés lehetőségének megteremtése
- Megfelelő tartalom-előállítási infrastruktúra kialakítása keretében

Várható hatás

A piaci információs adatbázisok létrehozásával, használatával, az új termékek és szolgáltatások kifejlesztésének eredményeként javul a gazdaság, különösen pedig a KKV-k versenyképessége. Az ismeretekhez, adatokhoz való hozzáférés elősegíti az új piacokra jutást, partnerek keresését, a hazai és az EU tagországokban működő KKV-k közötti klaszterek és hálózatok építését. A közintézmények tulajdonában lévő tudás és erőforrások folyamatba való bekapcsolása erősíti a tudásgazdaságot és a PPP-t. A magyar KKV szektor az EU tudásgazdaságának részesévé válik.

Kedvezményezettek

- Termelő, szolgáltató és kereskedelmi vállalkozások – elsősorban KKV-k
- Kereskedelmi szervezetek
- Kereskedelmi kamarák
- Non profit szervezetek
- Közhasznú adatbázisokat kezelő intézmények, állami és non-profit szervezetek
- Közgyűjtemények és közszolgáltatók

4.3 Az e-közigazgatás fejlesztése

Célja

- A 10 ezres lakosságszámot meghaladó önkormányzatok, vagy önkormányzati társulások komplex elektronikus közigazgatási rendszerének fejlesztése. Az elsődleges cél üzlet-orientált, hatékony és költségtakarékos elektronikus szolgáltatások kifejlesztése. E szolgáltatások olyan Internet-alapú környezet és hozzáférési lehetőség megteremtését foglalják magukban, amelyek keretében a közigazgatási szervezetek, közintézmények tulajdonában lévő, az üzleti vállalkozások számára hasznosítható olyan adatforrások válnak hozzáférhetővé, mint pl. statisztikai, adózási, vámadatok, engedélyeztetési eljárásokhoz, (köz)beszerzési eljárásokban való részvételhez, ügyek intézéséhez kötődő tájékoztatás, kiszolgálás.

Leírás

4.3.1 Magyarország pozíciójának, versenyhelyzetének erősítése megköveteli - főként a helyi önkormányzatok szintjén - az ügyfélbarát e-adminisztrációs szolgáltatások rendszerének kiépítését, működtetését. Az Interneten keresztül biztosított önkormányzati szolgáltatási rendszer kialakítása és működtetése jelentősen hozzájárul az információs és tudásalapú társadalom kialakulásához. Az alapvető célkitűzés a komplex ügyfélcentrikus közigazgatás feltételeinek megteremtése. Ez az alábbi területek támogatását foglalja magában:

- Internet-portálok, ügyfélszolgálati rendszerek, adat- és információs szolgáltatások fejlesztése, melyek biztosítják a vállalkozások számára a web-alapú ügyintézést, és a központi kormányzat, valamint az önkormányzatok szintjén egyaránt ügyfél-barát módon járulnak hozzá a döntéselőkészítés, a szabályozás folyamatához, melynek során figyelembe veszik az ügyfelek véleményét, érdekeit.
- Olyan belső információs rendszerek kifejlesztése, melyek az adminisztrációs feladatok komplex, integrált elektronikus folyamatainak keretében kezelik az ügymenetet, az elektronikus aláírással ellátott hivatalos e-dokumentumokat, hitelkártyákat, stb. Ez magában foglalja a területi információs rendszerek és más modern technológiák használatát. A hatékony e-szolgáltatások

kialakítása megköveteli az irodai munka rendszerének átalakítását, a közalkalmazottak képzését.

- A rendelkezésre álló elektronikus adatállományok rendszerének kialakításával integrált e-adminisztrációs rendszerek kifejlesztése.

Várható hatás

E fejlesztések - a lisszaboni céloknak megfelelően - az e-közigazgatás területén segítik az érintett önkormányzatok EU-hoz való felzárkózását. A gyors és hatékony, ügyfél- és üzletbarát közigazgatás fejleszti a köz- és magánszféra partnerségi viszonyát, javítja a közigazgatás megítélését. A közigazgatás nyílttá válásával a piaci szereplők követhetik annak működését, mely hozzájárul a tiszta és egyenlő elbíráláshoz.

Kedvezményezettek

- Hazai önkormányzatok, önkormányzati szövetségek (10.000 lakos felett) és üzleti partnereik
- Közhivatalok (APEH, VPOP, stb.)
- Hazai IT fejlesztők
- Tartalomfejlesztők
- Regionális szervezetek

4.4 A szélessávú távközlési infrastruktúra bővítése

Célja

- a gazdaságilag hátrányos térségek szélessávú infrastruktúrával való ellátásának ösztönzése.

Leírás

4.4.1 A modern infrastruktúrával nem rendelkező települések szélessávú távközlő hálózattal való ellátása, továbbá a távolsági hozzáférési vonalak kiépítése, melyekkel az országos szélessávú infokommunikációs hálózatba beköthetők a lokális hálózatok. Az intézkedés támogatja azokat az önkormányzatokat, melyek anyagi forrásaik hiányossága miatt nem képesek szélessávú infrastruktúra-fejlesztésre.

Várható hatás

A gazdaságilag hátrányos térségek szélessávú elérésének biztosítása ösztönző az üzleti életre, s ezen keresztül közvetve szolgálja a gazdasági, szociális és digitális szakadék csökkentését. A hátrányos térségek vonzereje nő, növekszik az új munkahelyek létesítésének lehetősége.

Kedvezményezettek

- Önkormányzatok
- Non profit szervezetek
- Regionális szervezetek

5. Prioritás: technikai segítségnyújtás

Indoka

Ahogy az Európai Tanács módosított 1260/1999 sz. Rendelete leírja, a Strukturális Alapok forrásokat biztosít az operatív programok megvalósítását segítő szakmai segítségnyújtás társ-finanszírozásához. A Bizottság 1685/2000 sz. Rendelete pedig arról rendelkezik, hogy a Strukturális Alapok felhasználásának irányításával és végrehajtásával kapcsolatos milyen költségek társ-finanszírozhatók az Alapokból és maximálisan milyen mértékben.

Célja

- A GVOP intézkedéseinek megvalósításához szükséges tervező, programozó, irányító, értékelő, monitorozó és ellenőrző tevékenységek magas szintű, hatékony és átlátható végzésének elősegítése.
- Gondoskodás a szükséges információk eljuttatásáról a partnerekhez és a potenciális végső felhasználók teljes köréhez.

Leírása:

- Irányítás és monitorozás
 - Tanácsadói szolgáltatások igénybevétele a programtervezés, -irányítás, -monitorozás és -értékelés módszertani, szervezeti, folyamatszervezési feladatainak megoldásához, valamint az e

tevékenységeket támogató számítógépes rendszerek kialakításához, működtetéséhez, és e rendszerek megfelelő összekapcsolásához.

- Az irányítás és monitorozás számítógépes rendszereinek fejlesztése, adaptálása és beüzemelése.
- A Monitoring Bizottság és albizottságai SA felhasználással kapcsolatos üléseinek költségei, ideértve szükség szerint szakértők és harmadik személyek részvételét is.
- Publicitás
 - Országos és regionális konferenciák, valamint regionális és kistérségi szemináriumok szervezése, prezentációk tartása, ismertető anyagok, TV műsorok készítése és eljuttatása az OP-ról, a partnerek, a végső kedvezményezettek és a nagyközönség felé.
 - Az OP internetes honlapjának elkészítése, karbantartása és működtetése.
- Projekt-tervezés, -fejlesztés
 - Konkrét projektek megtervezése, előkészítése: piaci, megvalósíthatósági tanulmányok, üzleti tervek, műszaki fejlesztés, környezeti tanulmányok és tanácsadás, stb.
 - A projektek kiválasztási folyamatainak és szempontjainak meghatározása.
 - Tanácsadás a pályázók számára a projektfejlesztésben és a pályázat elkészítésében.
- Tanulmánykészítés, szakértői tevékenység
 - A régiók fejlesztését célzó intézkedések megalapozásához szükséges információgyűjtés, tanulmányok és elemzések készítése.
 - A végrehajtó ügynökségek tevékenységének szakértői segítése a SA felhasználásával kapcsolatos előkészítő, kiválasztó, értékelő és monitorozó feladatok magas színvonalú megvalósítása érdekében.
 - Számviteli-pénzügyi és egyéb auditok elkészítése, valamint helyszíni ellenőrzések.
 - Szakértői szolgáltatások igénybevétele szükség szerint a GVOP közbülső és végső értékeléseinek elkészítéséhez.
- Képzés, workshopok
 - Oktatási anyagok és segédletek kidolgozása a SA-kal, a GVOP-val és a pályázatírással kapcsolatos ismeretek elsajátítására.
 - Képzés biztosítása az OP tervezésében, irányításában és végrehajtásában résztvevő szervezetek munkatársai számára az Európai Unióval és a Strukturális Alapok működésével kapcsolatos, valamint a tevékenység magas szintű végzéséhez szükséges korszerű ismeretek elsajátítása érdekében.

- Szakmai tapasztalatcsere támogatása az OP tervezésével, irányításával, monitorozásával, értékelésével kapcsolatos kérdésekben az irányítás minden szintjén.
- A pályázatkészítés követelményeinek megismertetése a potenciális kedvezményezettekkel, valamint az OP végrehajtása során szerzett pályázati tapasztalatok visszacsatolása, különös tekintettel a KKV-kra.
- Az IH személyzete és a GVOP megvalósításában közreműködő szervezetek esetében a fenntartható fejlődés és környezetvédelem, illetve a férfiak és nők közötti esélyegyenlőség témában képzés lefolytatása.

Várható hatás

A szakmai segítségnyújtás igénybevétele elősegíti a GVOP eredményes és gördülékeny végrehajtását korszerű számítógépes háttérrel, bevált irányítási módszerekkel, hatékony szervezeti megoldásokkal. Hozzásegít a szükséges ismeretek megszerzéséhez és hatékony alkalmazásához az irányítás minden szintjén.

Megfelelő publicitást biztosít a nagyközönség, a partnerek és kedvezményezettek körében az OP prioritásainak és intézkedéseinek, és a Strukturális Alapokból elnyerhető támogatásoknak. Hozzájárul ahhoz, hogy a potenciális végső kedvezményezettek minden, a lehetőségekkel és a pályázással kapcsolatos információt idejében és felhasználó barát formában megkapjanak.

Kedvezményezettek

- GVOP Irányító Hatóság
- Monitoring Bizottság
- Közreműködő szervezetek
- Végrehajtó ügynökségek

4.3. Humán erőforrás-fejlesztés Operatív Program

Humán erőforrás-fejlesztés Operatív Program				
Prioritások és intézkedések				
Aktív munkaerő-piaci politikák támogatása	Társadalmi kirekesztés elleni küzdelem a munkaerőpiacra történő belépés segítségével	Oktatás, képzés támogatása az egész életen át tartó tanulás politikájának részeként	Alkalmazkodóképesség és vállalkozói készségek fejlesztése	Oktatási, szociális és egészségügyi infrastruktúra fejlesztése
A munkanélküliség megelőzése és kezelése	Hátrányos helyzetű tanulók esélyegyenlőségének biztosítása az oktatási rendszerben	Egész életen át tartó tanulásához szükséges készségek és képességek fejlesztése	Munkahelyteremtéshez és a vállalkozói készségek fejlesztéséhez kapcsolódó képességek támogatása	Az oktatási infrastruktúra fejlesztése
A foglalkoztatási szolgálat fejlesztése	A társadalmi beilleszkedést elősegítő programok és szolgáltatások támogatása	A szakképzés tartalmi, módszertani és szerkezeti fejlesztése	A felnőttképzés rendszerének fejlesztése	A társadalmi befogadást támogató szolgáltatások infrastrukturális fejlesztése
A nők munkaerőpiacra való visszatérésének segítése	Hátrányos helyzetű emberek, köztük a romák foglalkoztathatóságának javítása	Az oktatási, képzési rendszer korszerűsítése		Egészségügyi infrastruktúra fejlesztése az elmaradott régiókban
				Egészségügyi IT-fejlesztés az elmaradott régiókban

1. Prioritás: aktív munkaerő-piaci politikák támogatása

A foglalkoztatási szint emelésének elérését (1. célkitűzés) az aktív munkaerő-piaci politikák a munkanélküliek foglalkoztathatóságának javításán és a munkaerő-piaci részvételt segítő szolgáltatásokon és képzéseken keresztül segítik elő, amelyek egyúttal a munkaerő versenyképességének javítását (2. célkitűzés) is szolgálják. A foglalkoztathatóság javítása a munkaerő-piac igényeinek megfelelő ismeretek és készségek fejlesztését feltételezi, ezért a munkanélküliek számára nyújtandó képzési programok kínálatát és tartalmát a munkaerő-piaci igényekhez kell igazítani. A társadalmi beilleszkedés elősegítéséhez (3. célkitűzés) a foglalkoztatási szolgáltatásokat a leghátrányosabb helyzetben lévő csoportok, legfőképpen a Roma kisebbséghez tartozók számára is elérhetővé kell tenni.

Az aktív munkaerő-piaci politikák támogatása az Operatív Program leghangsúlyosabb ESZA támogatással megvalósuló prioritása, amely a program átfogó céljainak eléréséhez

- a munkanélküliek munkaerő-piaci integrációjának elősegítésével;
- a munkanélküliség megelőzésével;
- a munkaerő-piaci szolgáltatások hatékonyságának és eredményességének javításával;
- a nők munkaerő-piaci részvételének elősegítésével járul hozzá.

A munkanélküliség megelőzése és a munkanélküliek újbóli elhelyezkedésének elősegítése érdekében a foglalkoztatási szolgálat aktív munkaerő-piaci programjainak biztosítaniuk kell a megfelelő képzettség és készségek megszerzését képzési, átképzési programokkal, munkatapasztalat-szerzéssel, pályaaorientációval, tanácsadással. Az eredményes beavatkozáshoz a foglalkoztatási szolgálatnak az álláskereső számára a jelenleginél több és hatékonyabb segítséget kell biztosítania elhelyezkedésük elősegítéséhez.

A nők és férfiak esélyegyenlősége a Nemzeti Fejlesztési Tervben és az operatív programok mindegyikében horizontális célként jelenik meg. Emellett azonban a nők munkaerő-piaci helyzetének javításához pozitív intézkedések is szükségesek. A nők munkaerő-piaci részvételének, az újbóli munkába állás segítéséhez képzési programok, a vállalkozóvá válást segítő támogatások, a hozzátartozók ellátását biztosító szolgáltatások szükségesek.

Az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközeinek jelentősége a prioritásnak az Operatív Programon belüli súlyában is tükröződik, ez a prioritás a program teljes költségvetésének közel egynegyedét teszi ki.

1.1. Intézkedés: a munkanélküliség megelőzése és kezelése

Az intézkedés célja, hogy elősegítse:

- a fiatalok munkaerő-piaci beilleszkedését;
- a munkanélküliek és a munkaerőpiacról kiszorult, inaktív népesség munkaerőpiacra való visszatérését
- a munkanélküliség tartóssá válásának megelőzését;
- az idősebb munkavállalók munkaerő-piaci részvételét.

Az intézkedés leírása

Az intézkedés az Állami Foglalkoztatási Szolgálat képzési/átképzési programjaihoz és a foglalkoztatást elősegítő egyéb aktív munkaerő-piaci szolgáltatásaihoz nyújt támogatást.

Az intézkedés a következő célcsoportok számára biztosít képzési lehetőségeket, illetve foglalkoztatási szolgáltatásokat: pályakezdő és/vagy munkanélküli fiatalok, munkanélküliek (köztük elsősorban a tartósan munkanélküliek), 45 éven felüli munkanélküliek, vállalkozási tevékenységgel felhagyók.

Tevékenységek

- Fiatalok munkaerő-piaci beilleszkedésének elősegítése
 - gyakorlatorientált képzési és készségfejlesztő programok,
 - munkatapasztalat-szerzés támogatása.
- Önálló vállalkozás indításának támogatása
 - személyre szabott információs, tanácsadási szolgáltatások,
 - vállalkozói ismeretek és készségek fejlesztését szolgáló képzési programok.
- A munkanélküliség tartóssá válásának megelőzése
 - egyéni foglalkoztatási akciótervek kidolgozása,
 - álláskeresői támogatás,
 - képzés, készségfejlesztés, foglalkoztatási szolgáltatások, közvetítés és tanácsadás.
- Az idősebb munkavállalók munkavégző képességének megőrzése
 - a szakmai ismeretek megőrzését és megújítását segítő szolgáltatások,
 - képzés, továbbképzés.
- Informatikai ismeretek és az informatikai eszközök használatához kapcsolódó készségek fejlesztése
 - informatikai készségek és ismeretek elsajátítására irányuló képzési programok,
 - képző szervezetek megfelelő informatikai eszközökkel való ellátásának támogatása.

1.2. Intézkedés: a foglalkoztatási szolgálat fejlesztése

Az intézkedés célja az Állami Foglalkoztatási Szolgálat által biztosított szolgáltatások minőségének, hatékonyságának és eredményességének javítása:

- a munkaközvetítés rendszerének fejlesztésével,
- a munkaügyi központok és kirendeltségeik informatikai infrastruktúrájának javításával,
- a munkaerő-tervezés és a munka- és pályainformációs és tanácsadó rendszer fejlesztésével,
- az Állami Foglalkoztatási Szolgálat és más regionális, illetve helyi munkaerő-piaci résztvevők közötti együttműködés elősegítése
- a munkaerő-piaci szolgáltatások minőségbiztosítási rendszerének kialakításával.

Az intézkedés leírása

A munkaközvetítés rendszerének eredményességének és hatékonyságának javításához a munkahelykeresőknek és a munkaadóknak nyújtott elhelyezési és tanácsadási szolgáltatások bővítése szükséges.

Tevékenységek

- A munkaközvetítés eredményességének és hatékonyságának javítása
 - helyi, térségi, regionális munkaerő-keresletre, illetve kínálatra vonatkozó adatokat tartalmazó információs rendszer fejlesztése,
 - a foglalkoztatási szolgáltatásokat nyújtó rendszer és a helyi munkaügyi kirendeltségek számítógépes hálózatának fejlesztése,
 - alkalmi munka közvetítését biztosító rendszer kialakítása.
- A foglalkoztatási szolgálat munkatársainak képzése, továbbképzése
 - munkaügyi központok alkalmazottainak képzése és továbbképzése,
 - roma munkatársak foglalkoztatásának elősegítése
 - informatikai készségek és ismeretek elsajátítására irányuló (ECDL) képzési programok
- A munkaerő-tervezés fejlesztése
 - a foglalkoztatás és munkaerő-kereslet, illetve -kínálat terén várható változások előrejelzésére szolgáló rendszerek kialakítása/továbbfejlesztése,
 - gazdasági/munkaügyi kutatások, országos, regionális és helyi munkaerő-piaci és vállalati előrejelzések készítése,
 - az oktatási, képző intézmények és a vállalkozások közötti információáramlás segítése.
- A munka- és pályainformációs rendszer fejlesztése:
 - a pályakezdők és a munkavállalók munkaerő-piaci tájékozottságának elősegítése
 - a képzési keresletre és kínálatra vonatkozó adatokat tartalmazó információs rendszer kialakítása,
- A regionális és helyi együttműködés erősítése:
 - regionális foglalkoztatási stratégiák kidolgozása,
 - területi foglalkoztatási megállapodások létrehozása,
 - regionális és helyi ifjúsági szolgáltató irodákkal való együttműködés támogatása
- Az Állami Foglalkoztatási Szolgálat által biztosított képzési programok minőségirányítási rendszerének kialakítása.

1.3. Intézkedés: a nők munkaerőpiacra való visszatérésének segítése

Az intézkedés célja

- a nők foglalkoztathatóságának javítása,
- a nők részvételének támogatása a munkaerő-piacon,
- a családi és a munkahelyi kötelezettségek összehangolásának elősegítése gondozási szolgáltatások biztosításával.

Az intézkedés leírása

Az intézkedés a nők foglalkoztathatóságának javításához mind a munkaerő-kereslet, mind a munkaerő-kínálat oldaláról hozzájárul: egyrészt a nők foglalkoztathatóságának javításával, másrészt a szociális szolgáltatások bővítésén keresztül új foglalkoztatási lehetőségek nyújtásával. Ez utóbbi egyben a szolgáltatási szektor foglalkoztatási potenciáljának jobb kihasználását is szolgálja.

Tevékenységek

- Munkaerő-piaci részvétel támogatása
 - képzés, készségfejlesztés, távoktatási programok
 - tanácsadás, munkaerő-piaci szolgáltatások,
- Önfoglalkoztatóvá válás támogatása
 - vállalkozói ismeretek és készségek fejlesztését szolgáló képzési programok,
 - tanácsadási szolgáltatások,
 - az önfoglalkoztatóvá válás pénzügyi támogatása.
- Gondozási szolgáltatások biztosítása és
 - gyermekek és más hozzátartozó napközbeni ellátását biztosító szolgáltatások nyújtása, fejlesztése, kialakítása;
 - a gondozási szolgáltatásokat segítő képzési programok.

2. Prioritás: társadalmi kirekesztés elleni küzdelem a munkaerőpiacra történő belépés segítségével

A hátrányos helyzetűek munkaerő-piaci esélyeinek és foglalkoztatási lehetőségeinek javítását az oktatásban, képzésben való részvételen, valamint a szociális és foglalkoztatási szolgáltatásokhoz való hozzáféréseken alapulva kell biztosítani. A társadalmi kirekesztés elleni küzdelem a képzés és foglalkoztatás területén kiemelt tevékenysége a társadalmi beilleszkedés

elősegítésének (3. célkitűzés), e mellett a munkaerő-piacra történő belépés elősegítésével hozzájárul a foglalkoztatási szint növeléséhez (1. célkitűzés) is. A prioritás azokat a kezdeményezéseket támogatja, amelyek célja, hogy esélyt teremtsenek a leghátrányosabb helyzetű emberek - a romák, a tartósan munkanélküliek, a fogyatékkal élők, a szenvedélybetegek, a hátrányos helyzetű térségekben élők - munkaerő-piaci és társadalmi beilleszkedésére. A hátrányos helyzetű emberek foglalkoztathatóságának és munkaerő-piaci esélyeinek javítása érdekében az oktatás és képzés, a foglalkoztatás és a szociális szolgáltatások eszközeire egyaránt építeni kell.

A prioritás célja:

- a hátrányos helyzetű, köztük a roma népesség iskolázottságának és képzettségének növelése;
- hátrányos helyzetűek képzésben és munkaerő-piacon való részvételének segítése és
- a foglalkoztatási és szociális szolgáltatások minőségének és hozzáférhetőségének javítása.

A tanulási nehézségekkel küzdő és hátrányos helyzetű fiatalok munkanélkülivé válásának megelőzésére elsősorban az oktatási rendszer keretein belül kell erőfeszítéseket tenni. Az iskolarendszerű képzésből lemorzsolódott fiataloknak az oktatási rendszeren kívüli, foglalkoztatással összekapcsolt alternatív képzési programok keretében kell biztosítani a szakképzettség megszerzésének lehetőségét.

A társadalmi kirekesztés elleni hatáson elengedhetetlen feltétele, a társadalmi kirekesztődés jobb megértését szolgáló adatgyűjtések, felmérések és kutatások támogatása, a segítő szakemberek, pedagógusok folyamatos képzése és továbbképzése, valamint a foglalkoztatási, oktatási, egészségügyi és szociális intézményközi és programközi koordináció feltételeinek a megerősítése. A személyre szabott szolgáltatások biztosításában fontos szerepet kell kapnia a civil szférának és a helyi foglalkoztatási kezdeményezéseknek.

A tartósan munkanélküliek és az inaktívok esetében a munkaerőpiacon kívül töltött hosszú időszak alatt meglazulnak a munka világához fűződő kapcsolatok, a munkavégző képesség megkopik. Ezen csoportok visszasegítése a munkaerőpiacra hosszabb folyamat, amely többirányú támogatást biztosító programokat tesz szükségessé. A több éve vagy akár korábban egyáltalán nem dolgozók esetében a foglalkoztathatóság javítását

célzó képzési programokat megelőzően különösen fontos a motiválás a képzésben (és hosszú távon a munkaerőpiacon) való részvételre és a képezhetőség javítása.

A hátrányos helyzetű emberek foglalkoztatásában fontos szerepe van a szociális gazdaságnak és a helyi foglalkoztatási kezdeményezéseknek. A hátrányok leküzdése, a sikeres munkaerő-piaci beilleszkedés több helyi szereplő, szervezet együttműködését, a partnerség elvének fokozott érvényesülését kívánja meg. A szociális gazdaság és a helyi foglalkoztatási kezdeményezések támogatására irányuló intézkedéseket átfogóan a Regionális Operatív Program tartalmazza, de ezek eszközeire a Humán erőforrás-fejlesztés Operatív Program is épít, különösen a fogyatékkal élő emberek foglalkoztatását segítő tevékenységeknél.

2.1. Intézkedés: hátrányos helyzetű tanuló esélyegyenlőségének biztosítása az oktatási rendszerben

Az intézkedés célja a hátrányos helyzetű, különösen a roma, illetve fogyatékos diákok továbbtanulási lehetőségeinek, ezáltal munkaerő-piaci és társadalmi beilleszkedési esélyeinek javítása:

- sikeres iskolai előrehaladásuk segítségével, esélyegyenlőtlenségük csökkentésével a közoktatásban,
- a diszkriminációmentességet biztosító oktatási gyakorlatok elterjesztésével.

Az intézkedés leírása

Az intézkedés a hátrányos helyzetű, köztük elsősorban egyrészt a roma, másrészt a fogyatékkal élő diákok oktatásban való eredményesebb részvételét segíti az óvodában és az általános iskolában.

Tevékenységek

- Pedagógusok és helyi döntéshozók képzése, továbbképzése a sikeres integráció megvalósítása érdekében,
- Pedagógiai és anti-diszkriminációs segítő szolgáltatások, valamint konzultációk biztosítása az integrációs programba bekapcsolódó intézményeknek,

- A már működő sikeres modelleket és eljárásokat tartalmazó módszertani adatbank létrehozása az integrációs programot választó iskolák segítésére,
- Az integrációs program eredményességét mutató mérő és értékelő rendszer kifejlesztése, alkalmazása,
- Délutáni korrepetáló, rásegítő, felvételi előkészítő, pályaorientációs (tanoda típusú) programok szervezése,
- Modellintézmények és alternatív intézmények eljárásainak és módszereinek támogatása, széles körű elterjesztése,
- A pedagógusképző intézményekben gyakorlati ismeretek bővítése, kutatások szervezése, gyakorlati képzőhelyek kiajánlása a már működő sikeres modellintézményeknél a hallgatóknak, a hospitációs program beépítése a tanrendbe,
- Az integráló és differenciáló pedagógiai elemeinek moduláris formában való elterjesztése a pedagógusképzésben és továbbképzésben,

A roma gyerekek óvodai részvételének segítése, az óvodai szolgáltatások minőségének és hozzáférhetőségének javítása, különös tekintettel a hátrányos helyzetű térségekre, településekre.

2.2. Intézkedés: a társadalmi beilleszkedést elősegítő programok és szolgáltatások támogatása

Az intézkedés célja a hátrányos helyzetű csoportok foglalkoztathatósági esélyeinek növelése. E cél megvalósítása érdekében az intézkedésnek elő kell segítenie:

- a szociálisan hátrányos helyzetű fiatalok esélyeinek növelését és a családi és munkahelyi kötelezettségek összehangolását segítő szolgáltatások nyújtását;
- a szociális kutatásfejlesztés és a stratégiai tervezés, valamint a döntéstámogatási rendszerek kapacitásainak megerősítését és összekapcsolását;
- a különféle fogyatékkal élő csoportok kommunikációját és kapcsolatteremtését;
- a társadalmi kohézió erősítését és a hátrányos helyzetű csoportok beilleszkedését, foglalkoztathatósági esélyeinek növelését a nem állami szervezetek és az önkéntes segítők bevonásával.

Az intézkedés leírása

Az intézkedés a program stratégiájának megvalósításához az életminőség javításával, hátrányos helyzetű csoportok foglalkoztathatósági esélyeinek növelésével, a társadalmi esélykülönbségek csökkentésével, a hátrányos helyzetűek társadalmi és munkaerő-piaci beilleszkedésének elősegítésével, a szociális szolgáltatások hatékonyságának erősítésével és a kirekesztés elleni küzdelem megerősítésével járul hozzá.

Tevékenységek

- a hátrányos helyzetű fiatalok és családjaik munkaerő-piaci esélyeinek növelése érdekében képzés, átképzés, tanácsadás, mentálhigiénés programok, szakmai gyakorlóléhelyek működtetése, pályorientáció,
- új típusú, a munka és a családi élet összehangolását biztosító szociális és gyermekvédelmi szolgáltatások működtetőinek támogatása;
- a kutatásfejlesztés és a stratégiai tervezés, valamint a döntéstámogatási rendszerek kapacitásainak megerősítése és összekapcsolása érdekében ösztöndíjak, képzési programok, tematikák adaptálása, átdolgozása, aktualizálása, kutatásfejlesztés, kutatóhelyek személyzetének képzése, nemzetközi együttműködések, konferenciák, egyéb szakmai rendezvények szervezése, tankönyvek és taneszközök kidolgozása, fejlesztése és kiadása;
- a különféle fogyatékkal élő csoportok kommunikációjának és kapcsolatteremtésének megkönnyítése érdekében a fogyatékkal élőkkel foglalkozó szakemberek speciális képzése,
- a társadalmi kohézió erősítése, a hátrányos helyzetű csoportok beilleszkedésének, foglalkoztathatósági esélyeinek növelése érdekében a nem állami szervezetek szakemberei, önkéntes segítők és facilitátorok képzése, foglalkoztatása.

2.3. Intézkedés: hátrányos helyzetű emberek, köztük a romák foglalkoztathatóságának javítása

Az intézkedés célja

A munkaerő-piaci és társadalmi kirekesztődés különösen sújtja a romákat, a hátrányos helyzetű térségben élőket, a szakképzetleneket, a fogyatékkal élőket, a szenvedélybetegeket és a fogvatartottakat. Az intézkedés célja

ezen hátrányos helyzetű csoportok foglalkoztathatóságának javítása, és esélyt teremteni munkaerő-piaci és társadalmi beilleszkedésükre.

Az intézkedés leírása

A foglalkoztathatóság javításának a hátrányos helyzetűek esetében olyan integrált megközelítésen kell alapulniuk, amely figyelembe veszi a hátrányos társadalmi-gazdasági helyzetből fakadó problémák összetettségét, halmozódását. Az eredményes munkaerő-piaci beilleszkedés segítéséhez a foglalkoztathatóság javítását meg kell előznie, vagy ki kell egészítenie a képezhetőség javítására irányuló szolgáltatásoknak és az egyéni adottságokhoz igazodó, támogató szolgáltatásoknak.

Tevékenységek

- Hátrányos helyzetű fiatalok (16-26 éves korosztály) munkaerő-piaci esélyeinek javítása:
 - foglalkoztatással összekapcsolt alternatív (iskolarendszeren kívüli) képzési programok
 - a szociális helyzetből fakadó hátrányok leküzdését segítő támogató szolgáltatások, készség-fejlesztés, tanácsadás
 - foglalkoztatási támogatás
- Tartósan munkanélküliek foglalkoztathatóságának javítása:
 - képzési programok (betanító képzés, szakképzés, felzárkóztató képzés),
 - alternatív foglalkoztatási szolgáltatások (egyéni képességek és készségek felmérése és fejlesztése, az elhelyezkedés és a munkaerő-piaci beilleszkedés segítése).
- Fogyatékkal élők foglalkoztatásának elősegítése:
 - fogyatékkal élők képzése, munkaközvetítés
 - fogyatékkal élők foglalkoztatásának támogatása,
 - fogyatékkal élők képzésben és foglalkoztatásban való részvételéhez szükséges tárgyi feltételek biztosítása,
 - alternatív megközelítések és munkamódszerek bevezetése a fogyatékkal élők foglalkoztatása érdekében,
- Foglalkoztatási és szociális szolgáltatások minőségének és szakmai feltételeinek javítása:
 - a projekteket megvalósító civil szervezetek munkatársainak képzése,
 - a helyi partnerség és együttműködés kialakítása és fejlesztése,
 - ágazati minőségirányítási modell kidolgozása,

- A fogvatartottak társadalmi és munkaerő-piaci beilleszkedésének segítése:
 - oktatási és képzési programok biztosítása annak érdekében, hogy a fogvatartottak szabadlábra helyezésük után foglalkoztatási lehetőségekhez jussanak,
 - támogató szolgáltatások biztosítása a börtönből szabadulók munkaerőpiacra való belépésének támogatása érdekében.

3. Prioritás: az oktatás, képzés támogatása az egész életen át tartó tanulás politikájának részeként

A munkaerő-piaci szükségletekre reagáló hatékony és jól működő oktatási és képzési rendszer a tudásalapú gazdaság fejlődésének és a foglalkoztatási szint növelésének (1. célkitűzés) kulcsfontosságúja. Az oktatási rendszernek biztosítani kell, hogy a diákok rendelkezzenek az egész életen át tartó tanulás megalapozásához szükséges készségekkel és képességekkel, amely alapvető fontosságú a munkaerő versenyképességének javítása (2. célkitűzés) érdekében.

A prioritás célja az iskolarendszerű oktatás és képzés fejlesztése:

- az egész életen át tartó tanulás megalapozása a közoktatásban a megfelelő készségek, képességek elsajátításával,
- a munkaerő-piaci integráció segítése a képzésnek a gazdasági igényekhez való igazításával,
- az oktatás minőségének és hatékonyságának javítása,
- az oktatás informatikai bázisának erősítése.

A munkaerőpiacra való sikeres beilleszkedés és a gazdaság változó követelményeinek való folyamatos megfelelés az egész életen át tartó tanulás politikájának széleskörű érvényesítését követeli meg. Már az alapfokú oktatásban meg kell alapozni részben a későbbi tanulás feltételeinek tekinthető, részben a munkaerőpiac által megkövetelt, részben pedig a mindennapi életben, a szélesebb vagy tágabb társadalmi környezetben való boldoguláshoz nélkülözhetetlen készségeket és képességeket. Ezért a fejlesztési terület támogatja az alapkészségek, a kulcskompetenciák fejlesztését, különös tekintettel a munkaerőpiac által megkövetelt készségekre – mindenekelőtt az idegennyelv-tudás és a számítógépes ismeretek – és a személyes életvitel szempontjából nélkülözhetetlen kompetenciákra, készségekre.

Ahhoz, hogy a fiatalok oktatási, képzési rendszerben szerzett ismeretei lehetővé tegyék számukra a munkaerőpiacon való sikeres helytállást, elkerülhetetlen az oktatási, képzési rendszer és a gazdaság igényeinek összehangolása, valamint a szakképzési rendszer és a képzés tartalmának fejlesztése a munkaerő-piaci elvárásoknak megfelelően. Ezt a célt szolgálja többek között a gazdasági környezethez alkalmazkodó, integrált szakképző intézmények fejlesztése. Fontos lépés az egész életen át tartó tanulás alapjainak lefektetése felé az előzetesen megszerzett tudás értékelését és beszámítását szolgáló moduláris rendszerű képzés kifejlesztése.

Az oktatás és képzés színvonalának javítása elkerülhetetlen a tudásalapú társadalomra épülő versenyképes gazdaság humán erőforrás-igényének kielégítéséhez. A prioritás több rendszerfejlesztő-típusú elképzelés támogatásával kívánja ezt előmozdítani. Így lerakja az alapjait a minőségi oktatás feltételének tekinthető átfogó intézményfejlesztési és minőségfejlesztési rendszereknek a közoktatásban és a felsőoktatásban. Külön kezelendő a megfelelő képzettséget elsajátító fiatalok munka világába történő átmenetének segítése. Egységes pályaaorientációs, pályaválasztási rendszer működtetése, illetve a gyakorlatközpontú oktatás is a munkaerőpiacra történő belépés folyamatát segíti.

A technológiailag minden eddiginél gyorsabban változó gazdasági környezetben az információs és kommunikációs technológiák széleskörű elterjesztése szükséges az oktatás minden szintjén és formájában. A prioritás ezt a kihívást horizontális kérdésnek tekinti, így több intézkedésen keresztül próbálja kezelni. Kiemelten foglalkozik a távoktatás fejlesztésével. A prioritás az iskolarendszerű oktatás és képzés fejlesztésére koncentrálna, ezért az Oktatási Minisztérium kompetenciája alá tartozó intézkedéseket tartalmaz.

3.1. Intézkedés: egész életen át tartó tanuláshoz szükséges készségek és képességek fejlesztése

Az intézkedés célja a célcsoport további tanulási és munkaerő-piaci esélyeinek megalapozása és javítása az alapkészségek és kulcskompetenciák fejlesztése által, különös tekintettel

- az egész életen át tartó tanulás alapfeltételének tekinthető készségekre,
- a munkaerőpiac által megkövetelt készségekre és
- a személyes életvitel szempontjából nélkülözhetetlen kompetenciákra.

Az intézkedés leírása

Az intézkedés az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges készségek és képességek fejlesztésével a munkaerő-piaci versenyképesség növelését tartja szem előtt. Azoknak a készségeknek, képességeknek és kompetenciáknak a kialakítását tekinti fontosnak, amelyek ma már a munkaerő-piaci mobilitás alapvető feltételei, úgymint a biztos alapkészségek, a kommunikációs, információs készségek, az önismeret, a problémamegoldó képesség, az együttműködési készség, a fizikai és mentális egészség, az önbizalom, a konfliktusmegoldás.

Tevékenységek

- Pedagógus-továbbképzés,
- A hátrányos helyzetben lévő gyermekek ellátásában részt vevő intézmények konzorciális együttműködésén alapuló pedagógiai-szakmai fejlesztések (pl. tananyagcsomagok, módszertani fejlesztések stb.) támogatása,
- Tanítási programcsomagok, tananyagok, taneszközök kidolgozása,
- Tanácsadás, tájékoztatás, érdekérvényesítő jogsegélyszolgálatok, információs irodák kiépítése, kommunikációs stratégia létrehozása az intézkedés hatékonyságának növelésére,
- Információs tartalom és szoftverfejlesztés, interaktív és multimédiás tartalmak növelése,
- E-learning oktatási anyagok fejlesztése, terjesztése,
- Módszertani kutatások támogatása, a kutatás eredményeinek felhasználása a gyakorlati oktatásban,
- Az intézkedés megvalósításához szükséges tárgyi feltételek, infrastruktúra biztosításának támogatása (pl. számítástechnikai eszközök, software-ek, taneszközök stb.).

3.2. Intézkedés: a szakképzés tartalmi, módszertani és szerkezeti fejlesztése

Az intézkedés célja, hogy

- a munkaerő-piaci integráció érdekében biztosítsa a szakképzés különböző szintjeire történő ki- és visszalépések lehetőségét a moduláris képzési rendszer továbbfejlesztésével,

- a szakképző évfolyamokon olyan tartalmi és módszertani fejlesztést támogasson, amely hatékonyabbá teszi a szakmák elsajátítását és megakadályozza a lemorzsolódást,
- a szakképzés térségi integrációjával és a régió munkaerő-piaci igényeihez való igazításával növelje a 14-20 éves korosztály munkaerő-piaci esélyeit.

Az intézkedés leírása

A szakmastruktúra moduláris rendszerű kialakítása az intézkedésen keresztül lehetőséget teremt a szakképzésből történő folyamatos ki- és belépésre. Néhány modul elsajátításával a képzésben résztvevők egyszerűbb szakképesítést kapnak, visszalépéskor ezek beszámításával és újabb modulok elsajátításával újabb, illetve magasabb szintű szakképesítéshez jutnak a képzésben résztvevők. A kialakítandó rendszer létrehozásával megteremtjük az alapját a korábban, formális vagy nem formális úton elsajátított ismeretanyag beszámításának is és lehetővé válik, hogy csökkenjen az Országos Képzési Jegyzékben szereplő szakképesítések száma.

Tevékenységek

- elemzések készítése,
- tananyagfejlesztő és tantervkészítő munkacsoportok kialakítása és működtetése,
- gépészet és kereskedelem/marketing/üzleti kommunikáció szakmacsoportok moduljainak, tananyagainak, értékelési és beszámítási módszereinek fejlesztése,
- modulrendszerű tankönyvek és tankönyvcsaládok, információhordozók kifejlesztése a két szakmacsoport szakképzéseikhez,
- az elkészült dokumentumok jóváhagyatása és bevezetése,
- a két szakmacsoport modulrendszerének kísérleti jellegű bevezetése,
- szakközépiskolai és szakiskolai menedzsment, pedagógusok és szakoktatók továbbképzése,
- a szakiskolai képzésben a szakképesítések megkezdéséhez szükséges feltételek átdolgozása,
- egyéves program kifejlesztése a lemorzsolódás megakadályozására, a programhoz szükséges technikai fejlesztés és a program kísérleti jellegű kipróbálása,

- intézményi struktúra elemzése a kiválasztott térségekben,
- közép- és hosszú távú munkaerő-piaci prognózisok készítése a kiválasztott térségekre,
- gyakorlatorientált képzési módszerek adaptálása, fejlesztése és terjesztése,
- jogszabályi környezet módosítása és a finanszírozási feltételek kialakítása;
- hatékonyság- és beválás-vizsgálat.

3.3. Intézkedés: az oktatási, képzési rendszer korszerűsítése

Az intézkedés célja

- az erősen szelektív magyar oktatási rendszeren belül heterogén összetételű közoktatási intézmények, intézményi-társulási modellek létrehozása,
- a szociális integráció előkészítése az intézmények tartalmi működése segítségével, különösen a pályaeorientációs, pályaválasztási és követő rendszerek, elektronikus és távoktatási tananyagok kialakításával,
- hogy az intézmények a társadalmi fejlődés igényeit figyelembe vegyék, és ezekre a minőségfejlesztés, az intézményfejlesztés eszközeivel adjanak hatékony válaszokat.

Az intézkedés leírása

Az intézkedés az oktatási, képzési rendszer korszerűsítésére irányuló intézkedésekkel kívánja gyengíteni az iskola társadalmi szelektációs szerepét, olyan strukturális és korszerű tartalmi elemek bevezetésén keresztül, amelyekkel sokak számára válik lehetővé a munkaerő-piaci igényekhez való alkalmazkodás, és az egész életen át tartó tanulás.

Tevékenységek

- Iskolán belüli (pl. iskolaigazgatók) és kívüli (pl. iskolafenntartók szakembereinek) képzése az iskolák szervezeti működésének átalakításához, a résztvevők együttműködésének kialakításához
- Az intézkedés céljait megvalósító programok, programcsomagok kidolgozása, jogi feltételrendszer kialakítása
- Digitális tananyag- és taneszköz-fejlesztés, elektronikus távoktatási anyagok fejlesztése; keretrendszerek működtetése, támogatása

- Személyes konzultációkkal összekötött távoktatás támogatása
- Módszertani kutatások támogatása
- Pedagógusok, iskolavezetők, iskolafenntartók felkészítése, továbbképzése az intézkedés programjaihoz illeszkedően
- Teljes körű minőségbiztosítási rendszer kiépítésének szakmai támogatása, jó gyakorlatok összegyűjtése
- Intézményi önértékelés támogatása, belső és külső auditorok képzésével, alkalmazásával
- Partnerközpontú intézményi működés támogatása belső tanácsadók képzésével
- Az intézkedés végrehajtását támogató informatikai infrastrukturális feltételek biztosítása

4. Prioritás: az alkalmazkodóképesség és a vállalkozói készségek fejlesztése

A tudásalapú társadalom, a gyorsan változó gazdasági körülmények új típusú követelményeket támasztanak a munkaerővel szemben. A munkaerő versenyképességének növelése (2.célkitűzés) érdekében elengedhetetlen a munkavállalók munkahelyi készségeinek és kompetenciáinak javítása és az élethosszig tartó tanulás megfelelő kereteinek kialakítása. A munkahelyteremtés elősegítése a képzés segítségével hozzájárul a foglalkoztatás szintjének növeléséhez (1. célkitűzés) a felnőttképzéshez való hozzáférés regionális különbségeinek csökkentése pedig elősegíti a hátrányos helyzetű térségekben élő emberek társadalmi beilleszkedését (3.célkitűzés). A prioritás célja:

- a munkahelyteremtés elősegítése a humán erőforrás-fejlesztés eszközeivel
- a vállalkozások alkalmazkodóképességének fejlesztése;
- az egész életen át tartó tanulás lehetőségének biztosítása mindenkinek hozzáférhető módon;
- a gazdaság igényeihez igazodó, korszerű képzési kínálat kialakítása.

A mobilitás megkönnyítése és az egész életen át tartó tanulás ösztönzése érdekében javítani kell a végzettség, a szerzett tudás és készségek elismerésének jelenlegi gyakorlatán. A korszerű felnőttoktatási és képzési rendszer biztosításához fejleszteni kell a képzés módszertanát és tananyagát. A munkavállalók és a vállalkozások alkalmazkodó-képességének fejlesztésében fontos szerepet tölt be a beruházásokhoz kapcsolódó és a

KKV-k versenyképességének javítását szolgáló képzési programok támogatása. A felnőttképzés rendszerének fejlesztése pedig hosszabb távon segíti elő a humán tőke fejlesztésére irányuló befektetések növelését.

A munkaerő alkalmazkodóképességének és versenyképességének javítása azonban nemcsak ebben az Operatív Programban jelenik meg célként, hanem a Regionális Operatív Programban is. Míg a Humán erőforrás-fejlesztés Operatív Program ezen prioritás alatti intézkedései a munkavállalók és a vállalkozók általános képzésére irányulnak, a Regionális Operatív Program elsősorban az ágazat-specifikus képzésekre koncentrálnak.

4.1. Intézkedés: munkahelyteremtéshez és a vállalkozói készségek fejlesztéséhez kapcsolódó képzések

Az intézkedés célja

- a munkahelyteremtéshez kapcsolódó képzési programok támogatása,
- a munkavállalók tudásának és készségeinek, alkalmazkodóképességének fejlesztése,
- a vállalkozások, különösen a KKV-k versenyképességének és alkalmazkodó-képességének javítása.

A munkaerőhiány leküzdéséhez, a munkahelyteremtő beruházások munkaerőigényének kielégítéséhez az intézkedés a munkahelyteremtéshez kapcsolódó elméleti és gyakorlati képzési programok támogatásával járul hozzá. A megfelelő szakképzettséggel rendelkező munkaerő biztosításához szükséges a helyi munkaerő-kereslet, illetve az adott területen (vonzáskörzetben) rendelkezésre álló munkaerő képzettségének felmérése. A képzések tartalmát a munkaadók tényleges igényei alapján kell kialakítani.

A kis- és középvállalkozások növekedési esélyeit jelentősen befolyásolja a vezetők felkészültsége, a vállalkozások stratégiai gondolkodása, innovációra való nyitottsága, a fejlődési lehetőségek felismerésének képessége. A magyar kis- és középvállalkozások vezetőinek és alkalmazottainak jelentős része nem rendelkezik a vállalkozás működtetésének sikerességéhez szükséges ismeretekkel és készségekkel. A vállalkozások alkalmazkodóképességének erősítéséhez szükség van olyan képzési programokra, amelyek a korszerű vállalkozói ismeretek, az üzletmenet hatékony megszervezéséhez szükséges tudás megszerzését

biztosítják a kis- és középvállalkozások vezetői és alkalmazottai számára. A csatlakozást követő időszakban különösen fontos a vállalkozások alkalmazkodásának segítése a megváltozott feltételekhez, az Európai Unióra vonatkozó ismeretek megszerzésének támogatásával.

A KKV-k szempontjából fontos kihívást jelent az információs társadalom elvárásainak való megfelelés is. Az alkalmazkodó-képesség javításához szükség van olyan képzési programokra, amelyek a kis- és középvállalkozások vezetőinek és alkalmazottainak az elektronikus gazdaságban való eredményes részvételéhez szükséges ismereteinek, készségeinek, illetve az informatikai eszközök alkalmazásához szükséges készségeinek fejlesztését szolgálják.

A KKV-k alkalmazkodóképességének erősítéséhez szükséges a munkabiztonságra és foglalkozás-egészségügyre vonatkozó jogszabályok és előírások érvényre juttatását segítő tanácsadási szolgáltatás biztosítása. A KKV-k vezetői és alkalmazottai részére képzések keretében kell biztosítani a munkahelyi biztonsággal és a foglalkozás-egészségüggyel kapcsolatos ismeretek elsajátítását.

Tevékenységek

- Munkahelyteremtéshez kapcsolódó képzési programok:
 - a helyi munkaerő-kereslet és -kínálat felmérése, a képzési szükségletek meghatározása,
 - a munkaadó igényeinek megfelelő képzési programok kidolgozása,
 - képzési és készségfejlesztési programok munkavállalók és munkanélküliek részére,
 - a létszám feletti dolgozók számára szervezett képzések
- Vállalkozói ismeretek és készségek fejlesztése
 - a KKV-k alkalmazkodását segítő módszertani és oktatási anyagok kidolgozása, a legjobb alkalmazott eljárások összegyűjtése és terjesztése,
 - a korszerű vállalkozói ismeretek,
 - az Európai Unióra vonatkozó ismeretek megszerzésének támogatásával.
- KKV-k elektronikus gazdaságban való eredményes részvételének segítése
 - az informatikai eszközök alkalmazásához szükséges készségeinek fejlesztése,

- a képzési programokhoz szükséges informatikai eszközök beszerzését.
- Munkabiztonsági és foglalkozás-egészségügyi előírásoknak való megfelelés segítése
 - információs szolgáltatások biztosítása,
 - a munkahelyi biztonsággal és a foglalkozás-egészségüggyel kapcsolatos ismeretek elsajátítását biztosító képzések.

4.2. Intézkedés: a felnőttképzés rendszerének fejlesztése

Az intézkedés célja

- az élethosszig tartó tanulás lehetőségeinek bővítése és javítása,
- a felnőttképzés minőségének javítása.

Az iskolapadban átadott tudásbázis átlagosan 5 évente elértéktelenedik. A munkahelyen megszerzett tapasztalatokkal, a munkában töltött idővel gyarapodó, informális, bizonyítványokkal nem igazolható, a konkrét munkahelyhez és munkakörhöz kötődő tudás mellett szükség van az ismeretek rendszerbe foglalására, általánosítására, új ismeretek elsajátítására, hogy a munkavállalók követni tudják a szakmájuk, munkakörük változását. Fel kell frissíteni azoknak a szaktudását, az ismeretek folyamatos megújításának képességét, akik – gyermeknevelés, egészségi problémák, elhelyezkedési nehézségek miatt – hosszabb időre, akár évekre kikerültek a munka világából.

A cél az, hogy az iskolarendszerű oktatási rendszerben mindenki megszerezhesse a munkaerő-piaci beilleszkedéshez, elhelyezkedéshez szükséges alapképzettséget, a tanulás, a tudás megújításának képességét. Azok számára azonban, akiknek erre nem volt módjuk, segítséget kell nyújtanunk ahhoz, hogy a hiányokat felnőttkorban pótolja. Kiemelt támogatásra, speciális tananyagokra, tanítási módszerekre, intézményekre van szükségük azoknak, akiknek alapismereteik hiányosak, tanulási készségeik gyengébbek, valamilyen fogyatékoságuk miatt küszködnek nehézségekkel, súlyos megélhetési gondok akadályozzák, hogy részt vegyenek az oktatásban, illetve akik tartósan munka nélkül vannak. Kiemelt figyelmet kell fordítani arra, hogy mindenkinek egyenlő esélye legyen arra, hogy képzéssel, tudásának bővítésével legyen lehetősége a továbblépésre, előmenetelre, hogy a nők, az idősebbek se legyenek másodrendűek a munkahelyeken, a munkaerőpiacon, ne kényszerüljenek az inaktivitást választani.

Olyan rugalmas képzési és oktatási rendszerekre van szükség, amelyek követni tudják a változásokat, az igények sokszínűségét, a képzésben részt vevők létszámának jelentős növekedését. Tovább kell fejleszteni, ahol nincs, ott pedig ki kell építeni a szükséges koordinációt, szakmai hététeret biztosító felnőttképzési intézményrendszert, módszertant.

Tevékenységek

- Korszerű felnőttképzési módszerek kifejlesztése és alkalmazása
 - moduláris felépítésű programok, és tananyagok szakmai- és vizsgakövetelmények fejlesztésének ösztönzése;
 - munkakör-elemzési eljárások kifejlesztése
 - a felnőttképzésben dolgozó szakemberek és képzők felkészítése
 - távoktatási módszertan továbbfejlesztése, tevékenység végzése;
 - módszertani adatbank létrehozása.
- Az intézményrendszer fejlesztése, korszerűsítése
 - a regionális munkaerő-fejlesztő és képző központok szervezetének, tevékenységének átalakítása és bővítése,
 - a felnőttképzés hozzáféréseinek javítása a hátrányos helyzetű térségekben
 - a vállalkozói, ágazati képzőhelyek kiépítése, megerősítése,
 - távoktatási centrumok kialakítása.
- Képzési módszertan fejlesztése a különleges helyzetű célcsoportok számára
 - a fogyatékosok és romák számára;
 - az idősebb munkavállalók ismereteinek megújítását, készségeinek fejlesztését segítő programok kidolgozása.

5. Prioritás: az oktatási, szociális és egészségügyi infrastruktúra fejlesztése

A prioritás az Európai Regionális Fejlesztési Alap támogatásával humán erőforrás-fejlesztést támogató szolgáltatások infrastrukturális fejlesztését támogatja, az Európai Szociális Alap által finanszírozott humán erőforrás-fejlesztési beavatkozások megvalósíthatóságának, eredményességének és hatékonyságának biztosítása érdekében. A prioritás céljai:

- a közoktatási infrastruktúra fejlesztése és területi különbségeinek csökkentése;

- a társadalmi beilleszkedést segítő szolgáltató rendszer infrastruktúrájának fejlesztése,
- az egészségügyi infrastruktúra területi különbségeinek csökkentése.

Az Operatív Program infrastrukturális fejlesztései azon intézmények, létesítmények korszerűsítését szolgálják, amelyek nélkülözhetetlenek a megfelelő képzettséggel és készségekkel rendelkező és egészséges munkaerő biztosításához, valamint a társadalmi beilleszkedés elősegítéséhez.

Az oktatás minőségének javításához – és ezáltal a lakosság képzettségi szintjének emeléséhez, a megfelelően képzett munkaerő újratermelődéséhez – az Európai Szociális Alap által támogatott tartalmi és módszertani fejlesztések mellett - szükséges az oktatási infrastruktúra javítása is. A sikeres munkaerő-piaci részvételhez, az egész életen át tartó tanulás megalapozásához és az információs társadalomban való részvételhez szükséges készségek és tudás elsajátítását szolgáló intézkedések sikeres végrehajtását csak megfelelő infrastruktúrával rendelkező oktatási rendszer tudja biztosítani.

Az alap- és középfokú oktatás elégtelen minőségű épület- és eszközállománya elsősorban a hátrányos helyzetű térségekben akadályozza az ott élők megfelelő minőségű oktatáshoz való hozzáférését, és ezáltal rontja későbbi munkaerő-piaci esélyeiket. Különösen nagy hiányosságok és területi különbségek mutatkoznak az informatikai infrastruktúra hozzáférhetősége és eszközellátottsága tekintetében. A minőségi oktatáshoz való hozzájárulás tekintetében az egyenlő esélyeinek biztosításához az alap- és középfokú oktatás épület és eszközállományát egyaránt javítani kell, különösen a hátrányos helyzetű térségekben. Ahhoz, hogy a középfokú oktatásban a hátrányos helyzetű térségekben, kistelepüléseken élő fiatalok is egyenlő esélyekkel tudjanak részt venni, szükség van a középfokú oktatáshoz kapcsolódó kollégiumi ellátás bővítésére és minőségének javítására is.

A hátrányos helyzetű emberek sikeres munkaerő-piaci beilleszkedéséhez a foglalkoztathatóság javítása mellett, szükség van szociális szolgáltatásokra is. A szociális szolgáltatások infrastruktúrájának fejlesztése feltétele annak, hogy a társadalmi kirekesztéssel leginkább veszélyeztetett csoportok helyzetének javítására irányuló ESZA programok végrehajtásához biztosított legyen a megfelelő szolgáltatási háttér. Ezen szolgáltatások

hozzáférhetősége tekintetében jelentős területi különbségek vannak, ráadásul elsősorban a leghátrányosabb helyzetű térségekben nem biztosított a megfelelő színvonalú szolgáltatás. A szociális szolgáltatások korszerűsítése a területi különbségek csökkentését, a szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférést és az ellátások minőségének javítását szolgálja, elősegítve a hátrányos helyzetű csoportok – hajléktalanok, szenvedélybetegek, speciális problémákkal küzdő gyermekek és fiatalok, fogyatékkal élők – munkaerő-piaci és társadalmi beilleszkedését. A szociális szolgáltatások fejlesztésére irányuló tevékenységek emellett segítik a család és a munkavállalás összehangolását, a bölcsődék és a hozzátartozók ápolását biztosító szolgáltatások infrastrukturális feltételeinek javítása révén. A szociális szolgáltatások fejlesztése hozzájárulhat a foglalkoztatási lehetőségek bővüléséhez, egyfelől a szociális szektor foglalkoztatási potenciáljának jobb kihasználásához, különösen a hátrányos helyzetű térségekben.

A korszerű és hatékony egészségügyi diagnosztikai, gyógyító és rehabilitációs szolgáltatásokhoz való hozzáférés javításával és a megelőzéssel a munkavállalási korú népesség jelentős részénél a munkaképesség helyreállítható és fejleszthető. A rehabilitációs és ápolási tevékenységek hatékonyságának javítása csökkenti a kieső munkaidőt, és ezáltal hozzájárul a célrégiókban a munkavállalási korú népesség foglalkoztathatóságának és az adott régiók versenyképességének javításához.

Az elmaradott térségekben korszerű diagnosztikai felszereléssel és a szűrések feltételeinek biztosításával megvalósulhat a területi vagy társadalmi szempontból hátrányos helyzetűek korai szűrése (mobil szűrése), ami csökkenti a területi különbségeket, s nagymértékben hozzájárul ezen népességcsoportok aktivitásának megőrzéséhez. A rehabilitációs és ápolási szolgáltatások hozzáférhetőségének javítása rövidebb gyógyulási időt, költség-hatékony új eljárások bevezetését teszi lehetővé és szintén a területi kiegyenlítés irányába hat. A fentebb megfogalmazott infrastruktúra-fejlesztések hatását a hozzáférési esélyek javításában, valamint a korai halálozás csökkentésében, jelentős mértékben javítja a sürgősségi ellátáshoz kapcsolódó mentőszolgálat fejlesztése. A felépülő, illetve felújított mentőállomások és korszerű felszerelésük a regionális egyenlőtlenségek megszüntetésében fontos szerepet játszanak, hiszen ily módon biztosítható – az EU-ban elvárt - 15 perces kiérkezési idő. Rövid távon meg kell teremteni ennek anyagi forrásait.

Az adott régióhoz tartozó egészségügyi szolgáltatóknál informatikai eszközfejlesztéssel, az intézményeken belüli és azok közötti integrált rendszer kiépítésével a meglévő kapacitások optimális területi kihasználása növelhető, ezáltal a működés hatékonysága tovább javul. A fejlesztés emellett kiterjed - kísérletként - a szolgáltatók közötti interaktív kapcsolat kiépítésre, a telemedicina program megkezdésére, mely költség-hatékony és beteg kímélő hatású, és jelentősen hozzájárulhat a területi egyenlőtlenségek kiegyenlítéséhez.

5.1 Intézkedés: az oktatási infrastruktúra fejlesztése

Az intézkedés célja a közoktatás – ezen belül az alap- és középfokú oktatás – infrastrukturális feltételeinek olyan irányú fejlesztése, mely lehetővé teszi

- az oktatás minőségének és hatékonyságának javulását,
- a minőségi oktatáshoz való hozzáférést mindenki – többek között a hátrányos helyzetű térségekben élők és a fogyatékosok – számára,
- az információs társadalomba való bekapcsolódást és az egész életen át tartó tanulás alapjainak megeremtését.

Az oktatási rendszer vonatkozásában a 2. és 3. prioritásban megfogalmazott fejlesztéseknek az Európai Szociális Alap forrásaiból történő megvalósítása szempontjából nélkülözhetetlen az oktatási infrastruktúra megfelelő minőségének biztosítása. A jelenlegi épület és eszközállomány ugyanis jelentős gátját képezi a minőségi oktatáshoz való egyenlő hozzáférésnek.

Az intézkedés leírása

A közoktatási épületek többségének jelenlegi állapota és felszereltsége nem tükrözi a megváltozott társadalmi, gazdasági és környezeti viszonyokat, nem alkalmas a munkaerő-piaci megfelelés és az egész életen át tartó tanulás megalapozását szolgáló készségek és tudás elsajátítását biztosító oktatás befogadására.

Tevékenységek

- településstruktúrába illeszkedő, megfelelő közoktatási épületek és külső környezetük kialakítása,
- a közoktatási intézmények méret- és komfortnövelő, üzemeltetési költségcsökkenést eredményező fejlesztése és bővítése,
- funkcionális működést elősegítő rekonstrukció és átalakítás,

- az alap- és középfokú intézmények informatikai infrastruktúrájának fejlesztése,
- szükséges mértékű és típusú akadálymentesítés,
- hiányzó oktatási épületek létrehozása a korszerű iskolaépítési elveknek megfelelően, a külső használat lehetőségét is figyelembe véve.

Az intézkedés célcsoportja azon intézményfenntartók – önkormányzatok, alapítványok és társadalmi szervezetek –, amelyek vállalják az infrastrukturális és tárgyi feltételek fejlesztését a fenti eredmények érdekében. Az így fejlesztett intézményrendszer használói: a közoktatás résztvevői az alap- és középfokú oktatásban (gyermekek, tanulók, fiatalok, a velük foglalkozó pedagógusok és más szakemberek, alkalmazottak) és az adott közösség egyéb rétegei is (a felnőttképzésben részt vevők, a nyitott szolgáltatások használói, szülők és egyéb közösségek).

5.2. Intézkedés: a társadalmi befogadást támogató szolgáltatások infrastrukturális fejlesztése

Az intézkedés célja, hogy elősegítse a hátrányos helyzetű csoportok sikeres munkaerő-piaci és társadalmi integrációját, kirekesztődésük csökkentését, a társadalmi kohézió erősítését:

- a munkaerő-piaci reintegrációt vagy a munkavállalást támogató szociális szolgáltatások infrastrukturális fejlesztésével;
- a szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosításával, speciális közvetítő szolgálat útján, az intézményi szolgáltatásokkal nem rendelkező alacsony lakosságszámú településeken, elszigetelt településrészekben, valamint tanyás körzetekben.

Az intézkedés leírása

A szociális szolgáltatások fejlesztésének célja az egyes hátrányos helyzetű csoportok társadalmi integrációjának megkönnyítése, a foglalkoztatottság bővítése, a foglalkoztathatóság növelése.

Tevékenységek

- A család- és a munkahely összeegyeztetését megkönnyítő alapszolgáltatások létrehozásának, fejlesztésének támogatása:
 - gyermekek napközbeni ellátását biztosító szolgáltatások (bölcsőde, családi napközi),

- fogyatékkal élő, tartósan beteg vagy idős ember otthoni ápolását, gondozását biztosító szolgáltatások,
- A munkaerő-piaci beilleszkedést segítő szolgáltatások infrastrukturális feltételeinek javítása:
 - rehabilitációs célú szolgáltatások (hátrányos helyzetű gyermekek, szenvedélybeteg, hajléktalan, fogyatékkal élő, pszichiátriai gondozásra szoruló emberek számára)
- A kistélepülések szociális szolgáltatásai infrastrukturális feltételeinek javítása:
 - a szociális szolgáltatások koordinációját megvalósító központok létrehozása és felszerelése.

5.3. Intézkedés: egészségügyi infrastruktúra fejlesztése az elmaradott régiókban

Az intézkedés célja:

- az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés területi kiegyenlítése,
- a munkavégző képesség gyors helyreállításának érdekében a betegségek megelőzése és korai felismerése, gyógyításának és rehabilitációjának fejlesztése
- az egészségi állapota miatt hátrányos helyzetű népesség munkaerő-piaci esélyeinek javítása,
- a munkafeltételek javítása az egészségügyben az elmaradott régiókban.

Az intézkedés leírása

Az ország leghátrányosabb térségeiben a betegségek korai diagnosztizálása és az egészségügyi szolgáltatásokhoz (pl: rehabilitációs, ápolási, diagnosztikai) hozzáférés nem megfelelően biztosított.

Támogatható tevékenységek

- Korszerű térségi diagnosztikai feltételek és ellátási infrastruktúra megteremtése,
- Regionális Egészségcentrum modell-intézmény létrehozása,
- A rehabilitációs központok és komplex ápolási intézmények kialakítása.

5.4. Intézkedés: egészségügyi IT-fejlesztés az elmaradott régiókban

Az intézkedés célja

- a területi/regionális hatékonyság növelése a regionális szintű egészségügyi információ-kezelés javításával,
- a regionális egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés javítása, különösen a hátrányos helyzetű térségek, csoportok esetében.

Az intézkedés leírása

Az egészségügyi ellátórendszerben a rendelkezésre álló informatikai eszközállomány hiányos és elavult. A jelenlegi informatikai eszközök nem alkalmasak a megfelelő intézményeken belüli és intézmények közötti kommunikációra, a korszerű digitális eszközökkel végzett vizsgálatok rögzítésére és továbbítására, s e miatt a szűkös kapacitások területileg hatékony kihasználása sem érhető el.

Tevékenységek

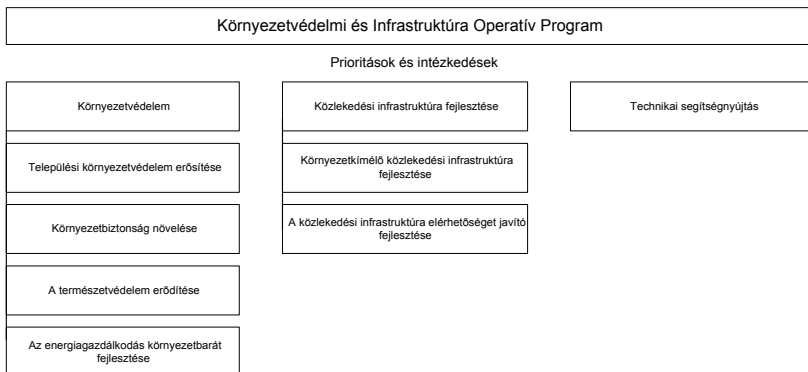
- Az egészségügyi szolgáltató intézményeken belüli információs rendszerek fejlesztése, ehhez megfelelő eszközök, (hardver, szoftver), beszerzése,
- Integrált intézményközi rendszer kiépítése (eszközbeszerzések, hálózati kapcsolatok kialakítása, alkalmazásfejlesztés),
- Integrált regionális egészségügyi információs rendszer megtervezése, kialakítása (eszközbeszerzések, hálózati kapcsolatok kialakítása, eEgészségügyi alkalmazások fejlesztése, telepítése).

6. Technikai segítségnyújtás

A technikai segítségnyújtás az Operatív Program végrehajtását támogatja annak érdekében, hogy a program hatása hatékony végrehajtási rendszer létrehozásával maximalizálható legyen. A technikai segítségnyújtás által támogatható tevékenységek, amelyek biztosítják a program irányításának, működtetésének hatékonyságát a következők: kapacitás-építés, hálózat-fejlesztés, a Monitoring Bizottság tevékenységének kiszolgálása, értékelés, tanácsadás, végrehajtással kapcsolatos útmutatás és tanácsadás biztosítása, monitoring, nyilvánosság, éves jelentések kidolgozása, partnerség-építés, kutatás, tanulmányok és a sikeres projekt példák terjesztése.

4.4. Környezetvédelmi és Infrastruktúra Operatív Program

4.9. táblázat

1. A környezetvédelmi prioritás

A lakosság túlnyomó hányadát érintő környezeti terhelések és az ország környezeti állapotának egészét döntően meghatározó problémák elsősorban a településeken jelennek meg. A települési életfeltételek javítása, a környezeti terhelések csökkentése, ugyanakkor a környezeti értékek hosszú távú megőrzése sokféle beavatkozást igényel, amelyek hozzájárulnak EU-kötelezettségek teljesítéséhez is. Ez az intézkedés a SWOT analízisben feltárt alábbi gyengeségek leküzdését célozza: magas a városi szennyezés, különös tekintettel a légszennyezésre és zajterhelésre; a szennyezett talaj veszélyezteti az ivóvízbázist és a lakosság egészségi állapotát; a szennyvizek gyűjtése és kezelése nem felel meg az EU előírásoknak; a hulladékgazdálkodás, -hasznosítás alacsony fokú, különösen a veszélyes hulladékok esetében.

Az előforduló természeti károk közül Magyarországon a leggyakrabban az árvizek fordulnak elő, súlyos károkat okozva nemcsak a közvetlenül érintett területen, de az ország egésze számára is. Az árvizek okozta kártételek megelőzését szolgálják azok az intézkedések, amelyek az árvízvédelmi fővonal erősítését, illetve az árvizek levezetését szolgáló beavatkozások elvégzését, létesítmények építését irányozzák elő.

Az emberi tevékenységek is okozhatnak hatásukban a természeti katasztrófákkal összemérhető károkat. Szükség van a már bekövetkezett károk környezeti hatásainak csökkentésére, esetleg megszüntetésére, ezen kívül arra, hogy az emberi tevékenység kiváltotta környezeti károk bekövetkezését megelőzzük. Ez az intézkedés a SWOT analízisben feltárt alábbi gyengeségek leküzdését célozza: a Tisza-völgy árvízvédelmében mutatkozó gyengeségek; szennyezett területek magas aránya; regionális egyenlőtlenségek a környezeti infrastruktúrában.

A Kárpát-medence természeti értékei, élővilága éghajlati, felszínalaktani és talajtani adottságai révén európai vonatkozásban is kiemelt jelentőségűek. Természeti értékeink megőrzése érdekében a biológiai sokféleség és tájaink változatosságának megőrzését a használatukkal együttesen kell kezelni. Ez az intézkedés a SWOT analízisben feltárt alacsony környezeti tudatosságnak - mint gyengeségnek - növelését célozza meg.

A hazai megújuló energiaforrás potenciál energetikai és gazdasági szempontból hatékony, fokozatosan javuló kihasználása növeli az energiaellátás biztonságát, hozzájárul a környezetterhelés csökkentéséhez és a regionális energetikai szuverenitás részleges megteremtéséhez. A termelési, továbbítási és felhasználási oldalakon az energiahatékonyság növelésével csökkenteni kell az energiatermelés iránti igényt, az így "feleslegessé" váló energiahordozó-importhot és szennyezőanyag-kibocsátást. Ez az intézkedés a SWOT analízisben feltárt alábbi gyengeségek leküzdését célozza: kihasználatlan megújuló energiaforrások; kihasználatlan lehetőségek az energiahatékonyság terén; korlátozott kínálatok az infrastruktúrában a környezetbarát energia terén. A SWOT analízisben megfogalmazott erősségek közé tartozik a kedvező természeti adottságok a megújuló energiaforrások felhasználása terén.

1.1. A települési környezetvédelem erősítése

Célja:

- Az ivóvíz minőségének javítása
- A közcsatorna-hálózat fejlesztése
- A biológiaiilag tisztított szennyvíz arányának növelése
- A rendszeres, illetve szelektív hulladékgyűjtés fejlesztése
- A települési hulladékhasznosítás fejlesztése
- A levegőszennyezés és zajterhelés mérése

Leírása:

Az intézkedés által érintett területek:

a) Az ivóvízminőség javítása, a vízbázisok védelme

Konkrét feladatok:

- Az ivóvíz minőségének javítása;
- A sérülékeny vízbázisok biztonságba helyezése.

b) Szennyvízelvezetés és -kezelés fejlesztése

Konkrét feladatok:

- Az agglomerációk szennyvízelvezetési és -tisztítási programjának végrehajtása;
- A meglévő szennyvíztisztító telepek rekonstrukciója és bővítése;
- Szennyvíziszap-kezelési technikák és ártalommentes iszapelhelyezés fejlesztése.

c) A hulladékgazdálkodás fejlesztése

Konkrét feladatok:

- Egyes kiemelt hulladékáramok szelektív gyűjtésének és hasznosításának fejlesztése;
- Speciális állati hulladék begyűjtő-kezelő hálózat kialakítása;
- Egészségügyi hulladékártalmatlanító beruházások.

d) A levegőszennyezés és a zajterhelés mérése

Konkrét feladatok:

- A kültéri levegőminőség méréséhez szükséges mérőhálózat fejlesztése.

Végső Kedvezményezetttek: központi költségvetési szerv és intézményei, helyi önkormányzati szerv és intézményei, közhasznú társaság, önkormányzati többségi tulajdonú gazdasági társaságok.

1.2. A környezetbiztonság növelése

Célja:

- A Tisza komplex árvízvédelmi rendszerének kialakítása, a Vásárhelyi Terv végrehajtásának megkezdése
- Az egészségkárosodások elkerülését és az ivóvízbázis védelmét szolgáló állami felelősségű kármentesítés gyorsítása.

Leírása:

Az intézkedés által érintett területek:

a) A Tisza-völgy árvízkezelése

Konkrét feladatok:

- Árvizek kezelése, megelőzése. A Tisza-völgy árvízvédelmi fejlesztésének a szomszédos országokkal együttműködésben történő megvalósítása.

b) Környezeti kármentesítés

Konkrét feladatok:

- Az állami felelősségi körbe tartozó szennyezett területek kármentesítése.

Végző Kedvezményezettek: központi költségvetési szerv és intézményei, helyi önkormányzati szerv és intézményei, közhasznú társaság, önkormányzati többségi tulajdonú gazdasági társaságok.

1.3. A természetvédelem erősítése

Célja:

A Nemzeti Ökológiai Hálózattal és a NATURA 2000 kialakításával összhangban a természetes élőhelyek, illetve a vadon élő növény- és állatvilág megőrzéséről 92/43/EGK irányelv, valamint a vadon élő madarak védelméről szóló 79/409/EGK irányelv megvalósítása érdekében:

Természetes, természet-közeli élőhelyek megőrzését, rekonstrukcióját elősegítő beruházások megvalósítása a NATURA 2000 területeken belül, különös tekintettel:

- a vizes élőhelyekre,
- a jellegzetesen pannon (a magyar javaslat szerinti) élőhelyekre,
- a gyepterületekre.

Leírása:

Az intézkedés által érintett területek:

A természet védelme

Konkrét feladatok:

- A NATURA 2000, valamint a védett természeti területek és fajok programjainak végrehajtása.

Végső Kedvezményezettek: központi költségvetési szerv és intézményei, helyi önkormányzati szerv és intézményei, közhasznú társaság, önkormányzati többségi tulajdonú gazdasági társaságok.

1.4. Az energiagazdálkodás környezetbarát fejlesztése

Célja:

- A megújuló energiák hasznosításának bővítése;
- Az állami és lakossági körű energiahatékonyság javítása.

Leírása:

Az intézkedés által érintett területek:

a) A megújuló energiaforrások felhasználásának növelése

Konkrét feladatok:

- A megújuló energiaforrásokon alapuló energiatermelés infrastrukturális háttérszerveződéseinek támogatása;
- A nem mezőgazdasági kis- és középvállalkozások támogatása: megújuló energiapiacra belépés; a termelés megújuló energiaforrásokkal való biztosítása;

- Megújuló energiát termelő berendezések működtetéséhez szükséges tüzelőanyag biztosítását, átalakítását célzó kapacitások létrehozásának támogatása;
- Energiatermelő beruházások támogatása, jelentős beépített kapacitású megújuló energiaforrás hasznosításra alapuló beruházások létrejöttének elősegítése: (biomassza, geotermikus- nap- szél- és kisteljesítményű vízi erőművek);
- Lakossági megújuló energiaforrás hasznosítását célzó beruházások támogatása.

b) Az energiahatékonyság növelése

Konkrét feladatok:

- Lakossági energiahatékonysági fejlesztések támogatása;
- Önkormányzati energiahatékonysági fejlesztések támogatása;
- Vállalkozások energiahatékonysági fejlesztések támogatása;
- Közlekedési ágazat energiahatékonysági fejlesztéseinek támogatása.

Végső Kedvezményezett: központi költségvetési szerv és intézményei, helyi önkormányzati szerv és intézményei, közhasznú társaság, önkormányzati többségi tulajdonú gazdasági társaságok, alapítványok, vállalkozások.

2. A közlekedési infrastruktúra fejlesztés prioritás

A gazdasági fejlődésnek indult településeken a megjelenő tranzit forgalom a meglévő hálózat egyes szakaszain elviselhetetlen zsúfoltságot okoz, és ellehetetleníti a település helyi forgalmát. Ennek egy része ezért áttevődik a párhuzamos belső utakra, melyek kapacitása és kiépítettsége nem teszi lehetővé a forgalom zavartalan lefolyását. A települések 27%-án átvezető, főközlekedési utak tranzit forgalma, valamint a belső úthálózat időszakos túltelítettsége lassítja a forgalmat, növeli a környezetterhelést.

A negatív hatások egyrészt az állandósuló torlódásokban és a csökkenő utazási sebességben, más részből a zaj- és levegőszennyezés növekedésében jelentkeznek. Mindezek elsősorban a települések lakosságának életminőségét rontják. Ezért az elkerülő és tehermentesítő utak építését a KIOP-ban kiemelt célterületként kezeljük.

Annak ismeretében, hogy az ország gazdaságilag elmaradott térségeinek fejlődésében jelentős szerepe van a korszerű úthálózatnak, a sugaras szerkezetű hálózat oldására kialakított keresztirányú forgalmi irányok kiépítésének kitüntetett szerepe van. Ezek az elemek az érintett régiók közlekedési kapcsolatait kedvezően befolyásolják. Az új és meglévő utak forgalma átrendeződik, így a régiókon kapacitások szabadulnak fel. Egyúttal csökken a települések átmenő forgalma és így várható a balesetek számának csökkenése, valamint egy jelentősebb forgalomnövekedés idejére megszűnnek az időszakos forgalmi torlódások is. A SWOT elemzés is megállapítja, hogy a transzverzális hálózati elemek hiánya a regionális kapcsolatok fejlődését akadályozó veszélyforrás, az e területen történő fejlesztések pedig, mint lehetőség, az elérhetőség javításával erősítik a gazdaságfejlesztés multiplikátor hatásait. Ezért a KIOP közlekedési részének második elemeként a gyorsforgalmi és összekötő utak fejlesztését jelöljük meg.

A légi-közlekedés szerepe Magyarországon ma még szinte kizárólag nagytérségi relációban jelenik meg. A hiányos repülőtéri hálózat, illetve a működő repülőterek infrastruktúrájának kialakítása nem teszi lehetővé a közúti forgalomnövekedéshez hasonló dinamikájú fejlődést. A repülőterek jelenleg is regionális szerepkört töltenek be korlátozott infrastrukturális feltételekkel, időtől és napszaktól függő üzemelési korlátozások mellett. Szerepüket a földrajzi elhelyezkedés is determinálja.

Fejlesztésüket indokolja, hogy a Ferihegyi Nemzetközi Repülőtéren kívül nincs olyan polgári repülőtér az országban, amely megfelelő biztonsággal, a közepesnél nagyobb gépek forgalmát tudná kiszolgálni. A tervezett beruházásokkal megszüntethető lesz azok szezonális jellegű, időjárástól és napszaktól függő üzemeltetése, és biztosítható lesz a kultúrált repülőtéri kiszolgálás.

Mint minden közlekedési fejlesztés, ezek is jelentősen hozzájárulnak az elérhetőségi idők javulásához, és szinergikus hatásuk következtében térségfejlesztő hatásúak is. Ezt támasztja alá az a vizsgálat is, amelynek eredményeket a SWOT elemzésben mint lehetőség és kitorési pont került meghatározásra a regionális repterek fejlesztése. A fentiek alapján kerültek beépítésre a KIOP-ba már ebben a tervezési időszakban ezek a fejlesztések.

2.1. A környezetkímélő közlekedési infrastruktúra fejlesztése

Célja:

- Az intézkedés célja a települések tranzit forgalmának csökkentése (az elkerülő úthálózat révén), a zaj, rezgés és légszennyezés mérséklése.

Leírása:

a) Az elkerülő és tehermentesítő utak fejlesztése a településeken áthaladó tranzit forgalom csökkentéséért

Az elkerülő és tehermentesítő utak fejlesztése a településeken áthaladó tranzit forgalom elvezetését segíti elő, és magába foglalja a tehermentesítésre alkalmas önkormányzati utak fejlesztését is. Ebbe a programba, amely a nagyobb tranzit forgalmú városokat és településeket érintően már elkezdődött, a forgalom dinamikus növekedésének következtében egyre több és több település bevonása indokolt. Az intézkedés a jelenlegi átkelési szakaszok fejlesztését és korszerűsítését kívánja megvalósítani, részben új nyomvonalak kiépítésével, részben pedig a már működő illetve kiépítetlen önkormányzati utak fejlesztésével.

Végző Kedvezményezettek: központi költségvetési szerv és intézményei, helyi önkormányzati szerv és intézményei

2.2. A közlekedési infrastruktúra elérhetőséget javító fejlesztése

Célja:

- Az intézkedés célja a regionális és interregionális közlekedési kapcsolatok infrastrukturális feltételeinek javítása, az elérhetőség javítása, a megközelítési és közlekedési alternatívák közötti választás lehetőségének bővítése, az érintett térségek vonzerejének javítása.

Leírása:

a) A fő- és gyorsforgalmi utak fejlesztése a közlekedési folyosókhoz kapcsolódóan

Az ország fejlődésben elmaradott térségei gazdasági fejlődésében jelentős szerepe van a korszerű úthálózatnak. Ezért ez a beavatkozási terület olyan

gyorsforgalmi és főút szakaszok fejlesztését tartalmazza, melyek a folyosók összekötését, és a meglévő főutak kapacitásának növelését szolgálják. Ezeket egészítik ki azok a kistérségi fejlesztések, amelyek a forgalom kerülő utakra történő terelését segítik elő, mert ez a társadalmi kapcsolatok és a gazdasági fejlődés egyik fő feltétele.

A tervezett fejlesztések egyaránt szolgálják a hálós térszerkezet hiányzó észak-déli és kelet-nyugati irányú elemeinek kialakítását, a sugaras szerkezet oldását, valamint a gazdaságilag elmaradottabb térségek felzárkózási esélyeinek növelését. A regionális úthálózati tervek tartalmazzák ezeket a gyorsforgalmi és főút szakaszokat. A tervek szerint minden szakaszuk autópályává fejleszthető.

A beavatkozási terület kettős célt tartalmaz, egyrészt a már meglévő, alacsonyabb rendű, a településeket egymással és a magasabb rendű utakkal összekötő utak fejlesztését, másrészt a kifejezetten hátrányos helyzetű települések elérhetőségének javítását. A második célhoz tartozó fejlesztések, olyan új utak építését is tartalmazzák, melyek két, vagy több települést kötnek össze, biztosítva ezzel a gyorsabb eljutás és jobb megközelíthetőség feltételeit.

b) Regionális repülőterek fejlesztése a belföldi és nemzetközi polgári légiforgalom érdekében

A beavatkozási területek második csoportjában tervezett beruházások térségfejlesztő hatása elsősorban az interregionális kapcsolat-felvételi lehetőségek vonatkozásában jelentős. Az intézkedések olyan térségi jelentőségű repülőterek fejlesztését tűzik ki célul, melyek egyúttal a környező régiók igényeit is kiszolgálják, üzleti és turisztikai szempontból pedig nagymértékben javítják a térség elérhetőségét. Kialakításukat és funkciójukat tekintve ezek olyan nyilvános és közforgalmú repülőterek, amelyek nemzetközi és belföldi polgári légiforgalom lebonyolítására alkalmasak. Ez a fejlesztés szinkronban van azzal az Európai Unió régióiban kialakult gyakorlattal, hogy egy adott országban 100-200 km-enként regionális repülőterek működnek. Az elérhetőség és a szolgáltatás színvonalának fejlesztése az adott térség vonzerejét, ismertségét javítja. A repülőterek környezetébe települő új vállalkozások és különböző szolgáltató cégek számának növekedése várhatóan a térség gazdasági fejlődésének központjává válhat.

Végső Kedvezményezett: központi költségvetési szerv és intézményei, helyi önkormányzati szerv és intézményei,

3. A technikai segítségnyújtás prioritás

Ahogy az Európai Tanács módosított 1260/1999 sz. Rendelete leírja, a Strukturális Alapok meghatározott mértékben finanszírozhatnak előkészítő, monitorozó, értékelő és ellenőrző intézkedéseket, amelyek az említett Rendelet végrehajtásához szükségesek. A Bizottság 1685/2000 sz. Rendelete rögzíti, hogy a Strukturális Alapok felhasználásának irányításával és végrehajtásával kapcsolatban milyen költségek társ-finanszírozhatók az Alapokból és maximálisan milyen mértékben.

Célja:

- a KIOP intézkedéseinek megvalósításához szükséges monitorozó, előrejelző, menedzsment, koordinációs és ellenőrzési rendszerek fejlesztése;
- a tájékoztatói, valamint a nyilvánossággal kapcsolatos feladatok biztosítása az OP végrehajtása során;
- az Operatív Program közbülső értékelésének biztosítása;
- projektek előkészítése;
- képzések szervezése a feladatok hatékony és szabályszerű ellátásának érdekében.

Leírása:

- Tanácsadói szolgáltatások igénybevétele a programtervezés, -irányítás, -monitorozás és -értékelés módszertani, szervezeti, folyamatszervezési feladatainak megoldásához, valamint az e tevékenységeket támogató számítógépes rendszerek kialakításához, installálásához, működtetéséhez, és e rendszerek megfelelő összekapcsolásához.
- Szakmai tapasztalatsere támogatása az OP tervezésével, irányításával, monitorozásával, értékelésével kapcsolatos kérdésekben.
- Képzés biztosítása az OP tervezésében, irányításában és végrehajtásában résztvevő szervezetek munkatársai számára az Európai Unióval és a Strukturális Alapok működésével kapcsolatos, valamint a tevékenység magas szintű végzéséhez szükséges korszerű ismeretek elsajátítása érdekében.

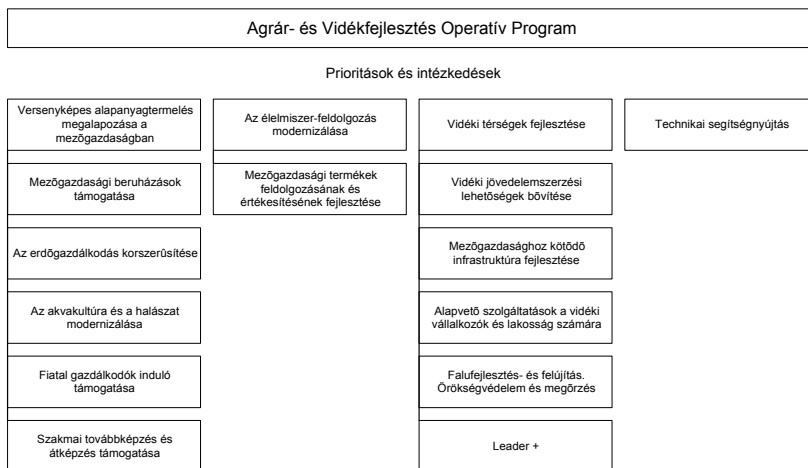
- Szakértői szolgáltatások igénybevétele szükség szerint a közbülső és végső értékelések elkészítéséhez.
- Szemináriumok, konferenciák szervezése, prezentációk tartása, ismertető anyagok készítése és eljuttatása az OP-ról, a partnerek, a végső kedvezményezettek és a nagyközönség felé.
- A pályázatkészítés követelményeinek megismertetése a potenciális kedvezményezettekkel, valamint az OP végrehajtása során szerzett pályázati tapasztalatok visszacsatolása.
- Az OP internetes honlapjának elkészítése, karbantartása és működtetése.
- Számviteli-pénzügyi és egyéb auditok elkészíttetése, valamint helyszíni ellenőrzések.
- A Monitoring Bizottság és albizottságai SA felhasználással kapcsolatos üléseinek költségei, ideértve szükség szerint szakértők és harmadik személyek részvételét is.

Kedvezményezettek:

- KIOP Irányító Hatóság
- Monitoring Bizottság
- Közreműködő szervezetek
- Felelős Hatóság: Irányító Hatóság

4.5. Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program

Az agrár- és vidékfejlesztés céljainak eléréséhez Magyarországon mindazokat az intézkedéseket szükséges alkalmazni, melyeket az 1257/1999 ER Rendelet alapján az EMOGA Orientációs Részlege támogat, a prioritásokat is az előbbiekre tekintettel határoztuk meg.

4.10. ábra

Az AVOP költségvetése azonban nem teszi lehetővé, hogy az egyes prioritásokhoz kapcsolódó minden támogatható intézkedés társfinanszírozású legyen. Az AVOP-ban a nem társfinanszírozású (csak nemzeti forrásból támogatott) intézkedéseket azért ismertetjük, hogy a program komplex szemléletét megtartsuk.

Az élelmiszer-feldolgozás és a vidék helyzetét, előnyös- és hátrányos vonásait, a fejlesztés lehetőségeit részletes helyzetértékelés tárta fel. A leírtak alapján a legfontosabb és ezért mielőbbi beavatkozást igénylő területek – amelyek egyben a fejlesztési irányokat is jelzik – az alábbiakban összegezhetők:

- A mezőgazdaság feszítő tőkehiánya az utóbbi évtizedben a beruházások drasztikus csökkenéséhez, a termelőkapacitások elhasználdóságához vezetett, melynek következménye a

versenyképesség fokozatos csökkenése. A tulajdoni- és szervezeti változások következtében megbomlott a gazdálkodási formák és a termelési kapacitások (gépek, épületek, öntöző berendezések, ültetvények) közötti összhang.

- A földtulajdon és a földhasználat elkülönült, ezért a gazdálkodóknál nagyarányú a földbérlet, de a bérleti szerződések jellemzően rövid időtartamúak. Az üzemstruktúra kétpólusú, kevés a tőkeerős-, korszerű-, viszonylag nagy- és közepes méretű egyéni gazdaság.
- A mezőgazdasági népesség korösszetétele rendkívül kedvezőtlen: az alkalmazottak és az egyéni gazdálkodók között igen alacsony a (40 év alatti) fiatal korosztályok aránya.
- Az egyéni gazdálkodók képzettségi színvonala nem megfelelő, különösen hiányosak a komplex gazdálkodási (üzemgazdasági, üzemviteli, pénzügyi és marketing) és az EU-val kapcsolatos (EU standardok, támogatási lehetőségek követelményei) ismereteik, és nem kellően kiépített az ilyen irányú szolgáltató-, szaktanácsadási rendszer sem.
- A mezőgazdaság, az élelmiszer-feldolgozás és az értékesítés terén egyaránt hiányoznak a beszerzést, az értékesítést szervező szövetkezetek, termelői együttműködések.
- A mezőgazdasági termékeket feldolgozó kis- és középvállalatok túlkehiánnyal küzdenek, amely a termékminőség, az élelmiszerbiztonság, a környezetvédelem terén egyaránt akadályozza az EU előírásoknak megfelelő fejlesztések megvalósítását.
- Az erdőgazdálkodásban viszonylag magas az erdészeti szakismerettel nem rendelkező erdőtulajdonosok aránya, de még csak kis számban működnek az őket összefogó erdőművelési társulások. Az erdőművelés és az elsődleges fafeldolgozás fejlesztésre szorul.
- A halászat versenyképességét az elavult, korszerűtlen halastavak rontják. Nem kielégítő a halfeldolgozás színvonala sem, ezért kevés a magas feldolgozottságú és egyenletes minőségű feldolgozott piaci termék.

- A vidékies térségek minden mutató vonatkozásában hátrányos helyzetben vannak a városias térségekhez képest. Különösen kedvezőtlenek a demográfiai folyamatok, a foglalkoztatási lehetőségek, emiatt magas munkanélküliség és jelentős – egyben növekvő – jövedelem-diszparitás is jelentkezik.
- Az alacsony színvonalú vidéki termelői- és lakossági infrastruktúra, a szolgáltatások színvonala hátrányos a vidéken élők számára, de rontja a vidék tökevonzó képességét és megnehezíti a diverzifikációt is.

1. Prioritás: A versenyképes alapanyag-termelés megalapozása a mezőgazdaságban

A prioritás indoklása:

A magyar mezőgazdaság versenyképessége – annak ellenére, hogy a természeti adottságok az átlagosnál kedvezőbbek – nem megfelelő, melynek legfőbb okai:

- több mint egy évtizeden át a termelés műszaki – technikai - technológiai fejlesztései elmaradtak a szükségletektől,
- az elavult eszközállomány megnehezíti a magas minőségi követelményeknek megfelelő termékek előállítását, növeli a termelési költségeket,
- megbomlott a gazdálkodási formák (méretek) és a termelési kapacitások (gépek, épületek, öntöző berendezések, ültetvények) közötti összhang,
- a tökehiány akadályozza a termelés diverzifikálását,
- az üzemstruktúra kétpólusú, kevés a tökeerős-, korszerű-, viszonylag nagyméretű egyéni gazdaság,
- a mezőgazdasági népesség korösszetétele kedvezőtlen, az alkalmazottak és az egyéni gazdálkodók között is alacsony a fiatal (40 év alatti) korosztályok aránya,
- az egyéni gazdálkodók képzettségi színvonala nem megfelelő, különösen hiányosak a komplex gazdálkodási (üzemgazdasági, üzemviteli, pénzügyi és marketing) és az EU-val kapcsolatos (EU standardok, támogatási lehetőségek követelményei) ismereteik, és nem kellően kiépített az ilyen irányú szolgáltató-, szaktanácsadási rendszer sem.

A fentiekből eredően ha elmarad az alapanyag-termelés korszerűsítése, az azzal a veszéllyel jár, hogy a hazai termelők versenyhátránya tovább nő és nem csak a nemzetközi, hanem a hazai piacokról is kiszorulnak. A további piacvesztés következményeként az eddigiekhez képest is jelentősen romlik a mezőgazdaság foglalkoztatási- és eltartó-képessége, amely elsősorban az egyébként is hátrányos helyzetű vidéki térséget érinti, így közvetlenül is hozzájárul a meglévő térségi különbségek felerősítéséhez.

A prioritás célja:

Alapvető cél a mező- és erdőgazdasági, továbbá halászati termelés modernizálása, konkrétan:

- a termelési költségek csökkentése, technikai-technológiai megújulás,
- a termelékenység növelése,
- a termelési szerkezet javítása, a termelés diverzifikálása,
- a termékek minőségének javítása,
- a jobb korstruktúra kialakítása,
- a képzettségi szint emelése.

A prioritás és intézkedéseinek támogatása az EMOGA és a HOPE pénzforszáiból történik az 1257/1999 és az 1263/1999 EK Rendelet [a halászattal kapcsolatos intézkedések, forrása a Halászati Orientációs Pénzügyi Eszközök (HOPE)] alapján.

A prioritás leírása:

A mezőgazdasági termelés versenyképességének növelésre irányuló prioritás komplex célrendszere közös keretbe helyezi a termelési eszközök és erőforrások korszerűsítését, eredményesebb hasznosítását, a költségkímélő technológiák alkalmazását ösztönző fejlesztéseket, a működtetésükhöz szükséges munkaerő mennyiségi és minőségi sajátosságainak javításával, szakképzettségének növelésével. Mindezek hatására, a mezőgazdasági termelés költségeinek csökkentése, a termelékenység javulása, a termelési- és a tevékenységszerkezet bővülése, gazdagítása érhető el. A termékek minőségben is javuló aránya kedvezően befolyásolja az értékesítést, a termelés, a termelésben résztvevő vállalkozások jövedelmezőségét, a vállalkozók és alkalmazottaik megélhetését. A prioritás vidéki térségek fenntartható fejlődését kedvezően érinti azáltal is, hogy az erdőgazdálkodás és a halászat szervezeti és szakképzettségi feltételeinek javítását is célul tűzte ki.

Támogató alapok: EMOGA, HOPE

1.1. Intézkedés: A mezőgazdasági beruházások támogatása

Ez az intézkedés a szűkebb értelemben vett mezőgazdasági termelés (a növénytermelés és állattenyésztés) modernizálására irányul. A halászat és az erdőgazdálkodás modernizálására önálló intézkedést alkalmazunk.

Az intézkedés indoklása:

Mint a helyzetfeltáró részben kifejtettük, az elmúlt évtized gazdaságot érintő változásai miatt a korábbi nagyüzemek eszközállományának egy része az új üzemstruktúrában nem hasznosul, állaga erősen leromlott, vagy elpusztult. A kisebb méretű és eltérő termelési szerkezetű egyéni gazdaságok eszközigénye az eddigiektől jelentősen különbözik. Sürgető igény jelentkezik az új gazdaság-szerkezet műszaki-technológiai háttérének megteremtése, korszerű eszközökkel való felszerelése iránt, amelyet azonban a gazdaságok jelentős tőkehiánya korlátoz.

Az intézkedés keretében – tekintettel a megvalósításra rendelkezésre álló viszonylag rövid időre – előtérbe kerülnek a viszonylag gyorsan eredményt hozó eszközbeszerzések, a termelés költségeit mérséklő, a gazdaságmérethez igazodó termelő beruházások (épületek létesítése- és rekonstrukciója, gépbeszerzések) támogatása.

Az intézkedés támogatható az 1257/1999 EK Rendelet II. cím I. fejezet alapján.

Az intézkedés alapján beruházási támogatás a Mezőgazdasági ágazatban nyújtott állami támogatásokról szóló Közösségi Iránymutatás (HL C 28 2000.02.01.) szabályainak figyelembe vételével, az iránymutatás 4. pontjában leírtaknak megfelelően nyújtható.

Az intézkedés céljai:

Globális célok:

- a gazdaságok jövedelmi helyzetének javítása,
- meglévő munkahelyek megőrzése és új munkahelyek létrehozása,
- a környezet védelme és javítása,
- a higiéniai és állatjóléti körülmények színvonalának emelése.

Specifikus célok:

- a termelési költségek csökkentése,
- a hatékonyság növelése,
- a mezőgazdasági alaptevékenységek diverzifikációja, a termelési szerkezet megváltoztatása,
- a technológiai színvonal fokozása az állatjólét (állat-elhelyezési feltételek javítása) és a környezet védelme érdekében,
- a termékek minőségének javítása.

Operatív célok:

- a termelési költséget csökkentő és a hatékonyságot javító beruházások,
- a termelési szerkezet változtatását/diverzifikációt célzó beruházások,
- a környezet védelmét, a higiéniai és állatjóléti feltételek javítását célzó beruházások,
- új technológiák bevezetését és minőségjavítást célzó beruházások.

Az intézkedés leírása:

Beruházási támogatások nyújtásával az intézkedés kiemelten kezeli az alábbi fejlesztéseket:

- termelési költségeket csökkentő, és hatékonyságot javító beruházásokat, a növénytermelésben (beleértve a post-harvest fázist is) és állattenyésztésben a gépek, technológiai berendezések korszerűsítését, a technológiai színvonal emelését,
- a termékek minőségét javító új technológiák- és információs rendszerek bevezetését,
- az állattenyésztésben a higiéniai és állatjóléti feltételek javítását,
- szőlő- és gyümölcsültetvények faj- és fajtaszerkezetének, telepítési rendszerének korszerűsítését, tekintettel a közös piaci szervezetek előírásaira.

1.2. Intézkedés: Az erdőgazdálkodás korszerűsítése

Az intézkedés indoklása:

A jelenlegi erdészeti politika a többcélú, tartamos erdőgazdálkodás eszközeivel az erdők környezeti, gazdasági és szociális szolgáltatásainak hosszú távú megőrzését, fejlesztését, valamint a fenntartható gazdálkodáshoz fűződő társadalmi-tulajdonosi, illetve a gazdasági érdekek közötti összhang megteremtését kívánja elérni. A nagyszámú magán-

erdőtulajdonosok egyenként kis erdőterülettel rendelkeznek, ezeken a területeken okszerű, fenntartható és gazdaságilag is eredményes erdőgazdálkodás csak tulajdonosi társaságok létrehozásával, az erdők közös hasznosításával lehetséges.

Az intézkedés az 1257/1999 EK Rendelet 29., 30. és 32. cikke alapján támogatható.

Az intézkedés céljai:

Globális célok:

- az erdőgazdálkodás jövedelmi helyzetének javítása,
- meglévő munkahelyek megőrzése és új munkahelyek létrehozása,
- az erdők ökológiai szerepének és a biodiverzitásának megőrzése és fejlesztése,
- a szakszerű ökológiai és gazdasági szempontokat egyaránt figyelembe vevő erdőgazdálkodás.

Specifikus célok:

- az erdőgazdálkodás és az elsődleges fafeldolgozás racionalizálása a költségek csökkentése és a minőség javítása céljából,
- az erdőterületek vonzerejének növelése,
- az erdők többcélú (több funkciójú) fejlesztése.

Operatív célok:

- erdészeti célú beruházások,
- az erdészeti termékek betakarításának, feldolgozásának és marketingjének fejlesztését célzó beruházások,
- erdőtulajdonosi társaságok létrehozása,
- a nem mezőgazdasági területek erdősítése,
- a védelmi célú erdők ökológiai stabilitásának fejlesztése, fenntartása,
- a természeti katasztrófák által károsított termelőképesség helyreállítása.

Az intézkedés leírása:

Az intézkedés keretében többféle erdőgazdálkodáshoz kapcsolódó tevékenység támogatása került előtérbe:

Erdészeti célú beruházások- és elsődleges ffeldolgozás támogatása, mely egyrészt, az erdészeti termékek (az erdőkből közvetlenül kikerülő hengeres fa) betakarítási, feldolgozási és értékesítési módszereit fejlesztő beruházásokra irányul, másrészt az elsődleges ffeldolgozás, illetve a fa és nem fa alapú erdei termékek előállításának korszerűsítését segíti.

Erdőtulajdonos társaságok létrehozásának támogatása az erdőtulajdonosi társaságok, társulások megalakulását, a társulajdonosok számára nyújtott szaktanácsadási, integrátori rendszer kiépítését, valamint más erdőművelési, erdőgazdasági szolgáltatások szervezését ösztönzi.

Az erdők többcélú hasznosítása, termelőpotenciáljának helyreállítása, természeti katasztrófák elhárítása és megelőzése az erdők többcélú – gazdasági, védelmi és társadalmi – fejlesztését szolgáló beruházásokat támogatja, valamint hozzájárul a környezetvédelmi és természetvédelmi korlátozások melletti gazdálkodás fenntartásához, a természeti katasztrófák megelőzéséhez, illetve a károsodott termelőképesség helyreállításához.

Erdőtelepítés nem mezőgazdasági területen elősegíti az erdőterület növelését azokon a területeken is, amelyek nem álltak mezőgazdasági művelés alatt és így nem jogosultak a 1257/1999 EK rendelet 31. cikkelye alapján támogatásra, feltéve, hogy a telepítést a helyi körülményekhez igazítva végzik és az összeegyeztethető a környezeti viszonyokkal.

1.3. Intézkedés: Az akvakultúra és a halászat modernizálása

Az intézkedés indoklása:

Magyarországon a természetesvízi halászati tevékenység közel 140 ezer hektár vízfelületen folyik, az összes étkezési haltermelés (2000-ben 19600 tonna) több mint 60%-át a mintegy 28 ezer hektár területen termelő tógazdaságok adják. Az étkezési hal közel felét magántulajdonban lévő egyéni- és társas vállalkozások, valamint kistermelők termelik. A halastavak döntő része régebben létesített, korszerűsítésre szorul. A jellemzően haltermelő gazdaságokban az étkezési hal mintegy 20%-át dolgozzák fel. Az egészséges, nagy biológiai értékű halállomány utánpótlásához elengedhetetlen a halgazdaságok (halastavak) korszerűsítése, technológiai fejlesztése. Az intenzív haltermelő üzemek építésénél, illetve korszerűsítésénél a környezetvédelmi követelmények messzemenő

figyelembevétele mellett a geotermikus energiaforrások (másodlagos) hasznosítása is előtérbe kerül.

Az intézkedés támogatható az 1263/1999 EK Rendelet, a 2792/1999 EK Rendelet és a 438/2001 EK Rendelet alapján.

Az intézkedés alapján támogatás az akvakultúra és halászat céljára nyújtott állami támogatások vizsgálatáról szóló Iránymutatás. (HL C 1997.03.27.) szabályainak figyelembe vételével nyújtható.

Az intézkedés célja:

Globális célok:

- a jövedelmi helyzet javítása a halászati szektorban,
- a halfeldolgozó egységekben és a támogatott gazdaságokban a hozzáadott érték növelése,
- munkahelyek létrehozása és megtartása a halászati szektorban,
- az alacsony hazai hal fogyasztás növelése.

Specifikus célok:

- a versenyképesség növelése,
- a halászati termékek minőségének javítása,
- a termelékenység, hatékonyság növelése.

Operatív célok:

- a halászati termékek feldolgozásának, marketingjének és promóciójának fejlesztése,
- a tógazdaságok halastavainak, keltetőházainak és azok berendezéseinek, műszaki, technológiai korszerűsítése,
- iparszerű haltermelő rendszerek építése és felújítása.

Az intézkedés leírása:

Az intézkedés egyrészt a tógazdaságok tőépítéseinek, az előregedett tavak rekonstrukciójának és a telepi infrastruktúrájának fejlesztésére irányul. Továbbá a geotermikus energiát hasznosító, iparszerű intenzív haltermelő rendszerek építésének támogatását, valamint a halválaszték bővítése mellett, az új termékek piacra történő bevezetését is szolgálja.

1.4. Intézkedés: Fiatal gazdálkodók induló támogatása

Az intézkedés indoklása:

A nemzetközi tendenciákhoz hasonlóan Magyarországon is megfigyelhető a mezőgazdasági tevékenységet főfoglalkozásként végző munkaerő előregedése. Az egyéni gazdálkodó gazdaságvezetők átlagéletkora 55 év. Viszonylag kevés azoknak a fiataloknak a száma, akik főfoglalkozásként a mezőgazdasági tevékenységet választják, pedig a mezőgazdaság jövője szempontjából fontos, hogy fiatal, jól felkészült gazdálkodók gazdaságilag életképes üzemeket hozzanak létre, melyek hosszútávra szóló vidéki munkahelyeket is jelentenek.

Az intézkedés támogatható az 1257/1999 EK Rendelet. II. cím, I. fejezet alapján.

Az intézkedés célja:

Globális célok:

- a korstruktúra javítása,
- munkahelyek megőrzése és létrehozása,
- a birtok-koncentráció erősítése, gazdaságilag életképes üzemek létrehozása.

Specifikus célok:

- a kezdő fiatal gazdálkodók (különösen nők) számának növelése,
- a korai nyugdíjazás intézkedésével való összhang megteremtése.

Operatív cél:

- fiatal gazdálkodók vállalkozás-indításának ösztönzése.

Az intézkedés leírása:

Olyan fiatal (a 40. életévüket még be nem töltött) agrárvállalkozók részére nyújt fejlesztési célú támogatást, akik első alkalommal indítanak üzemet, saját tulajdonú, vagy tartósan (minimum 10 év) bérelt területen gazdálkodnak, illetve átvesznek idős gazdálkodó által irányított üzemet.

1.5. Intézkedés: Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása

Az intézkedés indoklása:

Magyarország a különböző szintű (alap-, közép-, felsőfokú) szakképzés kiforrott oktatási bázisaival rendelkezik, amelyek elsősorban a fiatal korosztály szakirányú felkészítését valósítják meg. Nincs még hagyománya, és kialakult rendszere a vállalkozó gazdák át-, és továbbképzésének, a gazdálkodást elősegítő rövidebb idejű képzéseknek, és a vidéki élet egyéb területeit érintő ismeretátadásnak, az iskolarendszeren kívüli felnőttképzésnek.

Sajátos képzési igény jelentkezik azoknak a romaközösségeknek a részéről, melyek bekapcsolódtak a korábbi években indított speciális programokba (szociális földprogramok), jórészt saját szükségletre termelnek, de egy részük már árutermeléssel is foglalkozik.

Az intézkedés támogatható az 1257/1999 EK Rendelet II. cím III. fejezet alapján.

Az intézkedés alapján támogatás a Mezőgazdasági ágazatban nyújtott állami támogatásokról szóló Közösségi Iránymutatás (HL C 28 2000.02.01.) szabályainak figyelembe vételével, az iránymutatás 7. pontjában leírtaknak megfelelően nyújtható.

Az intézkedés céljai:

Globális célok:

- a képzésben résztvevők foglalkoztatási feltételeinek és esélyeinek javítása,
- a képzések hatásaként az agrárszektor termelési színvonalának növelése.

Specifikus cél:

- az agrárszektorban dolgozók szakismeretének, szakmai színvonalának fokozása különösen az alábbi területeken: minőségi termelés, higiéniai és állatjóléti előírások, környezetkímélő módszerek, vállalkozási ismeretek.

Operatív célok:

- a mezőgazdálkodásra irányuló szakmai továbbképzés,
- az erdőgazdálkodásra irányuló szakképzés.

Az intézkedés leírása:

Az intézkedés a regionális igényekre is tekintettel, a meglévő intézmény-, és szakképzési rendszerre épül és a mező- és erdőgazdálkodásban tevékenykedők továbbképzésére és átképzésére irányul, elsősorban, az alábbi területeken:

- a gazdálkodás komplex gyakorlata, alternatív- és biogazdálkodás,
- vállalkozási ismeretek (beleértve az üzemvitelt, számítástechnikát és marketing ismereteket is), farm-menedzsment,
- az Európai Unióban érvényesülő szabályozási rendszerek, a termeléshez kapcsolódó előírások,
- a vidéken élők alternatív, kiegészítő jövedelemszerzési lehetőségei,
- mezőgazdasági termeléssel foglalkozó romaközösségek speciális igényei.

2. Prioritás: Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása

Az 1990-es években az élelmiszeripari beruházások látványos növekedésének forrásai, főként a privatizációban résztvevő külföldi tőke technikát-technológiát megújító befektetései voltak. A privatizált vállalatok szerkezetátalakítása, modernizációja jelentősen javított egyes szakágazatok helyzetén (például: ásványvíz és üdítőital-gyártás, édesipar, növényolaj ipar, söripar, szeszipar, dohányipar). Ezekben a szakágazatokban a vállalati méretek, a technikai, technológiai, minőségi fejlesztések, az előírásoknak való megfelelés, a termelés jövedelmezősége megközelíti, vagy el is éri az EU átlagos színvonalát.

Néhány perspektivikus, stratégiainak nevezhető szakágazatban (hús-, tej-, baromfi-, malom-, takarmányipar, zöldség-gyümölcs feldolgozás, borászat) az átalakítás nehézségei miatt a külföldi tőke beáramlása eleinte akadozott, és nem volt számottevő a hazai tőkebefektetés sem. A helyi (regionális) ellátásra termelő kis- és közepes méretű vállalkozások fejlesztését a tőkehiány, az élelmiszer-előállításra vonatkozó Unió élelmiszerbiztonsági, higiéniai, környezetvédelmi és állatvédelmi feltételeknek való megfelelés részleges, vagy teljes hiánya akadályozza. A hiányosságok a vállalatok, vállalkozások további működését is kérdésessé tehetik.

A fogyasztók az utóbbi években különösen figyelik az élelmiszerek egészségre gyakorolt hatását, fokozódott az élelmiszerbiztonság iránti igény. Azok a feldolgozók, melyek nem képesek megfelelni a szigorodó élelmiszerbiztonsági és minőségi követelményeknek, kiszorulnak a hazai piacokról is.

Támogató alap: EMOGA

2.1. Intézkedés: A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése

Az intézkedés indoklása:

A mezőgazdaság üzemi szerkezetének elaprózottsága és a feldolgozóipar nagyüzemi struktúrájának fennmaradása miatt a termelés és feldolgozás összhangja megbomlott. Jelentős kapacitásfeleslegek alakultak ki egyes élelmiszeripari vállalatoknál, főleg a húsiparban, a malomiparban, a konzerviparban.

A kapacitásfeleslegek mellett az élelmiszer-feldolgozást strukturális gondok, a kapacitások kedvezőtlen területi megoszlása (malomipar), üzemszerkezeti problémák (borászat, tejfeldolgozás, takarmánygyártás), a koncentráció és a specializáció elmaradása, alacsony szintje (húsfeldolgozás, malomipar, zöldségfeldolgozás, szesz, szeszestital és gyümölcsborok előállítás) is jellemzi. A feldolgozóüzemek hatékonyságának javítása, a szakosodás és a koncentráció elősegítése, valamint a veszteségesen működő termelőüzemek bezárása gazdasági megfontolásokból, a termelés racionalizálása érdekében szükséges.

Az intézkedés támogatható az 1257/99/EK tanácsi rendelet 25-28. cikke alapján.

Az intézkedés alapján beruházási támogatás a Mezőgazdasági ágazatban nyújtott állami támogatásokról szóló Közösségi Iránymutatás (HL C 28 2000.02.01.) szabályainak figyelembe vételével, az iránymutatás 4.2. pontjában leírtaknak megfelelően nyújtható.

Az intézkedés célkitűzései:

Az intézkedés célkitűzése a mezőgazdasági termékfeldolgozás és értékesítés infrastruktúrájának fejlesztése a termékek minőségének emelése és konkrét piaci igényeket kielégítő, illetve új piaci lehetőségeket kihasználó termékek előállítására, továbbá az élelmiszerbiztonság és a környezetvédelem színvonalának javítása céljából. Az intézkedés egy modernizációs célrendszer mentén realizálódik, az alábbiak szerint:

Globális célok:

- a mezőgazdasági termelés és feldolgozás jövedelemtermelő képességének javítása,
- az ember egészségének és jólétének javítása,
- a környezet védelme.

Specifikus célok:

- a mezőgazdasági termékek feldolgozását végző vállalkozások versenyképességének javítása
- a feldolgozás és az értékesítési csatornák közötti kapcsolat racionalizálása és javítása,
- az élelmiszerbiztonság és az élelmiszeripari termékek minőségének javítása,
- a környezetterhelés csökkentése a hulladékok és melléktermékek jobb kezelésével és hasznosításával,
- a dolgozók munkafeltételek javítása az élelmiszer-feldolgozás területén.

Operatív célok:

- szerkezetátalakítást szolgáló fejlesztések,
- korszerűsítést és a termelési költségek csökkentését szolgáló fejlesztések,
- új, magasabb feldolgozottsági fokú, innovatív termékek előállítására irányuló fejlesztések,
- a különböző értékesítési csatornákhöz való alkalmazkodást elősegítő fejlesztések,
- az élelmiszerbiztonsággal és minőséggel összefüggő fejlesztések,
- a környezetterhelést csökkentő és a hulladékkezelést szolgáló fejlesztések, korszerűsítések,
- a munka feltételeit javító fejlesztések.

Az intézkedés leírása:

Az intézkedés keretein belül azok a fejlesztések részesülnek támogatásban, melyek a fenti célok közül legalább egyet teljesítenek. Az egyes szakágazatok területén nem támogatható beruházásokat a Program-kiegészítő Dokumentum melléklete sorolja fel.

Az intézkedés az alábbi fejlesztéseket támogatja:

- · ingatlan építése és megszerzése a földvásárlás kivételével; ingatlan korszerűsítése, bővítése, átalakítása,
- · új gépek és berendezések beszerzése és üzembeállítása, beleértve a számítógép szoftvert is,
- · általános költségek, mint például az építések, mérnökök és tanácsadók díjai, megvalósíthatósági tanulmányok, szabadalmak és licencek vásárlása az (a) és (b) pontban hivatkozott költségeken túlmenően, és legfeljebb az ilyen költségek 11%-a erejéig.

I.3. Prioritás: Vidéki térségek fejlesztése

A prioritás indoklása:

Az elmúlt évtized gazdasági-társadalmi változásai érzékenyen, többnyire kedvezőtlenül érintették a vidéket, a vidéken élő népességet. A térségek közötti és a térségeken belül a területi különbségek a gazdaság és a társadalom szinte minden összetevőjét érintve, a vidéki térségek rovására növekedtek.

A prioritás célja:

„A vidéki térségek fejlesztése” című prioritás legfőbb célja a vidék felzárkózásának elősegítése. Ezen belül csökkenteni, illetve megszüntetni a vidéki térségekben kialakult gazdasági és társadalmi hátrányokat, javítani a vidéki lakosság életminőségét, életfeltételeit, jövedelmi helyzetét, és ez által megelőzni, mérsékelni a kistelepülések elnéptelenedését, előregedését, a humán potenciál további romlását, a gazdaság jobb infrastrukturális ellátottságú (városi) térségekbe áramlását, a vidék tájelemeinek és arculatának további erózióját.

Az említett általános szakterületi cél az alábbi célok megvalósításával érhető el:

- A vidéki gazdasági potenciál fejlesztése, a foglalkoztatás javítása.
- A vidéki környezet vonzóbbá tétele.
- Kísérleti integrált kistérségi programok összeállítása és megvalósítása.

A prioritás leírása:

A vidéki Magyarország alapvető problémája a hagyományos társadalmi és gazdasági struktúra felbomlása, és az ennek következtében fellépő népességfogyás, elöregedés. A probléma közvetlen okai többek között a következők:

- a mezőgazdaság eltartó-képességének drasztikus csökkenése és az egyéb munkalehetőségek hiánya,
- a tőke és a vállalkozói ismeretek hiánya,
- a vidéken elérhető szolgáltatások minőségének elmaradása a városokban elérhetőkhöz képest,
- a vidéki infrastruktúra és életminőség alacsony színvonala, illetve erős elmaradása a városi, fővárosi színvonaltól,
- a hagyományos vidéki közösségek felbomlása.

A „Vidéki térségek fejlesztése” című prioritáshoz kapcsolódó stratégia öt intézkedése ezeket a problémákat célozza meg, annak érdekében, hogy ezek révén elérje a stratégia célját, a vidéki térségek felzárkóztatását.

A vidékfejlesztési intézkedések többsége – a közvetlenül a mezőgazdasági termőterületek állapotának javítását és optimális hasznosításukat célzó tevékenységeken kívül – azokra a szűkebb értelemben vett vidéki térségekre koncentrálnak, amelyekre egyidejűleg jellemző:

- a demográfiaiag kedvezőtlen helyzet,
- a népesség elöregedése és a tartós elvándorlás,
- fejlődésdinamikájukban és gazdaságilag átlagosak vagy elmaradottak,
- infrastrukturálisan átlagosak vagy elmaradottak.

A célok megvalósulásának biztosítéka, hogy a prioritáson belül megvalósuló intézkedések jelentős része esetében a relatíve kicsi projektméretű (alacsony beruházási költségek) és a kedvezőbb támogatási kondíciók azoknak a célcsoportoknak nyújtanak lehetőséget a fejlődésbe való bekapcsolódásra, amelyeknél a tőkehiány nem teszi lehetővé az

egyébként meglévő komparatív előnyök, lehetőségek és belső erőforrások kihasználását. Ezen célcsoportok többek között az ártermelő mezőgazdasági termelésből jelen kondícióik alapján kiszoruló, de fejlődőképes félig vagy teljesen önálló gazdaságok, vidéki települések önkormányzatai, stb.

3.1. Intézkedés: A vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése

Az intézkedés indoklása:

A termékek helyben hozzáadott értéke alacsony, a megtermelt termékek jobbára feldolgozatlan formában kerülnek értékesítésre, így alacsony a termelőknél realizálódó gazdasági haszon. Alacsony és egyenlőtlen az előállított termékek minősége, hiányzik a helyi termékek és szolgáltatások minőségét garantáló térségi marketing. Egysíkú az előállított termékek skálája, kiaknázatlanok a térségek termék diverzifikációt biztosító adottságai (energiaültetvények, tájjellegű nem hagyományos tömegtermékek előállításai stb.).

A vidék táji, természeti és kulturális értékeinek és hagyományainak a megőrzése érzékelteti azokat az eddig nem kellő mértékben hasznosított megélhetést nyújtó lehetőségeket (turizmus, vendéglátás, kézmű- és kisipar), amelyek hasznosítására ez az intézkedés ad lehetőséget.

Az intézkedés céljai:

Globális célok:

- Munkahelymegtartás- és teremtés
- A vidéki vállalkozások életképességének/jövedelemszintjének fenntartása, emelése
- Kiegészítő jövedelemforrás teremtés
- Hagyományőrzés

Specifikus célok:

- Helyi termékek/szolgáltatások minőségének és skálájának fejlesztése
- Az értékesítés hatékonyságának növelése
- A helyi termékek hozzáadott értékének növelése

Operatív célok:

- Az agrártevékenységek diverzifikációja:
- Magas minőségű helyi (élelmiszer és nem élelmiszer) termékek előállításának, feldolgozásának fejlesztése, minőségi termék-előállítás ösztönzése
- falusi turizmus fejlesztése
- Minőségi mezőgazdasági termékek értékesítése
- Helyi és minőségi mezőgazdasági termékek marketing eszközeinek és értékesítési csatornáinak kifejlesztése,
- Marketing és piaci ismeretek rendelkezésre állásának javítása
- Idegenforgalmi, kézmű- és kisipari tevékenység fejlesztése

Az intézkedés leírása:

Az intézkedés által megcélzott kedvezményezett csoportok a szűkebb értelemben vett vidéki térségekben működő fejlődőképes vállalkozók, társas vállalkozások és ezek társulásai, szervezetei, amelyek célja mezőgazdaságon kívüli (falusi turizmus, kézművesség) vagy azon belüli tevékenységi körük bővítése, a mezőgazdasági tömegtermékek helyett egyedi, magas minőségű termékek előállítása, vagy a nem élelmiszer célú termelés kifejlesztése (pl. energiaültetvények) és értékesítése.

Az intézkedés keretén belül többek között az alábbiak megvalósítása támogatandó:

- Az agrártevékenységek diverzifikációja
- táj-specifikus, minőségi mezőgazdasági termékek előállítása, feldolgozása, termékfejlesztés
- nem élelmiszer célú termelés és feldolgozás (pl. mezőgazdasági alapanyagok, melléktermékek, , vadon termő növények nem élelmiszer célú feldolgozása, stb.)

Minőségi mezőgazdasági termékek értékesítése

- piaci információs adatbázisok, hálózatok kialakítása, marketing szövetségek létrehozása
- minőségi mezőgazdasági termékek minőség tanúsítási rendszereknek való megfeleltetése (pl.: földrajzi árujelzők, hagyományos és különleges tulajdonság tanúsítás, Kiváló Magyar Élelmiszer, stb.) speciális térségi minősítési rendszerek, védjegyek, márkajegyek

kialakítása, bevezetése, azoknak való megfelelés igazolása, bizonyítványok megszerzése, stb.

- helyi, márkázott termékek eladására szakosodott árusító helyek és azok hálózatának kialakítása
- minőség fejlesztési tanácsadás, térségi szemléletű piackutatás és marketing koncepciók kialakítása, alap marketing ismeretekhez szükséges irodalom beszerzése
- kiállításokon való együttes részvétel, egységes piaci megjelenés javítása, (csomagolás, címkézés)

Idegenforgalmi, kézmű- és kisipari tevékenységek fejlesztése

- kézműipari és kisipari mikro- és kisvállalkozások fejlesztése
- kézműves mesterségek fenntartása, fejlesztése, közvetlen értékesítése, bemutatása (turisztikai szolgáltatásként is)
- falusi magán szálláshelyek, és az azokhoz közvetlenül kapcsolódó turisztikai szolgáltatások, vendéglátás kialakítása, minőségének és skálájának fejlesztése, bemutató gazdaságok létrehozása,
- gazdaságokban turisztikai, sport és szabadidős stb. lehetőségek fejlesztése.

Az idegenforgalmi, kézmű- és kisipari tevékenységek fejlesztése tevékenység esetén az AVOP és az ERFA-ból finanszírozott ROP-pal potenciálisan fennálló átfedések a következő módon lettek kiküszöbölve:

- a ROP a kézmű- és kisipari tevékenységeket nem támogatja, csak az AVOP
- a turisztikai szálláshely fejlesztés esetén az AVOP a magán szálláshely (10 szállásférőhelyig) jogi kategóriájába eső fejlesztéseket támogatja, valamint 10 férőhely fölött táborhelyeket, turistaházakat, erdész és vadász házak turisztikai fejlesztését, míg a ROP a kereskedelmi szálláshely jogi kategóriájába eső jelentősebb beruházásokat célozza.
- A turisztikai szolgáltatások fejlesztése esetén az AVOP a magán szálláshelyek fejlesztéséhez közvetlenül kapcsolódó szolgáltatásokat, valamint a mezőgazdasági termékek értékesítéséhez közvetlenül kapcsolódó szolgáltatásokat (pl.: bor, hal stb.) támogatja, amelyek a ROP-ból nem finanszírozhatók.

3.2. Intézkedés: Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése

Az intézkedés indoklása:

A mezőgazdasági infrastruktúra fejlesztését egyrészt a meglévő mezőgazdasági utak és a hozzájuk kapcsolódó infrastruktúra (csapadék és talajvíz elvezető árok és áttereszek, hidak, egyéb műtárgyak, belvízelvezető rendszerek stb.) rossz állapota, másrészt a változó földtulajdoni és földhasználati viszonyok indokolják.

Az öntözött és meliorált területek aránya - az ország klimatikus viszonyaihoz mérten - indokolatlanul alacsony (a ténylegesen öntözött terület az engedélyezetthez képest 53,2%, amely az összes mezőgazdasági terület kb. 2%-a.) Ennek egyik oka a meglévő vízi infrastruktúra rossz állapota, több térségben pedig a hiánya.

Síkvidéken a sokévi átlagos belvízi elöntés 85 ezer hektárnyi területet érint, amely szélsőséges esetekben megközelítheti a 600 ezer hektárt.

A talajvédelmi és talajjavító beruházások a '80-as évekhez képest nagymértékben csökkentek. Egyes területeken jelentősek a talajdegradációs folyamatok (talajsavanyodás, erózió, defláció, szikesedés, tömörödés, stb.). Az erózió 2,3 millió hektárnyi hegy- és dombvidéki területet károsít, a deflációval veszélyeztetett területek kiterjedése kb. 1,4 millió hektár.

Az intézkedés céljai:

Globális célok:

- A vidéki népesség jövedelemszintjének javítása,
- Az élet- és munkakörülmények javítása a vidéki térségekben,
- Munkahelymegőrzés és -teremtés,
- A környezet védelme, a környezeti állapot javítása

Specifikus célok:

- A termelés költségeinek csökkentése
- A termelés hatékonyságának növelése
- A gazdaságok elérhetőségének és energiaellátásának javítása
- A termelési feltételek javítása termésbiztonság fokozása
- A termékminőség javítása
- Az öntözővíz gazdálkodás javítása

Operatív célok:

- Mezőgazdasági utak és a hozzájuk kapcsolódó infrastruktúra építése, javítása
- Mezőgazdasági telephelyek energiaellátásának kiépítése, javítása,
- Helyi piacok és nagybani piacrajutási lehetőségek kiépítése
- Öntöző és csatornarendszerek kiépítése
- Földterületek fejlesztésével kapcsolatos beruházások

Az intézkedés leírása:

Az intézkedés horizontális jellegű. Keretein belül a mezőgazdasági termeléshez és termékértékesítéshez szükséges hiányzó infrastruktúra megteremtése, vagy a meglévők fejlesztése támogatandó, így:

- Kimondottan mezőgazdasági és erdészeti célokat szolgáló szám nélküli (csak helyrajzi számmal ellátott) utak és a hozzájuk kapcsolódó infrastruktúra építése, felújítása,
- Öntözőrendszerek, vízierőforrás gazdálkodás fejlesztése, Például: öntözővíz-szolgáltató létesítmények építése, a meglévő építmények technológiai korszerűsítéssel járó értéknövelő felújítása keretében a termőföld öntözővíz ellátásához a vízbeszerzést, tárolást, szállítást, szétosztást és kormányzást biztosító vízi létesítmények létrehozása, felújítása. Öntözővíz-hasznosító építmények létrehozása,
- Melioráció, a mezőgazdasági területek erózió, defláció, kilúgozódás, belvíz és árvíz elleni védelme: meliorációs és talajvédelmi létesítmények építése, felújítása pl.: nyílt vízvezető csatorna vagy árok, árvízcsúcs csökkentő kisvíztározó, talajcsövezés és létesítményei, műtárgyak létesítése, karbantartása, vízmosások, felesleges utak, árkok megszüntetése,
- Talajjavítás
- A Nemzeti Vidékfejlesztési Terv agrár-környezetgazdálkodás intézkedéséből nem támogatott beruházások támogatása, pl.: árterek rehabilitációja, (extenzív) mezőgazdasági hasznosításra való alkalmassá tétele, a legelők minőségének javítása, legeltetéshez szükséges építmények biztosítása (kerítés, szárnyék, kunyhó stb.), bozótirtás, tereprendezés,
- A mezőgazdasági vállalkozások energiaellátásának fejlesztése, elsősorban a megújuló energia használat fejlesztése mezőgazdasági üzemek által.
- Helyi piacok, felvásárló-helyek létrehozása, meglévők fejlesztése.

Az intézkedés támogatható az 1257/1999 EK Rendelet 33. cikke alapján.

Az intézkedés leírása alapján nem sorolható be egyértelműen a mezőgazdasági iránymutatás beruházási típusú kategóriái közé. Ebben az esetben az intézkedés alapján beruházási támogatás az EK regionális támogatásokra vonatkozó iránymutatása (HL C 74 1998.03.10.) alapján nyújtható.

3.3. Intézkedés: Alapvető szolgáltatások a vidéki vállalkozók és lakosság számára

Az intézkedés indoklása:

A vidéki térségekre, különösen a kistelepülésekre (az összes település közel 1/3-a 1000 főnél kisebb lélekszámú) jellemző, hogy a foglalkoztatásban a mezőgazdaságnak van döntő szerepe. Ez egyfelől a lehető legalacsonyabb jövedelemszintet jelenti a tények és a statisztikák alapján, másfelől a foglalkoztatás, a munkalehetőségek drasztikus szűkülését az utolsó 1 – 1,5 évtized átalakulási folyamatai miatt és azért, mert a mezőgazdaságon és az intézményeken (önkormányzat, iskola, óvoda) kívül elenyésző a munkalehetőségek száma. Ez önmagában az ingázás indítéka lehet. Amennyiben azonban a napi élethez szükséges alapvető szolgáltatások is hiányoznak, az már (elsősorban a fiatal generáció számára) az elvándorlás indító oka lehet. Reális veszély tehát a vidéki, különösen a periférikus helyzetű térségek elnéptelenedésének folytatódása, illetve e folyamat felgyorsulása a területi különbségek jelenleg is megfigyelhető növekedése miatt.

A vidéki térségek nem nyújtanak versenyképes alternatívát a vállalkozások és fiatal, képzett munkaerő letelepedéséhez, illetve helyben maradásához. A vidéki térségekre jellemző:

- a lakosságot és vállalkozásokat kiszolgáló alapszolgáltatások hiánya, vagy alacsony színvonala,
- a mezőgazdasághoz való erős kötődés révén a szűkülő foglalkoztatottsági lehetőségek, az alacsony jövedelemszint,
- piaci/munkaerőpiaci információk hiánya,
- a mezőgazdasági tevékenységek költségsökkentését és hatékonyságának javítását szolgáló szervezetek/szolgáltatások hiánya,
- a jóléti szolgáltatások hiánya vagy alacsony színvonala.

A jelenleg érvényesülő negatív szelekció (életkor, képzettség) fékezésének/megállításának feltétele az életminőség javítása, amelynek eszköze a gazdaságot élénkítő, illetve a vidéki élet minőségét javító szolgáltatások színvonalának és sokféleségének növelése.

Az intézkedés célja:

Globális célok:

- a vidéki térségekből történő elvándorlás csökkentése
- az élet és –munkakörülmények javítása a vidéki térségekben
- munkahelymegőrzés és –teremtés
- a gazdaságok életképességének és jövedelemszintjének megtartása, javítása

Specifikus célok:

- a mezőgazdasági vállalkozók költségeinek csökkentése, termelési hatékonyságának növelése,
- szakértők hozzáférhetőségének javítása,
- a vidéki élethez és vállalkozásokhoz alapvetően szükséges szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása

Operatív célok:

- mezőgazdasági vállalkozásokat segítő szolgáltatások kialakítása, a meglévők színvonalának és hatékonyságának fejlesztése
- környezetvédelmi szolgáltatások kialakítása
- a vidéki lakosság és vállalkozások alapvető igényeit kielégítő szolgáltatások skálájának bővítése és színvonalának emelése

Az intézkedés leírása:

Az intézkedés keretében a vidéki vállalkozásokat segítő és a lakosság életminőségét javító szolgáltatások támogatandóak, többek között a:

Mezőgazdasághoz kötődő szolgáltatások:

- farm és pénzügyi management-et segítő/helyettesítő szolgáltatások, munkaerő helyettesítő szolgáltatások kialakítása (betegség, baleset stb. esetén), fejlesztése,

- mezőgazdasági gép-, technológiai-infrastruktúra-, munkaerő- és szakértői körök létrehozása az egyéni gazdálkodók költségeinek csökkentésére,
- a pályázati szaktanácsadással, pályázatírással kapcsolatos tevékenységek, tanácsadás biogazdálkodás bevezetésével, környezeti tudatosság növelésével kapcsolatban stb.,

Egyéb szolgáltatások: a vidéki élet minőségét javító szolgáltatások színvonalának és változatosságának növelése, például: kereskedelmi szolgáltatások, információ-kommunikáció, jóléti, ellátó szolgáltatások.

3.4. Intézkedés: Falufejlesztés és –felújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése

Az intézkedés indoklása:

A munkalehetőségeken és az alapvető szolgáltatásokon kívül a helyben maradás és a helyi identitás kihasználásának fontos motiváló tényezője a lakókönyezet, a települések fizikai állapota, összképe. Helyi identitás nélkül nem léteznek fenntartható helyi közösségek és kötődés, így a területi különbségek elszívó hatásának való kitettség jóval nagyobb. A helyzetfeltáró rész és a SWOT elemzés több helyen említi a vidéki térségekben fellelhető épített, természeti és kulturális örökségkincset. Ezek nagy része olyan állapotban van, ami akadály a bennük rejlő gazdasági potenciál kihasználásának, az újra hasznosításuknak, annak, hogy térség turisztikai vonzóerejévé váljanak, mind pedig annak, hogy az élhető környezet kialakításával a helyi emberek kötődését erősítsék.

Az intézkedés célja:

Globális célok:

- A vidéki térségekből történő elvándorlás csökkentése
- A vidéki életkörülmények javítása
- A vidék turisztikai vonzóerejének növelése
- Értékmegőrzés

Specifikus célok:

- A vidéki települési kép és környezet javítása,
- Az épített, természeti és kulturális örökség és identitás megőrzése és megújítása,

Operatív célok:

- Faluképet és környezetet javító beruházások
- Közösségi terek kialakítása, fejlesztése

Az intézkedés leírása:

A fent említett célok eléréséhez többek között a következő tevékenységek támogathatóak:

- használaton kívüli a településképet rontó épületek felújítása közösségi célokra,
- többfunkciós közösségi épületek létrehozása,
- műemléki, és egyéb kulturális értéket hordozó épületek, építmények, történelmi és régészeti maradványok felújítása,
- játszóterek, közösségi terek, közösségi használatú zöldfelületek létrehozása, felújítása,
- falumegújítási, a falu hagyományos karakterének (egyres elemek) megőrzését szolgáló tervek, tanulmányok készítése,
- természeti értékek rendbetétele, védelme, erre irányuló tevékenységek inspirálása, tájképmegőrzés (fásorok, kőfalak, teraszok felújítása, helyi ökoszisztémák helyreállítása, vízfolyások, folyómedrek helyreállítása.

Az AVOP és az ERFA-ból finanszírozott ROP-pal potenciálisan fennálló átfedések a következő módon lettek kiküszöbölve:

- Az AVOP nem támogatja a várak, kastélyok, templomok, múzeumok felújítását. Ezek felújítása a ROP „Turisztikai vonzerők fejlesztése” intézkedése tárgyául szolgál.
- A ROP „Település rehabilitációs akciók” intézkedése által célzott települései (városok) az AVOP falumegújítás intézkedése által nem támogathatóak.

3.5. Intézkedés: Leader +

Az intézkedés indoklása:

Az Európai Unió Közös Álláspontjában a csatlakozó országok számára az ún. „mainstream” programok kereteibe integrálva javasolja a LEADER típusú tevékenységek megvalósítását. A Közös Álláspont és a Csatlakozási Szerződés alapján a térségi közösségi együttműködések (potenciális helyi akciócsoportok) felkészültségüktől függően az intézkedésbe való bekapcsolódásnak két formáját választhatják: előkészítés, felkészítés a

LEADER módszer későbbi alkalmazására, és/vagy megfelelő felkészültség esetén helyi akciócsoportok létrehozása és korlátozott számban történő kiválasztása után a vidékfejlesztési stratégiájuk megvalósításának társfinanszírozása. Az akciócsoportoknak lehetőségük nyílik a térségek közötti együttműködés, illetve a hálózatépítésbe történő bekapcsolódásra is.

Magyarországon az 1999-2001 között lezajlott integrált agrárstruktúra és vidékfejlesztési kistérségi programozás eredményeképpen az egész országot lefedően létrejöttek a vidéki települések önkéntes társulásai (vidékfejlesztési kistérségek), megalapozódott és megerősödött számos helyi kezdeményezés mind programozási, mind management kapacitás, mind pedig a helyi partnerség kialakítása terén.

A vidékfejlesztési célelőirányzat 2001-2002. évi támogatási rendszerében elindult az EU LEADER szabályozásának megfelelő első Helyi Vidékfejlesztési Munkacsoportok (helyi akciócsoport) megalakítása (jelenleg 12 ilyen akciócsoport működik), stratégiájuk kidolgozása és megvalósítása. Ezek a kísérleti programok, valamint a korábban lezajlott fent említett programozási folyamat alkalmassá teszi a vidéki térségek közösségeinek egy részét a LEADER+ elveinek megfelelő helyi akciócsoportok létrehozására, működtetésére, a stratégiakészítésre és megvalósításra. A többi vidéki térség potenciális akciócsoportjai számára képzésekkel, már működő helyi akciócsoportokkal kialakítandó élő kapcsolatok révén lehetővé kell tenni a mihamarabbi felzárkózást.

Az intézkedés céljai:

Az intézkedés általános célja a többi „mainstream” intézkedés hatásának kiegészítése és felerősítése a vidéki térségek belső erőforrásainak hatékonyabb kihasználása által. Új, minta értékű módszerek kialakítása, kipróbálása a vidéki térségek fejlesztésére vonatkozóan.

Globális célok:

- új, fenntartható jövedelemszerzési lehetőségek teremtése
- munkahely megőrzés és –teremtés,
- vidéki élet és –munkalehetőségek javítása, a vidéki jólét növelése,
- életképes vidéki közösségek kialakítása, az együttműködési képesség és szervezettség javítása.

Specifikus célok:

- gazdasági tevékenységek diverzifikációja
- helyi termékek versenyképességének javítása,
- új/jobb minőségű szolgáltatások kialakítása, fejlesztése, amelyek igazodnak a helyi lakosság igényeihez
- megfelelő módszerek és lehetőségek biztosítása, a helyi szintű közösségi részvétel és szervezettség javítására a vidék fejlesztése érdekében
- a helyi szereplők fejlesztésben történő részvételének ösztönzése az alulról jövő kezdeményezések kialakítása és megvalósítása érdekében.

Operatív célok:

- térségi közösségi együttműködések felkészítése helyi akciócsoportok kialakítására és a LEADER+ megközelítésnek megfelelő működtetésére, a LEADER+ intézkedésbe történő aktív és hatékony bekapcsolódásra,
- korlátozott számú, megfelelően felkészült kísérleti helyi akciócsoport vidékfejlesztési stratégiáinak elkészítése és megvalósítása,
- vidéki térségek egymás közötti hazai és más Tagállamok vidéki térségei közötti együttműködésének fejlesztése,
- az elért eredmények, tapasztalatok és tudás átadása, információk és következtetések rendelkezésre bocsátása a hálózatépítés segítségével.

Az intézkedés leírása, támogatható tevékenységek:

1) Akció: Képzések, műhelymunkák, tájékoztatók, folyamatosan rendelkezésre álló szaktanácsadás megszervezése. A térségről szóló tanulmányok, pályázatírás, partnerség építés, tanulmányok készítése stb. támogatása, melynek célja a térségi közösségi együttműködések (potenciális helyi akciócsoportok) felkészítése a programba való bekapcsolódásra, korlátozott számú (előszелеktált) potenciális helyi akciócsoport esetén területi alapú, integrált, kísérleti jellegű vidékfejlesztési stratégiák kidolgozása.

2) Akció: Korlátozott számban kiválasztott helyi akciócsoport működésének beindítása, az elfogadott stratégiai programok megvalósítása az alulról jövő kezdeményezések és a partnerség elve alapján.

3) Akció: A vidéki térségek egymás közötti együttműködések támogatása, amely együttműködés létrejöhet Magyarországon belüli és különböző tagállamok vidéki térségei között (saját finanszírozásban olyan vidéki térségek is partnerek lehetnek, amelyek nem tartoznak a LEADER+

programba). Az együttműködés lényege a tapasztalat és információ átadáson kívül, hogy a térségek együttesen megtervezett, mindkét (esetleg több) vidéki térségre ható konkrét közös projekteket valósítsanak meg, valamint az együttes megvalósítás kapcsán értéktöbbletet hozzanak létre.

4) Akció: Kommunikációs hálózatépítés európai, nemzeti és regionális szinten. A nemzeti koordinációs egység létrehozása. A vidéki térségek hálózatba történő bekapcsolása.

Célterület:

A LEADER+ intézkedés célterületeinek meghatározásánál Magyarország nem alkalmaz külön térségi szűkítést. Így horizontális jelleggel az összes szűkebb értelemben vett vidéki térség települése jogosult lesz helyi akciócsoport létrehozására. A szűkebb értelemben vett vidéki térség kategóriájába tartoznak azok a települések, amelyek népsűrűsége nem haladja meg a 120 fő/km²-t, és/vagy állandó lakosainak száma nem haladja meg a 10000 főt. Ha bármely akciócsoport a jogosultakon kívül más települést is be kíván vonni a stratégiájába, bizonyítania kell az integrálás szükségességét és előnyeit a kedvezményezett települések lakossága szempontjából. A célterület ilyen módon történő lehatárolása megegyezik a 33. Cikkely intézkedéseinek területi lehatárolásával, amely biztosítja az összhangot a fenti intézkedések és a LEADER+ intézkedés között.

Alapkövetelmény a helyi akciócsoportokkal szemben, hogy földrajzilag összefüggő területen, egymással szomszédos települések összefogásaként alakuljanak meg, továbbá, gazdaságilag és szociálisan homogén egységet alkossanak. Az egy akciócsoportoz tartozó településeken élő lakosság létszáma minimálisan 5000 fő, maximálisan 100000 fő.

Az intézkedés lebonyolításának menete:

A négy tevékenységnek egymást kiegészítve és alátámasztva párhuzamosan kell megvalósulnia. A pályázati felhívások nemzeti szinten lesznek közzételve.

Az 1)-es tevékenység esetében 2003. második felében beindul egy átfogó felkészítő program, amelybe a térségi együttműködések több időpontban kapcsolódhatnak be. Ezt a tevékenységet (felkészítés) szelekció nélkül lehetővé és elérhetővé kell tenni minden térségi közösségi szerveződés, vagy társulás számára. A felkészítés témája 2003. második felében (a

csatlakozás időpontjától függően) tájékoztatás a LEADER programról általában, annak specifikumairól, megközelítési módjáról, szabályozásáról, a partnerség elve alapján történő stratégiakészítésről és programozásról stb.. 2004 első felében előszelekcio alapján kiválasztott potenciális helyi akciócsoportoknak a felkészítés már a helyi akciócsoportok szintjén történik. Témáját tekintve tartalmazza továbbra is a programírást, közösség építés, partnerség és hálózat fejlesztés ismereteit, valamint konkrétan a program management és adminisztráció szabályairól ad elméleti és gyakorlati képzést. A felkészítés szerves része az integrált stratégiák megírása. Ezek a csoportok vállalják, hogy 2004 második felére elkészítik és benyújtják stratégiájukat megvalósításra a 2)-es tevékenységi körön belül. Azon térségi együttműködések számára, amelyek az előszelekcio során nem kerültek kiválasztásra a felkészítés tovább folytatódik, melynek célja, hogy felkészüljenek a 2005-ben történő újabb előszelekciora vagy hogy 2006-ra ezek a térségek is alkalmassá váljanak a 2)-es tevékenység végrehajtására.

Az 1)-es tevékenységben résztvevő potenciális helyi akciócsoportok számára két alkalom áll rendelkezésre arra, hogy pályáznak az elkészített stratégiájukkal, 2004 második felében, majd második körben 2005-ben. a 2)-es tevékenység megvalósítására nemzeti szinten kiírt pályázatra. A 2) tevékenységben (stratégia megvalósítása) résztvevők körének kiválasztása előzetes szelekciohoz kötött.

A 2) tevékenységben résztvevő helyi akciócsoportok számára is biztosítani kell a hiányzó ismeretek átadását képzések és gyakorlati tanácsadás formájában. Ezek főként a helyi akciócsoportok működésével kapcsolatos management és adminisztrációs szabályozás témáját érintik. A kiválasztott helyi akciócsoportok 2005 és 2008 között hajtják végre a stratégiájukban vállaltakat. Azok a potenciális helyi akciócsoportok, amelyek nem kerültek kiválasztásra a felkészítés tovább folytatódik, melynek célja, hogy 2006-ra ezek a térségek is alkalmassá váljanak a 2)-es tevékenység végrehajtására.

A 3)-as tevékenységre a 2)-es tevékenység keretében működő helyi akciócsoportok 2005 és 2006-ban pályázhatnak olyan projektek benyújtásával, amelyeket más vidéki térségekkel közösen hoznak létre és valósítanak meg.

A 4)-es tevékenység megvalósítása 2004-ben kiírandó közbeszerzési pályázat alapján történik. A hálózat kiépítése és működtetése folyamatos.

Az intézkedés alapján támogatások Commission Notice to the Member States (2000/C 139/05) 41. pontjában meghatározottak szerint a 1260/1999 számú a Strukturális Alapok általános intézkedéseiről szóló Tanácsi Rendelet 29. cikke alapján nyújthatók.

4. Technikai segítségnyújtás

A prioritás a Strukturális Alapok hatékony lebonyolítását segíti elő, és a Tanács 1268/1999 (EK) sz. rendeletének 2. cikkely 15. bekezdése alapján biztosított technikai segítségnyújtásra vonatkozik (azaz nem érinti ugyanezen rendelet 7(4) cikkében szereplő tevékenységek támogatását). Ezen intézkedés biztosítja a Program valamennyi intézkedésének megvalósítása során szükséges technikai segítségnyújtással összefüggő igények kielégítését.

Az intézkedés célja:

Jelen intézkedés célja az, hogy segítse a Program végrehajtását, folyamatos ellenőrzését, illetve esetlegesen a későbbi módosítását. Az alábbi fő célkitűzések megvalósításához járul hozzá az intézkedés:

- a Program folyamatos nyomon követésének támogatása;
- információnyújtás, a nyilvánosság folyamatos tájékoztatása;
- tanulmányok készíttetése, tanulmányutak és szemináriumok szervezése;
- külső szakértő igénybevételének támogatása;
- a program értékelésének támogatása.

A költségek kizárólag abban az esetben jogosultak, ha a jogosultság kritériumainak megfelelnek. Az éves végrehajtási jelentésben be kell számolni a jogosult költségek felhasználásáról, a technikai segítségnyújtás igénybevételéről. A költségek olyan átalányösszegeken is (például napidíj) alapulhatnak, amelyek összhangban vannak Magyarország közigazgatásában - a Közösség által nem társfinanszírozott - hasonló tevékenységek esetében alkalmazott feltételekkel és díjakkal. Az összes egyéb, szakértőkre és más résztvevőkre vonatkozó kiadások kizárólag azokra vonatkoznak, akik a tagjelölt országokból, ill. tagállamokból érkeznek, illetve azokba utaznak.

4.6. Regionális Fejlesztési Operatív Program

4.11 táblázat

Regionális Fejlesztés Operatív Program			
Prioritások és intézkedések			
Turisztikai potenciál erősítése	Térségi infrastruktúra és települési környezet fejlesztése	A régiók humán erőforrásainak fejlesztése	Technikai segítségnyújtás
Turisztikai vonzerők fejlesztése	Térségi kapcsolatrendszer fejlesztése	A helyi közigazgatás és civil szervezetek kapacitásépítése	Közösségi Támogatási Kert (KTK) részére
Turisztikai fogadóképesség javítása	Település-rehabilitációs akciók	Helyi foglalkoztatási kezdeményezések támogatása	Regionális Operatív Program részére
Kistélepülések szennyvízkezelése	Barnamezős területek újrahasznosítása	Regionális tudásközpontok kialakítása	
	A regionális tudásközpontok infrastruktúrájának fejlesztése	Régiós-specifikus szakmai képzések támogatása	

1. Prioritás 1. A turisztikai potenciál erősítése

A prioritás a ROP középtávú céljai közül elsősorban az alábbi cél eléréséhez járul hozzá:

- A természeti értékek és a kulturális örökség turisztikai célú fenntartható hasznosítása

Célok

- A turisztikai vonzerők versenyképességének növelése
- A turizmushoz kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése
- Turisztikailag frekventált településeken a szennyvizek által okozott környezetszennyezés csökkentése

Leírás

A régiók gazdaságának a helyi adottságok, értékek, valamint a fejlődési potenciál kihasználása szempontjából kiemelten fontos a turizmus fejlesztése, amely az endogén növekedési lehetőségek egyik forrását jelenti. Tudatos és racionális fejlesztésük megteremti az elmaradottabb térségekben a társadalmi és gazdasági felzárkózás alapjait, míg a fejlettebb területeken erősíti a gazdasági környezetet.

A turizmus fejlesztésének alapfeltétele a keresletet generáló vonzerők fejlesztése, a turizmusból származó jövedelmek realizálásban meghatározó szerepet játszó szolgáltatások minőségi javulásának ösztönzése. Ehhez szükséges azonban a természeti és kulturális értékek védelme, , valamint a turizmusból fakadó környezeti terhelés mérséklése.

Az adottságok kihasználásához szükséges a turisztikai vonzerők attrakciókká, turisztikai terméké fejlesztése, a népszerűsítéshez szükséges marketing eszközök fejlesztése és a vonzerők megközelítését segítő infrastruktúra megteremtése. A vonzerők fejlesztéséhez a ROP település-rehabilitációs intézkedése és az AVOP falumegújítási intézkedése is hozzájárul, megteremtve a vonzó települési környezetet, hosszabb maradásra készítetve a turistákat. Ezek következtében a jelenleg alacsony kihasználtsági szintű kulturális örökségekre és a természeti adottságokra épülő, ezen belül az ökoturisztikai vonzerők versenyképessége javul. A turizmus (vendégforgalom) terén bekövetkező globális visszaesés és a fokozott versenyhelyzet mellett egyedül a magas minőségű turisztikai termékek fejlesztésével növelhető a kereslet.

A turisztikai vonzerők fejlesztése önmagában nem képes a jövedelemtermelő képesség javítására, mivel a vonzerők alapvetően nem generálnak közvetlenül jelentős profitot. A vonzerők hasznát elsősorban az attrakciók környezetébe települő vállalkozások élvezik.

Ezért elengedhetetlen a turisztikai fogadóképesség javítása, amelynek keretében a kereskedelmi szálláshelyek szolgáltatásainak bővítésén túl a turisztikai vonzerőkhöz kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése is fontos. A cél eléréséhez hozzájárul az AVOP keretein belül megvalósuló falusi turizmushoz kapcsolódó magánzálláshelyek, az alapvetően mezőgazdasági tevékenységből élő gazdálkodók turisztikai célú szolgáltatásainak fejlesztése, továbbá a színvonalas ajándékgyártáshoz kapcsolódó kézműipari vállalkozások támogatása. A turisztikai vonzerők mellett bővülő szolgáltatás kínálat elősegíti a turisztikai vonzerők látogatottságának növelését, a turisztikai vonzerők környezetében realizálható jövedelem emelkedését.

A turisztikai vonzerők fejlesztésének azonban gátat szabnak a szűk keresztmetszetet képező környezeti infrastrukturális hiányosságok. A turizmus fejlesztéséből várható vendégforgalom bővülése hozzájárul a környezeti terhelés növekedéséhez, annak megfelelő kezelésének hiányában pedig hozzájárul az ökológiai rendszerek megbomlásához. Ez különösen

nagy problémát jelent a turisztikai vonzerők fejlesztése szempontjából célpontnak tekinthető (pl. nemzeti parkok), érzékeny vízbázisú, jellemzően aprófalvas területek kisebb településein. A természeti értékekben gazdag térségekben a turisztikai vonzerők fejlesztésének és a vele járó kereslet növelésnek alapfeltétele a környezeti terhelés mérséklése, mely érdekében szükséges ezen térségekben található települések szennyvízkezelésnek megoldása. A szennyvízelvezetés és tisztítás infrastruktúrájának kiépítetlensége az aprófalvas területeken hozzájárul a környezet romlásához, gátolja a gazdasági élénkülést. Ezért fontos, hogy a turisztikai célterületeket is jelentő kistelepüléseken a szennyvízkezelés megoldásra kerüljön. A turizmus által érintett nagyobb települések szennyvízkezelését a KIOP Szennyvízelvezetés- és kezelés fejlesztése alintézkedés támogatja. Ezek megvalósításával a turizmus által okozott környezeti terhek csökkennek.

A prioritás keretében támogatandó fejlesztések elsősorban az üdülőkörzetek által is lefedett, turisztikai szempontból meghatározó természeti, kulturális értékekben gazdag térségekben valósulnak meg.

A prioritás keretében a következő, Európai Regionális Fejlesztési Alap által finanszírozott intézkedések kerülnek megvalósításra:

- A turisztikai vonzerők fejlesztése
- A turisztikai fogadóképesség javítása
- Kistelepülések szennyvízkezelése

1.1. Intézkedés. Turisztikai vonzerők fejlesztése

Az intézkedés céljai

- A turizmus fejlesztése céljából olyan nemzetközi szinten is versenyképes turisztikai attrakciók, termékek fejlesztése, amelyek az ország sajátos kulturális örökségeire és természeti értékeire építenek
- A turisztikai kínálat bővítése olyan kisebb léptékű termékekkel, ahol a turisták új, kulturális és természetközeli élményeket találnak. A támogatott vonzerők ismertségének elősegítése.

Leírás

A turisztikai vonzerők hasznosításához az érintett területeken meg kell teremteni a sokoldalú hasznosítás alapfeltételeit, biztosítani kell a jó megközelíthetőséget, valamint a színvonalas szolgáltatási hátteret és a bő programkínálatot.

A vonzerők sokoldalú és magas költséget lehetővé tevő hasznosításához többféle szolgáltatás összehangolt kínálataként megjelenő turisztikai termék- és programcsomagok kínálatának bővítése elsődleges. Erre leginkább a nemzetközi trendek szerint is jelzett lehetőségek, mint az egyedi szolgáltatások iránti igény erősödése, a kulturális, az öko- és az aktív turizmus iránti növekvő kereslet kielégítését szolgáló turisztikai vonzerők fejlesztése alkalmas. Ehhez szükséges

- a nemzeti parkokban látogatóközpontok, oktató bázisok és tanösvények fejlesztése,
- világörökségi helyszínek látogatóbarát szolgáltatásainak fejlesztése (pl. konferencia terem, kiállítások korszerűsítése, kreatív interaktív bemutató módszerek kialakítása, kulturált fogadóhelyek, akadálymentesítés, a helyszínekhez odavezető út kiépítése),
- kastélyok és várak turisztikai funkciókkal való bővítése (pl. alapvető infrastruktúra kialakítása, akadálymentesítés, odavezető utak),
- a múzeumok és egyedileg fejlesztendő műemlékek látogatóbarát szolgáltatásainak fejlesztése,
- az aktív turizmushoz kapcsolódó infrastrukturális fejlesztése (pl. vitorlás- és jachtkikötők működését kiszolgáló alapvető infrastrukturális (közútvé, közvetlenül kapcsolódó utak) fejlesztések,
- kerékpárutak (Sziget-köz térségében, a Balaton körül, a Tisza-tó mentén, a Duna vonalán és a nemzeti parkok területén)).

A vonzerők látogatottságának növeléséhez szükség van a közlekedésben jelentkező szűk keresztmetszeti problémák oldására, ezért szükség van az intézkedés keretében fejlesztendő turisztikai vonzerőkhöz közvetlenül vezető, többnyire településeken belül található közutak megépítésére, fejlesztésre.

Nemzetközi szinten is versenyképes, nagy befogadó képességű vonzerők fejlesztésére elsősorban a többségében fejlettebb térségekben van lehetőség, míg a fejletlenebb területeken a vonzerők fejlesztése a gazdasági tevékenységek bővítését és a foglalkoztatás növelését segíti elő.

Annak érdekében, hogy a régiók vonzó turisztikai célterületekké válhassanak, a turisztikai attrakciók fejlesztéséhez kapcsolódóan szükség van színvonalas marketing eszközökre és hatékony elosztási csatornák kiépítésére. A versenyképes turisztikai kínálat kialakításához alapvető fontosságú az igényeket kielégítő, újszerű, színvonalas tájékoztató anyagok elkészítése, illetve azok hatékony terjesztési módszereinek bevezetése, különösen az Internet nyújtotta információterjesztési lehetőségek kihasználása. Ezért az intézkedés keretein belül a támogatandó turisztikai vonzerőkhöz kapcsolódóan szükséges támogatni a helyi tájékozódást segítő információs rendszer kiépítését, a vonzerők on-line megtekinthetőségét biztosító Internetes alkalmazások fejlesztését, valamint a színvonalas nyomtatott tájékoztató anyagok elkészítését.

Európai Regionális Fejlesztési Alap 1783/1999/EK rendelet 2.c.k.(d) támogatja a turizmus fejlesztését és a kulturális beruházásokat, beleértve a kulturális és nemzeti örökség védelmét, feltéve, ha azok fenntartható munkahelyeket hoznak létre.

Az intézkedés megvalósításával a turisztikai vonzerők nemzetközi piacon is versenyképes turisztikai terméké alakulnak, látogatottságuk nő, az adott térségben a turisták tartózkodási ideje növekszik, szélesebb körűek a lehetőségek a szabadidő eltöltésére, költségük több lesz, ami munkahelyek teremtését és a lakosság helyben tartását segíti elő. A térségi együttműködésen alapuló fejlesztések új helyszíneket vonnak be a turizmusba, amely a térségek számára alternatív jövedelemforrást és új munkahelyeket jelent. Az intézkedés megvalósulása elősegíti a magyarországi turizmus versenyképességének növelését, csökkenti a tér és időbeli koncentrációt.

Alkalmazott állami támogatási szabályok

Az intézkedés alapján nyújtható támogatások kedvezményezettjei nem vállalkozások, hanem non-profit szervezetek, melyek tevékenysége nem érinti a versenyt, illetve a támogatások segítségével megvalósuló fejlesztések előnyeit szelektivitás nélkül egész közösségek élvezhetik.

Fentieknek megfelelően az intézkedés a Közösségi Versenypolitika fogalmai szerint nem minősül állami támogatásnak.

Kedvezményezettek

- Települési önkormányzatok és intézményeik
- Települési önkormányzati társulások
- Települési önkormányzatok és a magán szféra által közösen létrehozott, önkormányzati többségi tulajdonban lévő, közcélú tevékenységet folytató fejlesztési társaságok
- Központi költségvetési szerv és intézménye
- Közhasznú társaságok, alapítványok, egyházak, egyesületek, valamint egyéb jogi személyiségű non-profit szervezetek

A kiemelt vonzerők fejlesztése csak hosszú távon térülnek meg, a beruházások nagy forrásigényűek.

1.2. Intézkedés. Turisztikai fogadóképesség javítása

Az intézkedés specifikus céljai

- A szálláshelyek színvonalának emelése és szolgáltatásaik bővítése
- A turisztikai vonzerőkhöz kapcsolódó szolgáltatási háttér bővítése

Leírás

A vonzerőkhöz kapcsolódó szolgáltatások és a szálláshelyek mennyiségi és minőségi fejlesztése nélkül továbbra is rövid marad a turisták által eltöltött idő, ami gátat vet a turizmus jövedelemtermelő képessége javulásának, a munkahelyek hosszú távú fenntartásának.

Ezért a legsürgetőbb feladat a kiemelt vonzerők mellett szükséges kereskedelmi szálláskapacitás mennyiségi és minőségi fejlesztése. Az új szálláshelyek létesítésénél elengedhetetlen az akadálymentesítés és a környezetbarát üzemeltetés elterjesztése. A meglévő szálláshelyek minőségi fejlesztése az alacsony kategóriájú kereskedelmi szálláshelyeket (szállodákat (egy-három csillagos), a panziókat, kempingeket, turistaházakat, ifjúsági szállókat) érinti. A négy és ötszillagos szállodák és a fizetővendéglátó helyek nem támogathatók. A turisztikai vonzerők megfelelő kínálatának biztosításához a vonzerők környezetében lévő szolgáltatás kínálat – elsősorban beruházásokon keresztül történő - bővítése (pl. vízi turizmushoz kapcsolódó kikötők, lovas létesítmények, kerékpár-szolgáltatók) kiemelt feladat.

Európai Regionális Fejlesztési Alap 1783/1999/EK rendelet 2.cik. (a) támogatja a termelő környezetet, különösen a cégek, ezen belül a kis – és közepes méretű vállalkozások versenyképességének és fenntartható beruházásainak növelését, és a régiók vonzóbbá tételét, a 2.cik.(d) támogatja a turizmus fejlesztését és a kulturális beruházásokat, beleértve a kulturális és nemzeti örökség védelmét, feltéve, ha azok fenntartható munkahelyeket hoznak létre.

A fejlesztések megvalósításával a turisztikai látványosságok mellé települő szolgáltatások és a kereskedelmi szálláshelyek megfelelő szolgáltatásokat képesek nyújtani a magasabb színvonalat kereső turisták számára is, amely magasabb fajlagos bevételeket, a tartózkodási idő növekedését és a visszatérő látogatók számának emelkedését eredményezi. A létrejövő szálláshelyek munkához és addicionális jövedelemhez juttatják a térséget, növelik a települések népességmegtartó erejét, valamint elősegítik az életszínvonal növekedését.

Alkalmazott állami támogatási szabályok

Amennyiben az intézkedés alapján nyújtható támogatások kedvezményezettjei nem vállalkozások, hanem non-profit szervezetek, melyek tevékenysége nem érinti a versenyt, illetve a támogatások segítségével megvalósuló fejlesztések előnyeit szelektivitás nélkül egész közösségek élvezhetik. Fentieknek megfelelően az intézkedés alapján nem vállalkozások részére nyújtható támogatások a Közösségi Versenypolitika fogalmai szerint nem minősülnek állami támogatásnak.

Amennyiben az intézkedés alapján nyújtható támogatások kedvezményezettjei vállalkozások, az *acquis* regionális beruházási támogatásokra vonatkozó szabályai az irányadók (Regionális Állami Támogatásokra Vonatkozó Iránymutatás [HL C 74, 1998.03.10.]). A támogatási program felkerült a létező támogatások listájára (HU30/2002 Turisztikai Célleírányzat).

Kedvezményezettek

- Gazdasági társaságok
- Települési önkormányzatok és intézményeik
- Központi költségvetési szerv és intézménye

- Közhasznú társaságok, egyesületek, egyházak, alapítványok, valamint egyéb jogi személyiségű non-profit szervezet

1.3. Intézkedés. Kistelepülések szennyvízkezelése

Az intézkedés specifikus célja

- Turisztikailag frekvenciált kistelepülések szennyvizek okozta szennyezésének csökkentése.

Leírás

Az intézkedés a turisztikai frekvenciált kistelepülések (melyek üdülőkörzetek és kiemelt üdülőkörzetek területén, valamint különösen érzékeny felszín alatti vízminőségvédelmi területen található) szennyvízelhelyezésének megoldását szolgálja, a támogatások során figyelembe veszi az adott terület jellemzőit és a létesítmények gazdaságos üzemeltetésének feltételeit. Ezekben a területeken a szennyvíz-elhelyezési megoldások különbözőek lehetnek: a vízbázis-védelmi szempontból kiemelt térségekben csatornahálózat létesítése indokolt, akár újszerű természetközeli tisztítási eljárások alkalmazásával, akár hagyományos szennyvíztisztítók üzemeltetésével. Gazdaságossági szempontok alapján egyes területeken egyedi (az ingatlanok területén elhelyezkedő egyedi szennyvízkezelési eljárások alkalmazásával, vagy korszerű emésztők alkalmazásával) eljárások alkalmazása célszerű. A beavatkozások hozzájárulnak a turisztikailag frekvenciált területek környezetterhelésének csökkentéséhez, a fenntarthatósági szempontok érvényesítéséhez, valamint a lakosság környezettudatosságának erősítéséhez.

Alkalmazott állami támogatási szabályok

Az intézkedés alapján nyújtható támogatások kedvezményezettjei nem vállalkozások, hanem non-profit szervezetek [önkormányzatok], melyek tevékenysége nem érinti a versenyt, illetve a támogatások segítségével megvalósuló infrastrukturális fejlesztések előnyeit szelektivitás nélkül egész közösségek élvezhetik.

Fentieknek megfelelően az intézkedés a Közösségi Versenypolitika fogalmai szerint nem minősül állami támogatásnak.

Kedvezményezetttek

- Települési önkormányzatok és intézményeik
- Települési önkormányzati társulások
- Közhasznú társaságok, egyesületek, alapítványok, valamint egyéb jogi személyiségű non-profit szervezet

2. Prioritás. Térségi infrastruktúra és települési környezet fejlesztése

A prioritás a ROP középtávú céljai közül elsősorban az alábbi cél eléréséhez járul hozzá:

- Vonzó települési környezet kialakítása a gazdasági potenciál fejlesztése a városi területeken

Célok

- A települések elérhetőségének javítása, főként a perifériális elhelyezkedésű területeken;
- Romló állapotú településrészek fejlesztése, az épített és természeti értékek védelme;
- Új, a gazdasági és közösségi célú tevékenységek élénkítésével járó funkciók megjelenésének ösztönzése a településközpontok, barnamezős területek rehabilitációjával;
- Regionális tudásközpontok infrastrukturális fejlesztése a felsőfokú intézmények gazdasági, közösségi célú kapcsolatainak megerősítése érdekében.

Leírás

A célok elérése érdekében négy fő területen szükséges beavatkozás.

- Az alsórendű közúthálózatok vonatkozásában hangsúlyos szerepet kap az elérhetőség feltételeinek jelentős javítása, mivel a régiók gazdaságának elemi érdeke a regionális gazdasági súlypontterületek megfelelő kapacitású közlekedési utakkal való összekötése a kisebb településekkel, továbbá megfelelő sűrűségű hálózat létrehozása. Feladatként jelentkezik a kistelepülések szempontjából a kistérségi központok elérhetőségi nehézségeiből származó hátrányok csökkentése, majd megszüntetése, a gazdasági fejlődés elősegítése

érdekében az első és másodrendű közúthálózatra történő jobb bekapcsolódás. A települési közlekedési infrastruktúra fejlesztése javítja a kistérségek elérhetőségét, a zsáktelepülések és gazdasági pontok megközelíthetőségét, továbbá az elkerülő utak kiépülése csökkenti a településközpontokra nehezedő közlekedési eredetű környezet-terhelést. Az elérhetőséggel szoros kapcsolatban szükséges továbbá a lakossági mobilitás erősítése érdekében a helyi és helyközi tömegközlekedés infrastruktúrájának fejlesztése.

- Az átfogó településfejlesztési programok részét képező, a térségszervező szerepet játszó városok meghatározott részén megvalósuló településrehabilitációs akciók támogatása hozzájárul a gazdasági és társadalmi szempontból hátrányos helyzetű településközpontok és településrészek vonzó települési környezetének kialakításához. A koncentráltan megnyilvánuló gazdasági és szociális települési problémák orvoslása új gazdasági, kulturális, szociális és közösségi funkciók kialakulását és a meglévő funkciók megerősítését szolgálja, mely nemcsak az érintett település, hanem az egész környező térség életére kihat. Ezen intézkedések kiegészítéseként szükséges egyéb infrastrukturális (pl. közlekedési, oktatási), valamint szociális, foglalkoztatási intézkedések megvalósítása is. Az integrált elképzelések támogatását ösztönzik a prioritás keretében megvalósuló egyéb közlekedési-oktatási infrastrukturális fejlesztések, az első prioritás turisztikai, valamint a harmadik prioritás foglalkoztatási intézkedései.
- A barnamezős területek környezeti kármentesítése, újrahasznosítása és funkcióváltása regionális, sőt országos érdek. E területek hasznosításához és funkcióváltásához az önkormányzat aktív részvétele szükséges, melynek eredményeként javul a városszerkezet és a városkép, csökkenthető az újonnan beépített területek nagysága, lehetőség nyílik a meglévő városi igények (szociális, kulturális és zöldfelületi ellátás) kielégítéséhez, valamint új munkahelyek létesítése válik lehetővé. A barnamezős - főként volt honvédelmi, vagy ipari - területek újbóli bekapcsolása a település életébe kedvezően hat a lakossági-vállalkozói közérzetre, ugyanakkor nem elhanyagolható a környezeti veszélyeztetettség csökkenése sem.
- A regionális tudásközpontok infrastruktúrájának fejlesztése a regionális felsőoktatási intézmények "oktató-kutató-szolgáltató" modelljének infrastrukturális feltételeit teremti meg, és ezáltal lehetővé teszi az

intézmények gazdasági és közösségi célú funkcióinak a fejlesztését. Az intézmények olyan jellegű fejlesztése szükséges, mely révén nyitottabbá válnak a lakosság és a vállalkozások irányába, hogy a hallgatókon túl az említett célcsoportok felés is nyújtsanak tudományos, kulturális szolgáltatásokat. A kistérségek belső kohéziós erejének javításán túl a fejlesztések révén a vidéki oktatási intézmények vonzóbbá válnak a hallgatók számára, csökkentve a fővárosi és a gyakran ezzel együtt járó vidékről való végleges elköltözés esélyeit. A fejlesztések következtében várhatóan csökken a felsőoktatásban napjainkban tapasztalható területi koncentráció, ami az infrastrukturális feltételek megteremtése után a vidéki egyetemek hallgatói létszámának növekedését vonhatja maga után. A közösségek, vállalkozások felé nyitott regionális tudásközpontok kialakítása az adott térségben ösztönzi a magas hozzáadott értéket előállító vállalatok letelepedését, növeli a régiók versenyképességét, javítja a helyi életminőséget és csökkenti a vidéki városokból a fővárosba irányuló diplomás elvándorlás esélyeit.

A prioritás keretében a következő, Európai Regionális Fejlesztési Alap által finanszírozott intézkedések kerülnek megvalósításra:

- Térségi kapcsolatrendszer fejlesztése
- Település-rehabilitációs akciók
- Barnamezős területek újrahasznosítása
- A regionális tudásközpontok infrastruktúrájának fejlesztése

2.1. Intézkedés. Térségi kapcsolatrendszer fejlesztése

Az intézkedés specifikus céljai

- Az alsóbbrendű közúthálózat fejlesztésével a kistérségek és a perifériális helyzetű települések belső elérhetőségi viszonyainak javítása
- Iparterületek, gazdasági létesítmények megközelíthetőségének javítása
- Helyi és helyközi tömegközlekedés infrastrukturális feltételeinek javítása

Leírás

Az elmaradott kistérségek gazdasági potenciáljának erősítése, a kistérségi központok elérhetősége, a foglalkoztatás bővítése érdekében szükséges a kistérségek és a kistérségi központokat összekötő harmad-, negyed-, és ötöd rendű utak felújítása, illetve térséget feltáró hiányzó útszakaszok kiépítése. Célként kell kitűzni, hogy egy adott kistérségben minden település 45 percen belül elérje kistérségi központját. A vállalkozásoknak helyet adó területek (pl. ipari parkok, logisztikai központok, inkubátorházak) kiszolgálása megköveteli a területet megközelítő utak fejlesztését, a forgalom levezetéséhez szükséges közlekedési kapcsolatokat. Jelentősen hozzájárul mindez egyben a gazdaság erősítéséhez. Ezen közlekedésfejlesztési tevékenységek elmaradása sok esetben gátolja az adott térségben folytatott gazdasági tevékenységek bővítését. Ennek megfelelően a növekedő teherforgalom biztonságos levezetése érdekében szükséges az ipari területekhez vezető utak kiépítése, illetve felújítása megfelelő műszaki paraméterek mentén.

A megfelelő szolgáltatási színvonal tartásához, a lakossági mobilitáshoz alapvetően szükséges a térségi infrastruktúra fejlesztése, rekonstrukciója. E fejlesztésekkel javítható az elmaradott térségek gazdasági helyzete, ezeken keresztül pedig a lakosság életkörülménye is kedvezően változhat.

Az intézkedés kiegészíti a Kohéziós Alap beruházásait, a nemzetközi közlekedéshálózat-fejlesztéseket (TEN és a TINA közlekedési folyosók), valamint a Környezetvédelem és Infrastruktúra Operatív Program intézkedéseit, azaz a hazai közúthálózat-fejlesztési nagy beruházásokat az első és másodrendű közutak esetében.

Alkalmazott állami támogatási szabályok

Az intézkedés alapján nyújtható támogatások segítségével megvalósuló infrastrukturális fejlesztések előnyeit szelektivitás nélkül egész közösségek élvezhetik, így az EK Szerződés 87. cikk (1) bekezdésében foglaltak nem valósulnak meg.

Fentieknek megfelelően az intézkedés a Közösségi Versenypolitika fogalmai szerint nem minősül állami támogatásnak.

Kedvezményezettek

- Önkormányzatok
- Önkormányzati társulások
- Központi költségvetési szervek és intézményeik
- Közhasznú társaságok

2.2. Intézkedés. Település-rehabilitációs akciók

Az intézkedés specifikus céljai

- Funkcióját veszítő, romló állapotú településközpontok, vagy részközpontok megújítása, új funkciók megjelenésének ösztönzése
- Többségében hátrányos helyzetű csoportok által lakott, romló állapotú és alacsony státuszú településrészek rehabilitációja

Leírás

Az intézkedés keretében a következő fő tevékenységcsoportok támogatása valósul meg: közterületek rehabilitációja és a települési zöldfelületek védelme és fejlesztése; a lakótelepek környezetének megújítása; gazdasági, szociális, kulturális, közösségi, közösségi-informatikai (pl. teleházak) valamint szabadidő- és sport szolgáltató tevékenységeknek helyt adó létesítmények környezetbarát és fenntartható kialakítása, városrészek közbiztonságának növelése.

Az intézkedés keretében megvalósítandó tevékenységek az Európai Regionális Fejlesztési Alapból lesznek finanszírozva. Az intézkedés megközelítésmódja az Urban II. közösségi kezdeményezés gyakorlatát veszi figyelembe, az integrált és hosszú távú fejlesztési elképzelések elterjedését kívánja ösztönözni az országban.

Alkalmazott állami támogatási szabályok

Az intézkedés alapján nyújtható támogatások kedvezményezettjei nem vállalkozások, hanem non-profit szervezetek, melyek tevékenysége nem érinti a versenyt, illetve a támogatások segítségével megvalósuló infrastrukturális fejlesztések előnyeit szelektivitás nélkül egész közösségek élvezhetik.

Fentieknek megfelelően az intézkedés a Közösségi Versenypolitika fogalmai szerint nem minősül állami támogatásnak.

Kedvezményezettek

- Önkormányzatok és intézményeik
- Önkormányzati társulások
- Önkormányzatok és a magán szféra által közösen létrehozott, önkormányzati többségi tulajdonban lévő közcélú fejlesztési társaságok
- Közhasznú társaságok, egyesületek

2.3. Intézkedés. Barnamezős területek újrahasznosítása

Az intézkedés specifikus célja

- Barnamezős területek újrahasznosítása a területek funkcióváltása érdekében

Leírás

Az intézkedés e barnamezős területek (felhagyott, vagy alig működő ipartelepek, üres laktanyák) környezeti kármentesítését, újrahasznosítását és funkcióváltását támogatja. Olyan új funkciók megjelenését ösztönzi (pl. közösségi-, kulturális-, ipari-, adminisztratív-, turisztikai-, kereskedelmi funkciók), melyek szervesen illeszkednek a települések szerkezetéhez és biztosítják a hosszú távú fenntarthatóságot. Az intézkedés megvalósításában a települési önkormányzat aktív részvétele szükséges.

Az intézkedés finanszírozója az Európai Regionális Fejlesztési Alap. Az intézkedés kiegészíti a Környezetvédelmi és Infrastruktúra Operatív Program "A környezetbiztonság növelése" intézkedését, mely az állami felelősségi körbe tartozó szennyezett területek kármentesítésével foglalkozik.

Alkalmazott állami támogatási szabályok

Az intézkedés alapján nyújtható támogatások kedvezményezettjei nem vállalkozások, hanem non-profit szervezetek, melyek tevékenysége nem érinti a versenyt, illetve a támogatások segítségével megvalósuló

infrastrukturális fejlesztések előnyeit szelektivitás nélkül egész közösségek élvezhetik.

Fentieknek megfelelően az intézkedés a Közösségi Versenypolitika fogalmai szerint nem minősül állami támogatásnak.

Kedvezményezettek

- Önkormányzatok és intézményeik
- Önkormányzati társulások
- Önkormányzatok és a magán szféra által közösen létrehozott, önkormányzati többségi tulajdonban lévő közcélú fejlesztési társaságok
- Közhasznú társaságok

2.4. Intézkedés. A regionális tudásközpontok infrastruktúrájának fejlesztése

Az intézkedés specifikus célja

- A közösségi funkciót is ellátó regionális tudásközpontok kialakulását gátló infrastrukturális akadályok felszámolása.

Leírás

Az intézkedés a közösségi funkciót is betöltő regionális tudásközpontok kialakításának infrastrukturális akadályait kívánja felszámolni. A fejlesztések elsősorban a vidéki térségek gazdasági fejlődését előmozdító felsőoktatási intézményekre, (pl. a gazdasági, műszaki, agrár vagy természettudományos képzést folytató intézményekre) koncentrálnak, javítva ezzel a régiók innovációs és tudás bázisát.

A beavatkozást különösen indokoltá teszi, hogy az utóbbi években jelentősen megnőtt a tanulói létszám, ami nem párosult a képzés infrastruktúrájának, (pl. oktató és kutató helyek) mennyiségi és minőségi fejlesztésével, korlátozva ezzel a képzések minőségét. E szűk keresztmetszetek felszámolása alapvető fontosságú.

Az 1783/1999 ERDF rendelet támogatja az olyan infrastrukturális beruházásokat, amelyek az 1-es célterületbe tartozó régiókban növelik a

gazdasági potenciált (2. cikk 1. b (i) pont), valamint a kutatás-fejlesztési kapacitásokat. (2. cikk, 2. b) pont).

Az intézkedés a regionális tudásközpontok kialakítását céljával kitűző Európai Szociális Alapból támogatott intézkedéssel együtt fejt ki hatását. A felsőoktatási intézmények e két intézkedésen keresztül megvalósuló komplex fejlesztése elősegíti a lakossági funkciókat is betöltő felsőoktatási tudásközpontok létrejöttét, megerősödését. A regionális tudásközpontok kialakulása hatékonyan járul hozzá az innováció térbeli terjedéséhez, a régiók versenyképességének javításához, a helyi életminőség javulásához és ezáltal csökkenti a fejletlenebb régiókból való elvándorlás mértékét.

Alkalmazott állami támogatási szabályok

Az intézkedés alapján nyújtható támogatások kedvezményezettjei nem vállalkozások, hanem non-profit szervezetek [felsőoktatási intézmények], melyek tevékenysége nem érinti a versenyt, illetve a támogatások segítségével megvalósuló infrastrukturális fejlesztések előnyeit szelektivitás nélkül egész közösségek élvezhetik.

Fentieknek megfelelően az intézkedés a Közösségi Versenypolitika fogalmai szerint nem minősül állami támogatásnak.

Kedvezményezettek

- Felsőoktatási intézmények

3. Prioritás. A régiók humán erőforrásának fejlesztése

A prioritás a ROP középtávú céljai közül elsősorban az alábbi cél eléréséhez járul hozzá:

- Megújulásra képes helyi társadalom megteremtése

Célok

- Helyi közigazgatás humánkapacitásának fejlesztése
- A hátrányos helyzetűek foglalkoztatásának bővítése a szociális gazdaság fejlesztésével
- A munkavállalók szaktudásának regionális igényekhez való illesztése
- Regionális tudásközpontok kialakítása.

Leírás

A helyi közösségek életminőségének alakításában egyaránt meghatározó szerepet játszanak a helyi közigazgatási intézmények, a civil szervezetek, és a vállalkozások, amelyeket gyakran gyenge működési hatékonyság valamint az együttműködés alacsony foka jellemez. A korszerű tudás, illetve a Strukturális Alapok felhasználásához kötődő ismeretek hiánya minden régióban gátját képezheti az integrált helyi fejlesztések megvalósulásának, valamint a Strukturális Alapok hatékony felhasználásának. Ugyanakkor a régiók abszorpciós képességének növelése kiemelkedő fontosságú az egész ország és különösen az elmaradottabb régiók számára. A prioritásban megvalósuló intézkedések ezért elősegítik a helyi közigazgatás és civil szervezetek humán kapacitásának fejlesztését, az önkormányzatok működésének megújulását, a civil szervezetekkel, valamint a vállalkozásokkal való együttműködésük erősödését.

A Humán Erőforrás Fejlesztési Operatív Program széles eszközzel kívánja elősegíteni a hátrányos helyzetűek foglalkoztatását. E prioritás, mintegy kiegészítésként, a helyi foglalkoztatási potenciált kihasználva, a szociális gazdaság fejlesztésén keresztül járul hozzá a hátrányos helyzetűek foglalkoztatásának bővítéséhez. Elsősorban az elmaradottabb térségekben érhető el jelentős eredmény a non-profit szektor foglalkoztatási projektjeivel, amely lehetőséget biztosít az elsődleges munkaerőpiacról kiszorult rétegek munkaerő-piaci reintegrációjára. A szociális gazdaság nagymértékben hozzájárul továbbá a nők foglalkoztatásának bővítéséhez, hiszen a szociális gazdaság keretében a non-profit szervezetek által felvállalt szociális, személyi szolgáltatások területén magasabb a női foglalkoztatottak aránya. A helyi foglalkoztatási kezdeményezések a második prioritás alatt megvalósuló település-rehabilitációs akciókkal szinergikus hatást kifejtve jelentősen javítja a helyi életminőséget.

A régiók munkaerőpiacára jellemző súlyos probléma, hogy a szakképzési kínálat nem követte megfelelő mértékben a régiós gazdasági igényeket, és országsszerte magas a piacképes szakmai ismeretekkel nem rendelkező munkanélküliek aránya. Ugyanakkor megnőtt a szakképzett és alkalmazkodóképes munkaerő iránti kereslet, egyes dinamikus fejlődő térségeket kifejezetten a korszerű ismeretekkel rendelkező szakemberek hiánya jellemez. Az új gazdasági kihívásoknak megfelelő szakmai tudás különösen fontos a mikro-, kis-és középvállalkozások alkalmazottai számára. E prioritás a munkavállalók, elsősorban a mikro-, kis és

középvállalkozások alkalmazottainak a régiós igényekhez illeszkedő szakmai ismereteinek bővítését segíti elő és kiemelt hangsúlyt fektet a turisztikai képzésekre, amely az első prioritással szinergikus hatást kifejtve javítja a turisztikai vállalkozások versenyképességét. A prioritás keretében megvalósuló képzések a regionális igények folyamatos felmérésén alapulnak és a régió számára fontos ágazatokra, hiányszakmákra koncentrálnak. Mindezt a Humán Erőforrás Fejlesztési Operatív Programban megvalósuló, a KKV-k alkalmazottainak alkalmazkodóképességét javító általános jellegű képzési programok egészítik ki

Az ország kiegyensúlyozott területi fejlődésének katalizátorai lehetnek a régiókban működő felsőoktatási intézmények. Magyarország nemzetközileg is elismert tudományos, szellemi potenciállal rendelkezik, azonban a helyi szellemi erőforrások optimális kihasználásának gátját képezi a felsőoktatási intézmények és a vállalkozások közötti gyenge kapcsolat, valamint a felsőoktatási képzési programok jelentős részének a fővárosban való koncentrációja. A területi koncentráció érdekében elő kell segíteni a regionális tudásközpontok kialakulását, aminek eredményeképpen a felsőoktatási intézmények a regionális gazdaság szellemi és gazdasági élet meghatározó szereplőjévé válhatnak. A regionális tudásközpontok kialakítása csökkenti a vidéki városokból a fővárosba történő diplomás elvándorlás mértékét, javítva ezzel a vállalkozások számára elérhető humán kapacitások minőségét.

A prioritás keretében a következő intézkedések valósulnak meg az Európai Szociális Alap finanszírozásával:

- A helyi közigazgatás és a civil szervezetek kapacitás építése
- A helyi foglalkoztatási kezdeményezések támogatása
- Regionális tudásközpontok kialakítása
- A munkavállalók szakmai ismereteinek a régiós igényekhez való illesztése

3.1. Intézkedés. A helyi közigazgatás és a civil szervezetek kapacitásépítése

Az intézkedés specifikus céljai

- A helyi közigazgatás kapacitásfejlesztése, a Strukturális Alapok fogadásához szükséges ismeretek terjesztése.

- A helyi közigazgatás és a civil szféra közötti együttműködés ösztönzése.

Leírás

Az intézkedés támogatást nyújt a közigazgatás szervezetkorszerűsítéséhez kapcsolódó képzési programokhoz, minőségbiztosítási rendszerek bevezetéséhez, valamint a közigazgatásban dolgozók szakmai továbbképzéséhez, különös tekintettel az informatikai ismeretek fejlesztésére javítva ezzel az infokommunikációs technológia nyújtotta lehetőségek kihasználtságát. A támogatásoknak ki kell terjedniük, olyan képzési és tanácsadási programok lebonyolítására, melyben a település, térségfejlesztésben érintett civil szervezetek is részt vesznek, annak érdekében, hogy a köz- és magánszféra együttműködésén alapuló magasabb szintű, programtervezési és projektmenedzselési ismereteket szerezzenek.

Az EU támogatások hatékony felhasználása, az abszorpciós képesség növelése érdekében biztosítani kell a projektek előkészítésében, végrehajtásában résztvevők folyamatos képzését. A regionális, helyi szereplők felkészítése a Strukturális Alapok fogadására a PHARE regionális felkészítő program (HU 0008-01RPP Twinning program) keretében már megindult. A program keretében egy olyan fenntartható képzési rendszer kerül kidolgozásra, amely hosszú távon biztosítja a területfejlesztés szereplőinek felkészítését, képzést a Strukturális Alapok működtetésében betöltött szerepük szerint, ezáltal segítve a Strukturális Alapok hatékony felhasználását.

Alkalmazott állami támogatási szabályok

Az intézkedés alapján nyújtható támogatások kedvezményezettjei nem vállalkozások, hanem non-profit szervezetek, melyek tevékenysége nem érinti a versenyt, illetve a támogatások segítségével megvalósuló infrastrukturális fejlesztések előnyeit szelektivitás nélkül egész közösségek élvezhetik.

Fentieknek megfelelően az intézkedés a Közösségi Versenypolitika fogalmai szerint nem minősül állami támogatásnak.

Kedvezményezettek

- Megyei Közigazgatási Hivatalok
- Regionális Fejlesztési Ügynökségek
- Önkormányzatok
- Non-profit szervezetek

3.2. Intézkedés. A helyi foglalkoztatási kezdeményezések támogatása

Az intézkedés specifikus célja

- A hátrányos helyzetűek foglalkoztatásának bővítése a szociális gazdaság fejlesztésén keresztül.

Leírás

Az intézkedés a helyi közösségi igények foglalkoztatási potenciálját kihasználva kívánja elősegíteni a munkaerő-piaci hátrányokkal küzdő csoportok foglalkoztatását a szociális gazdaság fejlesztésén keresztül. A szociális gazdaság kettős funkciót tölt be. Egyrészt a közösség számára fontos, piaci alapon nem megvalósuló tevékenységeket valósít meg, különösen a szociális szolgáltatások terén, ezáltal javítja a helyi életminőséget. Másrészt a non-profit szektor helyi foglalkoztatási projektjei állást biztosítanak a tartós munkanélküliek számára, javítják foglalkoztathatóságukat, esélyt teremtve ezáltal az elsődleges munkaerőpiacra való visszatérésre. Ugyanakkor a szociális gazdaság tartós foglalkoztatási lehetőségeket kínál azok számára, akik hosszú távon sem képesek a hagyományos munkaerőpiac szereplőivé válni.

Az intézkedés ennek megfelelően támogatást nyújt a non-profit célú foglalkoztatási projektek, vállalkozások létrehozatalához és működtetéséhez elsősorban olyan közösségi-közhasznú célú feladatokhoz kapcsolódóan, mint például szabadidős és kulturális programok szervezése, környezetgondozás, településkép javítás, környezetvédelem, személyi szolgáltatások, vagy valamilyen termék előállítása. Az intézkedés ösztönzi az olyan projektek megvalósulását, ahol a non-profit szervezetek egyes feladatokat átvállalnak az önkormányzatoktól, ezáltal erősítve az önkormányzati és civil szféra közötti együttműködést. A programok hosszú távú fenntarthatóságának, illetve a szociális gazdaság bővítésének érdekében szükséges továbbá a non-profit foglalkoztatási projektek kidolgozásában és menedzselésében jártas szakemberek képzése,

mintaprojektek kidolgozása, a tapasztalatok elterjesztése, valamint a foglalkoztatási projektek sikeres megvalósítását segítő tanácsadói szolgáltatás működtetése.

Alkalmazott állami támogatási szabályok

Az intézkedés alapján nyújtható támogatások kedvezményezettjei nem vállalkozások, hanem non-profit szervezetek, melyek tevékenysége nem érinti a versenyt, illetve a támogatások segítségével megvalósuló infrastrukturális fejlesztések előnyeit szelektivitás nélkül egész közösségek élvezhetik.

Fentieknek megfelelően az intézkedés a Közösségi Versenypolitika fogalmai szerint nem minősül állami támogatásnak.

Kedvezményezettek

- Közhasznú társaságok, egyesületek, alapítványok, valamint egyéb jogi személyiségű non-profit szervezetek
- Önkormányzatok és intézményeik

3.3. Intézkedés. Regionális tudásközpontok kialakítása

Az intézkedés specifikus céljai

- A felsőoktatási intézmények képzési kínálatának bővítése, a régiós igényekhez való illesztése
- A felsőoktatású intézmények és a vállalkozások közötti kapcsolat erősítése

Leírás

A tudásalapú regionális fejlődés katalizátorai lehetnek a régiókban működő felsőoktatási intézmények, jelenleg azonban a felsőoktatási intézmények kevésbé integrálódtak a régiók gazdasági életébe, az intézményekben rejlő szellemi potenciál a regionális gazdaság számára kihasználatlanok marad. A felsőfokú képzésre továbbá az erős fővárosi koncentráció jellemző, aminek egyik fő oka, hogy a vidéki felsőoktatási központok képzési kínálata messze elmarad a fővárosétól, az oktatott szakok nem felelnek meg a régiók gazdasági igényeinek.

A területi koncentráció oldása érdekében az intézkedés elsősorban a vidéki felsőoktatási intézmények képzési kínálatának bővítésére koncentrál, új szakok, képzési programok bevezetése, a meglévő programok modernizációja, a tudásalapú társadalom követelményeinek megfelelő innovatív képzési módszerek kidolgozása által.

Az intézkedés keretében megvalósuló támogatandó tevékenységeknek illeszkedniük kell az Oktatási Minisztérium felsőoktatás-fejlesztési koncepciójához, ami a gyakorlatban azt jelenti, hogy a projektek jóváhagyásához szükséges az Oktatási Minisztérium, vagy valamely a képviselőt ellátó területi szervezet támogató nyilatkozata. A támogatásoknál előnyben részesülnek azok a kezdeményezések, ahol a felsőoktatási intézmények együttműködnek, valamely a vállalkozásokat tömörítő gazdasági érdekképviseleti szervezettel, ezzel is erősítve a helyi, regionális gazdasági igényekhez igazodó oktatáspolitikát.

Alkalmazott állami támogatási szabályok

Az intézkedés alapján nyújtható támogatások kedvezményezettjei nem vállalkozások, hanem non-profit szervezetek [oktatási intézmények], melyek tevékenysége nem érinti a versenyt, illetve a támogatások segítségével megvalósuló fejlesztések előnyeit szelektivitás nélkül egész közösségek élvezhetik.

Fentieknek megfelelően az intézkedés a Közösségi Versenypolitika fogalmai szerint nem minősül állami támogatásnak.

Kedvezményezettek

- Felsőoktatási intézmények

3.4. Intézkedés. Régió specifikus szakmai képzések támogatása

Az intézkedés specifikus céljai

- A munkavállalók szakmai ismereteinek bővítése, különös tekintettel a turisztikai vállalkozások alkalmazottaira.

Leírás

Az intézkedés keretében megvalósuló szakképzési és szakmai továbbképzési programok a régiók számára fontos ágazatokban, hiányszakmákban és kiemelten a turizmus területén valósulnak meg kiegészítve ezzel a Humán Erőforrás Fejlesztési Program által támogatott általános jellegű, a KKV-k alkalmazodóképességét javító képzési programokat, amelyek országszerte hasonló beavatkozást igényelnek. Az intézkedés az első prioritás alatt megvalósuló turisztikai vonzerők és szolgáltatások fejlesztését célzó intézkedésekkel szinergikus hatást kifejtve javítja a turisztikai vállalkozások működési hatékonyságát.

Az intézkedésben OKJ-s szakképzési és szakmai továbbképzési programok egyaránt megvalósulnak. Ez utóbbi elsődleges célcsoportját a KKV-k, valamint a mikro-vállalkozások alkalmazottai képezik, szükséges azonban a munkavállalók szélesebb rétegének folyamatos ágazat-specifikus továbbképzése is. Az OKJ-s szakképzési programok célcsoportját a szakképzetlen vagy piacképes szakmával nem rendelkező munkavállalók alkotják, akik között magas az inaktív, munkanélküli vagy a munkanélkülivé válás kockázatával fenyegetett személyek aránya. Számukra az akkreditált felnőttképzési programokon való részvétel jelentheti a munkaerő-piaci helyzetük javulását, a reintegráció lehetőségét.

Alkalmazott állami támogatási szabályok

Az intézkedés alapján nyújtható támogatások esetén az acquis képzési célú támogatásokra (általános képzés) vonatkozó szabályai az irányadók (Az EK Szerződés 87. és 88. Cikkeiben Foglaltaknak a Képzési Célú Támogatásokra Vonatkozó Alkalmazásáról szóló 68/2001. sz. Bizottsági Rendeletben (HL L 10, 2001.01.13.)). A támogatási programok felkerültek a létező támogatások listájára (HU/1, HU/19, HU/28).

Kedvezményezettek

- Gazdasági érdekképviseleti szervezetek, kamarák
- Regionális Munkaerő Fejlesztő és Képző Központok

4. Prioritás. Technikai segítségnyújtás

A technikai segítségnyújtás prioritásból - amely minden Strukturális Alapokból finanszírozott program hatékony végrehajtásának elősegítéséhez rendelt közösségi támogatás az Európai Tanács 1260/1999 sz. rendelete alapján – a következő tevékenységek finanszírozására kerül sor: előkészítési, monitoring, értékelési és ellenőrzési tevékenységek az intézkedések szabályszerű megvalósítása, az említett Rendelet előírásainak betartása érdekében.

A prioritás két intézkedést tartalmaz. Az egyik a ROP végrehajtását segíti, míg a másik a horizontális politikák érvényesítéséhez kapcsolódóan nyújt szakértői segítségnyújtást az összes operatív program számára. Ez utóbbi intézkedés megvalósítása a Közöségi Támogatási Keret (KTK) Irányító Hatósággal való együttműködésben történik.

A prioritás keretében megvalósuló intézkedéseket az Európai Regionális Fejlesztési Alap finanszírozza.

4.1. Intézkedés. KTK technikai segítségnyújtás

Az intézkedés specifikus céljai:

- A KTK egészének megvalósításához szükséges, irányító, értékelő, monitoring és ellenőrző tevékenységek magas szintű, hatékony és átlátható elvégzésének elősegítése.
- A KTK Irányító Hatóság és Monitoring Bizottság működésének biztosítása.

Leírás

A technikai segítségnyújtásból a következő tevékenységek kerülnek finanszírozásra:

1. Menedzsment és monitoring kiadások

KTK IH és KTK Monitoring Bizottság működtetése

- A Monitoring Bizottság üléseinek költségei, ideértve szükség szerint szakértők részvételét is
- KTK IH működtetéséhez szükséges szakértői részvétel (horizontális politikák érvényesítése)

2. A programmegvalósítás hatékonyságát növelő kiadások

Nyilvánosság és kommunikáció

- Európai Unió Pályázati Információs Központ létrehozása és működtetése (adatbázis, honlap, kék szám, ügyfélszolgálat, pályázati tanácsadók),
- Információs kampány a Strukturális Alapok népszerűsítésére
- EU Pályázati börze
- Tájékoztató anyagok, kiadványok, jelentések, hírlevelek, projektgyűjtemények készítése és terjesztése
- Közvélemény-kutatások, felmérések
- KTK internetes honlapjának elkészítése, karbantartása és működtetése
- Partnerségi konferenciák, szakmai fórumok, workshopok szervezése
- Partnerek támogatása
- Szakmai felkészítő tanfolyamok partnereknek (Monitoring Bizottság tagjainak is), kedvezményezetteknek
- Képzéskoordináció (SAKK)

Kutatás-fejlesztés, értékelés

- Tanácsadói szolgáltatások igénybevétele a programtervezés, menedzsment, monitoring és értékelés módszertani, szervezeti, folyamatszervezési feladatainak megoldásához
- Horizontális és tematikus értékelések lebonyolítása, tanulmányok elkészítése

IT rendszer

- A programvégrehajtást támogató számítógépes rendszer továbbfejlesztése, szükséges szakértői képzések lebonyolítása.

A prioritás keretében megvalósuló tevékenységeket az Európai Regionális Fejlesztési Alap finanszírozza.

Az szakmai segítségnyújtás várható hatása a KTK eredményes, hatékony és átlátható végrehajtása korszerű számítógépes háttérrel, bevált irányítási módszerekkel, hatékony szervezeti megoldásokkal.

Kedvezményezett

- KTK Irányító Hatóság.

4.2. Intézkedés. ROP technikai segítségnyújtás

Az intézkedés specifikus célja

- A ROP intézkedéseinek hatékony, szabályszerű, gördülékeny, sikeres, magas szakmai szintű végrehajtásának támogatása

Leírás

A technikai segítségnyújtásból a következő tevékenységek kerülnek finanszírozásra:

Szakértői tanácsadás igénybevétele

- Megfelelő minőségű és mennyiségű projekt előkészítéséhez kapcsolódó tevékenységek támogatása, elsősorban azokban a térségekben, ahol a projektgenerálás eredménye különben nem éri el a kielégítő szintet, annak érdekében, hogy a stratégiában jelzett régióként meghatározott indikatív forráskeretek tarthatók legyenek
- A jó minőségű projektek megvalósításához szükséges dokumentáció elkészítése (pl. hatástanulmányok, megvalósíthatósági tanulmányok, stb.)
- A közösségi és horizontális irányelvek program- és projektszintű teljesülésének biztosítása
- Projektértékeléshez kapcsolódó szakmai feladatok elvégzése, véleményezések elkészítése, programszintű értékeléshez kapcsolódó háttér tanulmányok elkészítése
- A támogatások eredményeit, hatását mérő indikátorokhoz kapcsolódó adatgyűjtés, az indikátorok teljesülésének figyelemmel követése, értékelése
- A Strukturális Alapok támogatásainak leghatékonyabb módon történő felhasználásával foglalkozó tanulmányok elkészítése
- A Monitoring Bizottság munkáját segítő tanácsadói tevékenység végzése
- A következő programozási időszak tervezéséhez segítséget nyújtó háttér tanulmányok készítése

Képzések, szemináriumok, tanulmányutak és szakmai gyakorlatok

Képzések és szemináriumok szervezése a végrehajtással kapcsolatban lévő összes tevékenység vonatkozásában szükséges és elengedhetetlen a megfelelő minőségű munkavégzés biztosítása érdekében.

A végrehajtás különböző aspektusainak vizsgálata a korábbi és új tagállamokba szervezett tanulmányutak, illetve szakmai gyakorlatok során, az intenzív tapasztalatcsere hozzájárul a program hatékonyabb és szakszerűbb végrehajtásához.

Nyilvánosság biztosítása

- A ROP végrehajtása során alkalmazott kommunikációs és információs stratégia és terv elkészítése és a megvalósításában való közreműködés
- Kiadványok (brosúrák, szórólapok, tájékoztató füzetek, stb.) megtervezése, kivitelezése és terjesztése
- A programvégrehajtás dokumentumainak egységes arculattervezése
- Tájékoztató, a programot népszerűsítő és ismertető rendezvények szervezése
- Tudományos fórumok szervezése a program intézkedéseivel kapcsolódóan
- ROP internetes honlapjának megtervezése, fejlesztése, működtetése és karbantartása

IT monitoring rendszer

- A ROP intézkedések sajátosságait figyelembe vevő, azoknak megfelelő informatikai rendszer felállítása, működtetése és karbantartása
- Az informatikai rendszer működésének betanítása a megfelelő jogosultsági szintek hozzáférői számára
- Menedzsment tevékenységek végzését elősegítő információs rendszerek (hardver, szoftver) felállítása és működtetése

Fordítás, tolmácsolás

A partnerekkel való akadálytalan kapcsolattartás érdekében a fentebb felsorolt tevékenységekhez kapcsolódhatnak fordítási, illetve tolmácsolási feladatok, amit a ROP technikai segítségnyújtás intézkedése finanszíroz.

Kedvezményezettek

- ROP Irányító Hatóság
- Közreműködő szervezetek

5. fejezet: A KKV támogatások jogi keretei

Az Európai Unió által társfinanszírozott támogatási programok működésének szabályait részben az Unió előírásrendszere, részben a magyar jog határozza meg. A rendelkezések többségét a pályázóknak nem, csak a pályázati programokért felelős menedzsmentnek kell ismernie.

A jelenleg már kifutó stádiumban lévő előcsatlakozási alapok (Phare, ISPA, Sapard) végrehajtását szabályozó utasítások gyűjteményét (PRAG=Practical Guide to Phare, Ispa & Sapard contract procedures) az érdekelteknek mindenképpen érdemes tanulmányozni. Magyar nyelven el lehet érni a [www.cfcu.hu honlapon practical guide](http://www.cfcu.hu/honlapon/practical_guide) címszónál.

Amennyiben értékesítési lehetőségeket keresünk, akkor a közbeszerzési értékesítéseket célszerű figyelemmel kísérni. A tendereket nem az Európai Unió, hanem az EU támogatás hazai kedvezményezettje kezdeményezi. A közzététel módja függ a projekt jellegétől és nagyságától, de a kedvezményezettnek legalább három ajánlatot be kell szereznie. Nagyobb projekteknél nyílt pályáztatást kell meghirdetni a sajtón keresztül, de nagyobb érték kategóriákban (lásd 9. fejezet) nemzetközi, az interneten publikált tender lehet a kötelező eljárás.

A következőkben az Európai Unió versenypolitikáján belül a KKV szektort (is) érintő Uniós támogatásokra vonatkozó szabályozás lényeges kérdéseit, majd ezek hazai vonatkozásait mutatjuk be.

5.1. Versenyszabályozás és állami támogatások az EU-ban

A közösségi versenypolitika arra irányul, hogy az egységes belső piacon biztosítsa a tisztességes verseny feltételeit. A közösségi versenyszabályok (pl. erőfölénnyel való visszaélés) mellett a tagállamokra is kiterjednek. Utóbbi szabályok között említhetők a kereskedelmi jellegű állami monopóliumok működtetéséről, az állami vállalatok irányításáról, a vállalkozásoknak juttatott különleges és kizárólagos jogokról szóló szabályok, továbbá az **állami támogatás szabályai**.

Az EU versenyjoga öt szempontból vizsgálja a verseny körülményeit:

- összehangolt piaci fellépés,
- visszaélés uralkodó piaci helyzettel,
- vállalatok összeolvadása,
- állami támogatások és
- közösségi szolgáltatók különleges, vagy kizárólagos jogai, állami monopóliumok.

A pályázatok jogi feltételeihez kapcsolódóan a továbbiakban csak az állami támogatások szabályaival foglalkozunk.

1. Az unión belüli állami támogatások

Az állami támogatások szabályozási alapelvét a Római Szerződés 87. cikke mondja ki: „Amennyiben arról ez a Szerződés másképpen nem rendelkezik, bármely tagállam által, vagy **állami forrásból** bármilyen formában **nyújtott támogatás**, amely torzítja a versenyt, vagy azzal fenyeget, azáltal, hogy bizonyos vállalatoknak, vagy bizonyos javak termelésének kedvez, és amennyiben érinti a tagországok közötti kereskedelmet, **összeegyeztethetetlen a Közös Piacca**l.”

Az állami támogatások tilalma körében nem csupán a közvetlen finanszírozás nem megengedett, hanem a piaci szintnél alacsonyabb kamatra adott kölcsönök, kölcsöngaranciák, adókedvezmények és mentességek is, származzanak bármilyen, a központi állami költségvetésből finanszírozott intézménytől, sőt akár az önkormányzatoktól is! Tilos állami tulajdonrész birtoklása vállalatokban, ha az akár csak azzal a veszéllyel fenyeget, hogy torzítja a szabad versenyt.

Ezzel összefüggésben megállapítható, hogy az Unió tagként a nemzeti támogatások alkalmazása többé nem a tagország belügye, hanem azokról a tagállam kérésére és a bizottság javaslatára a tanács dönt.

Azonban a kis- és középvállalkozások tekintetében számos kivétel van ezen tilalmak közül: a kutatás és fejlesztés, környezetvédelem, foglalkoztatás valamint a „de minimis” elv vonatkozásában. A „de minimis” elv szerint a bíróság nem veszi figyelembe azon támogatásokat, melyek kedvezményezettjei maximum 150 főt foglalkoztatnak, forgalmuk nem éri el a 15 millió eurót és az adott támogatás (alap esetben) kisebb, mint 7,5 százalék. Továbbá a támogatás 3 év alatt nem haladja meg a 100 ezer eurót.

Tehát általánosságban bármilyen állami támogatás tilos, ha az valamely gazdasági vállalkozásnak előnyt ad másik vállalkozással, ágazattal szemben. Viszont nem tilosak az indokolt fejlesztéspolitikai, vagy egyéb általános jellegű intézkedések és támogatások, bár a tiltás és a kivételek között nehéz egyértelmű és megbízható határvonalat húzni.

A jelenlegi közösségi szabályozásban az állami támogatás célja szerint általában regionális illetve területfejlesztési, környezetvédelmi és K+F támogatás lehet.

A regionális, vagy területfejlesztési támogatás az EU-ban a régiók közötti különbségek kiegyenlítését szolgálja. A közösségi (strukturális alapokon keresztül támogatandó) célok és az állami (nemzeti) támogatások céljai elvileg harmonikus egységet alkotnak, de a gyakorlatban az elv, nem mindig válik valóra. A regionális támogatások esetében például a közösségi és az állami támogatáspolitikai (a versenypolitika szerves részeként) szabályozása nem eléggé koordinált, így előfordulhat, hogy egyes régiók mindkét forrásból támogatást élveznek, míg mások egyből sem.

2. A támogatások mértékének általános szabálya

A bruttó támogatás mértéke középvállalkozásnál nem haladhatja meg a 7.5 százalékot, kisvállalkozásoknál a 15 százalékot. A támogatás intenzitását azonban alapvetően befolyásolja a kedvezményezett vállalat elhelyezkedése: azokban a zónákban, amelyek jogosultak a 92. cikk (3) bek. c. pontja (azon NUTS III. régiók melyek az országos GDP átlagtól 15%-kal elmaradnak és 10 százalékkal nagyobb a strukturális munkanélküliség) alapján támogatásra a támogatás intenzitása 15%-ról nettó 75%-ra nő.

A 92. cikk (3) bek. c. pontja hatálya alá tartozó zónákban (egy főre eső GDP a közösségi átlag, vagy annál kevesebb a NUTS III. régióban, kistérségben) a regionális támogatások maximális intenzitása a beruházás nettó 30%-áig terjed.

E magasabb regionális támogatások feltétele KKV-k tekintetében: ha a támogatással megvalósuló beruházást legalább öt évig működtetik a címzett régióban és a beruházási költség minimum 25 százalékát a kedvezményezett vállalkozás finanszírozza.

Az előzőekben bemutatott szabályozás alapja az Európai Bizottság 2001. január 12-i 70/2001. rendelete az EK-szerződés 87. és 88. cikkének a kis- és

középvállalkozások állami támogatásokra vonatkozó alkalmazásáról, amely várhatóan 2006. december 31-ig marad hatályban.

Mindezekre tekintettel a hazai, s így a zempléni KKV szektor számára különös jelentőséggel bírnak a fenti rendeletben foglaltak, mivel közvetve a Nemzeti Fejlesztési Tervben meghatározott programokra, közvetlenül a KKV-k részére nyitva álló uniós pénzügyi forrásokra (Közösségi Kezdeményezések és Programok) ezen rendeletben meghatározottak alapján lehet pályázni.

5.2. A hazai támogatások rendszere és a KKV

Az Országgyűlés a mikro-, kis- és középvállalkozások meghatározására, valamint a fejlődésük előmozdítását szolgáló állami támogatások összefoglalása érdekében megalkotta a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 1999. évi XCV. törvényt.

Új fejezetet nyitott az állami támogatások versenyszempontú ellenőrzésében a 2002. január 1-jén hatályba lépett 163/2001.(IX. 14.) Korm. rendelet, amely a vállalkozásoknak nyitott állami támogatások tilalma alóli mentességek egységes rendjéről szól. Ez az EU vonatkozó szabályaival összhangban határozza meg a vállalkozásoknak nyújtható támogatások körét és a kapcsolódó eljárási szabályokat.

A kormányrendelet az uniós szabályozásra építve horizontális (ágazattól függetlenül, meghatározott célok elérésére), ágazati és közösségi értelemben vett regionális politikát különböztet meg és tartalmazza az egyes támogatási kategóriákra vonatkozó részlegszabályokat is. **Olyan támogatások, amelyek a kormányrendelet hatálya alá tartoznak, de az abban szereplő kategóriákba nem sorolhatók be, vagy a támogatásnyújtás feltételei eltérnek a rendeletről, nem nyújthatók!**

A kormányrendelet tartalmazza az uniós értelemben vett regionális támogatások szabályozását, amelyek csak azon régióknak nyújthatók, amelyek a közösségi átlag szintjét nem érik el. Magyarország egész területe ilyennek minősül jelenleg.

A KKV szektor fejlődésének előmozdítását szolgáló állami támogatások elsődleges célja olyan gazdasági feltételek kialakítása, amelyek hosszú távon biztosítják a verseny- és foglalkoztatási képesség növekedését, a

versenyhátrány csökkenését, valamint a vállalkozások felzárkózását az Európai Unió követelményeihez. A kis- és középvállalkozások fejlődését szolgáló támogatások finanszírozását a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium költségvetési fejezetében található Kis- és Középvállalkozói Célelőirányzat (KKC) biztosítja.

A GKM a következő állami programok segítségével kívánja a gazdasági folyamatokat támogatási rendszerével a KKV-k körében is élelni:

- Széchenyi Vállalkozásfejlesztési Program a Széchenyi Terv pályázati rendszerének olyan módosításával, amely megfelel az EU verseny- és állami támogatási szabályainak.
- Smart Hungary Beruházásösztönzési Program.
- Nemzeti Energiatakarékosági Program.

A GKM 2004. évi pályázatainak részletes felhívásai, feltételei a www.gkm.hu minisztériumi honlapon a pályázatok címszó alatt olvashatók.

Összegzésként megállapítható, hogy a 2004. május 1-jei Európai Unióhoz való csatlakozással az uniós forrásokat már csak a közösségi szabályozásnak megfelelő támogatási rendszer alapján lehet igénybe venni.

II. RÉSZ: A PÁLYÁZATI PROJEKT MEGVALÓSÍTÁSA

A projektek megvalósítása alapvetően a kedvezményezett feladata és felelőssége, de azt a támogatást nyújtó szervezet is nyomon követi. Az alábbiakban azok a pontok kerülnek bemutatásra, ahol a kedvezményezett és a támogatást nyújtó szervezet kapcsolatba lép a projekt megvalósítása során.

6. fejezet: A projekt finanszírozása és elszámolható költségei

6.1. Finanszírozási források feltárása

1. A projekthez kapcsolódó költségek

A pályázati forrásokból megvalósított projektek esetében a kedvezményezettek a következő finanszírozással összefüggő feladatokat kell ellássák:

- Önerő biztosítása
- Projekt likviditás biztosítása, teljes számlaérték kiegyenlítése a támogatás utólagos folyósításig
- Projekt előkészítés, projekt bonyolítás kapcsolódó, de nem támogatott költségeinek biztosítása
- A felmerülő költségek és az önerő ÁFA terhének átmeneti, vagy végleges megfizetése⁴⁰

Tekintve, hogy a Strukturális Alapok támogatásai várhatóan többségében utófinanszírozásos rendszerben kerülnek a kedvezményezettekhez a finanszírozási források biztosítása nem korlátozódik az önerő befizetésére, így átmenetileg az aktuális projekt számla teljes értéke a kedvezményezett rendelkezésére kell álljon

⁴⁰ A 2004-es költségvetési tv. szerint az EU támogatási programok kikerülnek a nulla áfás körből. A Pénzügyminisztérium állásfoglalása szerint a vissza nem igényelhető ÁFA támogatható költségek lesznek a Kohéziós Alap és a Strukturális Alapok esetében

Külön említést érdemelnek a pályázat beadását megelőző előzetes költségek, melyek kedvezményezeti szempontból „kockázati” költségek, tehát felmerülésükkor a pályázó nem tudhatja, hogy az igényelt támogatást elnyeri-e. Ezen költségek önkormányzati költségvetésből, vagy külső forrásból (hitel) történő biztosítása a kockázati jelleg miatt különösen problematikus

Az EU forrásból támogatott beruházási projektek bonyolításával kapcsolatosan komoly tételként merülnek fel a kedvezményezett számára előírt tevékenységekhez kapcsolódó költségek, melyek a kedvezményezettet terhelik, ilyenek lehetnek: kiviteli terv készítése, tenderdokumentáció összeállítása, fordítása, kommunikációs és egyéb költségek. A Strukturális Alapok esetében várhatóan bővül a támogatható költségek köre és minden, a projekttel közvetlenül összefüggésbe hozható költség elszámolható lesz. Ennek ellenére várható, hogy a projektek lebonyolítása során a jövőben is különböző mértékben előre nem látható, vagy nem támogatható költségek merülnek fel

Az önkormányzatok hazai finanszírozási technikája és a saját bevételek korlátozott mértéke egyre kevésbé teszik lehetővé, hogy az önkormányzatok saját folyó bevételeikből fedezzék a pályázati rendszerekben igényelt forrásokat, ezért a Strukturális Alapok és Kohéziós Alap felhasználásával kapcsolatosan várhatóan erősödni fog a külső források bevonása

A külső források bevonása szempontjából a felmerülő igények két csoportba tagozódnak:

- „végleges költségek”
 - önerő
 - kedvezményezettet terhelő egyéb (nem támogatott) költségek
 - az önerő és az egyéb költségek vissza nem téríthető ÁFA terhei
- „átmeneti költségek”
 - projekt számlák teljes értékének kifizetése
 - felmerülő költségek és önerő visszatéríthető ÁFA terhei
- **ÁFA**

Az EU támogatással megvalósuló beruházások esetén a kedvezményezett önkormányzat különösen körültekintően kell eljárjon az ÁFA-val kapcsolatban, mivel a hazai szabályozásba még nem épültek be egzakt előírások a témával összefüggésben.

Az önkormányzatok az ÁFA törvény szerint automatikusan csak a „vizes” (víz- és szennyvíz szolgáltatással kapcsolatos) és a közétkeztetéssel kapcsolatos költségeik után igényelhetik vissza az ÁFÁ-t, egyéb esetek egyedi döntést igényelnek, így célszerű a pályázott beruházás vonatkozásában előzetes állásfoglalást kérni az illetékes APEH igazgatóságtól az ÁFA visszaigénylés kérdésében. Az önkormányzatok az ÁFA kérdés megoldására általában törekednek a beruházásaikat az érdekeltségi körükbe tartozó gazdasági társaságon – mint ÁFA visszaigénylésre jogosult szervezetten – keresztül lebonyolítani.

Kedvező változás az ISPA és PHARE támogatásokhoz képest, hogy a vissza nem igényelhető ÁFA támogatható költséggé válik, ez azonban nem fogja automatikusan megszüntetni az ÁFÁ-val kapcsolatos bonyodalmakat, mert az önkormányzatok többsége továbbra is az ÁFA visszaigénylésében lesz érdekelt.

Az alábbi összevetésben az önkormányzat és egy önkormányzati érdekeltségű gazdasági társaság által végrehajtott beruházás alap adatai szerepelnek

6.1. táblázat: Az önkormányzat és egy önkormányzati érdekeltségű gazdasági társaság által végrehajtott beruházás alap adatai

	1 - ÁFA nem igényelhető vissza az ÁFA támogatott költség	2 -ÁFA visszaigényelhető az ÁFA nem támogatott költség
Projekt nettó értéke	100	100
Áfa	25	25
Projekt bruttó értéke	125	125
Támogatási intenzitás	90%	90%
Támogatás	112,5	90
Önerő	12,5	10
Áfa befizetés	0	25
Áfa visszaigénylés	0	-25
Végső egyenleg	12,5	10

Mint látható, az ÁFA visszaigénylő pozícióban végrehajtott beruházás a kedvezményezett szempontjából jelentősen kedvezőbb, hiszen így meg lehet takarítani az önerő ÁFÁ-ját. Az utólagos finanszírozású támogatási rendszerben a két projekt pénzfolyamatai között nincs különbség,

egyösszegű számla teljesítés esetén mindkét esetben 125 a maximális pénzlekötés nagysága

2. A projektek forrásigénye és a források ütemezése

A kedvezményezettnek a projekt ÁFA-jával kapcsolatos tervezés mellett a projekt előkészítésekor, a pályázat beadása előtt célszerű összegeznie a projekttel kapcsolatos költségeket és áttekintenie azok felmerülési idejét

A költségekkel kapcsolatos előzetes tervezés a kedvezményezett részéről felmerülő külső forrás igényeket is segít meghatározni

Alábbi példa-számítás egy támogatott beruházás elvi pénzfolyamatát és ehhez kapcsolódó ütemezett forrásigényét szemlélteti:

Alapfelvetések:

- Projekt értéke: 100
- Projekt önerő: 10
- Projekt előkészítési költségek: 10
- Projekttel kapcsolatos egyéb (nem támogatott) költségek: 10
- A projekt 4 negyedévig tart, minden negyedévben 1 számla (a teljes költség 25%-a) merül fel
- Kedvezményezett minden projekttel kapcsolatos költségét külső forrásból fedezi
- A kedvezményezett által adott negyedévben kifizetett számla támogatási része a következő negyedévben kerül folyósításra
- A kedvezményezett által megfizetett visszatérítendő ÁFA a következő negyedévben kerül visszatérítésre

6.2 táblázat: Projekt forrásigényének számítása

	1 - ÁFA nem igényelhető vissza	Kifizetés	Áfa visszai igénylés	Támogatás	Egyenleg	Tartós forrás igény	Átmeneti forrás igény
1. negyedév	Előkészítési költségek	-12,5			-12,5	-12,5	0
2. negyedév	Egyéb nem támogatott költségek	-12,5			-25	-25	0
3. negyedév	1. projekt számla	-31,25			-56,25	-28,125	-28,125
4. negyedév	2. projekt számla	-31,25		28,125	-59,375	-31,25	28,125
5. negyedév	3. projekt számla	-31,25		28,125	-62,5	-34,375	28,125
6. negyedév	4. projekt számla	-31,25		28,125	-65,6	-37,5	28,125
7. negyedév				28,125	-37,5	-37,5	0
	2- ÁFA visszaigényelhető						
1. negyedév	Előkészítési költségek	-12,5			-12,5	-10	-2,5
2. negyedév	Egyéb nem támogatott költségek	-12,5	2,5		-22,5	-20	-2,5
3. negyedév	1. projekt számla	-31,25	2,5		-51,3	-22,5	-28,75
4. negyedév	2. projekt számla	-31,25	6,25	22,5	-53,8	-25	-28,75
5. negyedév	3. projekt számla	-31,25	6,25	22,5	-56,3	-27,5	-28,75
6. negyedév	4. projekt számla	-31,25	6,25	22,5	-58,8	-30	-28,75
7. negyedév			6,25	22,5	-30	-30	0

A fenti modell szerint a kedvezményezettre eső végleges projekt költség 37,5, illetve 30, a projekt folyamat maximális külső forrás igénye 65,6, illetve 58,8. Az ÁFA körbe tartozó beruházó a kisebb önrész mellett többszámlás projektek esetében további előnyökhöz jut, mivel beruházásához kevesebb tartósan lekötött forrásra van szüksége. Az átmeneti forrásigény különbsége példánkban elhanyagolható

A fenti rendszerben végiggondolt előzetes projekt terv nagy segítséget nyújthat a finanszírozási igény pontos megfogalmazásához és az igények felmerülésének ütemezéséhez

Példaként az első esetben 37,5 beruházási hitelre és 28,125 rövid lejáratú megújuló hitelre lesz szüksége a beruházónak

Természetesen a valós beruházások a fenti példánál jóval összetettebbek és ütemezésük is bonyolultabb, a példa mégis segít érzékeltetni, hogy a projektek

sikeres kivitelezéséhez sokszor a 10%-os önerőt jóval meghaladó források bevonására lehet szükség

3. Forrásbiztosítás

Az önkormányzatok számára az alábbi lehetőségek adottak a források biztosításához:

- Saját források
- Külső források
 - hitel
 - rövid lejáratú, éven belüli hitelek – (visszaigényelhető) ÁFA és támogatás megelőlegezés
 - éven túli beruházási hitelek – önerő és egyéb nem támogatott költségek
 - kötvény éven túli lejárat – önerő és egyéb nem támogatott költségek
- Vállalkozói források bevonása (Public Private Partnership - PPP)

6.3 táblázat: forrásbevonási módok összevetése

Forrásbevonás	Fedezett költség típus	Előnyök	Hátrányok
Saját forrás	Végleges és átmeneti költségek	<ul style="list-style-type: none"> • Legolcsóbb • Legrugalmasabb, a projekt forrás biztosítása nem függ harmadik féltől 	<ul style="list-style-type: none"> • Az önkormányzati működést és másirányú fejlesztéseket veszélyezteti • Az önkormányzatok többsége nem rendelkezik elegendő saját forrással
Rövid lejáratú hitel (támogatás és Áfa megelőlegzés)	Átmeneti költségek	<ul style="list-style-type: none"> • Nem igényel plusz fedezet bevonást, a hitel a később befolyó összegeken alapul 	<ul style="list-style-type: none"> • Nagyfokú banki rugalmasságot feltételez • Hitel költségek
Hosszú lejáratú hitel	Végleges költségek	<ul style="list-style-type: none"> • Bankok felkészültek a források biztosítására • Jó bonitású önkormányzatok alacsony kamatköltségekkel juthatnak hitelhez 	<ul style="list-style-type: none"> • Hitel költségek • Korlátozott, az önkormányzati hitelfelvételt törvény korlátozza⁴¹
Kötvénykibocsátás	Végleges költségek	<ul style="list-style-type: none"> • Nem terheli banki kamatrés • Rugalmasan megállapítható futamidő 	<ul style="list-style-type: none"> • Magyarországon önkormányzati körben nem jellemző • Kis volumenben relatív magas költségek
PPP	Végleges és átmeneti költségek	<ul style="list-style-type: none"> • Önkormányzati költségvetés terhelése nélkül vonható be forrás 	<ul style="list-style-type: none"> • Kialakulatlan gyakorlat • Pályázati rendszerekben való alkalmazása korlátozott

4. PPP – Public Private Partnership

Közberuházások és közszolgáltatások biztosítása profit orientált szervezetek közreműködésével

⁴¹ Az éves adósságszolgálat nem lehet több, mint a szabad saját források 70%-a (az éven belüli hitelekre nem vonatkozik a korlátozás)

Az elmúlt évtizedben a Public Private Partnership (PPP) több európai országban széleskörűen elterjedt. A hazai alkalmazás lehetőségeit is több, jellemzően egy-egy minisztériumhoz kapcsolódó műhely vizsgálja

A PPP egy gyűjtőfogalom, mely minden olyan módszert egyesít, ahol a közfeladatok ellátásába, vagy a közberuházások biztosításába a magánszféra a „szokásosnál” jobban bekapcsolódik és ezáltal együttműködés alakul ki a köz és magánszféra között

Leegyszerűsítve ez az együttműködés a beruházó – kivitelező kapcsolat (alá–fölerendelt viszony) meghaladását és az egyes területekre kiterjedő közös (megosztott) kockázatvállalást jelenti

A PPP módszer részletesebb bemutatását és alkalmazását az alábbi tényezők indokolják:

- A PPP kiválthatja, csökkentheti a Strukturális Alapok és Kohéziós Alap által támogatott projektekhez szükséges nemzeti / kedvezményezetti hozzájárulásokat
- A módszer alkalmazásával bizonyos feltételek teljesülése mellett a költségvetésen kívüli tételként valósulhatnak meg közfunkciót ellátó beruházások, ezzel az államháztartási hiány szinten tartható, csökkenthető, ami a Maastrichti kritériumoknak való megfelelést segíti elő
- A PPP forrásokat biztosíthat az Európai Unió által nem támogatott fejlesztési területek számára, mely területekről az EU támogatásokhoz szükséges hazai társfinanszírozás elvonja az erőforrásokat
- A PPP alkalmazásával az önkormányzatok beruházásai új lendületet vehetnek, ami a helyi közösségek életminőségének javulásához vezethet

a) A PPP fogalma, típusai

Egy klasszikus magán finanszírozású PPP-ben a közfeladat állításához szükséges beruházást ugyanaz a cég(csoport)

- tervezi
- építi
- finanszírozza (részben vagy egészben)

majd a közfeladatot a létrejövő létesítmények (átmeneti) üzemeltetésével ugyanez a cég(csoport) látja el, és így viseli a beruházási és működtetési kockázatok egy részét

A közszereplő, vagy végfelhasználó a beruházás értékét és az üzemeltetés költségeit az üzemeltetőnek fizetett díj formájában téríti meg. Az üzemeltetési periódus végén (20-25 év) a vagyon és az üzemeltetési jogok a közszereplőre szállnak át (vissza)

A PPP több módszer gyűjtőfogalma, így természetesen a fenti modelltől eltérő formák is léteznek, melyek közül a legfontosabbakat az alábbi táblázatban foglaltuk össze

6.4. táblázat: a PPP formái

Magán finanszírozás nélküli formák	Magán finanszírozásos formák
Szolgáltatói szerződés	Koncesszió
DB típus (tervez és épít)	DBFO (tervez, épít, finanszíroz, üzemeltet)
BO (épít és üzemeltet)	Vegyés vállalati formák
DBO (tervez, épít és üzemeltet)	Lízing
...	...

- Szolgáltatói szerződés: A PPP legelterjedtebb formája, közfeladat ellátását szolgáló szerződések alkotják, a hazai közszereplők is kiterjedten alkalmazzák, számos módoszata lehetséges a szolgáltatás tárgyától függően. A kockázatmegosztás nem jellemző, de a magánszektor a hatékonyabb működés következtében megtakarításokat eszközölhet
Alkalmazási terület pl.: települési zöldterületek fenntartása
- DB (tervez és épít): A beruházó saját forrásait használja, de a tervezés/építés összefüggő egységét egy cégcsoportra bizza, így a tervezői/kivitelezői kockázatok nagyobb része helyezhető át a magánszférára, mintha a két fázist eltérő érdekeltségű cégek végeznék (a kapott tervet nem lehetett kivitelezni az adott időszak alatt). Alkalmazási terület pl. Útépítések, infrastrukturális beruházások
- Épít és üzemeltet: Jellemzően olyan esetekben kerül alkalmazásra, mikor a tervezés és a finanszírozás nem kapcsolható össze a többi fázissal. Ilyen esetek gyakran fordulhatnak elő pályázatok kapcsán, a pályázati szabályok és a közbeszerzési szabályok együttes alkalmazása

miatt. Például: Állami támogatás elnyeréséhez engedélyes tervekkel kell rendelkezni, a kivitelezést a támogatás elnyerése után önmagában kell pályázatni. A modell szintén alkalmas a kockázatok megosztására és a kivitelezői színvonal javítására (sok a garanciális javítási költség, mert a kivitelező nem végzett jó munkát). Alkalmazási terület pl.:infrastrukturális beruházások, intézmények

- Tervez, épít és üzemeltet: A közszereplő a kockázatok megosztásában érdekelt, de anyagi helyzete lehetővé teszi, hogy saját forrásaiból végezze el a beruházást. A modell elterjedt Írországból, ahol a PPP elveit széleskörűen alkalmazzák, de a költségvetés helyzet nem teszi szükségessé a magántőke bevonását. Alkalmazási terület pl.:infrastrukturális beruházások, intézmények
- Koncesszió: Széleskörűen elterjedt forma, a koncesszor a beruházási és működtetési költségeit jellemzően a végfelhasználótól szedi be (autópálya díj, szennyvíz díj)
- DBFO (tervez, épít, finanszíroz, üzemeltet): A koncesszióhoz hasonló forma, de jellemzően olyan közfeladatok esetén területeken kerül alkalmazásra (börtön, oktatási intézmény, egészségügyi intézmény), ahol a végfelhasználó nem terhelhető a díjfizetéssel
- Vegyes vállalati formák: A köz és magánszektor tulajdonosi közösségben osztja meg az egyes közfeladatok beruházásával és működtetésével járó költségeket, kockázatokat és hasznokat. Franciaországban több évtizede működő modell, mely hazánkban is gyökeret vert
- Lízing: Elsősorban Észak Amerikában használatos modell, a lízing általános működési elvei szerint. A magánszféra által épített eszközökért a közszereplő meghatározott ideig lízingdíjat fizet, ismeretes mind az operatív, mint a pénzügyi lízing megoldás

b) A PPP alapértéke; a költséghatékonyság

PPP a közszolgáltatások biztosításának olyan módja, melyben a beruházással és működtetéssel járó kockázat egy része átkerül a privát szektorra, a költséghatékonyság és az ár-érték arány (value for money), valamint a szolgáltatási színvonal javulása mellett

Ezeket a célokat a privát szektor a szakértelme, magasabb innovatív képessége és menedzsment ismeretei révén éri el. Az állami tőkejavak kereskedelmi logikájú hasznosításából eredően magasabb szintű hozzáadott érték keletkezik

A PPP-ben a közszereplőnek a teljes életciklus költségeinek és a szolgáltatás minőségének a köz érdekeit leginkább szolgáló kombinációjának („összességében legkedvezőbb ajánlat”) megtalálására kell törekednie

A külföldi tapasztalatok szerint a PPP-vel 10-20%-os költség megtakarítás érhető el a hagyományos (állami működtetésű, részeiben pályáztatott, stb.) beszerzési módszerekhez képest

A megtakarítások a tervezés/kivitelezés/üzemeltetés során együttesen jelentkeznek és ezek forrása elsősorban a hatékony üzemeltetés, javítási, leállási költségek elmaradása, alternatív hasznosítási módszerekből való bevételek, ezért fontos azt hangsúlyozni, hogy a megtakarított összeget a szereplők nem egymástól nyerik el, a sikeres PPP egy „mindkét fél nyer” (winwin) szituáció⁴²

⁴² Egy egyszerű példa a beruházási költségek emelkedésére: akinek 25 évig saját kockázatára üzemeltetnie is kell egy beruházást, az nem a legolcsóbb és még elfogadható színvonalú anyagokat, eszközöket építi be a kivitelezés során. A hazai példatárból itt lehet megemlíteni az olyan kivitelezés centrikus beruházásokat, amikor az üzemeltetés során a tervezői/kivitelezői gondatlanság miatt az üzemeltetés során jelentős többlet költségek jelentkeznek. A tervezéskor túlbecsült szennyvíz mennyiségek, vagy a regionális szennyvíz rendszerek lejtési problémái vezethetnek oda, hogy a szennyvíz rendszert ivóvízzel kell rendszeresen átöblíteni a technológiai és egészségügyi követelmények betartása miatt. Ezeket – a PPP-ben valószínűleg fel nem merülő – költségeket az üzemeltető kénytelen továbbhárítani a végfelhasználókra drágítva ezzel a szolgáltatást

c) A PPP előnyei, lehetőségei, hátrányai és veszélyei

A PPP előnyös és hátrányos jellemzőit az alábbi 6.5.sz. táblázat foglalja össze:

6.5. táblázat: a PPP előnyei és hátrányai

Egyértelmű előny	Vitatott	Egyértelmű hátrány
Hatékonyabb üzemeltetés	Gyorsabb üzembe állás	Hosszú távú szerződések miatt csökken a közszereplők mozgásteré
Állami tőkejavak alternatív (kereskedelmi szemléletű) kihasználásával plusz bevételek nyerhetők	Megfelelő módon versenyeztethető	Kezdeti szakaszban az állami szerepvállalás komoly erőforrásokat köt le - az elterjedés az állami szerepvállalás függvénye
Alkalmazásával növekednek a magán és közszféra szakmai ismeretei	A foglalkoztatás csökkenéséhez vezet	Magyarországon a kedvezőtlen tapasztalatok (pl. M1, M5) miatt a realitásnál több veszélyt tulajdonítanak a módszernek
Csökkenti a közszereplők kockázatát		
Bizonyos feltételek teljesülése esetén az államadósság növelése nélkül is lehet beruházásokat eszközölni		
Banki projekt vizsgálat, erős szakmai kontroll		

5. A PPP alkalmazásának lehetőségei és korlátai a magyar önkormányzatok számára

a) Önkormányzatok jogállása, gazdálkodása

A magyar önkormányzatok egyedülálló önállóságot élveznek feladataik ellátásában, gazdálkodásukban és döntéshozatali rendjükben. Sok EU országban a PPP önkormányzati alkalmazásának a kezdetekben gátja volt az, hogy az önkormányzatok nem rendelkeztek a PPP-hez szükséges jogosítványokkal a közfeladatok ellátása kapcsán

A magyar önkormányzatok a közfeladataik ellátását a vonatkozó jogszabályok értelmében elviekben PPP keretében is végezhetik.

Természetesen a PPP széleskörű önkormányzati alkalmazását sok tényező gátolja

- az önkormányzati intézményekkel kapcsolatos dologi és beruházási kiadások folyamatosan alulfinanszírozottak, esetlegesek, ezért az ezek terhére történő kötelezettségvállalás nem kellően garantált;
- az önkormányzati költségvetés nagyban függ az éves tervezésű központi költségvetéstől, így az önkormányzat hosszú távú kötelezettségvállalása nem kellően garantált;
- politikai ciklusokban való gondolkodás és a hosszú távú szerződések kultúrájának kialakulatlansága a jellemző;
- kevés az önkormányzat saját forrásaiból megvalósuló beruházás és a pályázati rendszerek a beruházási fázisokat egymástól kötelező jelleggel szétválasztják

b) Közbeszerzési eljárásrend

A jelenleg hatályos magyar Közbeszerzési Törvény a PPP beszerzési eljárásrend alkalmazását elviekben lehetővé teszi. A beszerzés tárgya és a bírálati szempontok definiálásakor lehetőség van az összes jelentős PPP szempont alkalmazására, akár nyílt, akár meghívásos eljárás keretében. Értelmezési problémát a beruházáshoz szükséges források megléte jelenthet, hiszen ilyen esetekben a „beruházó” közszereplőnek nincsenek meg a szükséges forrásai

Példa: A beszerzés tárgya: a település szilárd hulladékát befogadó szeméttelep tervezése, építése és 30 évig tartó üzemeltetése a település által kijelölt (hatóságilag alkalmas) területen. Az önkormányzat minél kevesebb kockázatot kíván vállalni. Bírálati szempontok: fizetendő hulladékdíj mértéke, az üzemeltető által vállalt kockázatok mértéke, a lerakó kapacitása (hány évig elegendő), a szolgáltatás minőségi paraméterei, stb

Természetesen a PPP beszerzés lebonyolításához magas szintű jogi, pénzügyi, műszaki ismeretekre van szükség mind a két fél részéről

Hasznos – és részben a PPP módszer terjedését hivatott – változás a feltételes közbeszerzési eljárásrend bevezetése az új közbeszerzési törvényben. Ezzel beszerzési módszerrel a közszereplő a beruházáshoz szükséges források hiányában, támogatási források elérését megpályázott projekt kapcsán is meghirdetheti az eljárást. A feltételes közbeszerzési

eljárásrendben lebonyolított PPP típusú beszerzés azért is hasznos, mert a hosszadalmas beszerzési eljárásrend előre ütemezésével a források megléte esetén a beruházás időigénye jelentősen lerövidül

A feltételes közbeszerzés keretében lebonyolított PPP beszerzéseket várhatóan a pályázók óvatossága fogja jellemezni, mivel a vállalkozók szemszögéből a PPP tender a legköltségesebb és ezért legkockázatosabb eljárási mód, és a feltételes közbeszerzés esetében dupla kockázat áll fenn. Nyerek-e a tenderen, elnyeri-e a közbeszerző a szükséges forrásokat

c) Hazai pályázati eljárásrendek

Az önkormányzati beruházások döntő többsége vissza nem térítendő támogatás felhasználásával valósul meg. A pályázati eljárásrend, a PPP alapelvei és közbeszerzési eljárásrend között nehéz összhangot teremteni, mivel

- a pályázat benyújtásához általában engedélyes tervek szükségesek
- a beruházás a pályázat megnyeréséig esetleges

Mivel a pályázati pénzekből megvalósuló projekteknél a tervezés nem kapcsolható össze a kivitelezéssel és üzemeltetéssel, hiszen a pályázat beadásakor a későbbi kivitelező és üzemeltető személye még nem ismert, így a teljes projekt ciklusú tervezés elve sérül, ami által a későbbiekben sem a kivitelező, sem az üzemeltető nem vállal át olyan kockázatokat, melyek a tervezésben gyökerezhetnek (pl: túl- vagy alábecsült igények, drága kivitelezésű, vagy drága üzemeltetésű konstrukciók). A fenti probléma áthidalására adhat megoldást a feltételes közbeszerzési eljárásrend, amikor a projekt „nulladik pillanatában” a tervezés–kivitelezés– üzemeltetés – (finanszírozás) együttesére ír ki pályázatot a közszereplő

A kivitelezés és az üzemeltetés a pályázati forrásokból megvalósuló projektek esetében is összekapcsolhatók, az ilyen (BO built-operate – épít-üzemeltet) megoldások Magyarországon is terjedőben vannak

Tovább nehezíti a PPP alkalmazását, hogy a közszereplő a pályázat megnyeréséhez köti a beruházásról szóló döntését, így a bizonytalan helyzetben a komoly költségekkel és szakmai ráfordításokkal járó PPP előkészítést a közszereplő és a magánszereplő is túl kockázatosnak tartja. Ha viszont nincs PPP előkészítés és a beszerzési eljárásrend hagyományos

közbeszerzés keretében zajlik, akkor a magán finanszírozás bevonása sem biztosított, hiszen

- a) a kiírónak formálisan rendelkeznie kell a beruházáshoz szükséges forrásokkal,
- b) a források biztosításában egyedül az üzemeltető érdekelt, és az üzemeltető a részekre tagolt beszerzési eljárásrend során legutoljára kerül kiválasztására

A magán finanszírozás kimaradása ismét a magánszféra kockázat vállalási hajlandóságát csökkenti

d) Az előcsatlakozási alapok eljárásrendje (PRAG)

Az Európai Unió előcsatlakozási alapjaiból támogatott projektek és beruházások az EU által a támogatott országokban alkalmazandó „PRAG” szerint folynak. A PRAG a közbeszerzési eljárásokhoz hasonló módon gátolja a PPP alkalmazását azzal a különbséggel, hogy itt ismeretlen az „összességében legkedvezőbb ajánlat”; a formai és tartalmi megfelelés után a legolcsóbb ajánlat nyer

Ez a szigorú eljárásrend lehetetlenné teszi, hogy a közszereplő a projekttel kapcsolatos tervezési, szervezési (vagy bármilyen kreativitást, döntést igénylő) kérdéseket az ajánlattevőre bízson, hiszen a PRAG-beli döntéshez egymással kizárólag pénzügyileg összehasonlítható ajánlatok szükségesek. A közszereplő tehát rendkívül részletesen meg kell tervezze a létrehozandó beruházást (kapacitások, igénybevételek, élettartam, részletes műszaki tartalom stb.), így az ajánlattevők „kreativitása” nem használható ki

A magán finanszírozás a beszerzési eljárásrend jellemzői miatt legális formában csak a finanszíroz-üzemeltet változatban jöhet szóba, de ebben az esetben az üzemeltető kockázatvállalása a más által tervezett és más által épített eszközök működtetése kapcsán nem éri el a PPP-ben megkívánt szintet

A könyv írásakor még nem ismert, hogy az előcsatlakozási alapok támogatását élvező projektek, melyek lebonyolítását a PRAG-ban kezdték meg, hogyan folytatódnak az új, és az EU által elfogadott közbeszerzési törvény megjelenése után. Lehetséges módozat, hogy a PRAG elvei szerint 2004 május 1-jéig előkészített beszerzések a PRAG elvei szerint

folytatódnak, a nem előkészített beszerzéseket pedig az új közbeszerzési törvény szerint kell előkészíteni

e) A Kohéziós Alap és Strukturális Alapok eljárásrendje és a PPP

Az Európai Unió források felhasználása a jövőben az új közbeszerzési törvény szerint történik. Az uniós források felhasználási rendje és a PPP jövőbeli viszonyára tehát a jelen fejezet közbeszerzési és pályázati eljárásrendekkel foglalkozó pontjaiban leírtak érvényesek

• **A sikeres alkalmazás feltételrendszere**

Ahhoz, hogy az önkormányzatok beruházásai és az önkormányzatok által ellátott közfeladatok megvalósításában a PPP középtávon széles körben elterjedjen, sok feltételnek kell teljesülnie:

- Kormányzati elköteleződés a PPP széleskörű alkalmazása mellett
- Önkormányzati léptékű kísérleti projektek, a tanulságok publikálása, szakmai továbbképzések
- EU kompatibilis új közbeszerzési törvény életbe lépése (Practical Guide for PHARE, ISPA and SAPARD)
- Pályázati eljárások összehangolása a PPP struktúrákkal, hogy a PPP előnyei a pályázati forrásokból megvalósuló beruházások esetén is érvényesülhessenek
- Központi PPP támogató egység, jogi, gazdasági szakértők és anyagi támogatás a PPP eljárások előkészítéséhez, lebonyolításához
- Hosszú távú szerződések kultúrájának fejlődése
- Átmeneti állami szerepvállalás a magánszektor bizalmának megnyerésére a PPP projektekhez (kezeségvállalás, központi garancia alap stb.)
- Az érintettek célzott párbeszéde

6.2. A Strukturális Alapoknál elszámolható költségek

A Strukturális Alapokból finanszírozott egyes projektek elszámolható költségeinek körét több szabály is szűkíti.

- A legtágabb kört a Strukturális Alapok által társfinanszírozott tevékenységek költségeinek elszámolhatóságának részletes szabályozását tartalmazó rendelet határozza meg.⁴³
- Az állami támogatások többsége esetében a vonatkozó európai uniós szabályok szűkítik az elszámolható költségek körét
- A hazai központi költségvetési finanszírozást biztosító előirányzatok felhasználását szabályozó rendeletek ugyancsak meghatározhatják az elszámolható költségek körét
- Mivel a közösségi és a hazai központi költségvetési forrás nem különül el a támogatásban, ezek a szabályok is a projekt egészére vonatkoznak
- Végül, a fenti jogszabályokat figyelembe véve, a pályázati felhívásban kell meghatározni a kedvezményezett által elszámolható költségek pontos körét

Ez a kötelezettség nem feltétlenül kell további szűkítést jelentsen. Az elszámolható költségek körét nem szabad oly mértékben szűkíteni, hogy ne legyen lehetőség a támogatott projekthez közvetlenül kapcsolódó és annak megvalósításához nélkülözhetetlen, jelentős költségek elszámolására

Az alábbiakban az első pontban említett közösségi jogszabály szerint általában elszámolható költségek meghatározása található. Ennek figyelembe vételével és a szükséges szűkítésekkel a támogatást nyújtó szervezetnek el kell készítenie és a pályázati felhíváshoz csatolnia kell a kedvezményezett által elszámolható költségek leírását

A költségek elszámolhatósága a felmerülés időpontjától is függ. A Strukturális Alapok vonatkozásában a 2004. január 1. után felmerült költségek elszámolhatók

Az elszámolhatóság kezdete pl. a pályázat benyújtásához vagy a támogatási szerződés aláírásához is köthető, de erre vonatkozóan nincs általános jogszabály.⁴⁴

⁴³ 1145/2003/EK Rendelet; a 1685/2000. EK Rendelet módosítása

⁴⁴ Egyes állami támogatásokra vonatkozóan létezik ilyen jogszabály. Pl. a regionális támogatások esetében a beruházás nem kezdhető meg a pályázat benyújtása előtt

1. Az elszámolható költségekre vonatkozó általános feltételek

Az elszámolható költségeknek teljesíteniük kell az alábbi feltételeket:

- a kedvezményezettek által teljesített költségek, és teljesítésük az átvételt igazoló számlákkal vagy azonos bizonyító erejű könyvelési dokumentumokkal támasztható alá (ez a szabály nem zárja ki a kedvezményezett részére történő előlegfizetést);
- közvetlenül kapcsolódnak a támogatott projekthez, és nélkülözhetetlenek annak előkészítéséhez vagy végrehajtásához;
- áruk nem haladja meg a piaci értéket, és a piaci érték független módon megállapítható és ellenőrizhető;
- Magyarországon megvalósuló projekthez kapcsolódnak (a 1685/2000. EK Rendelet 12. szabályában meghatározott kivételektől eltekintve);
- nem szerepelnek a nem elszámolható költségek listáján

2. Példák az elszámolható költségekre

A teljesség igénye nélkül, példaként megemlítünk olyan költségelemeket, amelyek elszámolhatók, amennyiben teljesítik a fenti feltételeket, valamint a 1145/2003. EK Rendelet részletes feltételeit. (A pályázati felhívásban ehhez képest szűkíthető az elszámolható költségek köre.)

- Be nem épített föld megvásárlása, feltéve, hogy nem haladja meg a projekt összes elszámolható költségének 10%-át
- Ingatlan - a föld és a rajtuk lévő épület - megvásárlása
- Használt gépek-berendezések beszerzése
- Ingatlan vagy gépek-berendezések amortizációja, feltéve, hogy sem közösségi, sem nemzeti támogatás nem járult hozzá azok megvásárlásához
- Természetbeni hozzájárulás: föld, ingatlan, gépek-berendezések vagy anyagok rendelkezésre bocsátása, kutatási vagy szakmai tevékenység, ingyenes önkéntes munka, feltéve hogy a közösségi támogatás nem haladja meg az összes elszámolható költség a természetbeni hozzájárulás nélkül számított értékét
- Általános költségek (rezi költségek)
- Számlavezetés banki díja, könyvelői és könyvvizsgálói díjak, bank vagy egyéb pénzüintézet által nyújtott garanciák költségei, feltéve, hogy azok az irányító hatóság követelményei miatt szükségesek

- Hasonlóképpen, a közbeszerzés vagy a tájékoztatással és nyilvánossággal kapcsolatos tevékenységek költségei, feltéve, hogy azok az irányító hatóság követelményei miatt szükségesek
- Vissza nem igényelhető ÁFA, feltéve, hogy valóban és végérvényesen a kedvezményezettet terheli, továbbá a közösségi támogatás nem haladja meg az összes elszámolható költség az ÁFA nélkül számított értékét
- Egyéb adók és illetékek, feltéve, hogy valóban és végérvényesen a kedvezményezettet terhelik
- A lízing műveletekkel kapcsolatban felmerült költségek, a 1685/2000. EK Rendelet 10. szabályában meghatározott részletes feltételek mellett

3. Példák a nem elszámolható költségekre

Szintén példa jelleggel, lássunk néhány olyan tételt, amelyik nem elszámolható:

- Olyan alvállalkozói szerződés, amely növeli a tevékenység végrehajtásának költségeit, de ezzel arányosan nem ad hozzá értéket
- Közvetítővel vagy tanácsadókkal kötött alvállalkozói szerződés, amely a kifizetést a tevékenység összköltségének a százalékos arányában határozza meg, ha csak az ilyen költséget a kedvezményezett nem igazolja a munka vagy a szolgáltatás valóságos értékére való hivatkozással
- A hitelkamat (kivéve a vállalkozások hitelfelvételének költségét csökkentő, jóváhagyott állami támogatási rendszer keretében nyújtott kamattámogatások költségeit), a pénzügyi műveletek díjai, a deviza-átváltási jutalékok és veszteségek és az egyéb, tisztán pénzügyi ráfordítások
- Bíróságok, kötbérek és perköltségek
- ÁFA, ha visszaigényelhető, vagy nem a kedvezményezettet terheli
- Egyéb adók és illetékek, ha nem a kedvezményezettet terhelik

7. fejezet: A pályázat összeállítása

Miután az EU támogatások részletes intézményi és eljárásrendi hátterét, és a projektek előkészítésének menetét az előzőekben összefoglaltuk, a következőkben a pályázatkészítés gyakorlati szempontjainak legfontosabb kérdéseit kell megismernünk

Ebben a fejezetben a támogatási programok pályázatainak előkészítése és a pályázatírás gyakorlati kérdéseit tekintjük át. A pályázás praktikus és lényegi szempontjainak ismertetésével az NFT által finanszírozott programok későbbi kedvezményezettjei számára olyan gyakorlati útmutatót szeretnénk adni, amely felkészíti őket arra, hogy akár saját maguk is elkészíthessék a pályázatokat

A fejezetet két fő részre osztottuk. Az első részben programok minden pályázó számára kötelező alapelveit és a projektek előkészítésének szükségességét ismertetjük, a második részben a pályázati formanyomtatvány kitöltésével foglalkozunk.

A könyvben már többször utaltunk arra, hogy az itt leírtak elsősorban iránymutatásnak tekinthetők és számos feltételezésen alapulnak. A mindenkori részletes szabályokat és eljárásokat a konkrét pályázati kiírások és útmutatók tartalmazzák

7.1. A pályázat előkészítése

Az Uniótól megszerezhető támogatásokkal kapcsolatosan immáron közismert tény, hogy a csatlakozást követően megnyíló forrásokat nem automatikusan, hanem csakis jól átgondolt, pontos háttérdokumentumokkal rendelkező, az előírásoknak pontosan megfelelő *projektek* útján lehet szerezni. Az Európai Unió ugyanis – csakúgy mint az állam – adóként befizetett forintokból, eurókból gazdálkodik, ezért csakis megfelelően ellenőrzött, átlátható, szabályos és gazdasági szempontból hatékony projektötletek megvalósításához járul hozzá

Csupán *ötletekre* – legyenek azok bármennyire is jók – nem lehet uniós forrásokat szerezni. Éppen ezért bír elsőrendű fontossággal a leendő pályázók megfelelő felkészülése és ezzel párhuzamosan a potenciális ötletek EU konform pályázati formába való öntése. Ezen felül aki az EU

támogatásból részesedni kíván, annak meg kell felelnie a program szigorú feltételrendszerének

Az előzőekből kitűnik tehát, hogy a legnagyobb hangsúlyt a projekttervezésre kell fektetni. Mindez a pályázók által megfelelően előkészített és megtervezett projektek segítségével valósítható meg – ezen alapvetésekből kiindulva mutattuk be az előző részekben a projektek tervezésének, előkészítésének számos aspektusát, és ennek kiemelkedő jelentőségét pályázatkészítés során többször is ki fogjuk hangsúlyozni

A pályázónak már a kezdet kezdetétől igyekeznie kell meggyőzni a *donort* arról, hogy az a támogatást a lehető legjobban fogja felhasználni, az eredmény tartós, jelentős, pozitív hatása lesz, illetve bizonyos mértékben még azt is, hogy az „ügyletből” a támogatónak közvetett haszna származik

Befektetési alkalmat kell felajánlanunk egy közös cél érdekében, melyből a donornak is haszna származik. A követendő magatartás alapjait az EU programok öt alapelve – a programozás, az addicionalitás (társfinanszírozás), a partnerség, a koncentráció és a projektellenőrzés (monitoring) elve – foglalja össze

Ezek mellett a pályázatkészítés során folyamatosan tekintettel kell lennünk arra a tényre, hogy projekt javaslatunk versenyben lesz sok más projekttel és így tervünkkel meg kell győznünk az értékeléssel, projektszelekcióval foglalkozó szakembereket. Ezen szakembereket pedig azzal bízták meg, hogy ne támogassanak ad-hoc alapon kiválasztott projektötleteket. *Vagyis röviden*, a kellően megtervezett, átgondolt pályázat formájában beadott projekt esetében fordítsunk elegendő időt, figyelmet és erőforrásokat a projekt megtervezésére és előkészítésére és igyekezzünk ne csak a külső források felkutatására koncentrálni

7.2. Pályázati dokumentáció elkészítése

A pályázó a projekttervezés és a projekt támogatási lehetőségeinek feltérképezését követően a projekt elképzelés szöveges formába öntésével, vagyis a pályázati dokumentáció és elsősorban a pályázati formanyomtatvány elkészítésével szembesül. A jó projektterv azonban nem a formanyomtatvány kitöltésénél kezdődik, hanem éppen fordítva, az elképzelés ebben a dokumentumban teljeseedik ki

A Nemzeti Fejlesztési Tervből finanszírozott, 2004. májusától elérhető támogatásokat javarészt pályázati felhívások útján lehet szerezni. A pályázati felhívások legfontosabb része, a pályázati formanyomtatvány jelen pillanatban tervezés alatt áll, így maga a dokumentum nem, azonban a pályázatok lényegi elemei a már a ma meglévő információk alapján is előkészíthetők

A Strukturális Alapok programjaiban terveinket egységesen előírt szerkezetben, pályázati formanyomtatvány formájában kell elkészíteni. A formanyomtatvány tömör, de mégis teljes körű információt szolgáltat az arra illetékeseknek az egyes projektek tartalmáról. A pályázati formanyomtatvány egységes szerkezete lehetővé teszi, hogy

- a versenyző projektjavaslatok egymással összehasonlíthatóak legyenek, így elősegítve a projektszelekcióval foglalkozó szakértőket a projekt értékelése, elbírálása során,
- a végrehajtás szakaszában a tennivalókat pontosan definiáljuk, és a támogatási szerződésben rögzítésre kerülő feladatokat előre meghatározzuk;
- a projekt megvalósításának nyomon követése (monitoring) és ellenőrzés során pedig eredményeket az eredeti célkitűzésekkel összevethessük

A készülő pályázati formanyomtatványok struktúrájában várhatóan nagymértékben igazodnak az Európai Unió országokban megszokott típusokhoz. A cél az, hogy az eltérő típusú pályázatokhoz – lehetőség szerint – ugyanolyan, vagy csekély eltérést tartalmazó formanyomtatvány készüljön

A pályázati formanyomtatvány mellett minden pályázati kiírás fontos kelléke a konkrét pályázati felhívás, a szükséges mellékleteket tartalmazó lista és a pályázati útmutató. Ez utóbbi célja, hogy segítséget nyújtson a pályázók számára a pályázati formanyomtatványban megfogalmazott kérdések értelmezéséhez, a formanyomtatvány kitöltéséhez és a teljes pályázati anyag összeállításához

7.3. A pályázati formanyomtatvány kitöltése

A pályázatokat a kiválasztott pályázati kiíráshoz mellékelt formanyomtatvány kitöltésével kell benyújtani, amely a tervek szerint a pályázat lebonyolításáért felelős szervezet/minisztérium honlapjáról is letölthető lesz

A pályázati formanyomtatvány gondosan követendő, mind az oldalak, mind pedig a mellékletek és egyéb dokumentumok sorrendje szigorúan betartandó és a pályázatokat a szükséges mellékletekkel együtt aláírva kell benyújtani. Kivételes esetektől eltekintve a Strukturális Alapok forrásaira elektronikus formában is be kell nyújtani a pályázatot

Az adminisztratív-formai követelmények minden – de különösen az Strukturális Alapok – pályázatainál fontosak, sajnos bármennyire kiváló egy pályázat, a formai követelmények nem teljesülése esetén a pályázót rosszabb esetben ki lehet zárni, kedvezőbb esetben a pályázatot helyes formában ismételten be kell nyújtani a hiányzó dokumentumok pótlására biztosított időtartamon belül

Az alábbiakban az egységes pályázati formanyomtatvány egyes pontjait tekintjük át. (7.1.sz. ábra)

7.1. ábra: PÁLYÁZATI FORMANYOMTATVÁNY – MINTA !

1. Jelölje meg, hogy a pályázat melyik pályázati felhíváshoz kapcsolódik (válassza ki a legördülő listából)

--

2. A PROJEKT ÖSSZEGZŐ ADATAI

2.1. A projekt címe (max. 255 karakter):	
2.2. A projekt megvalósulásának helyszíne (település - válassza ki a legördülő listából):	
Település (válassza ki a legördülő listából):	
Utca, házszám (max. 100 karakter):	
2.3. A projekt megvalósítás kezdetének időpontja:	
2.4. A projekt befejezésének időpontja:	

2.5. Röviden foglalja össze a projektet (max. 1000 karakter)

--

3. A PÁLYÁZÓ ADATAI

3.1. A pályázó teljes neve (max. 100 karakter):	
3.2. A pályázó azonosítására használt betűszó, vagy rövidítés (ha van ilyen, max. 100 karakter):	
3.3. Jogi forma (válassza ki a legördülő listából):	
3.4. Adószám illetve adóazonosító jel:	
3.5. Bankszámlaszám:	
3.6. Statisztikai szám:	
3.7. Cégbírósági bejegyzés száma, vagy egyenértékű hivatalos nyilvántartási szám:	
3.8. Alapítás éve:	
3.9. Minősítési kód (válassza ki a legördülő listából):	
3.10. Szakágazati kód (TEAOR - válassza ki a legördülő listából):	
3.11. Sajáttőke (Ft, 2002):	
3.12. Teljes munkaidős létszám (fő, 2002):	
3.13. Székhely	
Irányítószám:	
Település (válassza ki a legördülő listából):	
Utca, házszám (max. 100 karakter):	
Honlap (max. 100 karakter):	
3.14. Postacím (ha nem azonos a székhellyel)	
Irányítószám:	
Település (válassza ki a legördülő listából):	
Utca, házszám (max. 100 karakter):	
Postafiók irányítószám:	
Postafiók (max. 30 karakter):	

II. RÉSZ: A PÁLYÁZATI PROJEKT MEGVALÓSÍTÁSA

3.15. Pályázó hivatalos képviselője (vezetője, aláírója)	
Név (max. 100 karakter):	
Beosztás (max. 30 karakter):	
Telefon 1 (max. 30 karakter):	
Telefon 2 (max. 30 karakter):	
Fax 1 (max. 30 karakter):	
Fax 2 (max. 30 karakter):	
E-mail (max. 100 karakter):	
3.16. Kapcsolattartó személy (projekt menedzser) adatai	
Név (max. 100 karakter):	
Beosztás (max. 30 karakter):	
Telefon 1 (max. 30 karakter):	
Telefon 2 (max. 30 karakter):	
Fax 1 (max. 30 karakter):	
Fax 2 (max. 30 karakter):	
E-mail (max. 100 karakter):	

4. A PÁLYÁZÓ BEMUTATÁSA

4.1. Ismertesse fő tevékenységeit. (max. 4500 karakter)

4.2. Mutassa be, hogy melyek a legfőbb lehetőségek tevékenysége továbbfejlesztésére. (max. 4500 karakter)

4.3. Sorolja fel, milyen hasonló projekteket valósított meg az elmúlt 5 évben. (max. 4500 karakter)

4.4. Mutassa be, hogy milyen közösségi vagy hazai központi költségvetési támogatásokat nyert el az elmúlt 5 évben, és milyen eredménnyel használta fel azokat. (max. 4500 karakter)

4.5. Ismertesse, hogy a támogatás elnyerése esetén milyen humán erőforrást tud a projekt végrehajtásához rendelkezésre bocsátani. Jelölje meg a projekt megvalósításáért felelős projekt menedzsert (legalább egy fő felelős megjelölése kötelező). (max. 4500 karakter)

A PROJEKT RÉSZLETES BEMUTATÁSA

5.1. A projekt indokoltsága (max. 4500 karakter):

5.2. A projekt célja, célcsoportja (max. 4500 karakter):

5.3. A projekt tartalma, tevékenységei (max. 4500 karakter):

5.4. Sorolja fel a projekt megvalósításának mérföldköveit, és hogy mikorra kívánja elérni azokat.

Mérföldkö	Mikorra kívánja elérni azt?
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	

5.5. A projekt költségvetése:

5.5.1. Elszámolható költségek (Ft)

Elszámolható költségek	2004	2005	2006	2007	2008	Összes
ingatlan vásárlás						
ingatlan építés, felújítás						
gépek, berendezések						
immateriális javak						
anyagjellegű ráfordítások						
személyi jellegű ráfordítások						
vissza nem igényelhető ÁFA						
összesen						

5.5.2. Források (Ft illetve %)

Források	Ft	%
saját forrás		
partnerek hozzájárulása		
bankhitel		
igényelt támogatás		
egyéb támogatás: ...		
egyéb forrás: ...		
összesen 100%		

Megjegyzés: az összes költségnek és az összes forrásnak meg kell egyeznie!

5.5.3. Röviden indokolja a projekt költség-hatékonyágát. (max. 1000 karakter)

--

5.6. A projekt megvalósításának számszerűsíthető eredményei:

5.6.1. Mutassa be, hogy miként fognak alakulni a pályázati felhívásban meghatározott, a projekt eredményeit számszerűsítő mutatók értékei a projekt megvalósítása során.

Mutató	kiinduló érték	2004*	2005*	2006*	2007*	2008*

*Kumulált értékeket használjon!

5.6.2. Ismertesse, hogy milyen számítások, becslések támasztják alá a mutatók fenti értékeit. (max. 1000 karakter)

--

II. RÉSZ: A PÁLYÁZATI PROJEKT MEGVALÓSÍTÁSA

5.7. Mutassa be, hogy milyen tágabb eredményei és hatásai fognak jelentkezni a projektnek az érintett régióban vagy ágazatban (max. 4500 karakter):

--

5.8. Kapcsolódik-e az Ön projektje más, az Európai Unió vagy a hazai központi költségvetés támogatásával megvalósuló / megvalósítani kívánt projekt(ek)hez? Mutassa be vázlatosan a kapcsolódó projekt(ek)et, és ismertesse, hogy miként kapcsolódnak jelen pályázathoz. (max. 4500 karakter)

--

5.9. Miként érvényesülnek a projekt megvalósulása során az esélyegyenlőség szempontjai? (max. 4500 karakter)

--

5.10. Miként érvényesülnek a projekt megvalósulása során a környezetvédelem szempontjai? (max 4500 karakter)

--

5.11. Ismertesse, hogy milyen tényezők akadályozhatják, illetve teszik kockázatosabbá a projekt megvalósítását. (max. 4500 karakter)

--

5.12. Ismertesse a projekt eredményeinek továbbvitelére, fenntartására vonatkozó elképzeléseit. (max. 4500 karakter)

--

PARTNEREK

6.1. Ismertesse, hogy milyen partnerekkel kíván együttműködni a projekt megvalósításában

Partner szervezet megnevezése (max. 100 karakter)	A projekt megvalósításában betöltött szerepe és bevonásának indoka (max. 2000 karakter)

6.2. Mutassa be, hogy milyen formában működnek együtt a partnerek a projekt előkészítése illetve a projekt megvalósítása során. (max. 4500 karakter)

--

ALÁÍRÁS

Helyszín, dátum (max. 100 karakter):

--

Név, beosztás (max. 100 karakter):

--

Felhívjuk a figyelmet, hogy az alábbi formanyomtatvány elsősorban példa, a NFT pályázati formanyomtatványai ettől eltérő formában készülnek, a főbb pontok tekintetében viszont elegendő eligazítást nyújt.

1. Az érintett intézkedés, pályázati felhívás megjelölése

A Nemzeti Fejlesztési Terv által finanszírozott támogatást csak akkor kaphatunk, ha projektünk az NFT-ben megjelölt célt szolgál. Ezért első lépésként mindenképpen meg kell győződni arról, hogy a projekt hozzájárul a pályázati felhívás céljának megvalósításához, a projekt jellege összhangban áll a pályázati felhívás keretében támogatandó egyik vagy több tevékenységgel, valamint a pályázó a pályázati felhívás keretében támogatható típusú

E kritérium teljesítése esetén ebben a pontban meg kell jelölni, hogy a pályázat melyik intézkedéshez, pályázati felhíváshoz kapcsolódik. A pályázó akkor jár el a leghelyesebben ha, a kitöltéséhez egyszerűen átmásolja kiválasztott pályázati felhívásban szerelő intézkedés címét és számát

Fontos, hogy ebben a pontban csak egy kapcsolódó pályázati felhívást lehet választani

2. A projekt összegző adatai

2.1 A projekt címe

A projekttervek beadásuk pillanatában szöveges azonosítóival, vagyis címmel indulnak. A projekt címe lehetőség szerint legyen rövid, tömör, és legyen összhangban a projekt tartalmával. A jó cím fontos azonosíthatóság szempontjából is

Nem elhanyagolható szempont, hogy a később az értékeléssel megbízott szakértő, a projektgazda terveivel kapcsolatban a cím alapján szerez első benyomást. Lehetőség szerint el kell kerülni a szakszerűtlen, körülményes, vagy megtévesztő cím használatát

2.2 A projekt megvalósulásának földrajzi helyszíne

Ebben a pontban azt a települést/helyszínt kell föltüntetni, ahol a projekt megvalósul. Amennyiben ennek eldöntése, értelmezése problémát okoz, (pl. a projekt több helyszínen valósul meg), akkor a megvalósulás elsődleges, legfontosabb helyszínét, vagy a pályázó székhelyét kell megadni

2.3 -2.4. A projekt megvalósításának időbeni ütemezése

Magyarország a csatlakozást követően az első NFT-ben a 2004-2006-os időszakra eső európai uniós forrásokat használhatja fel, melyeket legkésőbb 2008. végéig el kell költeni. A benyújtott projekteknek illeszkedniük kell a fentiekben leírtakhoz, azaz megvalósításuknak 2004-2006 között meg kell kezdődnie és legkésőbb 2008. végéig pénzügyileg is le kell záródnia

A projekt megvalósítás kezdeti időpontjának meghatározásánál tekintettel kell lenni arra is, hogy a pályázat értékelése, elbírálása, valamint a támogatási szerződés megkötése várhatóan mintegy 3-4 hónapot vesz igénybe. A projekt befejezési időpontjának meghatározásakor gondolnunk kell arra is, hogy a közösségi és hazai központi költségvetési források felhasználásának szabályozása a projektek gyors megvalósítását teszik szükségessé

Bár a pályázatban csak a projekt kezdetének és befejezésének időpontját kell megadni, érdemes ennél pontosabb időbeni ütemezést készíteni. Az időbeni ütemezést érdemes táblázatban is összefoglalni, melyben – például havi, vagy negyedévi bontásban – számszerűsítik az egyes komponensek, szerződések és a tervezett kifizetések értékét. Ez a táblázat ugyanakkor kiválóan alkalmas a projektünk pénzügyi adatainak összegzésére és a projekt megvalósulásának nyomon követése során is

2.5 A projekt rövid összefoglalása

Ebben a pontban a projektünk céljait, tevékenységeit és elvárt eredményeit kell rövid, tömör formában összefoglalni. A tömör fogalmazás során figyeljünk oda arra, hogy ugyanakkor szakszerűek, de közérthetőek legyünk

Tekintettel arra, hogy az elképzelésünket projektszelekcióval megbízott értékelők ennek a pontnak olvasásakor kapnak képet a projekt tartalmáról,

tegyük világossá, hogy tervünk mely fő elemekből áll és milyen konkrét eredményt várunk a projekt céljainak teljesülésétől

Amennyiben a projektünket az ezt megelőzően jól előkészítettük, ebben az esetben nem lesz nehéz szakmai mondanivalónkat logikus szerkezetben, meggyőzően érvelve bemutatni

3. A pályázó adatai

Az itt szereplő pontban a pályázó adminisztratív adataival, szöveges és számszerű azonosítóira vonatkozó kérdésekkel találkozunk. Az itt szereplő adatok nagyrészt nem igényelnek magyarázatot és kitöltésük rutinszerűnek tűnik, hibázni azonban itt is lehet

Némely alpontot érdemes áttekinteni:

- 3.8. Alapítás éve: A pályázat benyújtásának időpontjában a pályázó szervezetnek jogerősen bejegyzett/nyilvántartásba vett szervezetnek kell lennie. Az önkormányzatoknak az alakuló ülés évét kell szerepeltetni
- 3.16. Kapcsolattartó személy: ebben a pontban azt a személyt, munkatársat kell megjelölni –legyen az külső vagy belső munkatárs -, aki a projekt megvalósításáért közvetlenül felelős lesz. Ennek előfeltétele, hogy a kapcsolattartó személy a pályázandó projekt vonatkozásában megfelelő szakmai felkészültséggel rendelkezzen és a projekt megvalósítás egész folyamatában kellő mértékben részt tudjon venni

4. A pályázó bemutatása

4.1 A pályázó fő tevékenységei

Ebben a részben a pályázó szervezet legfőbb tevékenységeinek ismertetése, ezek rövid háttérének és történetének bemutatása kerül. Meg kell jeleníteni továbbá a legfőbb tevékenységek mennyiségi és minőségi jellemzőit

4.2. A legfőbb lehetőségek a tevékenység továbbfejlesztésére

Ebben a pontban vázolni kell, hogy melyek tevékenysége továbbfejlesztésének legfőbb lehetőségei, stratégiai irányai. Ha a támogatások az önkormányzatok elfogadott és tudatosan végrehajtott

fejlesztési tervéhez, stratégiai céljaihoz kapcsolódónk az a közösségi és hazai központi költségvetési források felhasználásának hatékonyságát és eredményességét növeli

4.3. A pályázó hasonló projektjei az elmúlt 5 évben

A pont neve egyszerűbben lehetne „referencia” is. Egyrészt pénzügyi másrészt a projekt menedzsment kapacitások tanúsítása érdekében a pályázónak be kell mutatnia az elmúlt években milyen hasonló projektek megvalósításában vett részt. A hasonló projektek lehetnek pályázati rendszerben nyert források segítségével vagy saját forrásokból megvalósított projektek. A projektek típusának megjelenítésén kívül meg kell jelölni azok értékét is

4.4. Korábbi támogatások felhasználása

Itt a jelentősebb, korábban elnyert közösségi vagy hazai központi költségvetési támogatásokat kell leírni azok tárgya, összege, forrása és dátuma megadásával. Ha van ilyen, feltétlen térjünk ki arra, hogy a megcélzott területen milyen támogatásra került sor, és az milyen módon készítette elő jelenlegi javaslatunkat. Ismételten a stratégiai szemléletmódot tükrözi, ha terveink egymást erősítő kapcsolatban vannak hasonló jellegű, közösségi, állami forrásból, vagy magánereőből, végrehajtott projektekkel. Térjünk ki arra is, hogy milyen eredményeket ért el ezek felhasználásával. Amennyiben valamely támogatás felhasználása során nehézségei adódtak, ezt is mutassa be

4.5. Humán kapacitások

A projekt végrehajtása szempontjából kulcsfontosságú, hogy a pályázó milyen emberi erőforrásokat tud rendelkezésre bocsátani. Emellett fontos végiggondolni, hogy projektünk megvalósítása folyamatos vezetői döntéseket igényel. A megvalósítás folyamatának szervezeti vonatkozásait illetően célszerű a döntéshozó/vezető és a kijelölt projekt menedzser közötti közvetlen kapcsolat létrehozni és ez megjeleníteni. Gyakorlati szempontból ez egyet jelent a gyors és legitim döntéshozatal intézményi kereteinek megteremtésével

4.6. A projekt megvalósításában a pályázó részéről közreműködő szakértők, munkatársak

A projekt sikeres megvalósításában kiemelten fontos a megfelelő tapasztalattal rendelkező szakemberek aktív közreműködése a projektgazda (és szükség esetén partnerei) részéről. Ismertetnünk kell, hogy a támogatás elnyerése esetén milyen szakembereket tud a projekt végrehajtásába bevonni. A szereplők pusztá felsorolása nem elég. A legfontosabb szereplők részvételét a projekt tervezése és megvalósítása során végig biztosítani kell. Írjuk tehát le, hogy a projekt szereplőit ki fogja koordinálni, ki a projekt menedzsere, ki milyen területért, tevékenységért felelős

5. A projekt részletes bemutatása

5.1. A projekt indokoltsága

Az alábbi pontokban a projekt részletes tartalmának ismertetése a feladat. Ehhez röviden írjuk le, hogy mi projektünk kiinduló környezetének (település/térség/régió) gazdasági-társadalmi jellemzője, és ezt a környezetet miért, és milyen irányba kell megváltoztatni. A projekt indoklásának kifejtésekor figyelembe kell venni minden, a projekt szempontjából fontos tényezőt. Ilyen a projekt előzményeinek bemutatása és azok a tényezők, fejlemények, amelyek a jelenlegi helyzet kialakulásához vezettek

Ismertessük, hogy milyen probléma(ka)t, fejlesztési szükséglete(ke)t kívánunk a projekt segítségével megoldani! Ha a projekt valamely a térségben/az a szervezetben meglévő adottságra épül, mutassuk be azt az adottságot, foglalja össze, hogy melyek azok a tényezők, amelyek eddig akadályozták az adottság kiaknázását! Amennyire lehetséges hivatkozzunk a projektet megalapozó kutatások, felmérések, statisztikákra

5.2. A projekt célja, célcsoportja

A projekt céljának meghatározásához elsősorban az előző pontban felvázolt problémákból, szükségletekből, kell kiindulnunk. Minden projekt esetében meghatározható egy hosszabb távú, általános cél és egy rövid távú, konkrét cél.

A hosszabb távú, általános cél az a távlati cél, amelyhez a projekt megvalósításával hozzá kíván járulni. Ugyanakkor ezen távlati cél megvalósulása már kívül esik a projektjének időkeretein, illetve a megvalósulást a projektünk sikere mellett számos más tényező befolyásolhatja. Ilyen általános, távlati cél lehet pl. adott térségben a jövedelemszint növelése, a foglalkoztatottsági színvonal vagy a képzettségi szint javítása. A célok irányulhatnak problémák megoldására, pl. a munkanélküliség, a szegénység csökkentésre, de irányulhatnak valamely, eddig kihasználatlan adottság, erősség kibontakoztatására, pl. a jó turisztikai adottságok kiaknázására.

A rövid távú, konkrét cél az a cél, amelyet a projektünk megvalósításával közvetlenül el fog érni, pl. új termékek, szolgáltatások, eljárások, módszerek bevezetése

Ebben a részben szükséges, hogy mind a hosszabb távú, általános, mind a rövid távú, konkrét célt meghatározni. Bármilyen is a projekt célja, törekednünk kell a pontos, tömör megfogalmazásra, és amennyiben lehetséges, ez ne csak valaminek a növekedését, csökkentését tűzze ki célul, hanem határozzuk meg a csökkenés, növekedés elvárt mértékét is (pl. százalékban kifejezve). Amennyiben több célt fogalmazunk meg, ügyeljünk rá, hogy azok egymással összhangban álljanak, egymást erősítsék

A pályázatok talán leggyakoribb hibája az, hogy a leírásban csak a problémák és célok általános jellemzése szerepel, és a pályázó nem árulja el – talán maga sem tudja – hogy a kért támogatásból mit, miért, mikor, kinek, és hogyan akar megvalósítani

A célcsoport meghatározásánál be kell mutatni be azon szervezetek és/vagy személyek körét, melyek helyzetét a projekt elő kívánja mozdítani. Ki kell térni arra is, hogy ezen szervezetek, személyek számára miért szükséges a projekt megvalósítása

5.3. A projekt tartalma, tevékenységei

A projekt tartalmának, az egyes tevékenységek bemutatásánál az első lépés a jelenlegi kiinduló helyzetet bemutatása (pl. milyen tevékenységek történtek az eddigiekben, a fejlesztéshez szükséges elemek közül mi áll már rendelkezésre). Ezt követően azt is világosan meg kell mondanunk, hogy céljaink eléréséhez milyen lépések vezetnek legfontosabb lépéseit, vagyis le

kell írni a projekt keretében elvégzendő legfontosabb tevékenységeket, amelyekhez támogatást szeretne igénybe venni. A leírásból ki kell derülnie pontosan hány darab és milyen jellegű tevékenységet tervezünk. A tevékenységek leírásán túl mutassuk be azokat az elemeket és módszereket is, amelyek egyedivé vagy újszerűvé teszik a projektjét

5.4. Mérföldkövek

Amennyiben a projekt több ütemre bontható, mutassuk be az egyes ütemeket, illetve ezek határideit. Ügyelni kell arra, hogy a mérföldkövek elérésének dátumai a projekt megvalósítás kezdeti és befejezési időpontja közé essenek

5.5. A projekt költségvetése

A pályázati formanyomtatvány ezen pontja a projekt megvalósításának tervezett költségvetésére, azaz a projekt méretének bemutatására szolgál, kitöltése megadott formátum szerint készül. Az itt bemutatott tábla alapja az a projektköltségvetés, amelyet – mint arról korábban már szóltunk – a projekt előkészítése során összeállítottunk

A tervezéskor figyelembe kell venni a vonatkozó pályázati felhívás leírásánál a projekt méretre, a maximális támogatási arányra és az elszámolható költségek körére vonatkozó korlátozásokat. Csak olyan projektekre érdemes pályázni, ahol a várható megvalósítási költség egybe esik a felhívás esetében meghatározott projekt mérettel, máskülönben projektünk az adott pályázati felhívás keretében nem lesz támogatható

A projektfinanszírozás egyes forráselemeinek (a pályázó saját forrása, partnerek hozzájárulása, bankhitel, igényelt támogatás, egyéb támogatás illetve egyéb forrás) rendelkezésre állását a pályázat benyújtásakor igazolni kell

A táblázat kitöltése egyébiránt értelemszerűen történik, figyelmet kell fordítanunk azonban a szinte leggyakoribb hibára, az összes költségnek és az összes forrás összege közötti esetleges eltérésre

A „legjobb érték” megvalósulásának bemutatásánál igazolni kell a projekt költséghatékonyágát, lehetőség szerint össze kell hasonlítani a költségeket illetve az igényelt támogatást az elvárt eredményekkel. Használjunk

mennyiségi mutatókat (pl. építés esetén az egy négyzetméterre eső költség, képzés esetén az egy résztvevőre eső költség)

Végezetül hangsúlyoznunk kell, hogy a táblázatba beírt számok pénzügyi kötelezettségvállalást jelentenek. A pályázati formanyomtatvány ugyan még nem szerződés, de a beígért társfinanszírozásról a projektgazdának gondoskodnia kell. Ha a pályázó ennek a kötelezettségének nem tesz eleget, úgy a végrehajtás során bajba is kerülhet, legrosszabb esetben el is veszítheti az EU támogatást. Ezért eleve csak olyan forrást szerepeltessünk, melyre megbízható kötelezettségvállalás van

5.6. A projekt megvalósíthatóságának számszerűsíthető eredménye

Az EU támogatási projekteknek garantált eredménnyel kell járniuk. Az eredményeket pedig mérni kell tudni. Minden projekt eredménye mérhető valamilyen fizikai mutató segítségével erre szolgálnak az indikátorok, mérőszámok (például megépített út km-ben, lebonyolított képzések száma, a képzésen oktatott emberek száma, felújított turisztikai látványosságok száma). Minden célhoz keresnünk kell egy indikátort. Ha ez nem sikerül, akkor magát a célt kell átfogalmaznunk. Az indikátorok megtervezésében nagy segítséget nyújt a korábban már bemutatott logframe módszer alkalmazása

Például nem jó indikátor az, hogy pl. „új munkahelyek jönnek létre”, vagy hogy „új utak épülnek”. Ehelyett határozzuk meg, hogy „az adott körzetben (a projekt végére) a munkanélküliségi ráta X százalékkal csökken”. Legkönnyebb a dolgunk akkor, ha az adott mérőszámot valamely megbízható és rendszeres statisztika tartalmazza

Ezen felül ügyeljünk arra is, hogy számszerűsíthető legyen a fizikailag mérhető eredmény közvetlen hatása a célcsoportra / haszonélvezőkre (pl. a megépített útnak köszönhetően x perccel lerövidül az utazási idő, a képzésnek köszönhetően a résztvevők közül x százalék munkát kap, a turisztikai látványosság felújításának következtében a látogatók száma x-ről y-ra nő). A számszerűsíthető eredmények között minden esetben tüntesse fel a teremtett és a megőrzött munkahelyek tervezett számát

5.7. Tágabb eredmények és hatások az érintett régióban vagy ágazatban

A projekt regionális illetve ágazati hatásának bemutatásakor a projekt tágabb környezetben várható hatásokat mutassuk be (pl. a projekt megvalósításának köszönhetően további fejlesztések indulnak a régióban)

5.8. Kapcsolódás más projektekhez

Ebben a pontban meg kell jelölni projekthez kapcsolódó további – a Nemzeti Fejlesztési Terv keretében - benyújtott/benyújtani tervezett projektek címét és rövid leírását. A kapcsolódó projekt lehet az önkormányzat által, és lehet más projektgazda által benyújtott projekt is, lehet ugyanazon Operatív Program, illetve lehet más Operatív Program pályázati felhívására benyújtott projekt,

Ki kell fejteni a benyújtott projekt és a kapcsolódó projekt közötti kapcsolódási pontokat. (Hasonló vagy egymást kiegészítő célok, célcsoportok, tevékenységek, várt eredmények. Például közös cél lehet a térség turizmusának fellendítése, melyhez több, különböző projektgazda által benyújtott, egymást kiegészítő projekt is hozzájárulhat. Egy útépítési projekthez kapcsolódhat például közmunka program a térségben.) Feltétlenül írjuk le, ha projektünk megkezdésének feltétele, hogy egy másik projekt sikeresen befejeződjön

5.9-10. Az esélyegyenlőség és a fenntartható fejlődés szempontjainak érvényesítése

Mint arról a 2. fejezetben az általános elvárások kapcsán már szóltunk, a Nemzeti Fejlesztési Terv minden intézkedése során a következő horizontális szempontokat kell tekintetbe venni:

az intézkedés keretében megvalósítandó projekteknek

- meg kell felelnie a fenntartható fejlődés követelményeinek,
- biztosítani kell az esélyegyenlőség érvényesülését

A kérdések megválaszolása során figyeljünk arra, hogy ne általános jellegű választ adjunk, hanem konkrétan határozzuk meg, hogy mi lesz a projekt hatása a horizontális célkitűzések megvalósítása terén

Természetesen lehetnek olyan projektek, amelyek közvetlenül nem hatnak egyik vagy másik horizontális célkitűzés megvalósítására. Amennyiben ez így van, ezt indokolni kell. Egyúttal ha az adott pillanatban nincs közvetlen kapcsolat a projekt és a horizontális célkitűzés között, úgy érdemes végiggondolni és ismertetni, hogy milyen módon lehetne a projektet olyan módon kiterjeszteni vagy továbbfejleszteni, hogy az a horizontális célkitűzés megvalósításához érdemben hozzájárulhasson

5.9. Esélyegyenlőség

Szintén tárgyaltuk a 2. fejezet kapcsán, hogy az Európai Unióban alapvető követelmény a nemek illetve a hátrányos helyzetű csoportok esélyegyenlősége. Ezért minden pályázónak nyilatkoznia kell arról, hogy munkatársai megválasztásánál és előmenetelénél, a képzési lehetőségek és az anyagi források elosztásánál nemek és egyéb szempontok szerinti diszkriminációt nem alkalmaz. Az előbbivel kapcsolatosan ebben a pontban fejtjük ki, hogy ezt az alapelvet milyen módon biztosítja a projekt működése során, illetve tervezi biztosítani a projekt megvalósítása során, hogy

- a projekt előkészítése és megvalósítása során figyelembe veszik a nők, illetve a hátrányos helyzetű csoportok tagjainak igényeit és érdekeit,
- a munkafolyamatokban a nők, illetve a hátrányos helyzetű csoportok tagjai képességük szerint részt vehessenek,
- a projekt eredményeiből a nők, illetve a hátrányos helyzetű csoportok tagjai is részesülhessenek

5.10. Fenntartható fejlődés

A fenntartható fejlődés vonatkozásában a projekttel kapcsolatos minimum követelmény, hogy a lehető legkisebb negatív hatást gyakorolja a környezeti állapotokra. További elvárás, hogy a projekt ösztönözze, javítsa a rendelkezésre álló erőforrások hatékony kihasználását. Egyrészt, nem ronthatja a környezet állapotát, másrészt, az építkezések és beszerzések során teljes mértékben be kell tartani az Unióban – tehát nem a magyar szabályozás szerint – érvényes környezetvédelmi normákat

E követelmények teljesítését természetesen a formanyomtatványhoz csatoltan megfelelő formában, környezetvédelmi hatástanulmánnyal kell igazolni. Nyilatkoznunk kell tehát arról, hogy a szükséges hatástanulmány elkészült-e már, és ha igen, hol férhető hozzá. Végezetül, röviden írjuk le a

beruházás , miként felel meg a fenti feltételeknek, illetve feltétlenül térjünk ki arra, ha a projekt túl is mutat ezeken a feltételeken, ill. részletezzük ennek mikéntjét!

Ún. szoft vagy nem beruházás jellegű projektek esetében a környezetvédelmi szempontok általában nem értelmezhetőek. Ha nincs környezeti hatás, akkor erőnek erejével nem kell „keresni”

5.11. A megvalósítás esetleges akadályai, kockázatai

Valamennyi projekt megvalósítása bizonyos kockázatokkal, akadályokkal jár, amelyek jelentős része elkerülhető vagy megoldható, amennyiben ezek ismereteseek a projektet megvalósítók számára. A projekt tervezői, managerei azonban legtöbbször nem ellenőrizhetik, vagy befolyásolhatják a terveik szempontjából fontos összes tényezőt. Emellett feltehetőleg nem vállalkozhatnak arra, hogy egy-egy összetett probléma valamennyi elemét egyszerre kezeljék. Ezért óhatatlanul lesznek olyan elemek, melyeket külső, akadályozó vagy kockázati tényezőként kell figyelembe venniük

A fenti kérdés célja, hogy a pályázat értékelői meggyőződjhessenek róla, hogy alaposan átgondoltuk a projekt megvalósításának folyamatát, elemeztük a lehetséges akadályokat, kockázati tényezőket és konkrét elképzelésekkel rendelkezik a megoldást illetően. Ennek érdekében értékelnünk kell, hogy a feltárt kockázatok bekövetkezésének mekkora a valószínűsége, illetve bekövetkezésük esetén mekkora a hatásuk (pl. magas / közepes / alacsony). Röviden írjuk le, hogy milyen erőfeszítéseket teszünk az egyes kockázatok kezelésére, csökkentésére

Beruházási projektek esetében a projekt megvalósítását gyakran akadályozzák a rendezetlen tulajdonviszonyok. Mindenképpen mutassuk be, hogy a megvalósítás helyszínére vonatkozóan a tulajdoni kérdések már rendezettek-e (pl. a projekt gazda tulajdonában van-e az ingatlan, melyen a projekt megvalósításra kerül majd). Feltéve, hogy a tulajdonviszonyok rendezettek, be kell számolnunk a tulajdonos személyéről/a tulajdonosok köréről is. Amennyiben a tulajdonviszonyok még nem rendezettek, térjünk ki arra, hogy milyen lépések történtek rendezésük érdekében, esetlegesen milyen akadályok merülnek fel és azok rendezése milyen időtávon oldható meg

5.12. A projekt hosszú távú fenntarthatósága

A fenntarthatóság annyit tesz, mint hogy a tervbe vett beruházásnak a projekt élettartamán túl is működőképesnek kell maradnia. A pályázónak ezért nyilatkozni kell arról, hogy a szükséges működési költségek hosszú távon biztosítottak, a beruházás teljesíti az EU összes vonatkozó előírását, és nincsenek negatív környezeti hatásai

Ebben a pontban azokat a tevékenységeket kell bemutatni, amelyek a támogatás folyósítása után is folytatni kell. Fenntarthatósági tényezők lehetnek például: megfelelő technológia, társadalmi-kulturális szempontok, intézményi és menedzsment kapacitás, gazdasági és pénzügyi feltételek (pl. biztosított lesz-e a projekt keretében megépítendő létesítmény üzemeltetése, működtetése, biztosított lesz-e a képzési program lebonyolításához szükséges oktatók rendelkezésre állása, a projekt keretében elkészített tananyag eljut-e majd a képzésbe be nem vont, de a célcsoportba tartozó egyénekhez/szervezetekhez)

6. Partnerek

A projekt sikeres megvalósításának előfeltétele, hogy a munkafolyamatokba a projektben érdekelt partner szervezetek tevékenyen bekapcsolódjanak. Illeszkedve a partnerség korábban tárgyalt alapelveéhez, a partner szervezetek meghatározásakor számba kell venni mindazon szervezeteket, akik segítő támogatása vagy aktív közreműködése szükséges a projekt megvalósításához. A közös gondolkodás és tervezés érdekében célszerű, ha az adott pályázat elkészítésében az pályázó partner szervezetei is hatékonyan közreműködnek

Egyúttal fontos megemlíteni, hogy nem tartoznak partner szervezetek közé azok a szervezetek/cégek, amelyek a projekt megvalósításának szakaszában kivitelezőként, szállítóként fognak közreműködni. A tiszta verseny követelményének megfelelően az a szervezet/cég, amely részt vett egy projekt előkészítésében, nem vehet részt a megvalósítás keretébe tartozó közbeszerzésekben

A 6.2. pontban szövegesen is ki kell fejteni, hogy milyen módon tervezzük a partnerekkel az együttműködést. Amennyiben partnereivel az együttműködés kereteit már rögzítették konzorciális/együttműködési megállapodásban, ennek a megállapodás főbb pontjait is soroljuk fel

7. Aláírás

Az egyik legapróbb, ámde annál fontosabb részlet; a kitöltött és kinyomtatott pályázati formanyomtatványt az arra jogosult vezetőnek kell aláírnia

A formanyomtatvány kitöltését követően írjuk alá a pályázati formanyomtatvány végén található nyilatkozatot, továbbá - a hitelesítés érdekében – szignálnunk kell a pályázati formanyomtatvány minden oldalát

8. A pályázat minőségének biztosítása

A pályázat elkészítését követően lehetőség van arra, hogy pályázatot még egyszer ellenőrizzük. Első lépésként olvassuk el olyan munkatárssal, szakértővel is, aki nem vett részt a pályázat kidolgozásában, ez elősegíti, hogy világos, közérthető pályázat kerüljön benyújtásra

Ezt követően az alábbi ellenőrző lista segítségével ellenőrizzük, hogy pályázata teljes körűen, a formai és tartalmi elvárásoknak megfelelően került-e kitöltésre

7.1. táblázat: Ellenőrző lista a pályázati űrlaphoz

Ellenőrző kérdések	Igen
A formanyomtatvány valamennyi rubrikája kitöltésre, valamennyi kérdése megválaszolásra került	
A projekt mérete belesik az érintett pályázati felhívásban meghatározott tartományba	
A projekt megvalósítása a 2004-2008 közti időszakba esik	
A pályázó a formanyomtatvány minden oldalát szignálta	
A pályázó a formanyomtatvány végén található nyilatkozatot aláírta	

A formanyomtatvány szöveges részének ezzel a végére értünk. Tapasztalhattuk, hogy az először terjedelmes pályázati anyagot egyáltalán nem könnyű a terjedelmi korlát betartásával elkészíteni. A legtöbb válasza egy-két, néhol több bekezdésnyi helyünk van. Mégis, rá kell kényszerítenünk magunkat a tömörségre

Sok különböző embert kell majd meggyőznünk, és ezek többségének a hosszadalmas, terjengős anyagokat nehéz megemészteni, és ez óhatatlanul rontja esélyeinket. Minden szakmai megalapozottság ellenére a döntési folyamatban nem lehet kiküszöbölni a szubjektív elemeket sem.

8. fejezet: Támogatási szerződés megkötése

8.1. A támogatási szerződés megkötése

Minden kiválasztott és jóváhagyott projekt megvalósítására a támogatást nyújtó szervezet (minisztérium vagy közreműködő szervezet) és a kedvezményezett támogatási szerződést köt. A támogatási szerződés képezi a megvalósítás nyomon követésének, finanszírozásának és ellenőrzésének alapját.

Az átláthatóság elvét szem előtt tartva, az európai uniós támogatások esetében elvárás, hogy a támogatási szerződés tervezete, vagy legalább annak minden tartalmi eleme a pályázati kiírás részét képezze, tehát a pályázók már pályázatuk elkészítését megelőzően megismerhessék a támogatási szerződés rendelkezéseit. Ez az elvárás a hazai támogatási rendszerek esetében nem mindig teljesül, ami sokszor gondot okoz a kedvezményezetteknek

A támogatási szerződésnek rendelkeznie kell legalább a következőkről:

- a támogatás formája (néhány kivételtől eltekintve vissza nem térítendő támogatás),
- a támogatás maximális összege és aránya,
- a projekt megvalósításának kezdete és befejezése, működtetési kötelezettség esetén annak időtartama,
- a költségek elszámolhatóságának szabályai,
- a kifizetések kérelmezésének folyamata, feltételei,
- az előrehaladási jelentésekkel kapcsolatos kötelezettségek,
- a vonatkozó, állami támogatásokkal kapcsolatos szabályok,
- a vonatkozó, közbeszerzéssel kapcsolatos szabályok,
- a vonatkozó, tájékoztatással és nyilvánossággal kapcsolatos kötelezettségek,
- dokumentációs kötelezettségek,
- helyszíni ellenőrzések végzésére vonatkozó szabályok,
- a támogatás kifizetésének felfüggesztésére illetve a támogatás visszafizetésére vonatkozó szabályok,
- biztosítékadási kötelezettség,
- a szerződés módosításának folyamata, feltételei

A támogatási szerződés mellékletei között szerepelni kell legalább az alábbiaknak

- költségek, költségkategóriák szerinti bontásuk és ütemezésük,
- források,
- számszerűsíthető célok, ütemezésük,
- biztosítékok (pl. felhatalmazó nyilatkozat, jelzálogszerződés, stb. szükség szerint)

A pályázati dokumentáció ugyancsak a támogatási szerződés elválaszthatatlan részét képezi.

Nem került bevezetésre egységes támogatási szerződés sablon az európai uniós támogatásokra, ezért ezekre vonatkozóan is az államháztartás rendjéről szóló 217/1998. kormányrendelet az iránymutató.⁴⁵ A különböző támogatási rendszerek eltérnek ugyanis abból a szempontból, hogy

- milyen eljárás szerint történik a támogatás kifizetése (kifizetett számlák alapján, vagy ki nem fizetett számlák alapján, vagy előlegfizetéssel),
- elő kell-e írni működtetési kötelezettséget a kedvezményezettnek a projekt pénzügyi teljesítését követően (általában beruházások esetén kell előírni),
- elő kell-e írni adatszolgáltatási kötelezettséget a kedvezményezettnek a projekt pénzügyi teljesítését követően (abban az esetben kell előírni, ha valamely számszerűsíthető célkitűzés csak a végső kifizetést követően valósulhat meg (pl. bevételekkel, foglalkoztatással, stb. kapcsolatban),
- vonatkoznak-e az állami támogatások szabályai a támogatási rendszerre, illetve a projektre,
- vonatkoznak-e a közbeszerzés szabályai a támogatási rendszerre, illetve a projektre,
- vonatkoznak-e a tájékoztatás és nyilvánosság szabályai a támogatási rendszerre, illetve a projektre,
- elő kell-e írni biztosítékadási kötelezettséget (pl. jelzálogot, bankgaranciát, stb.) a kedvezményezettnek

A támogatási szerződést meghatározott határidőn belül kell megkötni. A kedvezményezettnek határidőre meg kell küldenie a szükséges igazolásokat és dokumentumokat, valamint a támogatási szerződés általa aláírt

⁴⁵ Lásd 87-89.§

példányait, ellenkező esetben a támogatásra vonatkozó döntés hatályát veszti.

1. Igazolások, dokumentumok

A támogatási szerződés megkötésének feltétele bizonyos igazolások, dokumentumok benyújtása. Ilyen igazolások, dokumentumok lehetnek

- aláírási címpéldány;
- jogi státusz igazolása;
- források rendelkezésre állásának igazolása;
- az adóhatóságok igazolása arról, hogy a kedvezményezettnek nincs lejárt köztartozása; az 1 millió forint összeget el nem érő támogatás esetén a kedvezményezett nyilatkozata helyettesítheti az igazolást;
- a környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi hatóságok igazolása arról, hogy a kedvezményezettnek nincsen határozatlanban előírt teljesítetlen kötelezettsége, az 1 millió forint összeget el nem érő támogatás esetén a kedvezményezett nyilatkozata helyettesítheti az igazolást.⁴⁶

A támogatást nyújtó szervezeteknek gondoskodniuk kell arról, hogy kizárólag olyan dokumentumokat és igazolásokat kérjenek a pályázóktól, amelyek szükségesek a támogatási szerződés megkötése vagy megvalósítása során. Figyelmet kell fordítaniuk a pályázattal már benyújtott dokumentumok, igazolások újbóli bekérésének elkerülésére

2. Biztosítékkadás

Ahogy nincs egységes támogatási szerződés sablon az európai uniós támogatásokra, úgy a biztosítékkadási kötelezettség sem egységes az EU támogatások esetében: a támogatást nyújtó szervezet (minisztérium vagy közreműködő szervezet) határozza meg, hogy az adott támogatási rendszer esetében - esetleg a kedvezményezett személyétől (pl. önkormányzat vagy vállalkozás) és a támogatás értékétől függően - szükségesek-e biztosítékok, és ha igen, milyen biztosítékok szükségesek. Általában, a biztosítékkadási kötelezettségnek beruházások esetében van értelme, a működtetési kötelezettség időszakára

⁴⁶ Az 1 millió forintos határt a 217/1998. kormányrendelet tartalmazza (87.§ (12) bekezdés)

A leggyakoribb biztosítékok

- felhatalmazás azonnali beszedésre a kedvezményezett összes bankszámlájára vonatkozóan,
- ingatlan jelzálog, ingó jelzálog (dologi biztosítékok),
- bankgarancia, biztosítói garancia, készfizető kezesség (személyi biztosítékok), stb

A jelzálogra részletes szabályok vonatkoznak, de ezek sem egységesek az EU támogatások esetében. Általában

- a biztosítékra vonatkozóan külön jelzálogszerződést kell kötni (amely a támogatási szerződés mellékletét képezi),
- ingatlan jelzálog esetében a jelzálogszerződés megkötésének feltétele a tulajdoni lap és az ingatlanforgalmi szakértőtől származó értékbecslés benyújtása,
- a zálogtárgy elfogadásának feltétele, hogy a felajánlott zálogtárgy per- és igénymentes,
- a zálogtárgy elfogadását korlátozza, ha a felajánlott zálogtárgyat korábbi jelzálog terheli (a támogatást nyújtó szervezet határozza meg, hogy a zálogtárgynak tehermentesnek kell-e lennie, és ha nem, milyen mértékű korábbi jelzálog fogadható el),
- a biztosíték értéke a piaci értéknek a támogatást nyújtó szervezet által meghatározott százaléka, egységesen meghatározott arány (pl. 50%), vagy egyedileg meghatározott arány szerint,
- a zálogtárgyra vagonbiztosítást kell kötni, annak kedvezményezettjeként a támogatást nyújtó szervezetet kell megjelölni,
- a támogatás folyósításának feltétele a jelzálog bejegyzésének, valamint a vagonbiztosítás megkötésének és fizetésének igazolása

A támogatást nyújtó szervezet elvben a támogatási szerződésben további biztosítékokat is kiköthet: pl. megtilthatja, hogy a kedvezményezett további hiteleihez kedvezőbb feltételeket biztosítson, mások hiteleihez készfizető kezességet vállaljon, stb. Ezek alkalmazása azonban nem jellemző

3. Több kedvezményezett jogállása

Számos projekt – pl. térségi hulladéklerakók, stb. – esetében szükséges lehet több kedvezményezett együttműködése. Ha több kedvezményezett konzorciumot, önkormányzati társulást vagy gazdasági társaságot hoz létre, annak tagjai – eltérő megállapodás hiányában – egyetemlegesen kötelezettek a támogatást nyújtó szervezettel szemben a támogatási

szerződésben foglalt kötelezettségek teljesítéséért. A konzorciumot, a társulást vagy a társaságot létrehozó szerződést a támogatást nyújtó szervezetnek meg kell ismernie, és jóvá kell hagynia

8.2. A támogatási szerződés esetleges módosítása

A projekt megvalósítása során kivételes és indokolt esetben szükségessé válhat a támogatási szerződés módosítása. Ugyanakkor fontos megjegyezni egyrészt, hogy a támogatási szerződés módosítása nem változtathatja meg a projekt eredeti célját és tartalmát, és nem növelheti a támogatás összegét, illetve arányát, másrészt, hogy a támogatási szerződés módosításának kérelmezése és a kérelem elbírálása közötti időszakban a kedvezményezettnek támogatás nem folyósítható.

A támogatási szerződés módosítását a kedvezményezett írásban kérelmezheti.

A módosítás kérelmezésének oka lehet

- a kedvezményezett azonosító adataiban történő változás (pl. változik a kedvezményezett képviselőjére jogosult személy, a kedvezményezett bankszámlaszáma, stb.),
- a projekt bármely egyéb adatában történő változás (pl. változik a projekt befejezésének határideje, a költségek költségkategóriánkénti bontása vagy ütemezése, a számszerűsíthető célok, stb.)

Amennyiben a kedvezményezett azonosító adataiban történő változás az oka a módosítás kérelmezésének, a támogatást nyújtó szervezet általában automatikusan tudomásul veszi a változást

Amennyiben a projekt bármely egyéb adatában történő változás az oka a módosítás kérelmezésének, a támogatást nyújtó szervezet mérlegeli a módosítást

- A projekt befejezésének határideje nem változtatható rugalmasan, mert az Európai Unió a támogatások gyors felhasználását követeli meg a tagállamoktól, és a határidőre fel nem használt európai uniós támogatások később már nem használhatók fel. Ez az egyik legszigorúbb szabály az európai uniós támogatásokra vonatkozóan. A projekt befejezésének határideje csak abban az esetben változtatható, ha

a program egészére vonatkozóan határidőkre felhasználhatók az európai uniós támogatások

- A költségek kategóriánkénti bontására és ütemezésére vonatkozóan a támogatási szerződés sok esetben rögzíti, hogy a szerződés módosítása csak 10 százalékot meghaladó változás esetén szükséges. A támogatás összege és aránya semmiképpen nem növelhető
- A számszerűsíthető célokra vonatkozóan a támogatási szerződés sok esetben rögzíti, hogy a szerződés módosítása csak 10 százalékot meghaladó változás esetén szükséges. Értelemszerűen nem szükséges a támogatási szerződés módosítása, ha a kedvezményezett túlteljesíti a célkitűzést

A Kohéziós Alap esetében különösen nehéz lehet a támogatási szerződés módosítása, tekintettel arra, hogy a projektet az Európai Unió is jóváhagyja, ezért a projekt módosítását ugyancsak jóvá kell hagynia. Az Európai Bizottság egy projekt esetében csak egy módosítást fogad el. A módosítási igényt a kedvezményezett jelzi a közreműködő szervezet felé, amely a Kohéziós Alap Irányító Hatóságnál kéri annak napirendre vételét a Monitoring Bizottság (az európai uniós támogatások intézményrendszeréről ld. az 3.6. alfejezet) következő ülésén. A Kohéziós Alap Monitoring Bizottság határoz a módosítási kérelem jogosságáról, és annak elfogadása esetén javasolja benyújtását az Európai Bizottsághoz

9. fejezet: Közbeszerzés lebonyolítása

9.1. Az új közbeszerzési törvény

1. A közbeszerzési eljárás összehatárai, fajtái

Az új törvény struktúrája differenciált megközelítést követ az értékhatárok, az ajánlatkérők, illetve a beszerzési tárgyak tekintetében.

A törvény a közbeszerzési eljárások szempontjából hármasság tagolódású, külön rendelkezéseket tartalmaz a közösségi értékhatárokat elérő közbeszerzésekre, az ennél alacsonyabb, nemzeti értékhatárt elérő közbeszerzésekre, illetve a nemzeti értékhatár alatti beszerzésekre (ún. egyszerű közbeszerzési eljárás). A közösségi közbeszerzési irányelvek szabályai (pl. a hirdetmények uniós szintű közzététele) ugyanis csak azokra a közbeszerzésekre vonatkoznak, amelyek értéke eléri vagy meghaladja a közösségi értékhatárt.

A törvény általános közbeszerzési eljárásnak nevezi és külön fejezetbe utalja az ún. klasszikus ajánlatkérő szervezetek beszerzéseit, és a közszolgáltatók (a vízügyi, az energia, a közlekedési, az elektronikus hírközlési és a postai ágazatokban működő egyes szervezetek) beszerzéseit különös közbeszerzési eljárás címmel – összhangban a közösségi joggal.

Az új törvény ugyanakkor szakít a közösségi jogi szabályozással a beszerzési tárgyak tekintetében, azokat nem külön-külön fejezet tartalmazza, hanem egységesen kerülnek szabályozásra és csak a beszerzés tárgyának sajátosságaiból adódó eltérésekre ír elő külön szabályokat. Újdonságot jelent két új beszerzési tárgy megjelenése, az árubeszerzés, szolgáltatás – megrendelés és építési beruházás mellett megjelent az építési koncesszió és a szolgáltatási koncesszió. Az építési koncesszió az építési beruházás egyik fajtája, olyan építési beruházás, amely alapján az ajánlatkérő ellenszolgáltatása az építmény hasznosítási jogának meghatározott időre történő átengedése vagy e jog átengedése pénzbeli ellenszolgáltatással együtt. A szolgáltatási koncesszió, mint beszerzési tárgy ugyanakkor csak a nemzeti értékhatárokat elérő közbeszerzéseknél jelenik meg, a közösségi értékhatárokat elérő beszerzésekre vonatkozó szabályozás rendelkezési körébe nem került be. A szolgáltatási koncesszió olyan szolgáltatás-megrendelés, amely alapján az ajánlatkérő ellenszolgáltatása a

szolgáltatás nyújtásával összefüggő hasznosítási jog meghatározott időre történő átengedése, vagy e jog átengedése pénzbeli ellenszolgáltatással együtt.

Mind a közösségi értékhatárok feletti, mind a nemzeti értékhatár feletti rendszerben érvényesülő további tagolást jelent, hogy meghatározott szolgáltatások megrendelése esetén (pl. egészségügyi és szociális szolgáltatások, jogi szolgáltatások) az egyszerűsített eljárás lefolytatására is lehetőség van (erről bővebben a következő szakaszban szólunk).

a) A közbeszerzési eljárás összeghatárai

A közösségi értékhatárok, amelyek minden esetben a hozzáadott értékadó (Magyarországon az általános forgalmi adó, az ÁFA) nélküli árakat jelentik, beszerzési típusonként különböznek az alábbiak szerint:

- árubeszerzés esetén: 130 000 SDR-nek megfelelő euró, bizonyos esetekben 200 000 SDR-nek megfelelő euró;
- építési-beruházás esetén: 5 millió euró;
- szolgáltatás megrendelése esetén: 130 000 SDR-nek megfelelő euró, bizonyos esetekben 200 000 SDR-nek megfelelő euró, illetve 200 000 euró;
- építési koncesszió esetében 5 millió euró.

A közszolgáltatók szerződéseit tekintetében (némileg leegyszerűsítve):

- az ivóvízzel, villamos energiával kapcsolatos tevékenységet folytató ajánlatkérők, valamint a közlekedési szektor ajánlatkérői esetében árubeszerzés és meghatározott szolgáltatások megrendelése esetén: 400 000 SDR-nek megfelelő euró, egyéb szolgáltatások esetében 400 000 euró; építési beruházás esetén: 5 millió SDR-nek megfelelő euró;
- a gázzal vagy hőenergiával kapcsolatos tevékenységet folytató ajánlatkérők, a kőolaj, gáz, szén vagy más szilárd tüzelőanyag feltárására és kitermelésére irányuló tevékenységet folytató ajánlatkérők esetében árubeszerzés és szolgáltatás megrendelése esetén 400 000 euró; építési beruházás esetén 5 millió euró;
- a távközlési ágazat ajánlatkérői esetében árubeszerzés és szolgáltatás megrendelése esetén: 600 000 euró; építési beruházás esetében 5 millió euró. A közösségi értékhatárokat az Európai Unió két évente vizsgálja meg és teszi közzé euróban és nemzeti valutákban, tehát forintban is az Európai Unió Hivatalos Lapjában. A közösségi értékhatárokat és esetleges változásukat a Közbeszerzési Értesítő is tartalmazni fogja.

A *nemzeti értékhatárok* esetében kisebb mértékű emelésre került sor, az államháztartás alrendszerei körébe tartozó ajánlatkérők esetében a következő nemzeti értékhatárok várhatók:

- a) 2004. január 1-jétől 2004. december 31-éig terjedő időszakra:
- árubeszerzés esetében: 25 millió forint;
 - építési beruházás esetén: 60 millió forint;
 - építési koncesszió esetében: 100 millió forint;
 - szolgáltatás megrendelése esetében: 15 millió forint;
 - szolgáltatás koncesszió esetében: 25 millió forint.
- b) 2005. január 1-jétől 2005. december 31-éig terjedő időszakra:
- árubeszerzés esetében: 25 millió forint;
 - építési beruházás esetében: 70 millió forint;
 - építési koncesszió esetében: 100 millió forint;
 - szolgáltatás esetében: 20 millió forint;
 - szolgáltatás koncesszió esetében: 25 millió forint.

A nemzeti közbeszerzési értékhatárokat a 2006. évre és az azt követő évekre az éves költségvetési törvény állapítja meg, amelyeket a Közbeszerzések Tanácsa – tájékoztató jelleggel – a Közbeszerzési Értesítőben tett közzé.

A törvénybe került beemelésre az eddig kormányrendelet által szabályozott szabadkézi vétellel történő beszerzés is *egyszerű közbeszerzési eljárás* néven. Az értékhatárok tekintetében a tervezet a szakaszos bevezetést alkalmazza, a vonatkozó kormányrendelet rendelkezéseinek időleges fenntartásával.

Az egyszerű közbeszerzési eljárás értékhatára 2004 január 1-jétől 2005. december 31-ig:

- árubeszerzésnél: 2 millió Ft,
- építési beruházásnál 10 millió Ft,
- szolgáltatásnál 2 millió Ft.

b) A közbeszerzési eljárás fajtái

Az új szerkezetű törvény követve az értékhatárok szerinti hármas tagolást, mind a három részben külön rendelkezik a közbeszerzési eljárások fajtáiról, az általános és különös szabályokról. A közösségi értékhatárt elérő, a nemzeti értékhatárt elérő, illetve a nemzeti értékhatár alatti beszerzéseknél

is azonban főszabályként három eljárásfajtaival találkozunk, a nyílt, a meghívásos vagy a tárgyalásos eljárással.

Tárgyalásos eljárást csak kivételes esetben lehet lefolytatni, ha a törvény kifejezetten engedi. Tárgyalásos eljárás is két fajta lehet, hirdetmény közzétételével, vagy hirdetmény közzététele nélküli eljárás. A közösségi és a nemzeti értékhatárokat elérő beszerzések esetén lehetőség van gyorsított és egyszerűsített eljárás lefolytatására is.

Építési beruházás kivételével gyorsított eljárás indítható rendkívüli sürgősség esetén meghívásos és hirdetmény közzétételével induló tárgyalásos eljárás esetén, ahol alapvetően a részvételi, illetve ajánlattételi határidők csökkentésére van lehetőség.

Meghatározott szolgáltatások megrendelése esetén egyszerűsített eljárás alkalmazható, amely alapvetően egyszakaszos, tárgyalás nélküli vagy tárgyalásos lehet. Főszabályként ez az eljárás típus is ajánlati felhívással indul, amelyet azonban csak a Közbeszerzési Értesítőben kell megjelentetni, az Európai Unió Hivatalos Lapjában való megjelentetés nem követelmény, törvényben meghatározott kivételes esetekben azonban az ajánlatkérő közvetlenül adhat fel írásbeli ajánlattételi felhívást az ajánlattevőnek. (a hirdetmények megjelentetéséről bővebben szólunk még a továbbiakban)

c) Az átláthatóságot erősítő szabályok

A törvény a közösségi jogi előírásokat figyelembe véve jelentős hangsúlyt fektet a közbeszerzési eljárások átláthatóságát biztosító garanciális szabályok erősítésére, helyenként kibővítésére. Egyik leglényegesebb újdonsága, hogy a hatályos rendelkezésekhez képest részletesebb szabályozást alkalmaz a közbeszerzési eljárások tervezése, előkészítése és dokumentálása tekintetében.

A részben új jogintézményeket is bevezető rendelkezések jelentős adminisztrációs terhet rónak ki az ajánlattevőre. Az eddig is ismert előzetes összesített tájékoztató mellett az ajánlatkérőnek összesített beszerzési tervet, közbeszerzési szabályzatot és közbeszerzési naplót, valamint éves statisztikai összeggést kell készítenie, illetve a közösségi értékhatárt elérő vagy meghaladó értékű közbeszerzés esetén független közbeszerzési szakértőt kell bevonnia a felhívás és dokumentáció elkészítésébe, valamint a bíráló bizottságba.

A beszerzési tervet az elkövetkezendő 12 hónapra tervezett, bármely értékű közbeszerzésre kell készíteni, és öt évig megőrizni. A közbeszerzési szabályzat a közbeszerzési eljárások előkészítésének, lefolytatásának, belső ellenőrzésének felelősségi rendjét, az ajánlatkérő nevében eljáró, illetőleg az eljárásban bevont személyek, illetőleg szervezetek felelősségi körét tartalmazza. A közbeszerzési napló az ajánlatkérő közbeszerzési eljárásainak írásbeli dokumentációját jelöli, melyet szintén öt évig kell majd megőrizni. Az éves statisztikai összegzés közösségi előírás, melyet a Közbeszerzések Tanácsának kell minden évben az Európai Bizottság részére továbbítani.

Mindezen előírások a közbeszerzések tervezése és megfelelő előkészítése, illetve dokumentálása érdekében születtek, a pontos részletszabályok a törvény hatályaba lépéséig változhatnak.

d) A közbeszerzési eljárások idő- és költségigénye

A hirdmények megjelenésével kapcsolatban a törvény újdonsága, hogy a törvényi határidőket nem a közzétételtől, hanem a feladás napjától kell számítani.

Az egyes eljárások időigényével kapcsolatban elmondható, hogy az egyszakaszos eljárások esetében – nyílt eljárást, mint alapesetet tekintve – a következő hozzávetőleges határidőkkel lehet számolni: a feladástól számítva két hét alatt jelenik meg az ajánlattételi felhívás, amely után nagyjából 50 nap áll rendelkezésre az ajánlattételre. Ezt követően maximálisan 30 nap az ajánlatok elbírálásának határideje, de a gyakorlatban két hét is elegendő lehet. Ezt követi a szerződéskötés, amelynek időigénye általában szintén két hét. Összességében tehát az egy szakaszos eljárások esetében 90–100 nappal kell számolni az ajánlattételi felhívás közzétételétől számítva. Természetesen a beszerzés tárgya is befolyásolhatja ezt az időintervallumot, építési beruházásoknál nem ritka a 60 napos elbírálási időszak, itt tehát hozzávetőlegesen 100–120 nappal is számolni lehet.

Kétszakaszos eljárások esetében, mint a meghívásos és a hirdetmény közzétételével induló tárgyalásos eljárás, szintén hosszabb az eljárások lefolytatásának ideje. A két szakasz a részvételi és az ajánlattételi szakaszt jelöli. A részvételi határidőre a törvény minimálisan 37–40 napot jelöl meg, melyet rövidíteni nem lehet. A részvételi jelentkezések elbírálása 15-10 napot is igénybe vehet. Ha a részvételi szakasz eredményes, az

ajánlatkérőnek az eredményhirdetéstől számítva öt napon belül kell az ajánlattételei felhívást közvetlenül feladni, ezt követően újabb 20 nap alatt kell az ajánlattételt benyújtani. A tárgyalások lefolytatása és az elbírálás akár 30 napot is igénybe vehet, tehát hozzávetőlegesen az eljárások lefolytatása 110–120 napig tarthat.

Jogorvoslati eljárás indítására irányuló kérelmet lehet benyújtani a jogsértés megtörténtét követő nyolc napon belül, bizonyos esetekben később is lehetőség van a kérelem benyújtására, de a jogsértés megtörténtét követő 90 napon túli határidő már jogvesztéssel jár. A kérelem megvizsgálása általában 30 napot vesz igénybe.

Természetesen ezek a fent megjelölt határidők csak hozzávetőleges tartalmúak, a pontos törvényi határidők az egyes eljárás fajtáknál és különböző értékű és beszerzési tárgyú eljárásoknál különbözhetnek, de általában tehát 100 napos eljárással és esetlegesen 30–40 napos jogorvoslati eljárással lehet számolni a beszerzések tervezésénél. Az előkészítés nagymértékben függ a beszerzés tárgyától, egy nagy értékű építési beruházás előkészítése, a szükséges dokumentumok és engedélyek elkészítése és beszerzése akár éveket is igénybe vehet, míg egy kisebb értékű szolgáltatás megrendelésének előkészítése és az eljárás lefolytatása hónapokban mérhető.

Ugyanilyen nagy a szórás a beszerzések költségigényét tekintve. A törvény jelentősen megnöveli az eljárások előkészítésére, tervezésére vonatkozó szabályokat, új jogintézményeket is beépítve, amelyek idő- és költségigényét nagyon nehéz behatárolni, tekintve, hogy az eddigi közbeszerzési gyakorlat nem ismeri pl. a beszerzési napló intézményét. A lebonyolítás során a jelenlegi tapasztalatok szerint a közbeszerzési eljárásokban jártas, műszaki előkészítést is vállaló lebonyolítók a beszerzés értékének 3-4 százalékáért dolgoznak, míg a közbeszerzési jogot ismerő ügyvédek a beszerzés értékének 1 százalékáért vállalják az ajánlatkérő jogi képviselőtét, amely különösen nagy értékű beszerzéseknél, ahol nem ritka a jogorvoslati eljárás, lehet nagyon fontos és térülhet meg.

2. A közbeszerzési eljárás egyes új elemeiről

a) Tervpályázat

Új eleme a törvénynek, hogy szabályokat állapít meg a tervpályázati eljárásokra. Jelenleg tervpályázatra az épített környezet alakításáról és védelméről szóló törvény, illetve a törvény felhatalmazása alapján alkotott a településrendezési és építészeti tervpályázatok részletes szabályairól szóló KTM rendelet tartalmaz rendelkezéseket, amelyek az új közbeszerzési törvény hatálybalépése után is alkalmazandók maradnak, az új közbeszerzésekről szóló törvény ugyanis csak az alapvető normákat rögzíti, a részletes szabályokat alacsonyabb szintű jogszabály rendelkezési körébe utalja.

A fent megjelölt törvény meghatározása szerint építési beruházás során tervpályázatot kell kiírni a közbeszerzésekről szóló törvényben meghatározott értékhatárok elérése esetén. A tervpályázat sajátos tervezési versenyforma, amelynek célja főleg műszaki, gazdaságossági és egyéb szempontból legkedvezőbb tervkoncepció kiválasztása és a tervezői megbízás szakmai feltételeinek tisztázása. A versenyeztetés történhet díjazással vagy díjazás nélkül, a kiválasztást bíráló bizottság (zsűri) végzi.

A meghatározott értékhatárt elérő tervpályázat esetén az eljárást a közbeszerzésekről szóló törvény és a vonatkozó rendeletek alapján kell tehát lefolytatni, amely értékhatárok alapvetően mind a közösségi, mind a nemzeti értékhatárok tekintetében a szolgáltatás megrendelésére vonatkozó értékhatárokhoz igazodnak. Ezen értékhatárok elérése esetén tehát kötelező tervpályázati eljárás lefolytatása, amely nyílt vagy meghívásos lehet, és tervpályázati kiírással indul, amelyet a kiíró hirdetmény útján köteles közzétenni. A kiírásnak tartalmaznia kell a pályázatok elbírálási szempontjait. A tervpályázati eljárás meghirdetésére a közbeszerzési eljárásokra vonatkozó szabályok vonatkoznak.

b) Feltételes közbeszerzési eljárás

A közösségi támogatással megvalósuló beszerzések esetében, a támogatások időben történő felhasználásának érdekében kiemelkedő jelentőséggel bír a törvény azon szabálya, amely lehetőséget nyújt az ún. feltételes közbeszerzés lefolytatására. Kivételes lehetőség a törvényben megfogalmazott általános szabályhoz képest, amely szerint az

ajánlatkérőnek az ajánlati felhívás közzétételének időpontjában rendelkeznie kell a szerződés teljesítését biztosító anyagi fedezettel vagy az arra vonatkozó biztosítékkal, illetve a szerződés megkötéséhez szükséges engedéllyel. A feltételes közbeszerzési eljárás lényege, hogy az ajánlatkérő az ajánlati felhívás közzététele időpontjában még nem rendelkezik az eljárás megindításához szükséges anyagi fedezettel, de támogatásra irányuló igényt – pályázatot – nyújtott be vagy fog benyújtani. A pályázat esetleges elutasítása az ajánlatkérőt mentesíti az elbírálási és szerződéskötési kötelezettség alól, valamint a szerződésmódosítás egyik törvényben szabályozott esetének minősül.

Ez a szabályozás azért bír akkora jelentőséggel a közösségi forrásból nyújtott támogatásokkal megvalósuló programok, projektek esetében, mert – mint arról már korábban szoltunk – mind a Strukturális Alapokból, mind a Kohéziós Alapból finanszírozott támogatásokra rendkívül szigorú szabályok vonatkoznak abban a tekintetben, hogy egy adott év allokációját legkésőbb a következő második naptári év végéig fel kell használni; ellenkező esetben az allokáció automatikusan visszavonásra kerül. A feltételes közbeszerzési eljárás lehetőségének törvénybe emelése azonban lehetőséget teremt a támogatás pozitív elbírálását követően a közösségi pénzforrásnak a címzettekhez történő leggyorsabb és leghatékonyabb eljuttatására; emellett a feltételes közbeszerzési eljárás kiszélesíti a közberuházások és közszolgáltatások profit orientált szervezetek közreműködésével biztosításán alapuló, ún. PPP konstrukciók alkalmazásának lehetőségeit⁴⁷.

c) Hirdetmények közzététele

Az új törvényhez kapcsolódva bizonyos kérdések végrehajtási rendeletben kerülnek rendezésre. Kormányrendeleti szinten kerül szabályozásra a hirdetmények feladásának és közzétételének részletes szabályai, a Közbeszerzési Értesítőben történő közzététel rendje és díjának mértéke, megfizetése, követve a közösségi jogi példát, ahol szintén külön bizottsági irányelv, az ún. hirdetményi minta irányelv szabályozza ezeket a kérdéseket. Ez a kormányrendelet fogja tartalmazni a közbeszerzési eljárást megindító ajánlati, illetve részvételi felhívásra, valamint az eljárás eredményéről szóló tájékoztatóra kidolgozott hirdetménymintákat. A közösségi értékhatárt elérő vagy meghaladó értékű közbeszerzéseket az ajánlatkérőnek főszabályként 2004. május 1-jétől kell az Európai Unió

⁴⁷ A PPP konstrukciókról részletesen szoltunk a 6.1. fejezetben

közbeszerzési hirdetmény közzétételi rendszerében – az Európai Unió Hivatalos Lapjában és a hirdetmények elektronikus lapjában, a TED-adatbankban – meghirdetniük, továbbá e közbeszerzési eljárások meghatározott mozzanatairól az Európai Bizottság részére tájékoztatást adniuk. A hirdetményeket az Európai Közösségek Hivatalos Kiadványai Hivatala részére kell megküldeni a Közbeszerzések Tanácsán keresztül, amely gondoskodik a megjelentetésről a feladást követően legkésőbb tizenkét napon belül, gyorsított eljárás, valamint hirdetmény elektronikus úton, meghatározott módon történő megküldése esetén pedig legkésőbb öt napon belül.

Az előzetes összesített tájékoztatót tartalmazó, illetve az eljárás eredményéről szóló tájékoztatót tartalmazó hirdetmények teljes terjedelmükben és az Európai Unió valamennyi hivatalos nyelvén – tehát a csatlakozást követően magyar nyelven is – közzétételre kerülnek azzal, hogy egyedül az ajánlatkérő által választott hivatalos nyelven készült és feladott szöveg hiteles. A hirdetményeknek az Európai Unió Hivatalos Lapjában való közzététele költségeit az Európai Unió viseli. Ugyanakkor e hirdetményeket a Közbeszerzések Tanácsa is közzéteszi tájékoztató jelleggel, elektronikus úton és térítésmentesen. A hirdetményeket az ajánlatkérő a Közbeszerzési Értesítőben vagy más módon is közzéteheti, azzal, hogy erre csak a hirdetmények az Európai Közösségek Hivatalos Kiadványai Hivatala részére történő feladását követően kerülhet sor.

Felvetődik ugyanakkor egy további kérdés is a hirdetmények közzétételének időpontjával és nyelvével kapcsolatban abban az esetben, ha élve a fent említett lehetőséggel az ajánlatkérő feltételes közbeszerzési eljárás indítása mellett dönt, tehát a csatlakozás időpontja előtt, már 2004. január 1-jétől (az új közbeszerzési törvény vonatkozó részének várható hatályba lépési dátumától) elindítaná az eljárást. Ebben az esetben, a fejezet írásának időpontjában még nem látszik tisztázottnak a kérdés, hogy a csatlakozást megelőzően lehetőség van-e a hirdetményeknek az Európai Unió Hivatalos Lapjában való megjelenésre, ennek a megjelenésnek a költségeit ki állja, illetve, hogy a közzétenni kívánt hirdetmény megjelenhete olyan nyelven, amely még nem tekinthető az Európai Unió hivatalos nyelvének. Tekintettel azonban arra, hogy az új közbeszerzési törvény vonatkozó része – a közösségi határokat elérő közbeszerzésekről szóló rendelkezések – várhatóan 2004. január 1-jén hatályba lép, az Európai Unióval történő egyeztetés érdekében az Igazságügyi Minisztériumnak kell eljárnia. A nemzeti értékhatárokat elérő, de a közbeszerzési értékhatárok alatti értékű

közbeszerzési eljárásokat továbbra sem kell az Európai Unió szintjén meghirdetni - elegendő lesz a Közbeszerzési Értesítőben történő meghirdetés. Újdonság, hogy a hirdetményeket elektronikus úton is el lehet majd juttatni a Közbeszerzések Tanácsa részére. A hirdetményeknek a Közbeszerzési Értesítőben való közzététele költségeit továbbra is a feladó viseli.

9.2. A közbeszerzés lebonyolítási kérdései

Általában a támogatási szerződés aláírását követően kerül sor a közbeszerzési eljárás lebonyolítására (amennyiben azt a támogatás összege alapján a törvény előírja).

Az új törvény lehetővé teszi a feltételes közbeszerzés lebonyolítását is, amikor az eljárás a támogatási döntést megelőzően megkezdődhet. Amennyiben a pályázó mégsem részesül támogatásban, a feltételes közbeszerzés tárgyát képező építés /beszerzés/ szolgáltatás sem feltétlenül valósul meg. A feltételes közbeszerzés lebonyolításával korábban megkezdhető a projekt megvalósítása – nem kell több hónapot várni a támogatási szerződés aláírása után –, ami a támogatást nyújtó szervezet szempontjából azért fontos, mert az Európai Unió a támogatások gyors felhasználását követeli meg a tagállamoktól

A közbeszerzés lebonyolítása a Strukturális Alapok esetében általában a kedvezményezettek feladata és felelőssége. A Kohéziós Alap – valamint a PHARE és az ISPA – projektjeinél a kedvezményezett és a támogatást nyújtó szervezet közreműködik a közbeszerzés lebonyolításában. A Kohéziós Alap esetében a kedvezményezett dolgozza ki a tender dokumentációt, majd a támogatást nyújtó szervezet gondoskodik a tender dokumentáció minőségének ellenőrzéséről és megjelentetéséről. A kedvezményezett és a támogatást nyújtó szervezet egyaránt részt vesz az ajánlatok értékelésében

A hazai közbeszerzési törvény szabályainak meghatározása során a jogszabály alkotói figyelemmel voltak az EU gyakorlatára, ezért a magyar vállalkozások ez európai uniós tagállamok cégeivel azonos feltételek mellett vehetnek részt az uniós, a hazai és a más tagállami közbeszerzési pályázatokon. Ugyanis az EU közbeszerzésekre vonatkozó fő szabálya, hogy bizonyos összességű fölött (általános esetben árubeszerzésnél,

szolgáltatásnál 200.000 euró, építési beruházásnál 5 millió euró) a tagállami közbeszerzéseket az egész Unió területén meg kell hirdetni.

A közbeszerzés igényes és költséges beszerzési technika, mely felkészülést és szaktudást követel meg, s lefolytatása ma már külön szakmának tekinthető.

Alapvető követelmény a vonatkozó jogszabályok ismerete. A szakmailag megalapozott eljárás indítása és az ajánlattevők sikeres szereplése pedig tapasztalatot és rutint feltételez.

1. Az ajánlatkérő vállalkozás

A közbeszerzési törvény ajánlatkérőket (pl. önkormányzat, vagy ezek társulása) felsoroló passzusai szerint a nevesített eseteken túl **ajánlatkérő** a támogatásból megvalósítandó közbeszerzés tekintetében **az a szervezet** (kivéve az egyéni vállalkozót és az egyéni céget) **amelynek közbeszerzését** a törvényi felsorolásban meghatározott **egy vagy több szervezet költségvetési forrásból**, illetőleg az **Európai Unióból** származó **forrásból többségi részben közvetlenül támogatja!**

Továbbá, ha a kormány az államháztartásról szóló törvény alapján készfizető kezességet vállalt valamely szervezet fizetési kötelezettségéért és a kezesség mértéke eléri, vagy meghaladja a nemzeti értékhatárokat, az érintett pénzből történő beszerzés közbeszerzésnek, a szervezet pedig ajánlatkérőnek minősül.

2. A közbeszerzés értékével összefüggésben fontos észrevenni, hogy a közbeszerzés megkezdésekor annak tárgyáért általában kért, illetőleg kínált – áfa nélküli – legmagasabb összegű teljes ellenszolgáltatást kell figyelembe venni.

E becslt érték kiszámítása során mindazon **árubeszerzések, építési beruházások, szolgáltatások értékét egybe kell számítani, amelyek beszerzésére egy költségvetési évben**, vagy 12 hónap alatt **kerül sor**, s azokra egy ajánlattevővel lehetne szerződést kötni, továbbá a beszerzések rendeltetése azonos, vagy hasonló, illetőleg felhasználásuk egymással közvetlenül összefügg.

Ha e szabály alapján több – egyenként a nemzeti értékhatárt el nem érő értékű – beszerzés együttes értéke miatt kell közbeszerzést lefolytatni, úgy nem minősül a törvény megkerülésének, ha az egybeszámított értékű beszerzéseket külön-külön több közbeszerzési eljárásban szerzik be.

3. Közbeszerzés ajánlatkérőként

a) *Strukturális Alapok által finanszírozott támogatások*

A kedvezményezett kötelezettségei

Ahogy azt a „*Projektek megvalósítása*” című részben részletesen is kifejtjük, a projektek végrehajtása alapvetően a kedvezményezettek feladata és felelőssége, de azt a támogatást nyújtó szervezet is nyomon követi.

A kedvezményezettek a közbeszerzésekről szóló törvényben és a törvényhez kapcsolódó végrehajtási rendeletekben foglaltak szerint kötelesek eljárni, ugyanakkor a kedvezményezetteknek a közbeszerzési eljárással kapcsolatos általános kötelezettségeit a támogatási szerződés is rögzíti.

A kötelezettségek betartásának ellenőrzése

A kedvezményezettnek a közbeszerzéssel kapcsolatos kötelezettségek teljesítéséről az érintett Irányító Hatóság vagy Közreműködő Szervezet⁴⁸ számára a projektről szóló jelentésekben kell információt szolgáltatnia. A jelentéshez csatolni kell a (szükség esetén) lefolytatott közbeszerzési eljárás dokumentumait (csak az eljárás lefolytatását követő első projektjelentéshez szükséges benyújtani), melyeket a dokumentumok megőrzésére vonatkozó általános kötelezettség értelmében a projekt dosszié részeként meg kell őrizni.

A projektjelentésekre és a dokumentumok megőrzésére vonatkozó részletes szabályokat a támogatási szerződés rögzíti.

A közbeszerzési eljárás során a törvénybe ütköző magatartás vagy mulasztás esetén a közbeszerzésekről szóló törvény vonatkozó rendelkezései az irányadók.

A támogatási szerződés értelmében szerződésszegésnek minősül és a támogató szerződéstől való elállását vonja maga után, ha a kedvezményezett

⁴⁸ Az Irányító Hatóságok és a Közreműködő Szervezetek szerepét az EU-támogatások hazai intézményrendszerében, illetve a magyar intézményeket az 3. fejezet mutatja be.

a közbeszerzésre vonatkozó kötelezettségeit nem vagy nem szabályszerűen teljesítette. Az Irányító Hatóság, illetve a Közreműködő Szervezet haladéktalanul felhívja erre a kedvezményezett figyelmét, és egyben felszólítja a kedvezményezettet a szükséges intézkedések azonnali megtételére, vagy megszünteti a kedvezményezettel kötött támogatási szerződést és visszaköveteli a már kifizetett támogatást.

b) A Kohéziós Alap által finanszírozott projektek

A Kohéziós Alap támogatása mellett megvalósuló projektek esetében a végső kedvezményezett a beruházás megvalósításához szükséges valamennyi beszállítót versenyeztetés útján köteles kiválasztani. A támogatási szerződés aláírását követően indulhat a tendereztetés, a kivitelezők kiválasztása, a szerződéskötés, illetve a kivitelezés.

A Kohéziós Alap esetében az építési, szolgáltatási és beszerzési tender dokumentációkat a végső kedvezményezettek – vagy az általuk megbízott szakértők – készítik el a támogatási szerződésben foglaltaknak megfelelően. A részletes közbeszerzési terv, a dokumentációk összeállításához lehetőség van technikai segítségnyújtás igénybevételére is, azaz külső szakértők bevonására.

Ezt követően a tender dokumentumokat a végső kedvezményezettek benyújtják a Közreműködő Szervezethez. Ez utóbbi a független szakértő által elvégzett minőségellenőrzést követően összeállítja a tenderfelhívást, és gondoskodik a megjelentetésről.

Az ajánlatokat értékelő bizottság összetételét a Kohéziós Alap Működési Kézikönyv határozza meg. Főszabályként érvényes, hogy az értékelő bizottságokban a Közreműködő Szervezet és a végső kedvezményezettek delegált tagjai egyenlő arányban vesznek részt. Ezen kívül minden esetben kötelező egy, a Közreműködő Szervezettől független szavazótag bevonása is. Továbbá a Pénzügyminisztérium minden esetben biztosít szavazati joggal nem rendelkező megfigyelő tagot. A közbeszerzés lebonyolítása és szabályossága, az értékelési jegyzőkönyv, a szerződések megkötése a Közreműködő Szervezet felelőssége, de azt a nyertes ajánlattevővel a végső kedvezményezett köti meg a támogatási szerződésben foglalt feladatmegosztás szerint.

4. Közbeszerzés ajánlattevőként

A kisebb gazdálkodó szervezetek a versenyeljárásban vagy önállóan tesznek ajánlatot, vagy jellemző módon egy másik ajánlattevő szervezet – rendszerint tőkeerősebb és megalapozott erőforrásokkal rendelkező nagyobb cég – alvállalkozójaként a beszerzés teljesítésében részmunkát vállalnak. A versenyben megerősödő, annak dinamikájához és elvárásaihoz igazodó vállalkozás, amely már kellő jártasságot ér el a közbeszerzési piacon is előnyösebb helyzetben tudja felvenni a versenyt az uniós versenytársakkal szemben.

Az EU-ban létezik egy kódszámrendszer a közbeszerzések tárgyára vonatkozóan (CPV – Common Procurement Vocabulary), mely minden terméket, szolgáltatást, építési beruházást külön számmal jelöl. Amennyiben az ajánlati felhívásokban a beszerzés tárgyánál kilenc számjegyet talál a pályázni kívánó, annak jelentése a www.simap.eu.int oldalon megismerhető.

Újonnan kifejlesztett szolgáltatás az un. TSS (Tender Support System, azaz Pályázati Segítő Rendszer), amely automatikus tendertovábbítást végez az EU adatbázisból a megrendelő igénye szerinti témakörben megjelenő tenderfelhívások vonatkozásában. E lehetőség kihasználásához elegendő e-mail címmel rendelkezni. Bővebb felvilágosítást a hazai Euro Info központ (EIC) hálózati pontjain kaphatnak.

10. fejezet: Végrehajtás és nyomonkövetés

10.1. Elszámolások

A Strukturális Alapok vonatkozásában az elszámolásokkal kapcsolatban e sorok írásakor még nem alakult ki hivatalos álláspont, ugyanakkor már körvonalazódtak az alternatívák. A fejezetben ezek kerülnek bemutatásra, a döntést igénylő kérdések feltüntetésével.

1. A támogatások kifizetésének lehetséges eljárásai

A támogatások kifizetése az egyes támogatási rendszerekben alapvetően a következő három eljárás egyike szerint történhet:

- a) a kedvezményezett által *kifizetett számlák alapján*,
- b) a kivitelező vagy a szállító vagy a szolgáltató által benyújtott, de a kedvezményezett által még *ki nem fizetett számlák alapján*,
- c) *előlegfizetés formájában*

a) *A kedvezményezett által kifizetett számlák alapján történő kifizetés lépései:*

1. A kivitelező / szállító / szolgáltató a kedvezményezettnek *benyújtja a számláját*
2. A kedvezményezett a kivitelező / szállító / szolgáltató számára *kifizeti a számlát*
3. A kedvezményezett - általában negyedévenként - a támogatást nyújtó szervezetnek *benyújtja a kifizetési kérelmet*, valamint annak alátámasztásaként a számlákat és a kifizetést igazoló bizonylatokat. A kifizethető támogatás az elszámolható költségeknek a támogatási szerződésben rögzített támogatási aránynak megfelelő hányada
4. A *támogatást nyújtó szervezet* megvizsgálja a kifizetési kérelmet (pl. ellenőrzi, hogy a költségek a támogatási szerződésben rögzített időszakban merültek-e fel és a támogatási szerződésben rögzített költségvetésnek megfelelnek-e, a kedvezményezettnek nincs-e köztartozása, stb.), majd a jóváhagyott kifizetési kérelem alapján a kedvezményezett számára *kifizeti a támogatást*

b) A kivitelező / szállító / szolgáltató által benyújtott, de a kedvezményezett által még ki nem fizetett számlák alapján történő kifizetés lépései:

- 1. A kivitelező / szállító / szolgáltató a kedvezményezettnek benyújtja a számláját*
- 2. A kedvezményezett a támogatást nyújtó szervezetnek benyújtja a kifizetési kérelmet és a számlát, továbbá befizeti a számla értékének és a támogatásnak a különbözetét. A kifizethető támogatás az elszámolható költségeknek a támogatási szerződésben rögzített támogatási aránynak megfelelő hányada*
- 3. A támogatást nyújtó szervezet megvizsgálja a kifizetési kérelmet (pl. ellenőrzi, hogy a költségek a támogatási szerződésben rögzített időszakban merültek-e fel és a támogatási szerződésben rögzített költségvetésnek megfelelnek-e, a kedvezményezettnek nincs-e köztartozása, stb.), ellenőrzi a számla értéke és a támogatás különbözetének a befizetését, majd a kivitelező / szállító / szolgáltató számára kifizeti a számlát*

c) Az előlegfizetés lépései

- 1. A támogatást nyújtó szervezet a kedvezményezett számára előlegként kifizeti a támogatás meghatározott részét*
- 2. A kivitelező / szállító / szolgáltató a kedvezményezettnek benyújtja a számláját*
- 3. A kedvezményezett a kivitelező /szállító, szolgáltató/ számára kifizeti a számlát*
- 4. A kedvezményezett - általában negyedévenként - a támogatást nyújtó szervezetnek benyújtja a kifizetési kérelmet, valamint annak alátámasztásaként a számlákat és a kifizetést igazoló bizonylatokat. A kifizethető támogatás az elszámolható költségeknek a támogatási szerződésben rögzített támogatási aránynak megfelelő hányada. A támogatás meghatározott része csak azt követően fizethető ki, hogy a kedvezményezett a projekt egészét megvalósította*
- 5. A támogatást nyújtó szervezet megvizsgálja a kifizetési kérelmet (pl. ellenőrzi, hogy a költségek a támogatási szerződésben rögzített időszakban merültek-e fel és a támogatási szerződésben rögzített költségvetésnek megfelelnek-e, a kedvezményezettnek nincs-e köztartozása, stb.), majd a jóváhagyott kifizetési kérelem alapján a kedvezményezett számára kifizeti a támogatást*

10.1. táblázat. Összefoglalás: a támogatás kifizetésének lehetséges eljárásai

a) kifizetés a kedvezményezett által kifizetett számlák alapján	b) kifizetés a kedvezményezett által ki nem fizetett számlák alapján	c) előlegfizetés
-	-	1. A támogatást nyújtó szervezet a kedvezményezett számára előlegként kifizeti a támogatás meghatározott részét
1. A kivitelező / szállító / szolgáltató a kedvezményezettnek benyújtja a számláját	1. A kivitelező / szállító, / szolgáltató a kedvezményezettnek benyújtja a számláját	2. A kivitelező / szállító / szolgáltató a kedvezményezettnek benyújtja a számláját
2. A kedvezményezett a kivitelező / szállító / szolgáltató számára kifizeti a számlát	2. A kedvezményezett a támogatást nyújtó szervezetnek benyújtja a kifizetési kérelmet és a számlát, továbbá befizeti a számla értékének és a támogatásnak a különbözetét	3. A kedvezményezett a kivitelező / szállító / szolgáltató számára kifizeti a számlát
3. A kedvezményezett a támogatást nyújtó szervezetnek benyújtja a kifizetési kérelmet		4. A kedvezményezett a támogatást nyújtó szervezetnek benyújtja a kifizetési kérelmet. A támogatás meghatározott része csak azt követően fizethető ki, hogy a kedvezményezett a projekt egészét megvalósította
4. A támogatást nyújtó szervezet megvizsgálja a kifizetési kérelmet, majd a kedvezményezett számára kifizeti a támogatást	3. A támogatást nyújtó szervezet megvizsgálja a kifizetési kérelmet, ellenőrzi a számla értéke és a támogatás különbözetének a befizetését, majd a kivitelező / szállító / szolgáltató számára kifizeti a számlát	5. A támogatást nyújtó szervezet megvizsgálja a kifizetési kérelmet, majd a kedvezményezett számára kifizeti a támogatást

A háromféle eljárás egyaránt rendelkezik előnyökkel és hátrányokkal.

- a) A kedvezményezett szempontjából a kifizetett számlák alapján történő kifizetés a legkevésbé előnyös, mert a kedvezményezettnek biztosítania kell a likviditását a számla kifizetése és a támogatás kifizetése között. Ugyanakkor, a támogatást nyújtó szervezet szempontjából ez az eljárás a legegyszerűbb és legbiztonságosabb
- b) A kedvezményezettnek nincsenek likviditási problémái a még ki nem fizetett számlák alapján történő kifizetés esetén. Ugyanakkor, ez az eljárás különösen gyors teljesítést igényel a kedvezményezett és a támogatást nyújtó szervezet részéről is
- c) A kedvezményezettnek szintén nincsenek likviditási problémái előlegfizetés esetén (sőt, előbb történik a támogatás kifizetése, mint a számla kifizetése). Ez az eljárás nem igényel különösen gyors teljesítést a kedvezményezett és a támogatást nyújtó szervezet részéről. Ugyanakkor, a támogatást nyújtó szervezetnek biztosítékot kell szereznie a támogatás rendeltetésszerű felhasználására vonatkozóan

Az előnyöket és a hátrányokat mérlegelve, a támogatási rendszer jellegétől függ, hogy egy konkrét esetben a három eljárás közül melyik szerint történik a kifizetés. A könyv készítésének idején még nem született döntés arra vonatkozóan, hogy melyik eljárás milyen támogatási rendszerek esetében alkalmazható, de már körvonalazódtak a szempontok

A Strukturális Alapok vonatkozásában

- a) a kedvezményezett által kifizetett számlák alapján történő kifizetés tekinthető alapesetnek;
- b) a kivitelező / szállító / szolgáltató által benyújtott, de a kedvezményezett által még ki nem fizetett számlák alapján történő kifizetés elsősorban az államháztartás részét képező szervezetek - köztük az önkormányzatok - esetében alkalmazható;
- c) előlegfizetés esetleg az Európai Szociális Alap esetében alkalmazható

A Kohéziós Alap esetében a kivitelező által benyújtott, de a kedvezményezett által még ki nem fizetett számlák alapján történik a kifizetés

Az előcsatlakozási eszközök közül

- a PHARE esetében - a támogatási rendszer jellegétől függően - a kedvezményezett által kifizetett számlák alapján történő kifizetés, illetve előlegfizetés is működik;

- a SAPARD esetében a kedvezményezett által kifizetett számlák alapján történik a kifizetés;
- az ISPA esetében a kivitelező által benyújtott, de a kedvezményezett által még ki nem fizetett számlák alapján történik a kifizetés

Az európai uniós támogatások formája Magyarországon a következő években szinte kivétel nélkül vissza nem térítendő támogatás lesz. Ugyanakkor, az európai uniós szabályok lehetővé teszik kamattámogatás, visszatérítendő támogatás, tőkerészesedés, garancia nyújtását is. Várhatóan 2007-től Magyarországon is megnövekszik ezek jelentősége, különösen a vállalkozások beruházásainak támogatásában

2. Az árfolyamkockázat kezelése

Az európai uniós támogatások euróban érkeznek Magyarországra, ugyanakkor a kedvezményezettek költségei jellemzően forintban merülnek fel. Következésképpen, az árfolyamváltozások kockázatát valakinek viselnie kell. (A Kormány tervei szerint Magyarország 2008-ban vezeti be az eurót, attól kezdve nem kell foglalkozni ezzel a kérdéssel.)

Az árfolyamkockázatot viselheti

- a kormányzat, amennyiben a támogatási szerződések a támogatás összegét forintban rögzítik, vagy
- a kedvezményezettek, amennyiben a támogatási szerződések a támogatás összegét euróban rögzítik (egyrészt, a forint erősödése esetén az euróban rögzített támogatás kevesebbet ér; másrészt, a forint gyengülése esetén az euróban rögzített támogatás többet érne, de a %-ban rögzített támogatási arány miatt ez a többlet nem fizethető ki a kedvezményezetteknek)

A könyv készítésének idején még nem született döntés arra vonatkozóan, hogy a kormányzat vagy a kedvezményezettek viselik az árfolyamkockázatot.

Az előcsatlakozási eszközök esetében nincs egységes gyakorlat

- a PHARE és az ISPA esetében általában a kedvezményezettek viselik az árfolyamkockázatot;
- a SAPARD esetében a minisztérium viseli az árfolyamkockázatot

10.2. Projekt előrehaladási jelentések

1. Előrehaladási jelentések a Strukturális Alapok esetében

A Strukturális Alapok által társfinanszírozott projektek megvalósítása során a kedvezményezetteknek a támogatási szerződésben meghatározott időközönként, általában negyedévente, a támogatás kifizetési kérelmekhez kapcsolódóan pár oldalas projekt előrehaladási jelentéseket kell benyújtaniuk. A projekt előrehaladási jelentés jóváhagyása a további támogatások kifizetésének előfeltétele

A kedvezményezettnek a támogatási szerződéshez vagy az első projekt előrehaladási jelentéshez csatolnia kell a költségek és a számszerűsíthető eredmények tervezett, negyedéves ütemezését. A továbbiakban ez az ütemezés szolgál a tényleges előrehaladás összehasonlítására

a) A jelentések célja

A projekt előrehaladási jelentés bekérésének célja

- a támogatás kifizetési kérelmek alátámasztása, vagyis annak igazolása, hogy a felmerült költségek a pályázatban illetve a támogatási szerződésben meghatározott célok és tevékenységek megvalósításához kapcsolódnak;
- a célokhoz mért előrehaladásra vonatkozó információk szolgáltatása a támogatást nyújtó szervezet számára;
- a céloktól való jelentős eltérések indoklása (a támogatási szerződésben meghatározott jelentős változások esetén a támogatási szerződés módosítása szükséges, amelyet erre vonatkozó hivatalos levélben, nem a projekt előrehaladási jelentésben kell kezdeményezni);
- a program hatékonyságának és eredményességének mérését lehetővé tevő mennyiségi és minőségi információk szolgáltatása a támogatást nyújtó szervezet számára

b) A jelentések benyújtásának ütemezése

A projekt előrehaladási jelentéseket általában negyedévente kell benyújtania a kedvezményezettnek, a jelentésnek az érintett három hónapos időszakot kell lefednie. A kis értékű vagy rövid idő időtartamú projektek esetében elég egyetlen projekt előrehaladási jelentést benyújtani, a projekt

megvalósításának befejezésekor. A támogatást nyújtó szervezet a projekt megvalósításának befejezéséhez vagy mérföldköveihez kötődően további részletes jelentéseket kérhet a kedvezményezettől. Amennyiben a projektnek vannak olyan számszerűsíthető céljai, amelyek csak a végső kifizetés teljesítését követően valósíthatók meg, a támogatást nyújtó szervezet a végső kifizetés teljesítését követően évente további projekt előrehaladási jelentéseket kérhet a kedvezményezettől

c) A jelentések információ tartalma

A projekt előrehaladási jelentésben a következő információkat szükséges szolgáltatni a támogatást nyújtó szervezet számára

- a célokhoz mért előrehaladás, beleértve a számszerűsíthető eredmények bemutatását;
- a céloktól való jelentős eltérések, megfelelő indoklással együtt (pl. a projekt környezetében bekövetkezett változások ismertetése);
- a közbeszerzéssel, illetve a tájékoztatással és nyilvánossággal kapcsolatos kötelezettségek teljesítése, a támogatási szerződésben foglalt rendelkezések szerint;
- ténylegesen felmerült elszámolható költségek

A jelentéshez az alábbi dokumentumokat kell csatolni

- az előrehaladást igazoló dokumentumok (pl. beruházás fotói, kiadvány egy példánya, tanfolyam jelenléti ívének másolata, stb.);
- a (szükség esetén) lefolytatott közbeszerzési eljárás dokumentumai (csak az eljárás lefolytatását követő első projekt előrehaladási jelentéshez szükséges benyújtani);
- a tájékoztatással és nyilvánossággal kapcsolatos kötelezettségek teljesítését igazoló dokumentumok (pl. plakátról vagy tábláról, rendezvényről készített fénykép, kiadvány egy példánya, stb.);
- eredeti számlák (amelyek visszakérülnek a kedvezményezettnek), vagy hitelesített számla másolatok, és a számlák kifizetését igazoló dokumentumok (pl. banki értesítés)

d) A jelentés jóváhagyása

Miután a támogatást nyújtó szervezet a projekt előrehaladási jelentést ellenőrző munkatársa meggyőződik róla, hogy

- jelentést a támogatási szerződésben meghatározott határidőre nyújtották be;
- a jelentés megfelel a formai követelményeknek (a költségekre és a számszerűsíthető eredményekre vonatkozó számok és számítások számtani szempontból pontosak, az aláírás és a bélyegző megfelelő, a szükséges mellékleteket benyújtásra kerültek, stb.);
- az elvégzett tevékenységek összhangban állnak a támogatási szerződésben foglaltakkal (beleértve a közbeszerzéssel, illetve a tájékoztatással és nyilvánossággal kapcsolatos kötelezettségek teljesítését), az előrehaladás kielégítő a támogatási szerződésben meghatározott célokhoz viszonyítva (a költségek és a számszerűsíthető eredmények tekintetében), nem következett be jelentős változás a projektben

Amennyiben a jelentés megfelel a formai követelményeknek, és a jelentés alapján az elvégzett tevékenységek és az előrehaladás a támogatási szerződésnek megfelelők, sor kerülhet a támogatás kifizetésére. Ellenkező esetben a támogatást nyújtó szervezet tájékoztatja a kedvezményezettet a szükséges teendőkről

2. Előrehaladási jelentések a Kohéziós Alap esetében

Az előrehaladási jelentések célja a Kohéziós Alap esetében hasonló, mint a Strukturális Alapok esetében, de a Kohéziós Alapnál a kedvezményezetteknek többféle jelentési kötelezettségük is van. Ezeket részletesen szabályozza a 2003 őszén elkészülő Strukturális és Kohéziós Alapok Működési Kézikönyv, valamint az ezzel egyidejűleg elkészülő 13 kormányrendelet a Strukturális Alapokból és a Kohéziós Alapból finanszírozott támogatások hazai lebonyolításban részt vevő intézményekről, ami az egységes végrehajtási intézményrendszer kialakítása érdekében, összhangban az Európai Közösségi rendeletekkel, meghatározza a végrehajtásban részt vevő szereplők pontos feladatait

Az elsődleges cél a műszaki előrehaladási jelentések esetében a támogatás kifizetési kérelmek alátámasztása, míg a féléves jelentések esetében a projekt megvalósulásának és eredményeinek nyomon követése

a) Műszaki előrehaladási jelentések

Építés esetén havonta, szolgáltatás esetén a vállalkozói szerződésben meghatározott gyakorisággal a vállalkozónak jelentést kell készítenie a műszaki előrehaladásról a kedvezményezett számára; a kedvezményezett továbbítja a jelentést a számlával együtt a támogatást nyújtó szervezetnek. Beszerzés esetén az átvételkor kell jelentést készíteni, és eljuttatni azt a számlával együtt a támogatást nyújtó szervezetnek

b) Féléves jelentések

A kedvezményezettnek félévenként részletes jelentést kell készítenie a projekt előrehaladásáról a támogatást nyújtó szervezet számára. A jelentésnek egyaránt ki kell terjednie a projekt műszaki és pénzügyi elemeire, a meghatározott formátumnak megfelelően. A féléves jelentések a Monitoring Bizottság elé kerülnek, amelynek ülésére indokolt esetben a kedvezményezettet is meghívják

10.3. Helyszíni ellenőrzések

A helyszíni ellenőrzések célja, hogy biztosítsa a közpénzek felhasználásának szabályszerűségét. A helyszíni ellenőrzések kiegészítik a dokumentumbekérés alapján történő ellenőrzéseket. Míg a dokumentumbekérés alapján történő ellenőrzések teljes körűek, helyszíni ellenőrzések elvégzésére általában mintavétel alapján kerül sor

1. Mely szervezetek végezhetnek helyszíni ellenőrzést?

Közpénzekből támogatott projektek esetében helyszíni ellenőrzést végezhet

- a támogatást nyújtó szervezet (pl. minisztérium, közreműködő szervezet), vagy az általa megbízott szervezet,
- a Kormányzati Ellenőrzési Hivatal (KEHI),
- az Állami Számvevőszék (ÁSz)

A fentiekén túl, az Európai Unió által társfinanszírozott támogatási rendszerek esetében helyszíni ellenőrzést végezhet

- a Pénzügyminisztérium (PM), amely felelős az Európai Bizottság számára benyújtott kifizetési kérelmek hitelességének igazolásáért,
- az Európai Bizottság érintett főigazgatósága,
- az Európai Számvevőszék

A helyszíni ellenőrzések túlnyomó többségét a támogatást nyújtó szervezet végzi (ún. első szintű ellenőrzések). Várhatóan a kedvezményezetteknek mindössze egy-két százaléka fog találkozni a KEHI, az ÁSz, a PM, az Európai Bizottság illetékes főigazgatósága vagy az Európai Számvevőszék ellenőreivel. Az utóbbiak által végrehajtott ellenőrzések célja elsősorban a támogatást nyújtó szervezetek munkájának felülvizsgálata (ún. második szintű ellenőrzések). Következésképpen, az Európai Unió által támogatott projektek általában hasonló ellenőrzésekre számíthatnak, mint a hazai támogatási rendszerek keretében támogatottak

2. A helyszíni ellenőrzések típusai

A helyszíni ellenőrzés lehet előzetes, közbenő vagy utólagos.

Előzetes helyszíni szemlére a támogató/elutasító döntés meghozatala előtt, azt megalapozandó kerül sor. Az előzetes helyszíni ellenőrzés célja

- a pályázatban megadott információk helytállóságának vizsgálata,
- a projekt támogatásáról vagy elutasításáról szóló döntés meghozatalának segítése: a pályázó szakmai felkészültségének és pénzügyi stabilitásának, a projekt megalapozottságának elemzéséhez kiegészítő információk gyűjtése,
- amennyiben az ellenőrzésre valamilyen konkrét probléma felmerülése miatt kerül sor, ennek vizsgálata

Közbenő helyszíni ellenőrzésre a finanszírozás szakaszában kerül sor. A közbenő helyszíni ellenőrzés célja

- a kifizetési kérelemben illetve a projekt előrehaladási jelentésekben megadott információk helytállóságának vizsgálata, a pénzügyi és a fizikai teljesítés ellenőrzése,
- a felajánlott biztosítékok vizsgálata,
- a tájékoztatási kötelezettség teljesítésének vizsgálata,
- amennyiben az ellenőrzésre valamilyen konkrét probléma felmerülése miatt kerül sor, ennek vizsgálata

Utólagos helyszíni ellenőrzésre a finanszírozást követően, a működtetési kötelezettség szakaszában kerül sor (feltéve, hogy a kedvezményezettnek működtetési kötelezettsége van: beruházások esetében). Az utólagos helyszíni ellenőrzés célja:

- a projekt előrehaladási jelentésekben megadott információk helytállóságának vizsgálata, a működtetés ellenőrzése,
- a felajánlott biztosítékok vizsgálata,
- a tájékoztatási kötelezettség teljesítésének vizsgálata,
- a projekt eredményeinek és hatásainak elemzéséhez információk gyűjtése,
- amennyiben az ellenőrzésre valamilyen konkrét probléma felmerülése miatt kerül sor, ennek vizsgálata

3. A helyszíni ellenőrzések lépései

A helyszíni ellenőrzéseket kormányrendelet⁴⁹ szabályozza, lépései ez alapján kerülnek röviden bemutatásra. Bár a kormányrendelet átdolgozása, az európai uniós elvárások beépítése a könyv készítésének idején éppen folyamatban van, az itt leírtakban nem várható lényeges változás.

a) Teendők a helyszíni ellenőrzés előtt

A helyszíni ellenőrzés megkezdése előtt legalább 3 munkanappal korábban, szóban vagy írásban értesíteni kell az ellenőrzendő kedvezményezettet. Ennek keretében a kedvezményezett tájékoztatást kap az ellenőrzés céljáról és formájáról, az ellenőrzésre vonatkozó jogszabályi felhatalmazásról, az ellenőrzés várható időtartamáról. Az előzetes értesítést csak abban az esetben nem kell megtenni, ha az - a rendelkezésre álló adatok alapján - meghiúsítaná az ellenőrzés eredményes lefolytatását

A helyszíni ellenőrzés megkezdésekor az ellenőr köteles bemutatni a megbízólevelét az ellenőrzendő kedvezményezettnek

b) Teendők a helyszíni ellenőrzés során

A helyszíni ellenőrzés általában a következőképpen történik:

1. a projekt háttérének, az ellenőrzés elvégzéséhez szükséges általános információknak a megismerése;
2. a pénzügyi-számviteli dokumentumok, a könyvelés vizsgálata,
3. a fizikai teljesítés ellenőrzése,

⁴⁹ 15/1999. (II. 5.) Korm. rend. a központi, a társadalombiztosítási, és a köztestületi költségvetési szervek kormányzati, felügyeleti, valamint belső költségvetési ellenőrzéséről

4. az Európai Unió speciális előírásai teljesítésének ellenőrzése (pl. nagy beruházások esetén el van-e helyezve az EU támogatását ismertető tábla)

c) Jogok és kötelezettségek

Az ellenőr általánosságban jogosult - a titokvédelmi szabályok betartása mellett - az ellenőrzött kedvezményezettnek kérdéseket feltenni, arra a tájékoztatást megkapni, korlátozás nélkül mozogni. Jogában áll különösen

- a) az ellenőrzött kedvezményezett bármely helyiségébe belépni,
- b) az ellenőrzött kedvezményezett bármely dolgozójától írásban vagy szóban nyilatkozatot kérni, valamennyi dokumentumba betekinteni,
- c) a dokumentumokat átvételi elismervény ellenében átvenni, azokról másolatot, kivonatot, illetve tanúsítványt készíteni,
- d) a dokumentumokat másolat hátrahagyásával a vizsgálati anyaghoz csatolni,
- e) az ellenőrzött kedvezményezett működésével és gazdálkodásával összefüggő kérdésekben más szervektől felvilágosítást kérni,
- f) indokolt esetben szakértő kirendelését, bevonását kezdeményezni

• Az ellenőr köteles

- a) ellenőrzési munkája során az ellenőrzésre vonatkozó jogszabályokban, az ellenőrzési programban foglaltakat, valamint az őt megbízó ellenőrző szervezet rendelkezéseit maradéktalanul betartani;
- b) tevékenységének megkezdéséről az ellenőrzendő kedvezményezettet tájékoztatni, és megbízólevelét bemutatni;
- c) az objektív vélemény kialakításához elengedhetetlen dokumentumokat és körülményeket megvizsgálni;
- d) megállapításait tárgyyszerűen, a valóságnak megfelelően írásba foglalni;
- e) az ellenőrzés alatt megismert állami, szolgálati, üzleti és magántitkot megőrizni, illetve a jogszabályban meghatározott adatvédelmi kötelezettségének eleget tenni;
- f) haladéktalanul jelentést tenni az ellenőrzési szervezet vezetőjének, ha az ellenőrzés során bűncselekményre utaló körülmény merül fel;
- g) az ellenőrzés befejezését követően megállapításait az ellenőrzött kedvezményezettel, valamint a vonatkozó részek tekintetében a felelőssé tett személyekkel ismertetni;

- h)* az átvett dokumentumokról átvételi elismervényt adni, illetőleg azokat hiánytalanul visszaszolgáltatni;
 - i)* a vizsgálati megbízásával kapcsolatban vagy személyére nézve összeférhetlenségi ok fennállása esetén haladéktalanul jelentést tenni az ellenőrzési szervezet vezetőjének
- Az ellenőrzött kedvezményezettnek joga van
 - a)* az ellenőr igazolványának, illetve megbízólevelének bemutatását kérni, ennek hiányában az ellenőrzést megtagadni;
 - b)* az ellenőrzés megállapításait megismerni, azokra észrevételeket tenni, és az észrevételekre szóban vagy írásban választ kapni;
 - c)* személyes felelősségével kapcsolatban adott írásbeli magyarázatára írásban választ kapni;
 - d)* titoktartási kötelezettség alá vont témában az információ szolgáltatását, a dokumentum bemutatását vagy átadását megtagadni;
- Az ellenőrzött kedvezményezett köteles
 - a)* az ellenőrzés végrehajtását elősegíteni;
 - b)* az ellenőr részére szóban vagy írásban a kért tájékoztatást, felvilágosítást, nyilatkozatot megadni, a dokumentációkba a betekintést biztosítani, kérés esetén az eredeti iratokat - másolat és átvételi elismervény ellenében - az ellenőrnek átadni;
 - c)* az ellenőr kérésére a rendelkezésre bocsátott dokumentáció (iratok, okmányok, adatok) teljességéről nyilatkozni;
 - d)* felelőségének megállapítása esetén a megadott határidőre írásbeli magyarázatot adni;
 - e)* az ellenőrzés megállapításai alapján a hibák kijavítása céljából a saját hatáskörébe tartozó intézkedéseket a megadott határidőre megtenni, és erről az ellenőrző szervezetet tájékoztatni

d) Teendők a helyszíni ellenőrzés után

A helyszíni ellenőrzésről az ellenőr ellenőrzési jelentést készít. A jelentésnek tartalmaznia kell többek között az ellenőrzés megállapításait, a következtetéseket és a javaslatokat

A jelentésnek tartalmaznia kell továbbá a záradékot, amelyben az ellenőrzött kedvezményezett nyilatkozik arról, hogy a jelentésben

foglaltakat megismerte és azokkal kapcsolatban észrevételt nem kíván tenni, vagy a megismeréstől számított 8 munkanapon belül észrevételt kíván tenni

Ha az ellenőrzött kedvezményezett észrevételt tesz, és valamely megállapítást vitatja, az észrevétel elfogadásáról vagy elutasításáról az ellenőrzési szervezet 7 napon belül írásban tájékoztatja az ellenőrzött kedvezményezettet

4. Melyek a helyszíni ellenőrzések során feltárt tipikus hibák?

A helyszíni ellenőrzések során feltárt hibák legnagyobb része dokumentumok, bizonyítékok hiányából fakad.

A Strukturális Alapok esetében az Európai Unió a program (nem a projekt!) utolsó kifizetését követően 3 évig végezhet helyszíni ellenőrzést, eddig kell megőrizni minden dokumentumot.

A program utolsó kifizetésére várhatóan 2010-ben kerül sor, tehát 2013-ig kell megőrizni a dokumentumokat. Ez a határidő minden projektre vonatkozik, azokra is, amelyek akár már 2004-ben lezárásra kerülnek. A Kohéziós Alap esetében a projekt utolsó kifizetését követően 3 évig kell megőrizni, és helyszíni ellenőrzés esetén rendelkezésre bocsátani a dokumentumokat.

A kedvezményezettek által megőrzendő dokumentumok általában az alábbiak

- a pályázati formanyomtatvány és szükséges mellékleteinek másolata;
- a pályázat hiánypótlásának vagy módosításának másolata;
- a támogatási szerződés, és módosításai (amennyiben módosult a támogatási szerződés);
- a projekt előrehaladási jelentések és szükséges mellékleteinek másolata (köztük a fizikai teljesítés dokumentumai, pl. képzési programok esetében tananyagok, jelenléti ívek, felmérések, stb.);
- az eredeti számlák és a kifizetést igazoló dokumentumok;
- az Irányító Hatósággal / Közreműködő Szervezettel folytatott levelezés;
- amennyiben szükséges, a közbeszerzési eljárás dokumentumai (köztük nemcsak a nyertes, hanem minden ajánlat dokumentációja);
- amennyiben szükséges, a tájékoztatással és nyilvánossággal kapcsolatos tevékenységek dokumentált bizonyítéka (pl. plakátról, tábláról, rendezvényről készített fénykép, kiadvány másolata stb.);

- a projekt háttéréről vagy indokoltságáról szóló további dokumentumok (pl. megvalósíthatósági tanulmány, igényfelmérés stb.)

10.4. Értékelések

A közpénzek szabályszerű, hatékony és eredményes felhasználását az Európai Unió az előrehaladás nyomon követésén és a helyszíni ellenőrzéseken túl értékelésekkel biztosítja. Míg az előrehaladás nyomon követése a célok elérését, a helyszíni ellenőrzés pedig a szabályok betartását vizsgálja, addig az értékelések azt elemzik hogy a közpénzek felhasználása mennyiben járul hozzá a program által leküzdeni kívánt társadalmi problémák csökkentéséhez, a lehetőségek kihasználásához (pl. milyen mértékben csökkent az elmaradott térségek hátránya, milyen mértékben nőtt a turizmusból származó jövedelem, stb.)

A Strukturális Alapok esetében az értékeléseket jellemzően nem egyes projektekre, hanem teljes programokra vonatkozóan végzik, ugyanis a problémák csökkentése, a lehetőségek kihasználása általában nem várható egy-egy külön projekttől. Ugyanakkor, a program szintű értékeléshez is az egyes projektek eredményeit összegzik (pl. összesen hány munkahelyet teremtettek a projektek, összesen hány turista érkezett a projektek eredményeként, stb.) Vagyis, a program szintű értékelés nem egy-egy projekt eredményességét ítéli meg, hanem a teljes programokét, az egyes projektek eredményei alapján. Következésképpen, a kedvezményezetteknek tulajdonképpen nem kell tudniuk a program szintű értékelések elvégzéséről, de érteniük kell, hogy a támogatást nyújtó szervezetek azért kérnek be bizonyos adatokat a kedvezményezettektől, hogy ez alapján tudják elvégezni az értékeléseket. Az adatbekérés történhet a projekt előrehaladási jelentésekben, vagy külön kérdőívekben

Nagy értékű és összetett projektek esetében indokolt lehet, hogy a támogatást nyújtó szervezet a projekt befejezésekor értékelje a projekt eredményeit, foglalja írásba a projekt tanulságait.

11. fejezet: Gyakorlati tanácsok

11.1. A projekt kidolgozása

A projekt létrehozása alapvetően annak a szervezetnek a feladata, amely azt a fejlesztést kívánja megvalósítani, amihez támogatást igényel. Ez lehet a kormány, egy önkormányzat, költségvetési intézmény, civil szervezet, vagy vállalat. A projekt létrehozásának ezen a szintjén a projektet indítványozó szervezetnek általában képe van a következőkről:

- lehetséges külső források bevonása (pl. a támogatótól kapott információ alapján),
- a törvényeknek, valamint
- fejlesztési programoknak és irányelveknek való megfelelés.

Ennek alapján a projektet indítványozó szervezeten belül döntést kell hozni arról, hogy folytassuk-e a folyamatot a következő fázisban, ami a projektkidolgozás szakasza. A döntést azonban nem lehet meghozni anélkül, hogy felvennénk a kapcsolatot a lehetséges partnerekkel és érdekeltekkel.

Következésképpen a projekt kidolgozása azzal kezdődik, hogy a projektet indítványozó szervezet és az érdekeltek áttekintik a tervet. Azért, hogy biztosítsuk az érdekeltek, és velük együtt természetesen a partnerek részvételét a projektben, valószínűleg már a projekt-meghatározás szakaszában belefoglaltuk érdekeiket a javaslatba (érdekcsoport-elemzés).

Ha a projektet indítványozó szervezet a projekt áttekintése után úgy dönt, hogy folytatni kívánja a munkát, akkor a következő lépés a részletes és átfogó projektjavaslat kidolgozása.

1. A munkaterv elkészítése

A megvalósítási ütemterv, más néven munkaterv szerepe a projekt céljainak eléréséhez szükséges tevékenységek meghatározása és ütemezése. A munkaterv felvázolásakor a projektben folyó tevékenységeket célszerű szakaszokra (munkacsomagokra) bontani, melyek vége egyben a projekt megvalósításának főbb ellenőrzési pontjait, „mérőköveit” is jelenti, lehetőséget teremt a projekt időközi értékelésére és az alapján – szükség

esetén – a munkaterv módosítására. Minden munkacsomagnak tartalmaznia kell az alábbiakat: részcélok, indikátorok, tevékenységek, felelősök/résztevők, időtartam, költségek. A tervezés során a projekt belső, együttműködésből fakadó feladatait is tervezni kell (projektalálkozók, belső kommunikáció, beszámolók elkészítése). A munkaterv kialakításakor az egyes szakaszok megvalósítására tervezett határidőket érdemes észszerű ráhagyásokkal tervezni.

A munkatervnek egyszerre kell áttekinthetőnek és kellően részletezettnek lennie. Ezt különösen jól szolgálják a jó vizuális megjelenítést alkalmazó formák (táblázatok), ezek elkészítéséhez segítségül hívhatunk különböző szoftvereket is (pl. Microsoft Project). A nagy, összetett projektek esetében érdemes egy nagy, átfogó munkatervet készíteni a projektet egészéről, és több kisebbet, az egyes munkacsomagokról.

A munkaterv elkészítésének optimális sorrendje:

1. A célok eléréséhez szükséges tevékenységek meghatározása;
2. kulcsfeladatok kijelölése, majd azok alfeladatokra bontása;
3. az egyes tevékenységek időbeli és logikai kapcsolódásainak megállapítása;
4. szakaszhatárok és munkacsomagok kijelölése;
5. az egyes tevékenységek elvégzéséhez szükséges szakértelem meghatározása;
6. felelősök kijelölése.

2. A humánerőforrás-terv

A projektek előkészítésének másik alapvető feladata az egyes feladatokért felelős személyek kiválasztása, vagyis a projektcsapat felépítése. A tapasztalatok szerint a projektek megvalósítását fenyegető legjelentősebb tényező, ha túlzottan kis létszámúak vagy egyenesen „egyszemélyesek” a projektcsapatok. A projektben dolgozó személyek kiválasztásánál a projekt zökkenőmentes megvalósításához szükséges készségeken (szakmai kompetenciák, tapasztalatok, stb.) túl a sikeres és hatékony együttműködést biztosító személyiségjegyeket (együttműködési készség, motiváltság, stb.) is meg kell vizsgálni. A csapattagoknak képesnek kell lenniük együtt egy olyan motiváló környezet kialakítására, amelyben mindannyian a leghatékonyabb munkát tudják végezni. A csapatban jó, ha megvannak az alábbi szerepek: a motivátor (a csapatszellem fenntartója), a precíz (a határidők felelőse), a gyakorlatias (a problémák megoldásában játszik

szerepet), a kritikus (a csoport lelkiismerete), az adminisztrátor (aki a projekttel kapcsolatos ügyintézést végzi). A projektcsapat kialakításakor törekedni kell arra, hogy a projektben felmerülő összes kérdésnek legyen szakértője. A feladatok felosztásánál egyértelmű felelősségi körök kijelölésére kell törekedni.

Meghatározó jelentősége van a projektmunka egészét irányító koordinátornak. Célszerű erre a feladatra széles látókörű, jelentős háttér tapasztalatokkal és tudással rendelkező személyt választani, aki képes a projekt egészét átlátni, a projektcsapat munkáját megtervezni, irányítani és ellenőrizni.

3. A pénzügyi terv

A pénzügyi tervben (a projekt költségvetésében) a projekt megvalósításához szükséges összegeket tüntetjük fel. Elkészítése során az ún. költségbecsléses eljárásokat csak a tervezés legkorábbi szakaszában érdemes használni, a pályázat elkészítése során az alulról építkező, az egyes altevékenységek tényleges költségigényeiből kiinduló megközelítést ajánlott követni. Az európai uniós pályázati rendszereknél különösen nem célszerű felültervezni a költségeket abból a megfontolásból, hogy a bírálat során jelentős mértékben csökkentik majd a költségvetést, mivel fennáll annak a veszélye, hogy a pénzügyileg nem alátámasztott, túltervezett projekteket éppen ezért elutasítják.

Nagyon fontos megjegyezni, hogy az egyes pályázati kiírások pénzügyi feltételei eltérőek lehetnek, tehát az elszámolható költségek vonatkozásában minden esetben a pályázati kiírást és a kitöltési útmutatót kell részletesen áttekinteni, illetve szükség esetén a pályázató szervezet segítségét kell kérni.

Ahhoz, hogy a projekttel összefüggésben elszámolható legyen, a költségnek az alábbi feltételeket kell teljesítenie:

- közvetlenül kapcsolódik a projekt megvalósításához;
- a támogatási szerződéssel összhangban van;
- megfelel a költséghatékonyság alapelvének;
- felmerülése igazolható;
- mértéke a piaci áraknak megfelelő.

Nem támogathatók, pl.:

- a visszaigényelhető ÁFA, egyéb adók;

- pénzügyi műveletek díja;
- a megfelelő hozzáadott érték nélküli alvállalkozói szerződés;
- az esetleges jövőbeli veszteségre, adósságokra, kamattartozásra elhatárolt céltartalék;
- átváltási veszteség;
- ajándék, reprezentáció.

Ezen felül a pályázati felhívások gyakran megkövetelik bizonyos mértékű önrész vállalását, vagy csak maximált összegű támogatást nyújtanak bizonyos költségtételekhez. A pályázat benyújtása előtt össze kell vetni a projekt teljes költségigényét a rendelkezésre álló pályázati támogatás lehetséges összegével. Ha az előbbi jelentősen meghaladja az utóbbit, és a különbséget önerőből, illetve más forrásból sem lehet fedezni, akkor meg kell vizsgálni, hogy a tevékenységek milyen mértékű csökkentése mellett marad még megvalósítható a projekt, és akár a pályázat benyújtását is el kell halasztani. Az egyes kiadásokat és bevételeket időben is ütemezni kell, az esetleges likviditási gondok elkerülése céljából (cash-flow). A munkatervnek, a humán erőforrás-tervnek és a pénzügyi tervnek szorosan egymásra kell épülnie. A munkatervben szereplő valamennyi tevékenységnek meg kell jelennie a költségvetésben, és csak a munkatervben szereplő tevékenységeknek lehet költsége.

4. A pályázat elkészítése

A pályázat elkészítése nem más, mint a már kész projekttervnek a támogatást nyújtó (pályáztató) szervezet elvárásainak megfelelő struktúrában történő leírása. A pályázatot mindig a támogató által kibocsátott pályázati űrlapon kell benyújtani. Ügyelni kell arra, hogy valóban az elvárt információkat szolgáltatassuk az elvárt formában, vagyis nem abból kell kiindulnunk a pályázat megírásakor, hogy mit kívánunk elmondani saját magunkról, hanem abból, mire kíváncsi a támogató.

Mielőtt a pályázati formanyomtatvány kitöltéséhez hozzáfogunk, meg kell győződnünk róla, hogy a pályázat benyújtásának minden (formai/tartalmi/pénzügyi) követelményével tisztában vagyunk: ismerjük a pályázati alapidokumentumokat (pályázati felhívás, pályázati útmutató). Amennyiben figyelmetlenség vagy nem kellő tájékozottság folytán formailag hibásan nyújtjuk be a pályázatot, az nem is kerül tartalmi bírálatra – vagyis érdemi vizsgálat nélkül elutasítják (hacsak a pályázati felhívás lehetővé nem teszi a hiánypótlást).

Pályázató szervezetenként eltérően számtalan különféle pályázati űrlap létezik. Lényegében azonban a legtöbb űrlap tartalmazza az alábbi alapvető részeket:

I. Adatok – a projekt címe és alapadatai, a pályázó (és partnereinek) elérhetősége;

II. Projektleírás – amely a projekt megvalósítás teljes folyamatának ismertetését jelenti;

1. A tervezett projekt rövid összefoglalása;
2. A tervezett projekt célja;
3. A projekt várható eredményei és hatásai;
4. A projektben részt vevő partnerintézmények szakértelme és feladatai;
5. Monitoring (nyomonkövetés) és értékelés, azaz hogyan biztosítják a projekt ütemterv szerinti végrehajtását és a munka értékelését;
6. Az eredmények terjesztése (disszemináció);
7. A tevékenységek ütemezése és időterve, azaz egy áttekinthető munkaterv, az egyes feladatok végrehajtásáért felelősök megjelölésével.

III. Költségvetés

IV. Mellékletek: a pályázatban leírtak alátámasztására szolgáló dokumentumok, igazolások, valamint a partnerek szándéknyilatkozatai. Kizárólag olyan mellékleteket csatoljunk a pályázathoz, amelyekre a támogató kifejezetten igényt tart.

A pályázati űrlap kitöltéséhez vegyük igénybe a pályázató szervezet által nyújtott segítséget (konzultációs lehetőség, pályázatiíró szeminárium, pályázatiíró kalauzok). Bizonyosodjunk meg arról, hogy a beadott pályázati űrlap valóban egyértelmű és világos, valamint, hogy minden egyes kérdésre választ adtunk. A bírálók nem gondolatolvasók – ötleteinket csak a leírtak alapján tudják megítélni!

A pályázás során érdemes megfontolni az alábbi **gyakorlati tanácsokat** és szempontokat

- Eltérően számos korábbi, angol nyelven készült EU-s pályázattól, a NFT által finanszírozott pályázatokat minden esetben kizárólag magyar nyelven, géppel írottan kell benyújtani. A kézzel írt pályázatok elutasításra kerülnek
- A pályázat megfogalmazása legyen precíz, világos, könnyen érthető, tömör és pontos és tartalmazzon elegendő információt az átláthatóság érdekében, különös tekintettel a célkitűzések megvalósulása, és az NFT-hez való illeszkedése kérdésében

- A pályázóknak meg kell győződnie arról, hogy a projektjavaslat teljes abban az értelemben, hogy a pályázati űrlaphoz csatolt ellenőrző-lista elemei mind megvannak, az aláírások és a hivatalos bélyegzők jól láthatóak és felismerhetőek mind az eredeti, mind a másodpéldányokon
- Mindig biztosított legyen, hogy a pályázati formanyomtatványt az érintett intézmény jogilag felhatalmazott képviselője írja alá!
- A pályázatok előkészítésének jelentősége óriási. Ezt egy hozzáértő biztosan azonnal fel tudja mérni, mert a projektünk minden pontja egy pillanat alatt elárulja, hogy a projekt valóban megalapozott-e vagy sem
- A pályázati formanyomtatvány végeredményben a pályázatról készített „reklámanyag” ügyeljünk tehát minőségére, kivitelére. Törekedjünk arra, hogy minden kérdésre tudjunk meggyőző választ adni. Nézzünk utána a problémának, hozzuk meg a szükséges döntéseket, és haladéktalanul lássunk hozzá a hiányzó dokumentumok, tervek, háttéranyagok elkészítéséhez!

a) Pályázatfigyelés

A sikeres pályázati tevékenység előfeltétele, hogy időben és megbízható forrásból értesüljünk a különböző pályázati lehetőségekről.

Az EU Strukturális Alapjaiból társfinanszírozott programok esetében elsősorban a Miniszterelnöki Hivatal és a Nemzeti Fejlesztési Hivatal honlapját, (www.nfh.hu), illetve a Hivatal keretében működő EU Pályázati Információs Központot (06/40 200494) ajánljuk a pályázni szándékozók figyelmébe, amelyek minden esetben eligazítanak minket, hogy megtaláljuk azt a pályázatot szervezetet és pályázati kiírást, amely segítséget nyújthat projektünk megvalósításához.

Az Európai Unió központi programjairól a pályázati kiírásokat az Official Journalban teszik közzé. Elektronikus formában a TED (Tenders Electronic Diary) adatbázisban lehet őket megtekinteni.

Néhány tanács a pályázatfigyeléshez:

- A keresést érdemes különböző gyűjtőportálokon kezdeni (lásd a kiadvány végén összeállított linkgyűjteményt).
- A tájékozódásban, EU-s dokumentumokhoz, portálokhoz való hozzáférésben segítenek az országszerte megtalálható Európai Információs Pontok (elérhetőségük megtalálható a Külügyminisztérium EU-vonal oldalán: www.euvonal.hu)

- Fontos, hogy megbizonyosodjunk róla, hiteles forrásból származik-e az információ. Néhány vállalkozás abból próbál bevételt teremteni, hogy olyan információt árul pénzért, ami az adott pályázati programot kezelő szervezetnél ingyenesen elérhető.
- Érdemes előre tájékozódni, mert mire egy felhívás nyomtatásban megjelenik, nagy volumenű nemzetközi pályázatok esetében általában már késő partnerek vagy téma után nézni, addigra már felállnak a határozott elképzelésekkel rendelkező konzorciumok.
- Ha még nincs kellő pályázati tapasztalatunk, érdemes kisebb pályázatokkal kezdeni, vagy tapasztaltabb partnerekhez csatlakozni. Tanulságos lehet az adott területen vagy pályázati programban sikeresen megvalósult projektek tanulmányozása (ezek gyűjteménye a legtöbb esetben hozzáférhető).

b) A pályázat benyújtása és a projekt végrehajtása

Nem kis bosszúságot jelent, ha pályázatunkat, amit gyakran hónapokig készítettünk elő időt és anyagiakat sem kímélve, valami egészen banális hiba miatt utasítják el. A pályáztató szervezet számára is fájdalmas, amikor egy látszólag jó projekttervet, pályázatot azért kell elutasítania, mert a pályázó például nem a megadott határidőre küldte be pályázatát. Éppen ezért a pályáztató szervezetek unosuntalan ismétlik, hogy mindig olvassuk el a pályázati kiírást és a szükséges információs anyagokat, majd ha ezek után valami nem világos a számunkra, konzultáljunk a pályáztatóval.

Amivel kezdenünk kell

Minden pályázati felhíváshoz tartozik egy útmutató, amelyben a pályázáshoz szükséges összes információ megtalálható. Az útmutatót ajánlatos a pályázat elkészítése előtt figyelmesen végigolvasni, mert csak azok a pályázatok számíthatnak támogatásra, amelyek eleget tesznek a kiírásban és az útmutatóban megfogalmazott követelményeknek. Ami a pályázati felhívásban, illetve az útmutatóban nincs benne, az nem kérhető rajtunk számon.

A bírálat folyamata általában kétlépcsős: először a formai bírálatra kerül sor, és csak azok a pályázatok kerülhetnek szakmai bírálatra, amelyek megfeleltek a formai követelményeknek. Ezért mindenképpen tanácsos időt és figyelmet fordítani a formai követelmények teljesítésére, hiszen sok értékes munka veszhet kárba egy pecsét, aláírás vagy melléklet hiánya miatt.

Formai tudnivalók

- Győződjön meg róla, hogy intézményük jogosult-e a pályázásra és csak olyan szervezeteket vonjanak be az esteleges együttműködésbe, amelyek a pályázati kiírásban meghatározott feltételeknek megfelelnek!
- A pályázatot a megfelelő példányszámban és formátumban kell beadni, a pályázó szervezet felelős vezetőjének eredeti aláírásával és a szervezet eredeti pecsétjével hitelesítve.
- A pályázat elkészítéséhez használják a pályázató szervezet által kiadott, általában az internetről is letölthető pályázati űrlapot! A pályázati űrlapon kért adatokat pontosan adják meg! A pályázati űrlap minden rovatát figyelmesen töltsék ki!
- Ügyeljenek a pályázati űrlap által meghatározott terjedelmi korlátok betartására, azokat ne lépjék túl!
- Fordítsanak különös figyelmet a beadási határidő betartására! Beadási határidő lehet a beérkezés ideje vagy a postára adás dátuma, ez pályázattípusonként változik, így mindig a pályázati kiírásban foglaltak a mérvadók.
- Lehetséges, hogy a pályázatot nem csak papíron, de elektronikus formátumban is be kell nyújtani, a feldolgozás megkönnyítése végett. Ilyen esetben figyeljenek arra, hogy a papíron és az interneten beadott pályázat megegyezzen! eltérés esetén mindenkor a papíron beadott pályázat a mérvadó.
- Ha a pályázat nyelve nem magyar (ez a Magyarországon elbírálásra kerülő pályázatok esetében egyre ritkább), akkor az EU valamely hivatalos nyelvén kell beadni, erről szintén egyértelműen rendelkezik az útmutató.
- A költségvetés elkészítésénél ügyeljenek a minimálisan és maximálisan igényelhető összegekre, ne kérjenek se többet, se kevesebbet, mint amennyit indokolt. A költségvetés tervezésekor más megkötésekkel is találkozhatnak (például a személyi költségek vagy az eszközbeszerzésre fordítható összeg maximalizálása), ezeket minden esetben tartsák be.
- Érdemes többször is ellenőrizni, hogy a költségvetés nem tartalmaz-e számszaki hibát. Akár egy kisebb számítási hiba is a pályázat elutasítását vonhatja maga után!

A pályázat a regisztráció során kap egy regisztrációs számot, melyre a pályázattal kapcsolatos későbbi kommunikáció során a pályázónak minden esetben hivatkoznia kell.

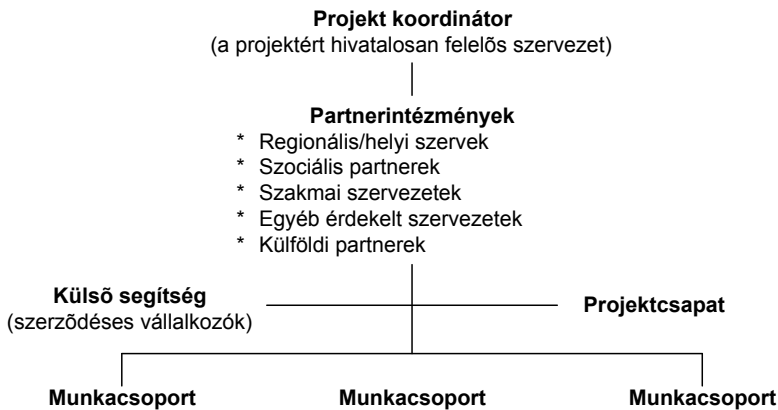
A pályázat tartalmi részével kapcsolatos tanácsok

- Ha két vagy több fél közreműködéséről van szó, a projektben szereplő partnerek dolgozzanak ki egy együttműködési megállapodást. A megállapodás térjen ki a szellemi és egyéb tulajdonjogokra, a feladatok, költségek és kockázatok megosztására. Ajánlatos kinevezni egy projektvezetőt, aki a projekt tartalmi és pénzügyi megvalósításáért felel.
- A projekt céljainak a pályázati felhívásban közzétett célkitűzésekkel összhangban kell lenniük, mindazonáltal túl kell mutatniuk azok általános vonásain. A projekt tartalmára és célcsoportjaira vonatkozó konkrét, mérhető célok megfogalmazásával kell egyértelművé tenniük pályázatuk létjogosultságát, és azt, hogy a támogatás, mint eszköz, miért alkalmas céljaik megvalósítására.
- A költségvetésnek minden esetben összhangban kell lennie a leírt tevékenységekkel, illetve munkatervvel. A költségvetés tervezésénél tartsák szem előtt a költséghatékonyság elvét!
- A támogatás a projekt költségeihez való hozzájárulás, és nem fedezi a projekttel kapcsolatban felmerülő valamennyi költséget. A pályázó intézményeknek így megfelelő nagyságú saját forrás biztosítását is vállalniuk kell, amely pályázattípustól függően lehet anyagi vagy természetbeni hozzájárulás.

11.2. A projekt megvalósítása

1. Együttműködés a partnerekkel

Az Európai Unió által támogatott projektekkel szemben támasztott alapkövetelmény, hogy a projekteket partneri kör valósítsa meg (ld. partnerség elve). A projektek szakmai háttérének biztosítása szempontjából nagyon kedvező, ha az adott témában, területen meghatározó intézmények minél szélesebb köre megjelenik a projektben. Lehetőleg a projekteredményeket majdan felhasználókat, illetve az őket képviselő szakmai szervezeteket is vonjuk be a projektbe, folyamatosan tájékoztassuk őket az eredményekről és kérjük visszacsatolást azokról, hiszen ezzel saját projektünk fejlesztéséhez járulunk hozzá.

11.1.sz. ábra: A projekt szervezete (pl. képzés-fejlesztési projekt esetén)

Az együttműködésben megvalósuló projektek koordinációja komoly feladatot jelent. Ezért nagyon fontos, hogy a projekt kezdetén a lehető legtöbb részletet konkretizáljanak az együttműködő felek (pl. elvégzendő feladatok, határidők, találkozók, értékelési szempontok, stb.). Amennyiben egy partner kiesik a projektből, illetve új partner bevonását tervezzük, feltétlenül értesítsünk minden, a projektben részt vevő felet, és különösen a második esetben kérjük beleegyezésüket.

Minden partnerintézmény részéről szükséges egy olyan kapcsolattartó kijelölése, aki képben van a projekt ügyeit illetően, és képviselni tudja intézményét.

A napi ügyek megvitatása mellett nagyon fontos az elvégzett feladatok, lezárt projektszakaszok közös értékelése. Ez történhet személyes megbeszélések keretében vagy előre meghatározott szempontok alapján elkészített kérdőívek kitöltésén keresztül is. Lényeges, hogy a partnerek részéről folyamatosan felmerülő igények, módosítási javaslatok a teljes konzorcium által megvitatásra kerüljenek, és a projekt megvalósításában kezdeményezett egyes módosításokat minden partner elfogadja.

Minden projektben van egy koordinátor intézmény. A partnereknek tisztában kell lenniük azzal, hogy a támogató felé a koordinátor intézmény felel a projekt szabályszerű szakmai és pénzügyi lebonyolításáért, ezért

minden partnernek kötelessége feladatainak határidőre történő elvégzése, a koordinátor intézmény folyamatos tájékoztatása, valamint az esetleges változások felé történő kommunikálása. A partnerek feladatait, anyagi és egyéb hozzájárulását, jogait és kötelezettségeit a projekt indításakor szerződéses formában célszerű rögzíteni.

2. Kommunikáció, információátadás

A projekt sikeres lebonyolítása során egyaránt fontos a projekten belüli és a projekt és környezete közti jól működő kommunikáció. A folyamatos információátadásnak számos módszere van, példaképpen felsorolunk néhányat: projektcsapaton belüli találkozók (rendszeresen, illetve a lezárult projektszakaszok értékelésére), partnertalálkozók (projektindító, időközi, illetve zárótalálkozók), rendszeres jelentések (a projektcsapaton belül, illetve a partnerek felé), beszámolók (a pályázató felé), szakmai kiadványok és szakmai fórumok.

Információ- áramlás	Projektcsapaton belül	Partnerek között	Végfelhasználók felé
Rendszeres egyeztetések	x		
Partnertalálkozók		x	(x)
Projektszakaszok értékelése	x	x	(x)
Projektzárás	x	x	x
Jelentések	x	x	
Beszámolók		x	x
Szakmai fórumok			x

11.2.sz. ábra: Egy humán erőforrás-fejlesztési projekt kommunikációs terve

3. Nyomonkövetés

A megvalósítás során gyakran előfordul, hogy a dolgok nem a terv szerint haladnak. A projektmenedzsment feladata biztosítani, hogy a projekt a

kitűzött célok elérése felé haladjon. Ennek eszköze a nyomonkövetés, más szóval monitoring, amely folyamatos információgyűjtést és -elemzést jelent az ellenőrzés és a döntéshozatal elősegítésére, a megvalósítás közben felmerülő problémák leküzdésére. A monitoring a mindennapi menedzsment része. Lényege, hogy a tényleges folyamatokat összehasonlíttja a tervben foglaltakkal, az erőforrásokra, tevékenységekre és az eredményekre összpontosítva. A folyamatos nyomonkövetés folyamatos visszacsatolásokat jelent, amelyek ismeretében időről időre rugalmasan módosítani kell az eredeti elképzeléseket, fejleszthetőek a gyenge pontok, pótolhatók bizonyos hiányzó elemek, illetve felhívhatják a figyelmünket olyan veszélyekre, amelyeket így időben elkerülhetünk.

4. Végrehajtás

- A projekteredmények, illetve a projekt megvalósítása során nyert hasznos tapasztalatok (projektmenedzsment, módszertan, együttműködés, stb.) széles körű terjesztése, a disszemináció a projekt lényeges eleme. Tekintettel arra, hogy a disszemináció teljes mértékben projektfüggő, minden egyes projekt esetében egyedi disszeminációs stratégiát és cselekvési tervet kell készíteni.
- A projektet a végrehajtása során dokumentálják, minden dokumentumot gondosan őrizzenek meg a pályázó intézményben, zárt helyen. A dokumentumokat ne adják át se más szervezetnek, se magánszemélynek megőrzés céljából!
- A projekt végrehajtása során minden, az eredeti tervtől való eltérést a lehető leghamarabb közölni kell az illetékes szervezetekkel. Nagyobb eltérések, változások esetén engedélyre vagy a támogatási szerződés módosítására is szükség lehet.

11.3. A projekt értékelése és az eredmények terjesztése

Projektünk lezárása két alapvető tevékenységből áll. Ezek az értékelés és a disszemináció, azaz a projekt eredményeinek terjesztése.

1. Értékelés

A projekt értékelésének célja, hogy felmérjük a projekt sikerét és hatását. Az összefoglaló értékelés az alábbi alapvető kérdésekre ad választ:

- Sikeres volt-e a projekt? Mik voltak az erősségei és gyengeségei?

- Milyen mértékben teljesítette a projekt vagy program az általános célkitűzés(ek)e)t?
- Milyen haszna származott a résztvevőknek a projektből?
- Az eredmények igazolják-e a projekt költségeit?
- Lemásolható, illetve átvihető-e más területekre a projekt?

Az értékelés kimenete szinte mindig egy hivatalos jelentés. A jelentések többsége

a következő főbb részekből épül fel:

- Háttér
- Az értékelés módszere és felépítése, köztük
 - kérdések,
 - mintavétel,
 - mutatók,
 - adatgyűjtés.
- Az értékelés eredménye
- Következtetések (és ajánlások)

A következtetések az eredményeket szélesebb alapokra helyezik. A következtetés ajánlásokat is megfogalmazhat a szerződő szervezet, az érdekeltek, illetve azok számára, akik hasonló céllal, hangsúllyal és szándékkal kívánnak projektet indítani. Figyelni kell arra, hogy az ajánlások mindig a fellelt eredmények szilárd alapján álljanak, és ne anekdotikus bizonyítékokon alapuljanak, bármennyire meggyőzőek is legyenek azok.

2. Disszemináció

A disszemináció a projektek eredményeinek terjesztése annak érdekében, hogy a projekt által kiváltott hatás és ezáltal a projekt megvalósítására fordított források hasznosulása a lehető legnagyobb lehessen. A disszemináció nemcsak a pályázati felhívás által előírt kötelezettség, hanem a projekteket megvalósító intézmények jól felfogott érdeke is: jobb minőségű projekttermékek, a projekt erőforrásainak kibővítése, erősödő intézményi presztízs, bővülő hazai és nemzetközi kapcsolatrendszer, újabb együttműködések, akár újabb projektek várhatók tőle.

Tekintettel arra, hogy a disszemináció teljes mértékben projektfüggő, minden egyes projekt esetében saját disszeminációs stratégiát és cselekvési tervet kell kidolgozni. A hatékony disszemináció alapfeltétele, hogy kellően célzott legyen. A tervezés során figyelembe kell venni az egyes

célcsoportok sajátosságait (szakértők vagy laikusok, milyen szinten érdeklődnek előzetesen a projekt iránt, hogy lehet őket a legjobban elérni, melyek az általuk használt kommunikációs csatornák, milyen nyelven lehet őket leginkább megszólítani, milyen a kulturális háttérük, milyen széles körről van szó).

Az intézményeknek fel kell mérniük, hogy a projekt egyes szakaszaiban melyek azok az információk, amelyek érdeklődésre tarthatnak számot. A kézzelfogható eredmények (kurzusok, kézikönyvek, tananyagok, modulok, képzési módszerek stb.) mellett be kell mutatni a nehezebben megragadható pedagógiai eredményeket (pl. a szakmai ismeretek bővülését) és az áttételesen érvényesülő hatásokat is (személyiségfejlődés, szociális készségek alakulása). Sort kell keríteni a projektmenedzsment tapasztalatok (az együttműködés részletei, szervezési kérdések, válságkezelés, minőségbiztosítás stb.) megosztására is, ehhez azonban arra van szükség, hogy az intézmények tudatosan reflektáljanak saját tanulási folyamatukra, és folyamatosan dokumentálják a mások számára is releváns tapasztalatokat. Rendkívül termékeny lehetne, ha a tapasztalatok átadása nem szorítkozna a sikertörténetekre, hanem a projektek esetleges árnyoldalainak feldolgozott tanulságait is megosztanák a szakmai közvéleménnyel.

A disszeminációt kezdettől a projekt szerves részének kell tekinteni: valamennyi projektszakaszban meg lehet és meg kell találni a szerepét. A tervezés során az alábbi alapkérdések közös, konszenzusos megválaszolására van szükség:

- Milyen szinten kívánják a projekttel kapcsolatos információkat terjeszteni?
- Miért van szükség disszeminációra? Milyen hatást várnak el tőle (projektszakaszonként és célcsoportonként)? Hogyan erősítheti a projekt minőségét?
- Kiknek, milyen célcsoportoknak akarják eljuttatni az információkat?
- Mit, milyen jellegű információkat akarnak terjeszteni?
- Hogyan, milyen eszközök és kommunikációs csatornák révén, milyen módszerrel akarnak disszeminálni?
- Mikor kerüljön sor az egyes disszeminációs lépésekre?
- Ki vegyen részt benne (mely partnerintézmények, illetve személyek)?
- Mennyibe kerül?

Hasznos címek jegyzéke

1. Fontosabb Európai Unióval kapcsolatos honlapok:

- Az Európai Unió hivatalos honlapja: www.europa.eu.int
- Az ír elnökség programja, magyarul: www.webershandwick.hu/szolg/index.php?body=szolg_pub
Angolul: Inside The Irish Presidency [[1.28KB.PDF](#)]
- Az Európai Unió Bővítési Bizottságának (DG Enlargement) Magyarországot bemutató oldalai: <http://europa.eu.int/comm/enlargement/hungary/index.htm>
- A Magyarországi EU delegáció honlapja: <http://www.eudelegation.hu>
- Az Európai Tájékoztatási Központ honlapja: www.eudelegation.hu/etk
- Agenda 2000, az Unió célkitűzései a XXI. században (angolul): www.europa.eu.int/scadplus/leg/en/s60000.htm
- EU-magyar tárgyalások: europa.eu.int/comm/tfan/index_hu.html
- Operatív Programok Irányítóhatóságai:
 - Agrár és vidékfejlesztési operatív program
Irányító Hatóság: Földművelésügyi és vidékfejlesztési Minisztérium www.fvm.hu
 - Gazdasági versenyképesség operatív program
Irányító Hatóság: Gazdasági és Közlekedési Minisztérium www.gkm.hu
 - Környezetvédelmi és infrastruktúrafejlesztési operatív program
Irányító Hatóság: Gazdasági és Közlekedési Minisztérium www.gkm.hu
 - Humán erőforrás-fejlesztési operatív program
Irányító Hatóság: Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium www.fmm.gov.hu
 - Regionális fejlesztési operatív program
Irányító Hatóság: Magyar Területi és Regionális Fejlesztési Hivatal www.nth.hu
- A külügyminisztérium EU oldala: www.eu2004.hu
- www.magyarorszag.hu
- Ma és Holnap Területfejlesztési és környezetvédelmi folyóirat honlapja: www.maesholnap.hu
- [EU-s pályázatokkal foglalkozó honlapok](#)

- [Más országok Nemzeti Fejlesztési Tervei](#)
- [Tagállamok közösségi támogatási keretei](#)
- [Tagállamok Strukturális Alapok programjainak elérhetősége](#)
- Még több európai uniós link: <http://eupalyazat.lap.hu/>

További európai uniós információkkal kapcsolatos honlapok:

Adatbázisok / Databases:

- CORDIS (kutatás-fejlesztés / research and development): www.cordis.lu
- ECLAS (elektronikus könyvtári adatbázis / Digital library): europa.eu.int/eclas
- IDEA (ki kicsoda az EU-ban / who is who in te EU): 158.169.50.70/idea/ideaen.html
- TED (tender adatbázis / database of tenders): ted.publications.eu.int/CD/application/pif/resources/shtml/common/home/home.html

Általános információ / General Information:

- EU-s információs lap (EU information page): www.euroinfo.hu
- Euroguide: www.euroguide.org

Bankok / Banks:

- Európai Beruházási Bank (European Investment Bank): eib.eu.int
- Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank (European Bank for Reconstruction and Development): www.ebrd.org
- Európai Központi Bank (European Central Bank): www.ecb.int
- Euro érmék és bankjegyek (European Banknotes and Coins): europa.eu.int/euro
- Magyar Nemzeti Bank (Hungarian National Bank): www.mnb.hu

Intézmények / Institutions:

- Miniszterek Tanácsa (Council of Ministers): ue.eu.int/en/summ.htm
- Európai Bíróság (European Court of Justice): www.curia.eu.int/en/index.htm
- Európa Parlament (European Parliament): www.europarl.eu.int/home/default_hu.htm
- Európai gazdasági és társadalmi bizottság (European Economic and Social Committee): www.ces.eu.int
- Európai Számvevőszék (Court of Auditors): www.eca.eu.int Az EU hivatalos kiadója (the publisher of the EU): www.eur-op.eu.int

Gazdaság / Economics:

- Gazdaság az EU-ban (Commerce in the EU): www.ecib.com
- Gazdasági Együtműködési és Fejlesztési Szervezet (Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)): www.oecd.org/home
- Nemzetközi Statisztikai Intézet (International Statistical Institute (ISI)): www.cbs.nl/isi
- Partnerkapcsolatok kiépítése lengyel és magyar kis- és középvállalatok részére (Partnership opportunities for Polish and Hungarian SMEs): www.kooperant.com

Jogszabályok / Laws:

- Európai uniós jogszabályok (EU laws): europa.eu.int/eur-lex
- Jogszabályi források (Sources of community law): www.shef.ac.uk/uni/services/lib/libdocs/crmr3.html

Környezetvédelem / environment:

- EU Környezetvédelem (Environment): europa.eu.int/comm/dgs/environment/index_en.htm
- EU Környezetvédelem folyt. (Enlarging the environment): europa.eu.int/comm/dg11/index_en.htm
- Környezetvédelmi szolgáltatók szövetsége (Association of environmental protection agencies): www.kszgyysz.hu, www.xiport.hu
- Környezetvédelmi aktív weboldal (Environment protection website): www.kawe.hu
- Környezetvédelmi Minisztérium (Hungarian Ministry of Environment): www.kvvm.hu
- A fenntartható fejlődés vizuális könyvtára (The Visual Library of Sustainable Development): www.ulb.ac.be/ceese/meta/sustvl.html

Munka / work:

- Európai Alapítvány az Élet és Munkakörülmények Javítására (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions): www.eurofound.ie
- Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (International Labour Organization): www.ilo.org
- Munka és utazás az EU-ban (work and traveling in the EU): citizens.eu.int

Oktatás és képzés / Education:

- Oktatási és képzési programok (Educational programmes): europa.eu.int/comm/education/index_en.html
- Euridyce: www.euridyce.org
- Posztgraduális ösztöndíjak Európába (Postgraduate Grants for European studies - The European University Institute): www.iue.it
- Európai Integrációs Tanulmányok (European Community Studies Association): www.ecsanet.org
- EU politikák tanszéke (Centre for European Policy Studies): www.ceps.be
- Európai Intézet (Institute for European Affairs): www.iiea.com
- Európai politikák központja (The European Policy Centre): www.theepc.be
- Transz-Európai politikák tanszéke (Trans European Policy Studies Association): www.tepsa.be
- Mobilitas: www.mobilitas.hu

Önkormányzatok / Municipalities:

- Európai Önkormányzatok és Régiók Tanácsa (The Council of European Municipalities and Regions): www.ccre.org/docs/index.html

Szabványok / Standards:

- Európai tanács a szabványosításért (European Committee for Standardization (CEN)): www.cenorm.be
- Európai Szabadalmi Hivatal (European Patent Office): www.european-patent-office.org
- Európai harmonizációs szervezet (European Organisation for Conformity Assessment): www.eotc.be
- Magyar Szabványügyi Testület (Hungarian Standards Institution): www.mszt.hu

2. Hasznos linkek a pályázatokhoz

A legfontosabb adatbázisok, gyűjtőportálok

Magyar nyelven:

www.europaterv.hu

Nemzeti Fejlesztési Hivatal: www.nfh.hu

Angol nyelven:

TED (tenderadatbázis): <http://ted.publications.eu.int>

TED Alert Service: www.tenders.com

EU Praxis (felhívások és tenderek): www.eupraxis.com

Általános EU információ, illetve pályázatfigyelő fórumok

Magyar nyelven:

Európai Bizottság Magyarországi Delegációja: www.eudelegation.hu

EU-vonal: www.euvonal.hu

Bruxinfo: www.bruxinfo.hu

Euport: www.euport.hu

Pályázatfigyelő: www.pafi.hu

Sansz: www.sansz.ngo.hu

Pénforrás: www.penzforras.hu

Angol nyelven:

Euroguide: www.euroguide.org

EurActiv: www.euractiv.com

Speciális, ágazati információk

Magyar nyelven:

Az egyes minisztériumok honlapjain – listájuk elérhető a Miniszterelnöki

Hivatal honlapjáról: www.kancellaria.gov.hu

Angol nyelven:

Az Európai Bizottság egyes területekért felelős Főigazgatóságainak oldalain

– listájuk elérhető: www.europa.eu.int/comm/dgs_en.htm

Előcsatlakozási Alapok Magyar nyelven: PHARE: www.pharereg.hu,

www.cfcu.hu, www.esf.hu

ISPA: www.kvvm.hu, www.gkm.hu

SAPARD: www.sapard.fvm.hu

Strukturális Alapok és Kohéziós Alap

Magyar nyelven:

Miniszterelnöki Hivatal, Nemzeti Fejlesztési Hivatal: www.nfh.hu

Információs vonal: 06/40-200-494

Strukturális és Kohéziós Alapok KépzőKözpont: www.sakk.tpf.hu

Regionális politika

Magyar nyelven:

Nemzeti Fejlesztési Terv és EU Támogatások Hivatala: www.nfh.hu

Magyar Területi és Regionális Fejlesztési Hivatal:

www.kancellaria.gov.hu/hivatal/teruletfejlesztes/

Angol nyelven:

Regionális politika és kohézió:

http://europa.eu.int/comm/regional_policy/index_en.htm

Mezőgazdaság

Magyar nyelven:

Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium: www.fvm.hu

Budapesti Agrárkamara: www.budapesti-agrarkamara.hu

Angol nyelven:

Mezőgazdaság: http://europa.eu.int/comm/dgs/agriculture/index_en.htm

Szociális ügyek és foglalkoztatás

Magyar nyelven:

Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium: www.fmm.gov.hu

Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium: www.eum.hu

Angol nyelven:

Szociális ügyek és foglalkoztatás:

http://europa.eu.int/comm/employment_social/index_en.htm

Európai Szociális Alap: <http://europa.eu.int/esf>

Információs társadalom

Magyar nyelven:

Informatikai és Hírközlési Minisztérium: www.ihm.hu

Angol nyelven:

http://europa.eu.int/information_society/index_en.htm

Oktatás-képzés

Magyar nyelven:

Oktatási Minisztérium: www.om.hu

Tempus Közalapítvány: www.tka.hu

Magyar Ösztöndíjbizottság adatbázisa: www.scholarship.hu

Európai oktatási portál: www.ploteus.net

Ifjúság és kultúra

Magyar nyelven:

KultúrPont Iroda: www.kulturpont.hu

Mobilitás Információs Szolgálat: www.mobilitas.hu; www.eurodesk.hu

Kutatás-fejlesztés

Magyar nyelven:

Hunor – Magyar EU Kutatási és Technológiafejlesztési Kapcsolati Iroda:

www.hunoriroda.hu

Angol nyelven:

CORDIS: www.cordis.lu

6. Kutatási Keretprogram: http://europa.eu.int/comm/research/fp6/it-system/index_en.html

Önkormányzatok

Magyar nyelven:

Önkormányzati EU Információs Központ: <http://eukozpont.b-m.hu>

Local Info: www.localinfo.hu

Civilek

Magyar nyelven:

EU – CIPP: uniós pályázatok civileknek: www.cipp.hu

Civilháló: www.civilhalo.hu

Angol nyelven:

Open Society Institute: www.soros.org

Vállalkozások

Magyar nyelven:

BAU-DOK Alapítvány (összefoglaló az EU közbeszerzési pályázatairól):

www.tenders.hu

Gazdasági és Közlekedési Minisztérium: www.gkm.hu

Magyar Kereskedelmi és Iparkamara: www.mkik.hu

ITDH – Euro Info Központ (ugyanitt információ a regionális EIC hálózat elérhetőségeiről is): www.itd.hu/hun/euroinfo/index.html

Angol nyelven:

Vállalkozás: http://europa.eu.int/comm/enterprise/index_en.htm

BACH (vállalkozások)

http://europa.eu.int/comm/economy_finance/indicators/bachdatabase_en.htm

3. Az NFT programok végrehajtásában közreműködők honlapjai

KTk Irányító Hatóság és Kohéziós Alap Irányító Hatóság: www.nfh.hu

AVOP Irányító Hatóság: www.fvm.hu

Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal: www.sapard.fvm.hu

GVOP Irányító Hatóság: www.gkm.hu
IT Információs Társadalom Kht
ITDH: www.itdh.hu
Magyar Fejlesztési Bank: www.mfb.hu
Magyar Vállalkozásfejlesztési Kht (MVf): www.mvf.hu
OM Kutatás-fejlesztési Pályázati Kutatáshasznosítási Iroda
Regionális Fejlesztési Holding Rt.: www.rfh-rt.hu

KIOP Irányító Hatóság: www.gkm.hu
Energiaközpont Kht.: www.energiakozpont.hu
GKM - Segélykoordinációs és Finanszírozási Főosztály: www.gkm.hu
KvVM - Strukturális Alapok Lebonyolító Főosztály: www.kvvm.hu

HEFOP Irányító Hatóság: www.fmm.hu
Európai Szociális Alap Nemzeti Megvalósító Ügynökség Kht.: www.esf.hu
EüSzCsM - Strukturális Alapok Programiroda
Foglalkoztatási Hivatal: www.afsz.hu
OM - Alapkezelő Igazgatóság
Országos Foglalkoztatási Közalapítvány: www.ofa.hu

ROP Irányító Hatóság:
<http://www.kancellaria.gov.hu/hivatal/teruletfejlesztes/>
VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Kht.: www.vati.hu
Közép-Magyarországi Regionális Fejlesztési Ügynökség:
www.kozpontiregio.hu
Közép-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség: www.kdrfu.hu
Nyugat-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség: www.westpa.hu
Dél-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség: www.ddrft.hu
Észak-Magyarországi Regionális Fejlesztési Ügynökség: www.norda.hu
Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség: www.eszakalfold.hu
Dél-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség: www.del-alfold.hu

Európai Unió Regionális Politika Főigazgatóságának honlapja:
http://europa.eu.int/comm/regional_policy/index_en.htm
A Strukturális Alapok és a Kohéziós Alap legsikeresebb projektjei:
http://europa.eu.int/comm/regional_policy/projects/stories/index_en.cfm
Európai Unió jogszabályainak gyűjteménye:
<http://europa.eu.int/eur-lex/en/index.html>
http://europa.eu.int/celex/htm/celex_en.htm
Strukturális és Kohéziós Alapok Képzőközpont: <http://www.tpf.hu/>

FELHASZNÁLT ÉS AJÁNLOTT IRODALOM

- [1.] „A vállalkozók Európája”
az MKIK tematikus sorozata
- [2.] „Engem is érint”
a Külügyminisztérium támogatásával
- [3.] „Irány Európa!”
a BKIK tematikus sorozata
- [4.] „Kihívások”
MTA Világgazdasági Kutató Intézet
- [5.] A 15-ök Európájának kézikönyve
Euro Infor Service, 1999.
- [6.] A belső piac megvalósítása. A Bizottság Fehér Könyve az Európai Tanács számára
Kereskedelmi Minisztérium, Bp. 1988.
- [7.] A bővítéssel járó kihívások.
Európai Bizottság 1997.
- [8.] A külkereskedés kézikönyve - *CD-ROM, ITDH 1999.*
- [9.] AGENDA 2000; Az Európai Bizottság véleménye Magyarország Európai Unióba történő jelentkezéséről.
Európai Bizottság 1997.
- [10.] Az EU agrárgazdasága - *OMK, kéthavi*
- [11.] Az EU csatlakozást előkészítő stratégiája a ke-ei társult országok számára
EB Külkapcsolatok Főigazgatósága, Brussels, 1997.
- [12.] Az EU strukturális alapjai és a közösségi kezdeményezések.
BKIK, 1997.
- [13.] *Az Euro Info Központ honlapja*
<http://www.itd.hu/itdheuro> - ITDH
- [14.] Az Európa Tanács
ET. Hivatalos kiadványa, Strasbourg, 1999.
- [15.] Az Európai Közösség kereskedelmi joga I-II.
ELTE ÁJK, 1994.
- [16.] Az Európai Közösségek jogszabályainak gyűjteménye. (cserelapos)
Unió Kft. A megjelenés folyamatos.
- [17.] Az Európai Szociális Alap – a Dán Ringkjøbing Megye esete,
Tempus Közalapítvány 2002., www.tka.hu/sakk
- [18.] Az Európai Unió belső piaca
ITDH, Budapest, 1996.
- [19.] Az Európai Unió web-oldalai-<http://europe.eu.int>

- [20.] Bevezetés az európai uniós támogatások rendszerébe helyi önkormányzatok részére
a Strukturális Alapok és a Kohéziós Alap, Municípium Alapítvány és Magyar Közigazgatási Intézet, 2003.
- [21.] Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Területfejlesztési Konceptiója
BAZ Megyei TFT, Miskolc, 1999.
- [22.] Csaba L.: Hogyan maradjuk ki az Európai Unióból?
Gazdaság folyóirat, Bp. 1999 ősz
- [23.] Csefkó F (szerk.): EU-Integráció Önkormányzatok I.
ÖSZT-USAID, Budapest, 1998.
- [24.] Dankó L.: Az európai integrációról vállalkozóknak
Phare-Zempléni RVA, Sátoraljaújhely, 2000
- [25.] Dankó L.: Külgazdaságtan
Miskolci Egyetem, Miskolc, 1997.
- [26.] Dankó L.: Nemzetközi marketing
Miskolci Egyetem, Miskolc, 1998.
- [27.] Dankó L.: Regionális külgazdasági kapcsolatok
Miskolci Egyetem, Miskolc, 1998.
- [28.] Dankó L: Hármashatármenti gazdasági együttműködés
Zempléni RVA, Sátoraljaújhely, 1999.
- [29.] Dissemination and Commercialisation of Training Products – Guidelines for Promoters of Training Projects, EC, 1997
- [30.] Dissemination strategies for Leonardo da Vinci pilot projects – Information, theory and practical tips
(Leonardo da Vinci National Agency, the Netherlands, 2001
- [31.] Dr. Balázs Péter: Az Európai Unió külkapcsolatai és Magyarország.
Budapest, 1996.
- [32.] Dr. Gordos Árpád (szerk.): Az EU belső piaca és Magyarország.
2. kiadás
ITDH, 1997.
- [33.] dr. Halmi: Az Európai Unió agrárrendszere.
Mezőgazda Kiadó, 1995.
- [34.] Edwin van Diesel: Európa - úton; az európai integráció története.
Holland-Magyar Európa Mozgalom Alapítvány 1995.
- [35.] Élelmiszerszabályozás az EU-ban
FM kiadvány, Budapest, 1998.
- [36.] EU Agrárpolitikái Tanulmányok - *Euro-Cooperation*, kéthavi
- [37.] EU Integrációs politika - *Euro-Cooperation*, havi

- [38.] EU Iparpolitika - *Euro-Cooperation*, havi
- [39.] EU Pénzügyi politika - *Euro-Cooperation*, havi
- [40.] EU-csatlakozásunk stratégiai kérdései.
ISM 1997.
- [41.] EU-Info Hírlevél - *OMIKK*, havi
- [42.] Euromarketing.
Euro Info Service, 1998.
- [43.] Európa 10 pontban
EU Magyarországi Delegációja, Budapest, 1999.
- [44.] Európa A-tól Z-ig. Az Európai Integráció kézikönyve
Az EK Hivatalos Kiadványainak Hivatala, Luxemburg, 1997.
- [45.] Európa Fórum - *Egységes Európáért Társaság*, negyedéves
- [46.] Európa Füzetek
ITDH
- [47.] Európa ma és holnap.
Euration, 1996.
- [48.] Európa számokban.
Euro Info Service, 1997.
- [49.] Európa Szerver <http://Euro Info Service> (részben előfizetéses)
- [50.] Európa Zsebkönyv.
Hans Seidel Alapítvány, 1995.
- [51.] Európai Dialógus - *Európai Bizottság*, kéthavi
- [52.] Európai intézmények és a jogharmonizáció.
HVG-ORAC Könyv- és Lapkiadó Kft., 1998.
- [53.] Európai Szemle - *Európai Szemle Alapítvány*, negyedéves
- [54.] Európai Tükör - *Integrációs Stratégiai Munkacsoport*, kéthavi
- [55.] Európai Tükör Műhelytanulmányok
ISM
- [56.] Európai Unió - a *Világgazdaság* havi melléklete
- [57.] Európai Unió
A Munkaadók és Gyáriparosok Országos Szövetsége tájékoztatója 1998.
december
- [58.] Európáról a katedrán.
Euro Info Service, 1996.
- [59.] Európáról módszeresen,
DHV, 2000. (Lebovits Ágnes – Zarándy Zoltán: Intézményfejlesztés és projektmenedzsment – európai dimenzióban c. tanulmánya)

- [60.] Farkas - Várnai: Bevezetés az Európai Unió tanulmányozásába.
Szeged JATEPress, 1997.
- [61.] Farkas B - Farkas O.: Az Európai Unióról röviden.
Szeged, 1996.
- [62.] Felkészülés a Strukturális Alapok felhasználására – válogatott tanulmányok
Tempus Közalapítvány, 2003., www.tka.hu/sakk
- [63.] for Effective Dissemination
(Finnish Leonardo Center, IACEE, 1999), www.leonardodavinci.fi/index-eng.html
- [64.] Garai Katalin: Az Európai Unió.
Corvina 1999.
- [65.] Gazdasági napi- és hetilapok 2004. I. negyedévi számai
(HVG, Figyelő, Üzleti 7, Világgazdaság, Népszabadság-Piacgazdaság)
- [66.] Hitris: Az Európai Unió gazdaságtana.
Műszaki Könyvkiadó, 1995.
- [67.] Inotai A.: Útközben
Belvárosi Könyvkiadó, 1997.
- [68.] Inotai A: Miért újszerű az EU kibővülése?
Europrogressz időszaki lap
Expomédia Kft., Budapest, 1998.
- [69.] Ismerkedés az Európai Unióval I.-II.
Hunfalvy Szakközépiskola, 1997.
- [70.] Jack R. Meredith – Samuel J. Mantel, JR.: Project Management – A
Managerial Approach,
John Wiley & Sons, Inc., 1995
- [71.] Kecskés László: EK-jog és jogharmonizáció.
Budapest, 1997.
- [72.] Közbeszerzés az Európai Unióban - CD-ROM és kézikönyv,
ITDH, 1997.
- [73.] Közigazdasági Szemle - *Közgazdasági Szemle Alapítvány*, havi
- [74.] Közösségi politikák - nemzeti politikák. A tizenötök EU-rópai.
BKE 1997.
- [75.] Külgazdaság - *Kopint-Datorg Rt.*, havi
- [76.] Külgazdasági Értesítő - *Gazdasági Minisztérium*, havi
- [77.] Külkereskedelmi Tájékoztató - *Gazdasági Minisztérium*, heti
- [78.] Külkereskedelmi Termékforgalom I-II.
Gazdasági Minisztérium, Budapest – évenkénti

- [79.] Lenotti S.-né: (szerk.): Az Európai Unió a számok tükrében.
KSH, 1996.
- [80.] Magyarország a '90-es években. A magyar kormány válasza az EU kérdőívére. (rövidített változat)
Budapest, 1996.
- [81.] Magyarország és az Európai Unió. Tanulmányok. Az Európai Unió intézményi szemmel.
Magyar Közigazgatási Intézet, 1997.
- [82.] Magyarország úton az Európai Unióba.
Aula Kiadó, 1995.
- [83.] MATRA Projektfejlesztő Tréning tananyaga,
Tempus Közalapítvány, 2003., www.tka.hu/sakk
- [84.] Mi a jövő? Tudástársadalom? Információs társadalom? Telekommunikációs társadalom? Kultúrtársadalom?
OMFB-ORTT-HÉA Stratégiai Kutató Int., 1998.
- [85.] Mi a Phare?
EB Bővítésért Felelős Főigazgatósága, Brussels, 1999.
- [86.] Mikus I. (szerk.): Az EU agrárrendszere a gyakorlatban
Agrárszakoktatási Intézet, Budapest, 1998.
- [87.] Műhelytanulmányok
MTA Világgazdasági Kutató Intézet, 1998.
- [88.] Palánkai T.: A magyar EU-csatlakozás néhány stratégiai kérdése
Európai Tükör, Budapest, 1998. november
- [89.] Palánkai: Az európai integráció gazdaságtana.
Aula Kiadó, 1995.
- [90.] Pályázati kisokos
SAKK, Budapest, 2003. www.nfh.hu
- [91.] Pénzforrások - negyedéves kiadvány
Gazella Kiadó, Budapest
- [92.] Piskóti Et-al: Régió- és településmarketing
ME-RMCKft. Miskolc, 1997.
- [93.] Prince2 Pocketbook, CCTA – The Stationery Office,
1997, London
- [94.] Project Cycle Management Training Handbook,
Készítette: ITAD Ltd., Kiadta: Európai Bizottság, 1999
- [95.] Promoters of Training Projects
(European Commission, 1997)
<http://europa.eu.int/comm/education/leonardo/gp1-en.doc>

- [96.] Rapcsák J. – Heil P.: Phare Kézikönyv
Osiris Kiadó, Budapest, 2000. www.nfh.hu
- [97.] Riita Suurla, Markku Markkula, Finnish Leonardo Center: Methods and Tools
- [98.] Sárjai - Tóth: Az EU versenyjoga.
ITDH 1997.
- [99.] Tót Éva: Disszemináció – gyakorlat és lehetőségek a Leonardo projektekben
in: A Leonardo da Vinci program első szakasza, Tempus Közalapítvány, 2002., www.tka.hu
- [100.] Tót Éva: Útmutató a disszemináció hatékonyabbá tételéhez,
Tempus Közalapítvány, 2003, az interneten elérhető 2003 végétől:
www.tka.hu
- [101.] Varga Gyula: Agrárgazdaság és agrárpolitika; Kérdőjelek és teendők...
1997.
- [102.] Zsinka László (szerk.): Közösségi politikák - nemzeti politikák; A 15-ök Európai.
BKE Nemzetközi Kapcsolatok Tanszék, 1997.